

Jaroslav Hašek

INFANTERISZT SVEJK

II. könyv

JAROSLAV HAŠEK

INFANTERISZT SVEJK

Fordította:

KARIKÁS FRIGYES

A szöveget gondozta:

DARVAS LÁSZLÓ

A mű eredeti címe:

Dobrý voják Švejk

Második könyv

**INFANTERISZT SVEJK
A MENETSZÁZADBAN**

I.

SVEJKET BAJOK ÉRIK A VONATON

A prága-budweiszi gyorsvonat másodosztályú fülkéjében három személy utazott. Lukás főhadnagy, vele szemben egy teljesen kopasz, idősebb úr és Svejek, aki a fülke ajtajában állott. Gazdája épp újabb szitokzáport zúdított rá, amit ez nyugodtan elengedett a füle mellett. Lukás főhadnagy mit sem törődve a kopaszfejű úr jelenlétével, folyvást szidta Svejket, hatökörnek és más effélének nevezte.

Voltaképp csak valami csekélységről volt szó, azokról a csomagokról, amelyek Svejek gondjaira voltak bízva.

– Elloptak egy koffert – mondta szemrehányóan Lukás főhadnagy.
– Milyen könnyen veszed. Te csibész, te.

– Alázatosan jelentem a főhadnagy úrnak – mondja Svejek szelíden –, a koffert valóban ellopták. A pályaudvarokon mindig sok tolvaj meg szélhámos csavarog. Úgy képzelem, hogy az egyiknek egészen biztosan megtetszett a főhadnagy úr koffere és szépen megcsapta, amíg én oda voltam jelenteni a főhadnagy úrnak, hogy a csomagokkal minden rendben van. Csak ilyen kedvező pillanatban lophatta el a nyavalyás. Az ilyen pillanatokra direkt vadásznak ezek a zshiványok. Két évvel ezelőtt a a délnyugati pályaudvaron elloptak valami asszonyágtól egy gyerekkocsit a pólyás lánygyermekkel együtt. A tolvajok olyan gavalérok voltak, hogy a kislányt bevitték a kerületi kapitányságra, azzal, hogy a lépcsőházban találták. Aztán szegény asszonyt mindennek te-tejébe világgá kürtölték a lapok. Azt híresztelték róla, hogy lelketlen anya.

És Svejek ünnepélyesen kijelentette:

– A pályaudvarokon mindig loptak és a jövőben is lopni fognak, ez úgy látszik, sose lesz másképp.

– Svejek – mondotta a főhadnagy –, meg vagyok győződve arról, hogy maga végül is nagyon rá fog fizetni egyszer erre a sok disznóságra. Még mindig nem tudom, hogy valóban ilyen baromnak született-e, vagy pedig csak annak akarja feltüntetni magát? Mi volt abban a kofferben?

– Nem volt abban semmi különös – mondotta Svejek, le nem véve szemét a civil kopasz fejről, aki semmi érdeklődést se mutatott az egész ügy iránt és nyugodtan olvasta a Neue Freie Presse-t –, mindössze egy tükör meg egy kalapfogas volt benne az előszobából, ami tulajdonképpen nem is a mi veszteségünk, mert a tükör meg a fogas is a háziúré volt.

Amikor Svejek észrevette a főhadnagy savanyú arckifejezését, kedvesen folytatta:

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, én igazán nem tudhattam előre, hogy el fogják lopni a koffert. Ami pedig a tükröt és a kalapfogast illeti, megmondottam a háziúrnak, hogy vissza fogja kapni őket, amikor vége lesz a háborúnak és hazajövünk. Az ellenséges országokban rengeteg sok tükör és ruhafogas van, úgyhogy a háziúr sem fog kárt vallani, mielőtt egy várost elfoglalunk valahol.

– Svejek, fogja be a pofáját – ordította a főhadnagy kétségbeesetten. – Még hadbíróság elé viszem egyszer magát, meglátja. Gondolja csak jól végig a dolgot és rá fog jönni, hogy maga a föld legostobább embere. Más rendes ember ezer évig él s akkor se tud annyi ostobaságot összefecsegni és cselekedni, mint amennyit maga hordott itt össze ez alatt a pár hét alatt. Remélem, hogy ezt maga is észrevette?

– Alázatosan jelentem, hogy ezt én is észrevettem. Nekem, ahogy mondani szokták, igen kifejlődött megfigyelőképességem van, amikor már késő és amikor már megtörtént a kellemetlenség. Nekem mindig olyan pechem volt, mint egy bizonyos Nechtleba nevezetű férfiúnak, Nekazinkiből, aki egyszer betért az ottani „Kutya van a kertben” korcsmába. Mindig rendes ember szeretett volna lenni s vásárnaponként megfogadta, hogy ezután új életet kezd. Aztán másnap mégis ezt mondta a cimboráknak: „Fene tudja hogyan, de reggel azt veszem észre, hogy egy priccsen ülök.” Elhatározta például, hogy szépen hazamegy és lefekszik és mégis azon kapták rajta, hogy vagy kitördelte valahol a kerítést, vagy kifogta valamely fiákeres lovát, vagy pedig mindenáron a csendőrök tollbokrétájából akart pipaszurkálót csinálni. Szegény, sokat kesergett ezen és főleg azon volt kétségbe-

esve, hogy ez a pech kíséri egész családját generációról generációra. A nagypapa egyszer vándorútra ment...

– Svejik, hagyjon most már békét példáival.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, hogy amit elmondok, az mind tiszta valóság. Az ő nagypapa csakugyan vándor...

– Svejik – kiáltott rá a főhadnagy –, ismétlem, megparancsolom magának, hogy fogja be a pofáját és ne meséljen nekem semmit. Megtiltom, hogy Budweiszig egy szót is szóljon hozzám, ott majd le fogok számolni magával. Tudja-e, hogy be fogom csukatni magát?

– Alázatosan jelentem a főhadnagy úrnak, hogy nem tudom – mondotta Szejik jámboran –, még eddig nem tetszett mondani...

A főhadnagy tehetetlenül csikorgatta fogát, majd felsóhajtott és kivette zsebéből a Bohémiát, olvasni kezdte a harctéri jelentéseket a nagy győzelmekről, a német E-tengeralattjáró tevékenységéről a Földközi-tengeren. Amikor odaért, ahol az új találmányú német bombákról tett a lap jelentést, amiket repülőgépekről dobnak le és háromszor robbanva irtózatot pusztítást végeznek, Szejik hangjára lett figyelmes, aki így szólott a kopaszfejű úrhoz:

– Bocsásson meg tisztelt uram, de ha nem tévedek, azt hiszem, Purkrabek úrhoz van szerencsém, a Szlávia Bank képviselőjéhez?

És mivel a kopaszfejű úr nem felelt, így szólott a főhadnagyhoz:

– Alázatosan jelentem, egy alkalommal azt olvastam a lapokban, hogy egy normális ember fejét átlag hatvan-nyolcvanezer szál haj borítja és hogy a fekete haj általában ritkább szokott lenni, mint ahogy azt az ember rendszeren tapasztalhatja.

És könnyörtelenül folytatta:

– Aztán egy orvos mesélte nekem a „Spirk”-nél, hogy a hajhullást lelki felindulásokból kapja az ember még a gyermekágyban.

De erre valami borzalmas dolog történt. A kopasz úr felugrott helyéről, nekiugrott Szejiknek és magánkívül ordította:

– Marsch heraus, sie Schweinskerl!* – és kituszkolta Szejiket a folyosóra. Visszatérve kellemetlen újsággal lepte meg a főhadnagyot, amikor bemutatkozott.

---

* *Mars ki, maga disznó!*

Kiderült ugyanis, hogy ez a kopasz individuum egyáltalán nem Purkrabek úr, a Szlávia Bank ügynöke, hanem von Schwarzburg vezérőrnagy, aki épp inspekciós körúton volt így civilben és pedig Budweisbe utazott, hogy az ottani helyőrséget is meglepje látogatásával.

Von Schwarzburg a legszigorúbb ellenőrző tábournok hírében állott. Ha valami hibát talált a garnizon körül, a rettegett ember rendszeren a következő szavakkal összegezte véleményét a helyőrség parancsnokával szemben:

– Van önnek revolvere?

– Van, tábornok úr.

– Kitűnő. Az ön helyében tudom, mit tennék ezzel a revolverrel, mert amit én itt láttam, az nem garnizon, hanem disznóól.

És nem ritkán fordult elő, hogy a vezérőrnagy inspekciós látogatása után egyes tisztek csakugyan öngyilkosok lettek, amit von Schwarzburg vezérőrnagy a legnagyobb meglepéssel vett mindig tudomásul: „Így kell ennek lenni, ez igazi katona volt.” Szinte úgy látszott, hogy nem is szerette, ha valaki életben maradt az ő inspekciós körútja után. Külön passziója volt áthelyeztetni a tiszteket, lehetőleg a legistenhátamögöttibb fészekbe. Egész apró ürügy elég volt ahhoz, hogy a tiszt búcsút vegyen az ezredétől, hogy valahol Montenegró határán vagy valamely részeges, kétségbeesett kis galíciai garnizonban telepedjék le.

– Főhadnagy úr – kérdezte a tábornok –, hol végezte ön a hadapródiskolát?

– Prágában.

– Szóval ön hadapródiskolát végzett és azt sem tudja, hogy a tiszt felelős alantasaért. Nagyon szép. Másodszor megállapítom, hogy úgy társalog tiszti szolgájával, mintha a legintimebb barátság fűzné hozzá. Megengedi neki, hogy beszéljen, anélkül, hogy kérdeznék. Ez még szebb. Harmadszor pedig megengedi a szolgájának, hogy az ön feljebbvalóját sértegesse. Ez aztán a legszebb. Természetesen mindennek le fogom vonni a konzekvenciáját. Hogy hívják önt főhadnagy úr?

– Lukás.

– Melyik ezrednél szolgál?

– Eddig a...

– Nem érdekel, hogy eddig hol volt, nem arról van szó, az a kérdés, hogy most hol van.

– A császári és királyi kilencvenegyes gyalogezrednél, vezérőrnagy úr. Oda helyeztek át.

– Áthelyezték, azt nagyon jól tették. Az se fog önnek ártani, ha ezzel a kilencvenegyes gyalogezreddel mihamarabb kimegy a harctérre, főhadnagy úr.

– Ez már el is van határozva, vezérőrnagy úr.

A tábornok hosszú előadásba kezdett arról, hogy az utóbbi években szemmel láthatóan romlik a tisztikar, hogy a tisztek alantasaikkal egész családias hangon beszélnek, ami a veszedelmes demokratikus eszmék térhódítása. A katonát állandó félelemben kell tartani, reszketnie kell feljebbvalója minden szavától. A tiszt a legénységet tíz lépés távolságban kell hogy tartsa magától, és semmi körülmények között sem szabad megengedni neki a dolgok bírálását vagy az önálló gondolkozást. Ezt az alapelvet, sajnos, az utóbbi években tragikus könnyelműséggel elhanyagolja az ifjú tisztikar. Régebben a katona valóban félt feljebbvalójától, akár a tűztől, míg ma...

S a vezérőrnagy lemondóan legyintett a kezével.

– Ma a tisztikar többsége meleg barátságban él a legénységgel. – Csak ennyit akartam mondani.

A vezérőrnagy ismét kezébe vette az újságot és belemélyedt az olvasásba. Lukás főhadnagy sápadtan ment ki a folyosóra, hogy leszámoljon Svejkkal.

Svejk az ablaknál állt, olyan békés, jámbor, megelégedett tekintettel, amilyen tekintete csak egy háromhetes csecsemőnek lehet, aki, miután tisztába tették és megszoptatták, békésen elszunnyadt.

A főhadnagy megállt, beintette Svejket egy üres fülkébe és magára zárta a kupé ajtaját.

– Svejk – mondotta ünnepélyesen –, végre elérkezett az ideje, hogy egypár olyan pofont kapjon, amilyent még nem látott a világ. Miért

kötött maga bele ebbe a kopaszfejű úrba? Tudja-e maga, hogy von Schwarzenburg tábornokot sértette meg abban a kopaszfejű úrban? Tudja-e?

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem – mondta Svejik mártíri kifejezést öltve –, nekem sohase volt szándékomban egész életemben valakit is megbántani, legkevésbé persze egy vezérőrnagy urat. Tessék elhinni, hogy a vezérőrnagy úr valóban nagyon hasonlít a Purkrabek úrra, a Szlavia Bank ügynökére, aki egyszer a mi kocsmánkba jött és elaludt az asztalnál. Aztán egy jótévő ráírta a kopasz fejére tintaceruzával: „Tisztelettel ajánljuk önnek a mellékelt III. c) nyomtatvány alapján, hogy szerezzen be kiházasítási hozományt kedves gyermekei részére, életbiztosítási kötvénnyel egyetemben.” Természetesen mindenki elment a kocsmából és csak én maradtam ott vele egyedül. Mivel nekem mindig pechem van, hát Purkrabek úr is engem akart felpofozni, miután felébredt és belenézett a tükörbe. Azt hitte, hogy én írtam a fejére ezt a micsodát.

Az „is” szó olyan megható lágysággal folyt Svejik ajkáról, hogy a főhadnagy ütésre emelt keze erőtlenül hanyatlott le, miután Svejik csendesen folytatta:

– Ilyen kis tévedésért igazán nem kellett volna a tábornok úrnak annyira felizgulnia. Annál is inkább, minthogy tényleg hatvan-nyolcvanezer szál haja kellene legyen a tábornok úrnak, amint ez abban az újságcikkben meg volt írva, ami azt sorolta fel, hogy mi mindene kell legyen egy normális embernek. Nekem nem volt tudomásom arról, hogy a világon egy kopasz vezérőrnagy is létezik. Ez, hogy úgy mondom, tragikus tévedés, ami bárkivel is megtörténhet, aki olyan megjegyzést enged meg magának, amit egy másik nyomban magára vesz. Egy Hyol nevezetű szabó mesélte egyszer évekkel ezelőtt nekünk, hogy miképpen utazott ő Steierországból Prágába egy sonkával, amit Marburgban vásárolt. Amint a vonaton utazott, azt hitte, hogy ő az egyetlen cseh az utasok között. Szent-Móric körül aztán elővette a sonkát és szépen falatozni kezdett belőle. A szemben ülő úr erre igen szerelmes szemeket vetett a sonkára és olvadt a nyála. Amint ezt Hyol

szabó észrevette, így szólt csehül magában: „Szeretnél zabálni belőle mi, te nyavalyás.” Erre a szembenlevő úr megszólalt szintén csehül: „Már hogyne szeretnék, persze, ha adnál.” Így aztán szépen felfalták a sonkát, mire Budweiszbe értek. Azt az urat Vojtech Rousnak hívták.

Lukás főhadnagy végignézte Svejket és kiment a kupéból. Alig ült vissza régi helyére, kis idő múlva Svejek dugta be megint becsületes ábrázatát a kupé ajtaján.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, hogy öt perc múlva Táboron leszünk. Öt percet áll a vonat, nem parancsol valami ennivalót? Évekkel ezelőtt itt nagyon jó...

A főhadnagy dühösen felugrott helyéről és a folyosón magánkívül ordított Svejkre:

– Mégegyszer figyelmeztetem magát, hogy mentől kevesebbet mutakozzék. A legjobb volna, ha soha az életben nem látnám többé. Különben erről majd gondoskodni fogok, egyelőre azonban tűnjön el a szemem elől, maga barom, maga hülye...

– Parancsára, főhadnagy úr.

Svejek strammul szalutált, majd katonásan sarkon fordulva elment a kocsis túlsó végébe, ott leült a kalauz részére fenntartott padkára és egy vasutassal ereszkedett beszédbe:

– Szabad kérdezniem valamit?

A vasutas, akinek úgy látszik, nem sok kedve volt a beszédhez, bágyadtan és kelleetlenül intett a fejével.

– Azelőtt gyakran járt hozzám egy derék bácsi, bizonyos Hofmann nevezetű – szólt Svejek, kinyitván szavai zsilipjét –, aki mindig azt állította, hogy a vészfékek a vonaton csak dísznek valók, mivel akár-hogy is húzza az ember, úgysem funkcionál egyik se. Én ugyan az igazat megvallva, nem vagyok különösen kíváncsi, de mivel most itt van a szemem előtt ez a vészfék, szeretném tudni, hogy mit kell az embernek tennie, hogy ez a masina, ez a vészfék, ha véletlenül szükségem volna rá, mozgásba jöjjön?

Svejek felállt és a vasutassal együtt odalépett a vészfékhez. „Veszély esetén.”

A vasutas, úgy látszik, kötelességének tartotta megmagyarázni, hogy miképpen működik a vészfék és miből áll a szerkezete.

– Jól mondotta önnek az az úr, hogy meg kell húzni ezt a fogantyút, ellenben hazudott, amikor azt mondotta, hogy a vészfék nem működik. A vonat rögtön megáll, amint meghúzzák a vészféket, mert a jelzőkészülék a vagonokon keresztül a mozdonyal van összeköttetésben. A vészféknek mindig funkcionálnia kell.

E magyarázat közben mindketten a vészfék fogantyúján tartották a kezüket, úgy, hogy ma is rejtély, melyik rántott egyet rajta, de kétségtelen, hogy a vonat hirtelen megállott.

Se Svejks, se a vasutas nem tudtak megegyezni abban, hogy melyik húzta meg a vészféket.

Svejk azt állította, hogy ő semmiesetre sem húzhatta meg, ő nem vásott utcagyerek.

– Magam is csodálkoztam rajta – mondotta Svejk jóakaratóan –, hogy miért állott meg a vonat ilyen hirtelen. Engem jobban bánt a dolog, mint bárkit.

Egy úr a vasutas pártjára állott és kijelentette, hogy hallotta, amikor a katona a vasutással beszélgetni kezdett a vészfékről.

Svejk ennek ellenében kijelentette, hogy ő becsületes ember és nem áll érdekében a vonatot késleltetni, minthogy ő a háborúba utazik.

– Majd az állomásfőnök úr meg fogja magyarázni a dolgot – mondotta a kalauz Svejknek –, azonban ez húsz koronájába fog kerülni.

Ezalatt egyes utasok már kezdtek lekászolódni a vonatról, a vonatvezető sípjeleket adott, egy agyonrémült hölgy pakktáskájával a síneken át a szabadba menekült.

– Húsz koronát megér ez a dolog – mondotta Svejk, aki végig megőrizte nyugalmát –, sőt még olcsó is. Egyszer, amikor őfelsége a császár, Zsizskovban volt látogatóban, egy Snor Franta nevezetű ember azzal állította meg őfelsége kocsiját, hogy térdre borult a császári hintó lovai előtt. A kerületi rendőrfelügyelő sírva mondotta neki, hogy legalább egy utcával lejjebb kellett volna kifejezést adni hódolatának, mert az már a Kraus rendőrtanácsos rayonja, nem az övé. Azzal becsukatta Snor urat.

Svejk végignézett a nagyszámú hallgatóságon, akiket a vonatvezető oszlásra szólított fel.

– Na kérem, azt hiszem, most már mehetünk tovább – mondta Svejk –, kellemetlen dolog a vonatkésés. Még hogyha békeidőben élne az ember, hát Isten neki, de most háború van s mindenkinek tudnia kell, hogy nagyon sok katonai személyiség utazik az ilyen vonaton, vezérőrnagyok, főhadnagyok és tisztiszolgák, akiknél minden ilyen késedelem bizonyos hátrányt jelent. Napóleon csak öt percet késett Waterloonál és vízbeesett a dicsősége.

Ebben a pillanatban törte át a főhadnagy a kört, amely Svejket körülvette. Halálsápadt volt és nem tudott mondani többet egy szónál:

– Svejk.

Svejk tisztelgett és katonásan jelentette:

– Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, az emberek rámfogják, hogy én állítottam meg a vonatot. Furcsa plombát tart a vasúti kincstár ezeken a vészfékeken. Legjobb, ha az ember a közelébe se megy. Elég, ha az ember ránéz, fizetheti is azonnal a húsz koronát, éppen úgy, ahogy most tőlem is követelik.

A vonatvezető kifutott a pályára, jelt adott a vonatnak az indulásra.

A hallgatóság szétszlott, ki-ki helyére, a főhadnagy is szó nélkül visszatért fülkéjébe.

Csupán a katona és a vasutas maradt vissza. A katona noteszt vett elő zsebéből és összeállította jelentését az esetről. A vasutas dühösen nézett végig Svejken, aki nyugodtan kérdezte:

– Régen szolgál már a vasútnál?

És mivel a vasutas nem válaszolt, Svejk elmondotta, hogy ő ismert egy Frantisek Milicska nevezetű embert Uhrinevesből, Prága mellől, aki szintén meghúzott egyszer egy ilyen vészféket, amitől aztán úgy megijedt, hogy tizennygy napra elvesztette beszélőképességét, amit csak akkor kapott vissza, amikor elment vendégségbe egy Vanek nevezetű kertészhez, Hostivareba, akivel összeverekedett. Ez a Vanek eltört rajta egy bikacsököt, amitől Milicska visszakapta beszélőképességét.

– Ez régen volt már – fűzte hozzá Svejek –, ezerkilencszáztizenkettő május havában.

A vasutas bement a klozetba és magára zárta az ajtót. A kalauz pedig, aki egyedül maradt Svejekkel, húsz koronát követelt büntetés fejében, mert ha nem fizet, kénytelen Svejket a tábori vasútállomás főnökségére kísérni.

– Jól van – mondta Svejek –, én úgyis nagyon szeretek művelt emberekkel beszélgetni. Nagyon örvendeni fogok, ha szerencsém lesz a tábori állomás főnökéhez.

Svejek kikotorta blúzából a pipáját és csendesen rágyújtott:

– Évekkel ezelőtt élt Svitavcban egy állomásfőnök. Wagnernek hívták. Rettenetes nagy bitang volt, úgy bánt az alantasaival, mint a kutyával, ahol csak tudott, ártott nekik. Különösen a kitérő bakterre, egy Jungwirth nevezetű emberre haragudott módfelett. Addig üldözte ezt a szegény embert, amíg ez neki nem ment a folyónak. Azonban, mielőtt a vízbe ugrott volna, levelet írt az állomásfőnöknek. Azt írta neki, hogy meg fogja kísértetni éjjel. Nem hazudok, kérem, ez a Jungwirth csakugyan betartotta szavát. Az állomásfőnök éppen a táviróapparátusnál ült késő éjszaka, amikor egyszerre csak zörög a csengő és az állomásfőnök a következő táviratot veszi fel: „Hogy vagy te aljas zsvivány? Jungwirth.” Így tartott ez egész héten, amitől aztán a szegény állomásfőnök tisztára megbolondult és mindenféle szolgálati táviratokat kezdett küldeni a kísértetnek, hogy: „Bocsáss meg Jungwirth.” A következő éjjel aztán megint kapott az állomásfőnök egy táviratot: „Akaszd fel magad a híd melletti szemaforra. Jungwirth.” És a szegény állomásfőnök szót fogadott. Ezért még aznap hajnalban becsukták az állomás távirászatát. Látja kérem, mennyi minden történik a világon, amiről nekünk dunsztunk sincsen.

A vonat befutott a tábori állomásra. Mielőtt Svejek a kalauz kíséretében az állomásfőnökségre ment volna, szabályszerűen lejelentkezett a főhadnagynál:

– Főhadnagy úrnak alálassan jelentem, hogy engem most az állomásfőnökség elé vezetnek.

Lukás főhadnagy nem felelt. Teljes apátiába esett. A fejében olyan gondolatok cikáztak, hogy legjobb lesz fütyülni mindenre, ami történik. Fütyülni Svejkre és fütyülni a szembenülő kopasz vezérőrnagyra. A legokosabb lesz, ha nyugodtan ül a helyén Budweiszig, ott leszáll a vonatról, jelentkezik a kaszárnyában és valamelyik menetzászlóalj-jal kimegy a frontra. A fronton pedig az első kedvező alkalommal szépen elesik és így szabadul meg ettől a nyomorult világtól, amiben ilyen barom futkároz ide-oda, mint ez a Svejk.

Amikor a vonat ismét mozgásba jött, a főhadnagy kinézett az ablakon. Az állomás perronján látta Svejket komoly beszédbe elegyedve az állomásfőnökkel. Svejket nagy karéjban emberek vették körül, ezek között jó néhány uniformisos vasúti tisztviselő is.

Lukás főhadnagy fellélegzett. Nem a sajnálkozásból fakadt ez a sóhaj, hanem a megkönnyebbülésből. Egész könnyűnek érezte a szívét, amikor látta, hogy Svejk a perronon maradt. Sőt a vezérőrnagy sem tűnt fel olyan undorító szörnyetegnek, mint eddig.

*

A vonat rég Budweis felé járt már, de Svejk körül a tömeg még mindig nem oszladozott.

Svejk a maga ártatlanságáról szónokolt, még pedig olyan sikerrel, hogy egy asszony így kiáltott fel:

– Már megint szekírozzák a katonákat!

A tömeg csatlakozott ehhez az állásponthoz, egy úr pedig az állomásfőnök felé fordult azzal a kijelentéssel, hogy hajlandó Svejk helyett megfizetni azt a húsz korona büntetést, habár meg van győződve arról, hogy a katona ártatlan.

– Nézzék meg ezt a katonát – mutatott a jólelkű úr Svejk ártatlan ábrázatára.

Svejk pedig a hallgatóság felé fordulva az őszinteség hangján egészítette ki a jótévő szavait:

– Jó emberek, ártatlan vagyok!

Ezek után egy csendőrőrmester kihúzott a sokaságból egy polgárt, akit ezekkel a szavakkal vezetett az őrszoba felé:

– Majd adok én magának itt a katonaság ellen lázítani. Olyasmit mondani, hogy ha így bánunk a katonákkal, a fene sem követelheti tőlük, hogy kiharcolják a győzelmet Ausztriának.

A szerencsétlen polgár kétségbeesetten magyarázta, hogy nem gondolt semmi rosszra, hogy mézárosmester és szintén a régi gárdából való.

Közben a jó ember, aki Svejk ártatlanságában ilyen vakon hitt, kifizette a vasutasoknak a húsz koronát és bevezette Svejket a harmadosztályú váróterembe, ahol sörrel vendégelte meg. Miután megállapította, hogy Svejk menetjegye és minden igazolópapírja a főhadnagynál maradt, nagylelkűen öt koronát adott Svejknek a vasúti jegyre és egyéb kiadásokra.

Amikor elment, bizalmasan odasúgta Svejknek:

– No, kedves vitéz úr, amint mondtam, ha Oroszországba kerül majd hadifogságba, adja át üdvözetemet a zolbunovi Zeman sörfőzőnek. Felírta ugy-e a nevét? Legyen okos és nézzen utána, ne sokáig nyomorogjon a fronton.

– Ne féltsen engem – felelte biztatóan Svejk –, nagyon szeretek idegen tájakat látni, különösen, ha semmibe sem kerül az utazás.

És míg Svejk szép csendesen megiddogálta az ötkoronást, amit az idegen úrtól kapott, addig a peronon az emberek, akik nem jutottak Svejk közelébe, amikor ez az állomásfőnökkel tárgyalt, arról beszélgettek, hogy kémet fogtak el, aki éppen az állomás épületét fotografálta. Viszont egy asszony azt mondta, hogy szó sincsen itt semmiféle kémről, csak az történt, hogy egy dragonyos megvert egy tisztet a női klozet mellett, mert a tiszt utána settenkedett a dragonyos szeretőjének.

Ennek a kalandos kombinációnak – amely a háborús idegességet jellemezte – a csendőrség vetett véget azzal, hogy kihajtotta a népet a peronról. Svejk nyugodtan iddogált és közben gyöngéd érzésekkel gondolt a főhadnagyra. Mit fog ez csinálni, ha majd hasztalan keresi hű szolgálját a vonatban?

A személyvonat érkezése előtt megtelt a harmadosztályú étterem. Civilek és katonák tódultak be mindenféle ezredből és nációból, aki-

ket a háború forгатaga idesodott, vagy akik most készültek ismét ki-menni a frontra, hogy újabb sebesülést szerezzenek, vagy pedig a gránátoktól darabokra tépve kiérdemeljék a fakeresztet a hálás hazától. Egy fakeresztet valahol Kelet-Galíciában, melyen évek múlva is oszt-rák katonasapkát lenget a szél, egy rozsdás F. J. I. sapkarózsával. Erre a keresztre időről időre majd egy kivénült holló ereszkedik le és a régi idők zsíros falatjaira gondolva, maga elé varázsolja a végtelen dús asztalt, amit a háború terített neki emberek és lovak hulláiból. Kéjesen gondol a kitűnő falatra, ami az ilyen katonasapkák alatt ter-mett annak idején: az emberi szemekre.

Egy ilyen bajtárs, akit súlyos operáció után most engedtek el a ka-tonai kórházból, vérfoltos, piszkos ruhájával Svejek mellé ült. Össze-zsugorodott, lesóványodott, szomorú ember volt. Letette kis csomag-ját az asztalra, majd előkotorta rossz pénztárcáját és gondterhesen olvasta újra és újra a pénzét.

Majd Svejekre nézett és csendesen megkérdezte:

– Értesz magyarul?

– Én cseh vagyok, bajtárs – felelt Svejek –, inni akarsz?

– Nem értem, koma.

– Nem tesz semmit, testvér – nyújtotta oda Svejek tele poharát a szomorú katonának –, húzd csak meg.

A katona ivott és barátságosan megköszönte.

– Köszönöm szépen – és tovább vizsgálta gyenge pénztárcájának sovány tartalmát. Majd felállott és mélyen felsóhajtott. Svejek azt ér-tette ki a dologból, hogy a magyar koma inna még egy pohár sört, ha elég pénze volna hozzá s ezért rendelt neki egy pohár sört, amit az is-mételten megköszönt. Különböző arcjátékkal magyarázott valamit Svejeknek, átlótt karját mutatva, majd e nemzetközi szavakat fűzte hozzá: pif, paf, puf...

Svejek szánakozva csóválta fejét. A lábbadozó ezek után tudatta Svejekkel, balkezét a földtől fél méterre emelve s hozzá három ujját mutatva, hogy három kis gyermeke van odahaza.

– Nincs hám, nincs hám – folytatta a magyar, amivel azt akarta mondani, hogy nincs mit enni odahaza.

A nekibúsult ember könnyező szemét törölgette piszkos katonaköpenye ujjával. Ez a köpenyeg rongyos volt, meglátszott rajta az a lyuk, amin keresztül a golyót kapta a magyar királyért. Cseppet sem volt csodálni való, hogy ilyen természetű beszélgetés közben az öt korona hamarosan kipárolgott Svejks zsebéből, amivel lassabban, de biztosan lemaradt a budweiszi vonatról és minden pohár sörrrel, amit magának vagy a lábbadozó magyarnak rendelt, jobban és jobban távolodott a budweiszi katonajegy megváltásának lehetőségétől.

Megint befutott egy budweiszi vonat a pályaudvarra, de Svejks nyugodtan ült az étteremben, csendesesen hallgatva a magyar koma egyre ismétlődő elbeszélését: Pif, paf, puf. Három gyermek, nincs hám, éljen. Az utolsó szót akkor mondotta, amikor Svejkszel koccintott.

– Igyál csak, magyar koma – mondta Svejks –, igyál. Ti biztosan nem így vendégelnétek meg minket.

A szomszéd asztalnál azt mondta valami katona, hogy a magyarok felemelték a két karjukat és úgy mutogattak a prágai huszonnyolcas cseh fiúkra, amikor az ezred Szegedre került.

Aztán ez a katona is Svejks mellé ült és elmesélte, hogy miképpen verekedtek a magyarokkal Szegeden és hogy verték ki őket saját kocsmáikból. Elismerete azonban, hogy a magyarok szintén jól értenek a verekedéshez, amit legjobban bizonyít az, hogy ő is kapott egy készsúrást az oldalába, amivel a hadtápterületre küldték.

Most azonban, ha visszamegy a pótzászlóaljhoz, a kapitánya biztosan le fogja csukatni, mert nem adta vissza a magyarnak a készsúrást, amint azt az ezred becsületének érdekében tennie kellett volna.

– Ihre Dokumente, vasi Tokument? – szólt most Svejksre egy őrmester, aki négy szuronyos járőr kíséretében lépett hozzá. Tört cseh nyelven mondta: „Ja fidet, sedet, látom magát, hogy csak ül, ül, de nem utazni, folyton inni, inni.”

– Nincs nekem dokumentem, milácsku, drágám – felelte Svejik nyugodtan. – Lukás főhadnagy úr a kilencvenegyes ezredtől magával vitte a papírjaimat, én pedig itt maradtam a pályaudvaron.

– Mit jelent az, hogy milácsku – fordult most az őrmester háta mögött álló öreg népfelkelőhöz, aki úgy látszik, nem nagyon törte magát az őrmester szolgálatában, mert teljes nyugalommal felelt:

– Az annyit tesz, mintha azt mondaná, hogy őrmester úr.

Az őrmester így folytatta a beszélgetést Svejikkel:

– Igazolványnak kell lenni minden katonánál. Igazolvány nélkül bezárjuk a katonát, akár a veszett kutyát. Bevinni a pályaudvari parancsnokságra ezt a tetves csibészt!

Svejket erre bevitték a pályaudvari parancsnokság őrszobájára, ahol az őrség tanyázott. Csupa olyan öreg népfelkelő bóbiskolt itt, mint az az atyafi, aki olyan híven fordította le ellenségének, az őrmesteri felsőbbségnek, a milácskut németre.

Az őrszobát különböző litografált plakát díszítette. A hadügyminisztérium küldött szét ilyen képeket minden katonai irodának.

A mi derék katonánk, Svejik, azonnal megfigyelés alá vett egy ilyen képet, amelynek odanyomtatott magyarázatából megértette, hogy a kép azt ábrázolja, miképpen biztatta kitartásra Hammel Ferenc szakaszvezető, valamint Paulhard és Bachmeyer őrmester az ingadozó legénységet. A másik falon volt egy kép, amely Dankó Jánost, az ötödik honvédhuszárezred szakaszvezetőjét ábrázolta, amint az ellenséges ütegek állását kémlelte.

A jobboldalon, kissé alább egy nagy plakát lógott: „Ritka példái a bátorságnak.”

Ilyen plakátokkal, amiket kiagyalt hőstettekkel firkáltak tele a hadügyminisztériumba vezényelt osztrák újságírók, igyekezett a vén, hülye Ausztria a katonákat harcra tüzelni. A katonák sohasem olvasták ezeket a plakátokat. Ha pedig e példátlan hősi történeteket könyv formájában küldték ki hozzájuk a frontra, cigarettát sodortak a papírjából, vagy még értelmesebb célra használták fel, ami e nagy tettekről szóló mesék jellegének legjobban megfelelt.

Míg az őrmester a tisztet kereste, addig Svejik figyelmesen az alábbi lélekemelő históriát olvasta:

Bong József trékatona

A szanitécek nehéz sebesülteket cipeltek a kocsizhoz, amely egy mély úton állott, eltakarva az ellenség elől. Amint egy kocsi megtelt sebesültekkel, sietve vitték őket a kötözőhelyre. Amikor az oroszok észrevették az ide-oda mozgó kocsit, gránáttal kezdtek rá lőni. Bong Józsefnek a lovát egy ilyen gránátszilánk megölte. Bong erre így sóhajtott fel: „Szegény jó szürkém, ezek a disznók megölték!” Ebben a pillanatban őt is gránátszilánk érte, de ő súlyos sebe dacára kifogta a lovát és biztonságba helyezte a kocsit. Ezután visszatért elesett lovához, hogy leszedje róla a hámszerszámot. Közben az oroszok szünet nélkül lőttek. „Lőjjetek csak, ádáz gyilkosok, a lószerszámot mégsem hagyom itt így” – mondogatta magában a hős katona, miközben a döglött lóról a szerszámot fejtette. Végre elkészült nehéz munkájával és a kocsizhoz cipelte a hámat. A szanitécek dühös káromkodással fogadták hosszú távolmaradásáért. „Nem akartam otthagyni a szerszámot, hiszen még csaknem új cájg. Kár lett volna, gondoltam, otthagyni ilyen drága jószágot, hiszen nem sok van belőle” – mondotta bocsánatkérően, és csak akkor ment el a segélyhelyre, hogy kötözésre jelentkezzen. Nem sokkal később századosa ezüst vitézségi éremmel díszítette a hős trékatona mellét.

Svejk végigolvasta a plakátot, de minthogy az őrmester még nem tért vissza, szóbaelegyedett a népfölkelőkkel:

– Nagyon szép példája ez a vitézségnek, így aztán majd csupa új lószerszám lesz a mi hadseregünkben. Azonban Prágában egy még sokkal szebb esetet olvastam a Prazskejch Urednich Listech-ben egy dr. Vojnov József nevezetű egyéves önkéntesről. Galíciában volt ez az önkéntes, a hetedik tábori vadászszázalójnál és egy szuronyroham, alkalmával golyót kapott. Amikor a segélyhelyre akarták vinni, elkezdett kiabálni, hogy ilyen kis horzsolásért ő nem megy a kötözőhelyre. Tovább akart rohamozni szakaszával, amikor egy gránát lehasította a

bokáját. Megint a kötözőhelyre akarták vinni, de nem hagyta magát, mankón tipegett előre az állások felé és bottal védte magát az ellenséggel szemben. Erre egy újabb gránát vágott be és éppen azt a karját tépte le, amelyikben a botot tartotta. Akkor a másik kezébe kapva a botot, magánkívíül ordította, hogy ezt sohasem fogja az ellenségnek megbocsátani. Isten tudja mi történt volna még vele, ha egy srapnell végleg agyon nem csapja. Ha idejében a másvilágra nem sikerül küldeni, biztos, hogy ez is ezüst vitézségi érmet kapott volna. Annál is inkább, minthogy, amikor a feje már a földön gurult, még mindig így kiabált a katonák felé: „Szebb a hősi halott, mint a szökött katona.”

– Mennyi mindent firkálnak össze ezek az újságok – mondotta egy népfölkelő –, pedig ha egy szerkesztőt kivinnének oda, egy óra alatt megbolondulna.

És a népfölkelő köpött egyet.

– Nálunk Csaszlavban volt egy bécsi szerkesztő, egy német. Mint zászlós szolgált. Velünk az istennek sem akart csehül beszélni, de amikor beosztották a menetszázadba, ahol csupa csehek voltak, azonnal elkezdett csehül povedálni.

Az ajtóban most megjelent az őrmester és haragosan mondotta:

– Három percre teszi ki az ember a lábát, már nem hall egyebet, mint cseszki, cseszki.

Amikor kiment az őrszobából, valószínűleg az étterembe, Svejkre mutatott s odaszólt egy népfölkelő káplárnak, hogy ezt a zsványt vigyék azonnal az irodába, mihelyt a hadnagy úr megjön.

– Biztosan megint a távíráskisasszonynak udvarol a hadnagy úr – mondotta a káplár, ahogy az őrmester kiment. – Már tizennégy napja futkos utána és egyre dühösebben jön meg a távíróhivatalból. Ilyenkor mindig azt morogja, hogy ez a bűdös szajha az istennek sem akar vele hálgni.

Most is ilyen hangulatban volt a hadnagy úr, mert ahogy megjött, könyvek csapkodását lehetett hallani az irodából.

– Hej testvér, ezen túl kell esni – szólt a káplár részvétellel Svejkhöz –, sok öreg meg fiatal katona ment keresztül ennek a nyálás hadnagynak a kezén, neked is be kell menned.

És már vitte is Svejket az irodába, ahol a papírokkal teleszórt asztal mögött egy fiatal hadnagy ült módfelett haragos ábrázattal.

Ahogy Svejket a káplár kíséretében meglátta, sokatmondóan kiáltott fel:

– Ahá!

A káplár megtette rövid jelentését:

– Hadnagy úrnak alázatosan jelentem, ezt a katonát a pályaudvaron találtuk papírok nélkül.

A hadnagy intett a fejével, mintha azt akarná kifejezni, hogy már évekkel ezelőtt tudta, hogy a mai napon és ebben az órában Svejket a pályaudvaron fogják lefűlelni igazoló papírok nélkül. Aki pedig most végignézett Szejken, annak feltétlenül az volt a benyomása, hogy egy ilyen kinézésű embernél egyáltalán nem is lehet igazolvány. Szejk e pillanatban olyan ábrázatot vágott, mintha egy egészen más planétáról pottyant volna erre a földre, mintha naiv csodálkozással vizsgálná most ezt a világot, ahol eddig ismeretlen számárságot, holmi igazolványt kérnek tőle.

A hadnagy ismét intett a fejével, mintha arra buzdítaná Svejket, hogy beszéljen, még mielőtt kérdezné.

Végre mégis megkérdezte:

– Mit csinált a pályaudvaron?

– Hadnagy úrnak alássan jelentem, a budweiszi vonatra vártam, hogy bevonulhassak az ezredemhez, a kilencvenegyesekhez, ahol Lukás főhadnagy úrnak vagyok a tisztiszolgája, akitől úgy maradtam le, hogy büntetés végett az állomásfőnökség elé vezettek, mivel azzal gyanúsítottak, hogy a vészféket én húztam meg, amitől a gyorsvonat megállt.

– Ebbe belebolondul az ember – ordított a hadnagy –, mondja el röviden, összefoglalva a dolgot és ne hadarjon annyi badarságot.

– Hadnagy úrnak jelentem alássan, hogy nekünk Lukás főhadnagy úrral már abban a pillanatban is pechünk volt, mikor vonatra ültünk, hogy mihamarabb a császári és királyi kilencvenegyes gyalogezredhez kerüljünk, már akkor például elloptak egy koffert tőlünk, aztán a változatosság kedvéért egy tökéletesen kopasz vezérőrnagyot...

– Himmél Herrgott – sóhajtott fel a hadnagy.

– Alázatosan jelentem a hadnagy úrnak, hogy mindennek ki kell gyönni belőlem, hogy az egész eset teljesen világos legyen, ahogy ezt a boldogult Petzlik suszter szokta volt mondani, mielőtt a fiát lábszíjjal megverte és megparancsolta neki, hogy húzza le a nadrágját.

A hadnagy reménytelenül sóhajtott, de Svejik kegyetlen szívóssággal folytatta:

– Tehát én valahogy nem tetszettem ennek a tökéletesen kopasz vezérőrnagy úrnak és ezért Lukás főhadnagy úr, akinél tisztiszolgái minőségben szolgálók, kiküldött a vagon folyosójára. A folyosón aztán megvádoltak azzal, amint már mondtam a hadnagy úrnak. S ameddig a dolgot az állomásfőnökségen rendbehozták, addigra persze elment a vonat, én pedig a Perronnon maradtam. A főhadnagy úr, a vonat meg a kofferek elmentek a papírjaimmal együtt, én pedig podgyász és hajlék nélkül itt ragadtam, mint egy árva gyermek.

Svejik szájalomkeltő kifejezéssel nézett a hadnagyra, aki meg volt győződve arról, hogy ez az ember csak az igazságot mondotta, mint-hogy a született kretén benyomását tette, aki hazudni nem is képes.

A hadnagy ezután felsorolta az összes vonatokat, amelyek a budweisi gyorsvonat után még ugyanoda mentek és megkérdezte Svejiket, hogy miért nem utazott el e vonatok valamelyikével.

– Hadnagy úrnak alássan jelentem – mondta most Svejik jámbor mosollyal –, az a malőr esett velem, hogy amíg egyik vonat után a másikkra vártam, nagyon sok sört találtam bezabálni.

– Ilyen ökröt még nem láttam – gondolta magában a hadnagy –, ez mindent beismer. Hány pasas ment át már a kezemen, de az mind hazudott, ahogy kifért belőle, ez pedig szépen elmondja, hogy egyik pohár sört a másik után itta és ezért késte el a vonatot.

Ezt a tényállást a hadnagy úr Svejik felé fordulva a következő mondatban foglalta össze:

– Ember, maga degenerált, tudja, mi az, ha valakiről azt mondják, hogy degenerált?

– Nálunk Prágában a Bojite és a Katalin-utca sarkán, jelentem alássan hadnagy úrnak, élt egy degenerált ember. Az apja lengyel gróf

volt, az anyja pedig bábaasszony. Ő maga utcaseprő volt, de azért a snapszbutikban csak gróf úrnak tituláltatta magát.

A hadnagy úr érezte, hogy ennek a beszédnek véget kell már szakitania és ezért erősen hangsúlyozta mondanivalóját s tehát így szólt:

– Na, azt mondom magának, maga ökör, számár hogy menjen azonnal a kasszához, váltson magának jegyet és utazzon azonnal Budweiszbába. Ha pedig még egyszer itt találok, úgy bánok el magával, mint katonaszökevénnel. Lelépni.

Mivel Svejek nem mozdult és kezeit folyton a sapka ellenzőjénél tartotta, a hadnagy ráordított:

– Marsch, hinaus, nem hallotta, hogy abtreden? Palanek tizedes, vigye ezt a barmot a kasszához, vegyen neki egy jegyet Budweiszbába és ültesse vonatra.

Kis idő múlva Palanek tizedes ismét bejött, a félig nyitott ajtón pedig Svejek dugta be jámbor arcát.

– Mi van már megint?

– Hadnagy úrnak jelentem alássan – susogta a káplár titokzatosan –, ennek az atyafinak nincs egy veszett vasa sem. Ingyen pedig nem engedik a vonatra, mivel nincsen semmi katonai okmánya, ami azt igazolhatná, hogy az ezredéhez utazik.

A hadnagy e szomorú kérdésben egy-kettőre meghozta a salamoni ítéletet:

– Menjen gyalog, hadd csukják be az ezredénél, amiért elkésett, ki a fene fog vele vacakolni?

– No testvér – mondotta Palanek káplár Svejeknek –, nincs más hátra, mint hogy masírozz gyalog Budweiszig. Van egy komiszkenyér az őrszobán, azt neked adjuk az útra, aztán eredj Isten hírével.

Fél óra múlva, miután feketekávával is megvendégtették és a prófunton* kívül egy pakli komiszdohánnyal is ellátták, nekieresztették Svejket a sötét éjszakának. Vígán harsogott harci nótája:

Hej, amikor Jaromesbe marsoltunk...

---

* *Prófunton: komiszkenyér (rúd alakú barna kenyér).*

Az ördög tudja, hogy történt, de ahelyett, hogy a mi derék katonánk déli irányba indult volna, Budweisz felé, nyugatnak vette útját.

Ment a fagyos országúton katonaköpenyében, gallérját felgyűrve, mint a híres napóleoni gárda maradványa Moszkvából hazatérőben. A különbség csak az volt, hogy Szejk egész idő alatt vígan dalolt:

Vígan baktatok az úton
Lombos, zöld erdőben...

És a fagyos erdők éjjeli csendjében úgy harsogott a nóta, hogy a falusi kutyák visszhangként irtózatossá ugatásba fogtak.

Amikor Szejk beleúnt a danolásba, leült az árok szélén és pipára gyújtott. Kissé kipihenve magát, víg pipaszó mellett vágott ismét neki kalandos útjának „Budweisz” felé.

II.

SVEJK BUDWEISZI ANABÁZISA

Xenophon, a régi idők e nagy hadvezére, térkép nélkül barangolta be egész Kisázsiaát. Sőt a régi gótok is minden topográfiai segédeszköz és ismeret nélkül vándoroltak keresztül Európán. „Egyenesen az orrod után” – ezt nevezik anabázisnak. Ismeretlen földeken utat vágni köröskörül ellenséges népekkel, akik csak az első kedvező alkalomra várnak, hogy nyakadat törjék. Jó feje lehetett annak a Xenophonnak s ama rablótörzsek vezéreinek is, akik isten tudja honnan, valahonnan az Azovi és Káspi tenger környékéről szakadtak Európa nyakára, hogy olyan csudásan kiismerték magukat az útban.

Caesar római légioi északon, valahol a galliai tengerig, szintén térkép nélkül nyomultak elő, sőt a fejükbe vették, hogy visszatérőben Róma felé más utat vesznek, hogy még több földdel ismerkedjenek meg, ami szintén sikerült. Valószínű, hogy ez idők óta dívik a régi jelző: „Minden út Rómába vezet.”

A mi derék katonánk, Svejek, épp így azt vélte szent meggyőződéssel, hogy „minden út Budweiszbába vezet”, amikor Budweis helyett egy falut pillantott meg Mühlhausen mellett.

Mindennek dacára rendületlenül ment tovább, mert hisz végeredményben egy ilyen Mühlhausen nem akadályozhatja meg őt abban, hogy egyszer eljusson Budweiszbába.

Így lyukadt ki aztán Svejek Kretovba, amely tudvalevőleg Mühlhausentől nyugatra fekszik. Miután elfújta már minden katonanótáját, amit csak tudott a régi katonaeletről, Kretov előtt kénytelen volt ismét előlről kezdeni:

Mikor masíroztunk tallián határra,
Sírva borult a lány a baka vállára...

A Kretov és Vrazs közötti úton egy öregasszony jött a templomból Svejekkel szemben.

Az öregasszony nagy keresztényi köszöntéssel kötött bele Svejekbe:

– Jónapot adjon Isten, vitéz úr, merre vezet az utad, lelkem?

– Budweiszbába mennék, édesanyám – mondotta Svejek –, a háborúba készülök.

– Na fiam, akkor bizony rossz úton jársz – mondotta az öregasszony rémülten –, ezen az úton sohasem fogsz odaérni, gyerekek. Ha tovább még ezen a vrazsi országúton, hát biztosan Klatoviba lyukadsz ki.

– Azt hiszem – felelte Svejek jámboran –, Klatoviból is el lehet jutni Budweiszbába. Az igaz, hogy így nagy lesz a séta és a késedelem. Pláne, ha az ember az ezredéhez siet, mint én, még bizony baja is lehet miatta.

– Nálunk is volt egy ilyen legény – mondotta az öregasszony nagyot sóhajtva –, egy Maska Tóni nevezetű, akinek Pilzenbe kellett volna bevonulnia a népfelkelőkhöz. Az unokahúgomnak a rokona volt ez a Tóni. El is utazott szegény és egy hét múlva a csendőrök keresték odahaza, mivel nem érkezett meg az ezredéhez. Aztán egy hétre rá hazajött a Tóni civilben szabadságra. A községi bíróságon azonban nem nyugodott bele, hogy szabadságra engedték a rokonunkat és beszólt

a csendőrökhöz. Erre aztán ezek visszavitték a Tónit a kaszárnyába. Most írt éppen a frontról, hogy már meg is sebesült, az egyik lábát már le is szedték.

Az öreg néni részvételt nézett Svejkre.

– Várj egy keveset itt az erdőben, fiam, hozok neked egy pár krumplit az útra. Az majd felmelegít egy kicsit. Ide látszik a házikonk e mögött a kis erdő mögött jobbra. A mi falunkon ne menj végig, fiam. Nálunk olyanok a csendőrök, mint a héjamadár. Eredj inkább az erdőn keresztül Malcinnak. Oda látszik Cizova, oda se menj, mert az ottani zsandárok meg éppen igazi sintérek. Úgy fogdossák a szökött katonákat úton-útfélen, mint a kutyát. Inkább az erdőn keresztül ballagj, fiam, Sedlec felé Horazdovicnak. Ott nagyon rendes csendőrök vannak, akik átengednek mindenkit a falun. Van-e valami papírod, fiam?

– Nincsen nekem semmim, édesanyám.

– Akkor arra se menj, fiam, eredj inkább Radomyslnek. De úgy csináld, hogy estére érj oda, mert este a zsandárok mind a kocsmában vannak. Ott találsz majd az alsó utcában a Flórián háta mögött egy kékre festett házat. Ott kérdezősködj a Melicharek gazda iránt. Az az én testvérem. Mondd meg neki, hogy tiszteltetem, ő aztán majd megmutatja neked, hogyan jut az ember Budweiszbá.

Jó félóraig várakozott Svejek az erdőben, amíg az öregasszony visszajött. A finom krumplilevest vánkosba burkolva hozta, nehogy kihűljön az úton. Jó darab kenyeret csavart ki a kendőből egy darab szalonnával, amit Svejek zsebébe dugott. Amikor Svejek jól felmelegedett a finom krumplilevestől, a nénike nagy keresztet vetett Svejkre és útjára eresztette azzal, hogy neki is két unokája van „odakinn”. Közben még világosabban megmagyarázta Svejeknek, hogy melyik falut kerülje el különösen. Végül egy koronát kotort elő a szoknyája zsebéből és azt Svejeknek adta azzal, hogy azon snapszot vegyen magának Malcinban, minthogy Radomyslign nagyon hosszú az út.

Cizovától Svejek az öregasszony tanácsa szerint keletre fordult Radomysl irányában, most is abban a hitben, hogy a világ bármely végéről is Budweiszbá kell jutnia.

Malcinban egy öreg harmonikás szegődött Svejkhhez. A kocsmában akadtak össze, amikor az utasítás szerint katonánk egy kis pálinkát vett be a hosszú útra.

Az öreg harmonikás Svejket katonaszökevénynek nézte és azt tanácsolta neki, hogy jöjjön vele Horazdovicba, ahol egy lánya van férjénél. Ez szintén katonaszökevény. A harmonikás sokat ihatott Malcinban.

– A lányom már két hónapja rejtegeti az urát az istállóban – magyarázta Svejknak a harmonikás. – Ő majd elbujtat téged is oda. Ott aztán bevárhatjátok a háború végét. Ha ketten lesztek, nem lesz olyan unalmas.

Svejk udvariasan visszautasította a szíves ajánlatot, amin a harmonikás módfelett felbőszült. Lefordult az útról, balra a mezőre és azzal fenyegette meg Svejket, hogy fel fogja jelenteni a cizovai csendőrségen.

Estefelé Radomyslben Svejk megtalálta az alsó-utcán, a Flórián háta mögött Melicharek gazdát. Amikor vrazsi nővére üdvözetét átadta a parasztnak, az semmi örömet sem mutatott, sőt nagyon bosszús ábrázatot vágott a dologhoz.

Egyre igazolványokat követelt Svejktől. Amolyan régimódi ember volt ez a paraszt, aki folyton rablókról, csavargókról, meg tolvajokról beszélt, akik tömegesen csavarognak a piseki járásban.

– Az ilyen jómadarak megszöknek a katonaságtól és itt ólálkodnak a környéken, aztán ellopnak mindent, amit csak le nem láncol az ember – mondotta Svejknak világos célzással. – Mindegyik úgy néz ki, mintha ötig sem tudna számolni. Aztán meg az igaz szóért fel is húzzák az orrukat –, folytatta a régimódi ember, amikor Svejk felállott a lócáról. – Ha ilyen embernek rendben volna a lelkiismerete, a papírjai is rendben lennének. De hát az ilyeneknek persze hogy nincsen papírjuk...

– No isten veled, öreg.

– Mehetsz, mehetsz isten hírével, máskor butább embert keress ki magadnak.

Svejk már rég kinn lépegetett a sötét utcán, amikor az öreg még mindig dörmögött:

– A gazember, Budweiszba megy az ezredéhez Táborból. De előbb ellátogat a zsvány Horazdovicba, aztán Pisekbe. A világot járja körül a lator.

Svejk megint egész éjjel masírozott, míg végre valahol Putim körül egy szalmaboglyába ütközött. A szalma mellett elhaladva, közvetlen közelében egy hang szólalt meg:

- Melyik ezredből való vagy, hová igyekszel?
- Kilencvenegyes vagyok és Budweiszba megyek.
- Hiszed-e magad is, hogy odaérsz?
- Persze, hogy odaérek, hiszen ott van a főhadnagym.

Erre a közelben három ember kacagott fel hangosan. Amikor a nevetés elült, Svejk megkérdezte tőlük, hogy melyik ezredből valók. Aztán megállapította, hogy ketten közülük a harmincötösöktől, egy pedig a budweiszi tűzerektől való.

A harmincötösök egy hónappal előbb szöktek meg egy menetszázból, a tűzér pedig már a mozgósítás óta úton van. Épp idevalósi Putimba és a szalmakazal is az ő tulajdona. Itt szokott mindig hálni a boglyában. A két harmincötöst tegnap találta az erdőben, most aztán idekvártélyozta őket a maga szalmakazaljába.

Valamennyi abban reménykedett, hogy a háborúnak két hónapon belül vége lesz. Szentül meg voltak győződve arról, hogy az oroszok Budapesten is túl vannak már, sőt tán valahol Morvaországban cirkálnak. Így beszélnek Putimban mindenfelé. Hajnalban ide fog jönni a tűzér felesége a reggelivel, amiután a harmincötösök Strakonicba mennek, ahol az egyiknek valami nénikéje lakik, ennek meg a hegyekben egy fűrészteleptulajdonos ismerőse van, aki majd jól el fogja helyezni őket a telepen.

– Te is velünk jöhetnél, te kilencvenegyes, vagy mi vagy, – szól az egyik harmincötös –, füttyülj a főhadnagyodra.

– Az nem megy olyan könnyen – mondja Svejk, beleásva magát a szalmába.

Amikor késő reggel felébredt, senki sem volt már a boglyában. A lábánál feküdt egy darab kenyér, amit valószínűleg a tűzér tett oda Svejki részére útravalónak.

Svejk az erdőnek vette útját. Stenka körül találkozott egy öreg vándorlegénnyel, aki, mintha csak régi komája volna, megkínálta egy korty pálinkával.

– Ne menj be a faluba – tanította ki Svejket az öreg Speckjäger* –, csúnyán rá fogsz fizetni egyszer erre a katonamundérra. Még kéregetni sem tudsz ebben a majomruhában, úgy tele van az egész környék csendőrökkel. Minket manapság kutyába se vesz a zsandár. Most csak rátok vadász mindenki. A zsandár most csak titeket keres – mondotta olyan meggyőzően, hogy Svejk elhallgatta a maga kilencvenegyves kilitét, minek rombolja le a jó öreg illúzióit?

– No aztán, hova igyekszel? – kérdi a vándorlegény Svejket, miután mind a ketten pipára gyújtottak és csendesen megkerülték a falut.

– Budweiszba.

– A Krisztus szerelmére, hát megbolondultál? – rémüldözött az öreg csavargó. – Egy szempillantás alatt lekapnak. Meg se tudsz melegedni Budweiszban. Valami rongyos civilkabátot kellene szerezned okvetlenül és nyomorékká kell tenned magad. Tudsz-e legalább sánitítani? De most ne félj, most Strakonic, Volyn és Dub felé megyünk. Ha a fene fenét eszik is, valami civilkabát akkor is csórunk neked az úton. Ott Strakonic felé még olyan jámbor emberek laknak, hogy még éccakára se zárják be az ajtót, nappal pedig minden tárva-nyitva van. Így télvíz idején folyton a szomszédba járnak pletykálni, úgy-hogy egy-kettőre meglesz a civilkabát. Mi kell még? Bakancsod az van, amint látom. A katonaköpenyed régi?

– Igen.

– Azt hagyd még egyelőre. Ilyesmibe még járnak az emberek falun is. Nadrágra, meg kabátra van szükséged csupán. Aztán ahogy a civilruha meglesz, a katonaruhádat eladjuk a Hermon zsidónak Vodna-

---

* „Szalonnavadász” – csavargó, koldus.

nechben, az megvesz minden kincstári holmit, meg el is ad mindent. Ma pedig Strakonic felé megyünk, – tervezgette a csavargó, – négy órányira van ide a régi schwarzenbergi juhakol. Ott van egy ismerős juhász barátom. Régi, öreg cimborá. Éjjelre ott maradunk, reggel pedig bemegyünk Strakonicba, hogy valami civil holmit vágjunk neked.

A juhakolban egy barátságos öreg embert talált Svejek, aki még jól emlékezett arra, amit nagyapja mesélt a francia háborúról. Valami húsz évvel idősebb lehetett az öreg vándorlegénynél s éppen ezért az öreget is, Svejket is fiamnak szólította.

– Na látjátok, fiaim – mondotta, amint a nyáj mellett letelepedtek a bogrács mellé, amelyben krumpli főtt a vendégek számára –, már abban a háborúban is dezertáltak az emberek. Az én nagyapám is ilyen katonaszökevény volt, mint ez a te katonád itt. Ellenben őt elfogták Vodnanechben és rongyosra verték a bőrt a fenekén. De ezt még szerencsének lehetett nevezni, fiaim, annak idején. Razicsban Protvin mögött a Jares fiát elfogták annak idején, azt bizony agyonlőtték, fiaim, Pisekben. Aztán mielőtt kivitték volna a veszthelyre, a piseki sáncokban két sor katona között kellett végigfutnia, akik hatszáz botot vertek rá, úgy, hogy valóságos megváltás volt neki a halál. Hát te mikor szöktél meg, fiam? – fordult az öreg véres szemmel Svejek felé.

– Mindjárt a mozgósítás után, ahogy a kaszárnyába vezettek bennünket, – mondotta Svejek, megértve, hogy nem szabad megdönteni az öreg juhászban az uniformisba vetett hitet.

– A falon másztál át, fiam? – kérde az öreg kíváncsian, valószínűleg azért, mert a nagyapja is a kaszárnya falán át lógott meg annakidején.

– Nem lehetett másképp, öregapám.

– Erős volt-e az őrség? Lőttek is utánad?

– Bizony lőttek, nagyapó.

– És hova készülsz most, fiam?

– Ugyan hadd – felelt a vén csavargó Svejek helyett. – Megkerült ez egészen, mindenáron Budweiszbába akar menni. Te tudod, hogy fut egy ilyen tudatlan fiatalember a veszthébe. Ki kell iskoláznom egy kicsit. Valami civilholmit szerzek majd neki, s a többi már menni fog

magától is. Tavaszig valahogy majd elvergődünk, aztán elmegyünk valami paraszthoz dolgozni. Az idén úgyszólván hiány lesz emberekből. Azt mesélik, hogy éhínség lesz s hogy minden csavargót besoroznak munkára. Azért gondoltam, hogy jobb, ha az ember önként áll be valahová. Kipusztítják az egész emberiséget.

– Szóval azt hiszed, hogy az idén nem lesz vége a háborúnak? Igazad van, fiam. Jó régen nem volt már háború – mondja az öreg csendesen. – Napóleon háborúja, meg aztán ahogy nekünk mesélték, a svéd háború, meg a hétéves háború volt hosszú. Az emberek már meg is szolgálták a háborút. Az öregisten már nem nézhette tovább, hogy milyen magasan hordja az orrát az ember. Már az ürühúst sem szenvedni némely ember gyomra, van olyan, aki meg sem eszi. Régebben egész processziók jártak ide hozzám, hogy nem adnék-e el kéz alatt egy-egy ilyen ürüt. Most már csak disznóhúst zabálnak, azt is vajjal vagy zsírral sütve. Ezért haragudott meg a jóisten rájuk, ezért a felfuvalkodott kevélységért. De majd megjuhászkodik az emberiség, amikor majd ráfanyalodik a csótányra is, amint azt Napóleon idején tette. Az urak se tudják már, hogy mit csináljanak a nagy pöf-feszkedésben. Az öreg Schwarzenberg herceg még rendes kocsin járt, de a taknyos hercegi kölykök büdösek az automobiltól. A jóisten majd megkeni a szájukat benzinnel, hogy arról koldulnak!

A bográcsban vígan rotyogott a víz, az öreg juhász megpiszkálta egy kissé a lágyuló krumplit és apostoli hangon folytatta:

– És ezt a háborút a mi császáruk nem fogja megnyerni. Nem fogja megnyerni, mert a nép nem lelkesedik a háborúért. A strakonici tanító azt mondja, hogy a nép azért nem lelkesedik, mert a császár nem koronáztatta meg magát. Igaz is, most aztán egye meg, amit főzött. Ha megígérted, vén disznó, hogy megkoronáztatod magad cseh királynak, akkor szavadnak kellett volna állnod.

– Meglehet, – jegyezte meg a csavargó, – hogy most majd rászánja magát.

– Füttyülünk most már a koronájára – felelte az öreg juhász dühösen. – Csak hallanád, hogy mit beszélnek Skocickában, ha úgy össze-

jönnek a szomszédok. Mindenkinek van valakije a háborúban. No aztán mondanak is ám ott olyanokat, hogy eláll tőle a szemedszád. Azt mesélik, hogy a háború után nagy szabadság lesz a világon, hogy minden úri gazdaságot el fognak takarítani. Nem hagyják meg sem a császári, sem a hercegi uradalmakat, a földeket fel fogják osztani. El is vittek már a csendőrök egy ilyen beszédért valami Korinka nevezetűt, minthogy bujtogatott. Tyűh, van ám most a zsandároknak dolguk!

– Azelőtt is volt éppen elég dolguk a néppel – mondja az öreg vándorlegény. – Emlékszem rá, Kladnóban volt egyszer egy Rotter nevezetű csendőrőrmester. Ez a Rotter rendőrökutyákat kezdett tenyészteni. Farkassal párosított kutyakölykök voltak ezek a bestiák. Ez olyan fajta kutya, hogy mindent kiszagol, amit csak akarsz, ha már ki van rá tanítva. Egész falka ilyen kutyakölyök ragadt a kladnói őrmester úr hátuljába. Szép külön házikót építtetett nekik, amiben úgy éltek ezek a bestiák, mint a grófok. Egyszer aztán azt vette az eszébe a bitang, hogy kipróbálja a kutyákat vándorlegényeken. Ki is adta a parancsot a zsandárjainak, hogy szedjék össze az egész kladnói járásból a vándorló mesterlegényeket. Én éppen Lánból baktattam Kladnó felé. Jó mélyen benn jártam az erdőben, nehogy baj legyen, de hiába, valahogy elvitettem az utat az erdészház felé és már a közelébe se jutottam, mert lefogtak és az őrmester elé vittek. Először minden kutyával megszagoltattott, aztán fel kellett másznom egy létrán jó magasra. Amikor jól fenn voltam már, utánam eresztett egy ilyen bestiát, aki lehúzott a létráról a földre. A földön rámtérdelt és belemorgott az arcomba, még a fogát is rám vicsorgatta. Aztán elvezették valahová ezt a dögöt, nekem pedig azt mondták, hogy bújjak el, szóval mehetek, ahova akarok. Bementem mélyen az erdőbe, egészen a kacaki völgyig, bebújtam egy szakadékba. Egy félóra sem teltt bele, már két ilyen farkaskutya volt a sarkamban. Ledobtak a földre. Az egyik a torkomnál fogva tartott, a másik meg beszaladt Kladnóba a csendőrökért. Egy óra múlva ott volt már az őrmester két csendőrrel. Az őrmester elhívta a kutyát, nekem adott öt koronát és megengedte, hogy két napig koldulhatok Kladnóban. De koldult a nyavalya, ami-

lyen gyorsan csak tudtam, elhordtam az irhámát arról a környékről Bezounsko felé és még csak oda se köptem Kladnó tájékára. Kladnót különben minden értelmes mesterlegény messzire elkerülte, mert aki odakerült, azon az őrmester úr biztosan kipróbálta a kutyáit. Általában nagyon szerette ezeket a kutyákat. Az őrparancsnokságon mesélték nekem, hogyha az őrmester úr vizitálni ment az őrsöket, elég volt, ha egy farkaskutyát talált az őrsön, nem nézett az többet semmi után, hanem egész éjjel ivott az őrsvezetővel örömeiben.

Amíg az öreg juhász a krumplit pucolta és egy edénybe friss juhtejet öntött, a vándorlegény tovább mesélte emlékezéseit a csendőrőség dolgairól:

– Lipniciben élt egy csendőr őrmester. Ott is lakott direkt a kastély tövében a csendőrségen. Én szegény bolond meg voltam győződve arról, hogy a csendőrség mindig valami látható helyen van, a piactéren, a községháza vagy mondjuk a templom közelében, de semmi esetre sem holmi eldugott sikátorban. Szóval nyugodtan benyargaltam a város végét, még a feliratokra se ügyeltem. Szépen járok házról-házra, szorgalmasan végigkoldulom az utcát, míg egyszerre csak valami barakkyszerű épület első emeletére vetődöm. Benyitok és jelentkezem: „Jónapot kívánok, kérem szíves támogatásukat, szegény, munkanélküli beteg mesterlegény vagyok...” Tyúh, az áldóját, a lábam odakövesedett a küszöbhez. Képzeljétek, pont a csendőrségre nyitottam be. Fegyverek a falon, az asztalon kereszt, a szekrényben a regiszter, a császárunk szigorúan néz rám a falról. Még mielőtt magamhoz térhettem volna, az őrmester nekemugrott és olyan csoda pofont mázolt le, hogy legurultam a lépcsőn és csak Kejlichen álltam meg. Ilyen igaz emberek a csendőrök, barátaim.

Ezek után megvacsoráztak és végigdőltek a meleg szobában a lócákon és hamarosan el is aludtak.

Éjszaka aztán Svejks csendesen felöltözött és kisurrant a szobából. A hold éppen feljövőben volt keletről és a hold felkelő fénye mellett derék katonánk eleredt keletnek. Csendesen dörmögte magában:

– Csak azért is elmegyek Budweiszbá.

Amikor kiért az erdőből, jobbra valami városféle feküdt, ezért aztán Svejek nyugatnak vette útját. Majd délnek fordult, ahol szintén egy város tűnt fel a láthatáron. Ez Vodnán túl volt megint. Óvatosan kikerülte a várost és a mezőkre érve csendesen bandukolt tovább. A felkelő nap Protivni felső határán üdvözölte Svejket.

– Csak előre – mondotta magában Svejek, a derék katona –, hív a kötelesség. El kell jutnom abba a nyavalyás Budweiszbába.

Ám a szerencsétlen véletlen akaratából, ahelyett, hogy dél felé, Budweisznek irányította volna lépteit, észak felé Piseknek tartott.

Úgy déltájban valami falu tűnt elébe. Amint egy kis magaslatról lefelé lépdelt, így gondolkozott:

– Meg kéne már kérdezni valakit, hogy merre is van az a Budweis.

Ahogy a faluba ért és az első házon a helységjelzőtáblát meglátta, borzasztóan elcsudálkozott: „Putimi járás”.

– Tyűh, a hétszentségit – sóhajtott fel –, hát megint Putimban vagyok, ott, ahol a szalmaboglyában háltam.

Ezek után már nem is lepődött meg, amikor a tó mellől egy fehérre meszelt házból, amire egy galamb volt kiakasztva (ahogy némely helyen a kétfejű sast csúfolták), mint a pók áldozatára, úgy csapott rá a csendőr.

A zsandár egyenesen Svejek felé tartott és már messziről kérdezte:

– Hová megy, hé?

– Budweiszbába, az ezredemhez.

A csendőr gúnyosan nevetett:

– Hiszen maga Budweiszből jön, barátom, már szépen a háta mögött hagyta Budweiszt – és ezzel behajtotta Svejket a csendőrségre.

A putimi csendőrőrmester az egész környéken híres volt tapintatos és elmés nyomozási módszereiről. Nem gorombáskodott a föl-vagy letartóztatottal, hanem olyan keresztkérdések alá vette a delikvenst, hogy még az ártatlan is beismerő vallomást tett neki.

Az őrs másik két csendőre híven szekundált a művelt kriminalistának és elismerő kacagással kísérték a delikvens minden beismerő szavát. „A bűnügyi nyomozás tudománya udvariasságon és okossá-

gon épül” – szokta mondogatni az őrmester alantasainak. „Az ordítás teljesen hiábavaló és felesleges. A tettesekkel és a gyanúsítottakkal finoman kell bánni. Persze, arra ügyelni kell, hogy ki ne kecmeregessen a kérdések hálójából.”

– Isten hozta, bajtárs – szólt a csendőrőrmester Svejkhöz –, üljön le szépen, valószínűleg elfáradt az úton. Úgy ni. No most mesélje el nekünk, hova igyekszik.

Svejk elmondta, hogy Budweiszba megyen az ezredéhez.

– Ez esetben kétségtelen, hogy eltévesztette az utat – mondotta tréfásan az őrmester. – Tudniillik, maga Budweisz felől jön, amiről nem lesz nehéz meggyőzőnöm magát, no nézzen ide, kedves bajtárs, maga fölött lóg Csehország térképe. Tőlünk délre fekszik Protvin, Protvintól délre fekszik Hlobuka és Hlobukától délre Budweisz. No látja, maga nem Budweisz irányába, hanem Budweisz felől jön.

Az őrmester barátságosan nézett Svejkre, aki nyugodtan és méltóságteljesen ismételte:

– Pedig én mégis Budweiszba megyek.

Ezt olyan hangon jelentette ki, ahogy Galilei hangoztatta annak idején, hogy; „Mégis mozog a föld.” Azzal a különbséggel, hogy Galilei zordabb ábrázattal mondhatta.

– Tudja mit, vitéz úr – folytatta az őrmester rendkívül barátságos hangon –, mindjárt meg fogom győzni magát arról, hogy a tagadás nehezebbé teszi a beismerést.

– Ebben tökéletesen igaza van az őrmester úrnak – mondja Svejk –, minden tagadás nehezebbé teszi a beismerést és megfordítva.

– No látja, csakhogy maga is belátja ezt az igazságot. Tehát mondja meg nekem szépen, minden fenntartás nélkül, hogy hová készül, honnan indult, hogy akar a maga Budweiszába elérni? Azért hangsúlyozom, hogy a maga Budweiszába, mert valószínű, hogy még egy Budweisz van északra Putimtól, amit azonban még egyelőre nem jegyeztek bele a térképbe.

– Én Táborból indultam ki.

– És mit csinált Táborban?

– A budweiszi vonatra vártam.

– S miért nem utazott a vonattal Budweiszbába?

– Mert nem volt jegyem.

– S miért nem adtak magának, mint katonának katonajegyet bérmentve?

– Mert nem voltak igazolópapírok nálam.

– Itt van a kutya eltemetve – mondotta az őrmester győzelemittasan az egyik csendőrnek –, nem is olyan buta, amilyennek teteti magát. Egész szépen kezd már belezavarodni a kérdéseimbe.

Az őrmester újból Svejkhöz fordult és mintha nem hallotta volna a feleletet az igazolványokra vonatkozóan, megkérdezte:

– Tehát maga Táborból indult. És hova ment Táborból?

– Budweis felé.

Az őrmester úr arca mintha kissé szigorúbb lett volna. Majd ismét a térképre nézett.

– Meg tudná-e nekünk mutatni a térképen, hogy merre ment Budweisnek?

– Nem emlékszem a községekre, csak annyit tudok, hogy egyszer már voltam Putimban.

Az egész órs jelentőségteljesen nézett össze, az őrmester pedig további kriminális kérdéseket tett fel:

– Szóval, maga a tábori pályaudvaron volt? Van-e valami magánál? Rakja csak ide az asztalra!

Svejket alaposan kikutatták, de a pipáján és egy skatulya gyufán kívül semmitsem találtak nála. Az őrmester csodálkozva kérdezte:

– Mondja, hogy lehet, hogy magánál semmi, de semmi a világon nincsen?

– Nekem nem kell semmi!

– Jóisten – sóhajtott az őrmester –, milyen nehéz magával zöldágra vergődni. Azt mondotta, hogy már volt egyszer Putimban. Mit csinált maga akkor Putimban?

– Putimon keresztül mentem Budweis felé.

– Na látja, hogy ellene mond saját magának, hiszen épp maga mesélte, hogy Budweiszbába ment és miután mi már meggyőztük magát, beismerte, hogy Budweiszből jött.

– Úgy látszik, hogy nagy kerülőt csináltam.

Az őrmester jelentőségteljes pillantást váltott az őrséggel.

– Szép kis kerülőt csinálhatott maga! Az a benyomásom, hogy állandóan ezen a környéken mászkált. Sokáig volt a tábori pályaudvaron?

– Az utolsó budweiszi vonat indulásáig.

– És mit csinált az állomáson?

– A katonákkal beszélgettem.

Erre még jelentőségteljesebb tekintetet váltott az őrmester a csendőrörs minden tagjával.

– És miről beszélgetett a katonákkal, mit kérdezett tőlük?

– Megkérdeztem tőlük, hogy melyik ezredből valók és hogy hová utaznak.

– Nagyszerű! És azt nem kérdezte meg tőlük például, hogy hány ember van egy ezredben és hogy vannak beosztva?

– Azt nem kérdeztem, minthogy azt magam is tudom már régen.

– Szóval maga kitűnően van informálva a mi hadseregünk összetételéről?

– Természetesen, őrmester úr!

Az őrmester győzedelmesen nézett össze csendőreivel és mint utolsó kártyát vágta ki a legfontosabb kérdést:

– Oroszul tud-e?

– Nem.

Az őrmester beintette a szomszéd szobából az őrsvezetőt és lelendezve tudatta az izgatott csendőrrel, hogy a győzelem teljes. Megelégedetten dörzsölte kezét:

– Hallotta? Nem tud oroszul! A betyár minden hájjal meg van kenve! Mindent beismert, de a legfontosabbat nem akarja beismerni. Holnap beszállítjuk Pisekbe, a kerületi kapitány úrhoz. Látja, mit jelent az okosan és udvariasan vezetett nyomozás? Mi? Hát ki gon-

dolná mindezt erről a pasasról? Olyan ostobának néz ki. De éppen az ilyen emberekkel kell mód felett figyelmesen bánni. Egyelőre zárják be, én pedig megyek, hogy jegyzőkönyvet vegyek fel az esetről.

És még azon délutánon, késő estig írta az őrmester, bajsza körül nyájas mosollyal, a jegyzőkönyvet, aminek minden mondatában az állott, hogy „kémgyanús”.

Mentől tovább írta a maga különleges, hivatalos németségével jelentését Fanderka csendőrőrmester, annál világosabbá vált számára az egész bonyolult eset. A jegyzőkönyvet a következő mondattal fejezte be:

„És ezek után alássan jelentem, hogy az ellenséges hadsereg e tisztjét ma beszállítom a piseki kerületi csendőrparancsnokságra.”

Sokáig nézte még elégülten kész művét, majd behívta az őrsvezetőt:

– Adott-e az ellenséges tisztnek valami ennivalót?

– Őrmester úr utasítása szerint csak azoknak jár menázi, akiket 12 óra előtt hoznak be és hallgatunk ki.

– Ez most igen fontos kivétel, őrsvezető úr – mondotta az őrmester méltóságteljesen –, ez az ember magasabbrangú tiszt, valamelyik ellenséges vezérkar tagja. Csak nem gondolja, hogy az oroszok majd valami frájttert küldenek ide kémkedési munkára! Hozason neki azonnal a Kokurektől ebédet, ha pedig ebéd nem volna már, főzzenek neki valamit. Aztán készíttessen teát rummal és küldesse ide. De nem kell megmondani, hogy kinek kell. Általában senkinek sem szabad megtudni, hogy kit őrzünk itt az őrsön. Ez az eset nagy katonai titok. Hát ő mit csinál most?

– Egy kis dohányt kér és oly nyugodtan ül az őrszobán, mintha csak odahaza volna. „Jó meleg van itt maguknál – mondotta –, és ami a fő, a kályha se füstöl. Nagyon tetszik nekem az itteni állapot. Viszont, ha a kályha füstölne, ki kellene kotortatni a kéményt, azonban az ilyesmit délután kell csinálni, nem pedig olyankor, amikor a nap a kéménybe süt.”

– Micsoda ravasz ember – mondotta az őrmester a lelkesedés meleg hangján –, úgy tesz, mintha kutyába se venné a dolgot. Pedig

biztosan tudja, hogy agyon fogják lőni. Az ilyen embert meg kell becsülnünk, őrsvezető úr, még akkor is, ha ellenségünk. Az ilyen ember nyugodtan megy a biztos halálba. Nem tudom, mi képesek lennének-e hasonló teljesítményekre? Mi talán meginognánk, összeroskadnánk, de ő nyugodtan üt és azt mondja: „Jó meleg van itt maguknál és jó, hogy a kályha nem füstöl.” Ez egy jellem, őrsvezető úr, ehhez aztán acélidegek kellene, idegek, önfeláldozás és lelkesedés. Ej, ha Ausztriában ilyen lelkesedés volna... Különben jobb erről nem beszélni, hiszen nálunk is vannak lelkes emberek. Olvasta a „Narodni Politika”-ban annak a Berger nevű tűzérőhadnagy az esetét, aki egy magas fenyőfa tetején rendezte be megfigyelő állását? Hogy amikor a mieink visszavonultak, nem tudott lemászni, mert fogságba került volna és úgy várt a fa tetején, míg a mieink ismét előrenyomultak, ami csak tizennégy nap múlva következett be. Hogy éhen ne haljon, az egész fa tetejét megette. Ágakkal és fenyőlevéllel táplálkozott és mire a mieink odaértek, lezuhant a fáról és összezúzta magát. Halála után arany vitézségi érdemrenddel tüntették ki.

– Ez aztán áldozatkészség, őrsvezető úr – fűzte hozzá az őrmester komolyan –, ezt nevezem hősiességnek!... No nézze csak, hogy elpletykáljuk az időt megint. Siessen, rendelje meg az ebédet és küldje ide addig azt a tisztet hozzám.

Az őrsvezető ismét az őrmesterhez vezette Svejket. Az őrmester nyájasan intett Svejkeknek, hogy foglaljon helyet. Aztán még barátságosabban megkérdezte, hogy élnek-e még a kedves szülei.

– Nincsenek szüleim.

Az őrmester rögtön arra gondolt, hogy sokkal jobb így, legalább nem fogja megsíratni senki ezt a szerencsétlen embert. Közben melegen nézett végig Svejken, majd hirtelen elfogta a szánakozás. Megve-regette Svejek vállát és apai hangon faggatta tovább:

– Na és hogy tetszik magának Csehország?

– Nagyon szeretem Csehországot – mondja Svejek nyugodtan –, amerre csak jártam, mindenfelé derék, jóra való embereket találtam.

Az őrmester helyeslőleg bólintott.

– Ó igen, a mi népünk nagyon jóra való nép és jószívű is. Nagyritkán fordul elő lopás vagy verekedés. Tizenöt éve vagyok már itt és ha utána számítok, egy évre alig esik több háromnegyed gyilkosságnál.

– Nem egészen meggyilkolt emberek tetszik érteni?

– Ó nem, nem így értem. Tizenöt év alatt tizenegy gyilkossági ügyben nyomoztunk. Abból öt rablógyilkosság volt, a többi csak amolyan közönséges eset, ami szóra sem érdemes.

Az őrmester elhallgatott, majd rövid szünet után ismét visszatért a maga vallatási szisztémájára.

– És mit akart Budweiszban csinálni?

– Szolgálatba akartam lépni a 91-es gyalogezrednél.

Erre az őrmester felszólította Svejket, hogy menjen vissza az őrszobára, még pedig gyorsan, nehogy elfelejtse hozzáfűzni a jegyzőkönyvhöz, amit mielőbb be akar küldeni a piseki csendőrkerületi parancsnoksághoz. „Miután a cseh nyelvet tökéletesen bírja, a budweiszi 91-es gyalogezred szolgálatába szándékozott lépni.”

Az őrmester vígan dörzsölte kezét, módfelett örült az összegyűlt anyagnak és kihallgatási metódusa dús sikerének. Visszagondolt elődjére, Bürger csendőrőrmesterre, aki egy letartóztatott emberrel egyáltalában szóba se állott, semmit se kérdezett a delikvenstől, hanem egyszerűen beszállította a kerületi bírósághoz nagyon rövid jelentéssel: „Az őrsvezető jelentése szerint a fentemlített egyént csavargáson és tiltott könyörödománygyűjtésen érte a járőr.” Hát ez nyomozómunka?

Az őrmester szerető szemmel simogatta jelentését és meglegegetten mosolygott, majd elővette íróasztala fiókjából a titkos rendelkezések gyűjteményét, amit a prágai országos csendőrfőparancsnokság bocsátott ki „szigorúan bizalmas” jelzéssel és ismételten elolvasva:

„Szigorúan utasítjuk az összes csendőrőrségeket, hogy a legnagyobb figyelemmel kísérjenek minden személyt, aki az őrs szolgálati területén keresztülmegy. A mi csapateltolódásaink Kelet-Galíciában módot adtak egyes orosz csapatteknek a kárpáti hegyláncokon

való átvonulásra és a birodalmon belül pozícióik megerősítésére. Éppen ezért a Monarchia csapatai nyugatra húzódtak. Ez az új helyzet az orosz kémkedés részére új lehetőségeket nyújt és az orosz kémek mélyebben hatolnak be az Osztrák–Magyar Monarchia területére, főleg Sziléziába és Morvaországba. Bizalmas jelentések szerint nagyobb számú orosz kémosztag húzódott le innen Csehországba. Megállapítottuk, hogy a kémek között igen sok az oroszországi cseh*, akik a legfelsőbb katonai iskolákban nyertek kiképzést és akik tökéletesen beszélik a cseh nyelvet, aminek következtében különös veszélyt jelenthetnek, annál is inkább, mert így módjukban van a cseh lakosság körében felségsértő és hazaáruló propagandát kifejteni, amit valószínűleg meg is tesznek. Éppen ezért az országos csendőrfőparancsnokság elrendeli, hogy minden ilyen szempontból gyanúba fogható személyt azonnal tartóztassanak fel. Különös éberséget igényel az a vidék, amelynek közelében helyőrségek, katonai raktárak, katonaságot szállító vasútvonalak vannak. A feltartóztatottak azonnal kikutatandók és beszállítandók a legközelebbi magasabb csendőrfőparancsnokságra.”

Flanderka csendőrőrmester ismét elégedetten mosolygott és visszatette a „szigorúan bizalmas” feliratú mappát a „titkos rendelkezések” felírást viselő aktarekeszbe.

Ebben a rekeszben rengeteg ilyen rendelkezés volt, amit a belügyminisztériumban a hadügyminisztérium közreműködésével dolgoztak ki fölös számban. Az országos csendőrfőparancsnokságnak rengeteg sok munkát adott e titkos rendelkezések sokszorosítása és szétküldése.

Volt ebben a rekeszben:

A lakosság hangulatának ellenőrzését előíró rendelet. Volt egy másik rendelet, amely beszélgetések alapján kívánta megfigyelni a lakosság hangulatát a fronton történő eseményekkel kapcsolatban. Egy másik a lakosság hangulatát kívánta megtudni a hadikölcsönjegyzés

---

* *Kisoroszországi cseh kolóniák lakói.* (A fordító megjegyzése a könyvben.)

és a különböző gyűjtési akciókkal szemben. A következő a katonai szolgálatra alkalmasnak minősítettek, valamint a besorozandók hanglejére volt kíváncsi.

Egy másik rendelet a községi képviselőtestület és a falusi intelligencia szellemét kívánta megismerni, továbbá pontos megvilágítását írta elő, hogy az őrs területén levő lakosság milyen politikai pártok befolyása alatt áll és hogy milyen erősek az ilyen pártok szám szerint. Másik titkos rendelet aztán az egyes politikai vezető személyiségek ellenőrzését írta elő. Volt ott továbbá: Kérdőív a kerületbe jövő hírlapok, időszaki lapok és brosúrákról. Utasítás a kormánnyal ellenséges viszonyban álló személyek nyilvántartásáról, valamint arról, hogy ez az illojalitás milyen formában jelentkezik az illetőknél. Volt aztán olyan utasítás is, amely a lakosság körében a fizetett besúgók intézményének bevezetését tűzte ki célul. Külön utasítás szólt az ilyen csendőrségi alkalmazásban levő fizetett besúgók munkájáról.

Minden nap újabb titkos utasítások, útmutatások, kérdőívek és rendeletek érkeztek. A belügyminisztériumi találékonyság ilyen áradatával szemben persze nagy volt a csendőrök restanciája is. Flanderka őrmester úgy segített ezen a bajon, hogy következetesen azzal a sztereotip válasszal intézte el a leiratokat, miszerint nála minden a legnagyobb rendben van és a lakosság lojalitása a csendőrőrs egész területén prima minőségű, vagyis I. a.

Az osztrák belügyminisztérium a lojalitás és a monarchia iránt való rendületlen hűség osztályozására a következő mérőfokokat találta fel:

I. a, I. b, I. c – II. a, II. b, II. c – III. a, III. b, III. c – IV. a, IV. b, IV. c...

A IV. számú „a” jelzéssel hazaárulást és kötelet jelentett, „b” jelzéssel internálást, „c” jelzéssel pedig megfigyelést és letartóztatást.

Az őrmester asztalában mindenféle nyomtatványok és regiszterek voltak. A kormány tudni akarta minden egyes polgárról, hogy mi a véleménye róla.

Flanderka őrmester kétségbeesetten szemlélte az állandóan növekvő nyomtatványáradatot, amely már-már előntéssel fenyegette. Vala-

hányszor a posta ilyen nyomtatványt hozott az ismert „szolgálati portómentes” bélyegzővel, mindig nagyot dobbant a szíve rémületében és amikor éjszaka végiggondolta a leirat tartalmát, mind erősebben érlelődött meg benne az a meggyőződés, hogy nem éri meg a háború végét. Hiába lesz a győzelem, ő már nem örülhet neki, mert a háború végéig azt a kevés esztét is, ami van, elveszti az országos csendőrfőparancsnokság átiratlavináival. Addigra neki biztosan egy kerékkel több vagy kevesebb lesz a fejében.

A kerületi parancsnokság is egyre különböző kérdőívekkel bombázta. Miért nem válaszolt a 72.345/721 alf. d. számú kérdőívre, miért nincs még elintézve a 88.992/j82 Gfeh. z. számú utasítás, milyen eredménnyel járt a 123.456/1922 bir. V. számú megkeresés és így tovább.

Legtöbb gondot okozott Flanderka őrmesternek az a rendelet, amelynek értelmében fizetett besúgókat kellett volna fogadnia a lakosság soraiból. Lehetetlennek tartotta a rendelet keresztülvitelét itt, ahol olyan keménykoponyájú emberek vannak. Végre aztán a községi csordásra gondolt, „Ugorj Pepi”-re. Ez a Pepi istentől-embertől elrugaszkodott hülye volt. Szegény nyomorék pária, aki egy kis ételért és egy pár korona évi bérért őrizte a község csordáját. Különös tulajdonsága az volt, hogy arra a felszólításra, hogy „Ugorj Pepi!”, rögtön nagyot ugrott. Ezt a Pepit akarta Flanderka őrmester úr szolgálatába fogadni a rendeletnek megfelelően, tehát maga elé citálta Pepit:

– Pepi, ismered-e az öreg Prohászkat?

– Méeé...

– Ne mekegj, te kecske, inkább jegyezd meg magadnak, hogy a mi császárukat hívja így a nép. Tudod-e, hogy ki a mi császáruk?

– Jól van, Pepi! Most pedig figyelj ide. Ha azt hallod valahol, mondjuk amikor házról-házra jársz ebédelni, hogy a mi császáruk marha, vagy ehhez hasonló, rögtön hozzám jössz és elmondod, ki volt az, aki mondta és akkor kapsz egy hatost. Ha pedig azt hallod, hogy mi nem nyerjük meg a háborút, akkor is idejössz hozzám és megmondod, ki mondta, aztán megint kapsz egy hatost. De ha megtudom, hogy eltit-

kolsz valamit, akkor szorulsz ám, te bitang! Becsuklak és Pisekbe vittelek. Most pedig ugorj!

Miután Pepi ugrott egyet, adott neki két hatost és nyugodtan leült az asztalhoz jelentést írni a kerületi csendőrparancsnokságra arról, hogy nagy utánjárással és körültekintéssel sikerült végre egy besúgót fognia.

Másnap eljött hozzá a plébános és titokzatosan elmesélte neki, hogy ma reggel a falu szélén találkozott „Ugorj Pepi”-vel, aki azzal köszöntötte, hogy: „Tiszteendő új, tennap a zøjmesztej új aszonta, hogy a császáj új marha és hogy a hábojút nem nyejük meg. Méeé. Hopp!”

A tisztelendő úr további felvilágosításai után az őrmester Ugorj Pepit letartóztatta. És ez a szegény hülye községi pásztor később a hradcini katonai törvényszéken hazaárulásért, felség sértésért és lázításért 12 évi fegyházat kapott.

„Ugorj Pepi” úgy viselte magát a törvényszéken, mint kinn a legelőn vagy odahaza a parasztok között. Minden kérdésre mekegett, mint egy kecske és amikor az ítéletet kihirdették, így kiáltott fel: „Méeé... Hopp!” – és nagyott ugrott a levegőbe. Ezért fegyelmi büntetést kapott, egyest kemény fekhellyel és három böjtnappal havonta.

Ezidőtől kezdve aztán nem is volt több besúgója az őrmester úrnak. Meg kellett elégednie azzal, hogy kitalált egy besúgót, egy nevet, ami ötven korona fizetésjavítást jelentett az őrmester részére, amit a „Kakurekben” el is ivott, annak rendje és módja szerint. A tizedik pohárnál lelkiismeretfurdalási rohamot kapott és keserű lett a sör a szájában. Asztalszomszédja ilyenkor mindig ugyanazokkal a szavakkal jegyezte meg: „Na, ma aztán szomorú a mi őrmester urunk. Nincs hangulatban.”

Erre az őrmester hazament és a szomszédok közül valaki megállapította:

– Valahol jól elfenekelhatték a mieinket Szerbiában. Nagyon csendes ma az őrmester!

Odahaza az őrmester ismét kiállíthatott egy kérdőívet:

„A lakosság hangulata I. a.”

Sok álmatlan éjszakája volt Flanderka őrmesternek, állandóan azt várta, hogy egy napon betoppan a rettenetes revízió. Álmában mindig kötelet látott, látta, miként viszik majd az akasztófa alá és mindennek tetejébe a hadügyminiszter személyesen azt kérdi tőle a bitófa alatt:

– Őrmester, hol van a válasz az 1,789.678/23.792. X. y. z. számú köriratra?

De most, most minden hódolattal és elismeréssel üdvözlénék a csendőrőrs minden zugából őt, a szerencsés fogás és a kitűnő módszer alkalmazásának nagymesterét! És Flanderka őrmester egyáltalában nem kételkedett abban, hogy a kerületi csendőrkapitány meg fogja veregetni a vállát és ilyen szavakkal fogadja majd a nagy esemény után:

– Gratulálok, őrmester úr!

Az őrmester a szebbnél-szebb képek sorozatát festette hivatalnoki lelki szemei elé. Kitüntetés, gyors előléptetés, magasabb rangosztály, bűnügyi nyomozóképességei elismerése, amikből még szép karrier virulhat számára.

Behívta az őrsvezetőt:

– Kapott ebédet a fogoly?

– Füstölt húst hoztak káposztával és gombóccal. Leves már nem volt. A teát megitta és még egyet szeretne.

– Adni kell neki! – mondotta az őrmester nagylelkűen –, és ha majd megitta a teát, vezessék megint hozzám.

– No, hogy ízlett az ebéd? – kérdezte az őrmester egy félóra múlva, amikor a jóllakott és elégült Svejket elébe vezették.

– Elég jó volt, őrmester úr, a káposzta több is lehetett volna, de hát én belátom, hogy nem adhattak többet, hiszen nem voltak elkészülve arra, hogy jövek. A füstölt hús kitűnő volt, nagyszerűen volt füstölve. Azt hiszem, házi füstölés volt, házilag hizlalt disznóból származhatott. A rumos tea is nagyon jól esett.

Az őrmester megelégedetten nézett végig Svejken és ismét nekilátott a kihallgatásnak.

– Igaz-e, hogy Oroszországban nagyon sok teát isznak az emberek? Ott is rummal isszák? Van rum Oroszországban?

– Rum az egész világon van, őrmester úr.

– Csak csavard, csak csavard, úgyis hiába csavarod már, előbb kellett volna vigyázni a nyelvedre – gondolta magában az őrmester, majd bizalmasan Szejk felé fordulva folytatta:

– Hát szép lányok vannak-e Oroszországban?

– Szép lányok mindenütt vannak, őrmester úr.

– Eh, te ravasz kutya – gondolta magában az őrmester –, ugye szeretnéd most magad kiszabadítani a hurkomból – és előrukkolt a legfontosabb kérdéssel, a nagyágyúval:

– Mit akar a kilencvenegyeseknél csinálni?

– Ki akarok menni velük a frontra.

Az őrmester elragadtatva nézte Szejket és jelentősen megjegyezte:

– Ez a legjobb módja, hogy Oroszországba kerüljön. Kitűnő.

– Tényleg jól kispekulálta – cikázott át az őrmester agyán a gondolat, amint Szejken szavainak hatását figyelte.

De Szejk arcán a legnagyobb nyugalom ült. Kék szeme mosolygóva nyugodott az őrmester figyelő arcán.

– Ennek az embernek az arcizma sem rándul még – gondolta magában az őrmester –, hiába, sokat ér a stramm katonai nevelés! Ha én lennék a helyében és nekem mondaná ezt valaki, a térdem is reszketne.

– Holnap reggel bevisszük magát Pisekbe – jegyezte meg az őrmester. – Volt-e már Pisekben?

– Ezerkilencszáztízben jártam ott utoljára a császármanőverek alkalmával.

E kijelentés után az őrmester még elégedettebb és még győzelemtiasabb lett. Melegség járta át szívét vallatási szisztémájának ily bő aratása láttán.

– Jelen volt az egész császármanőveren?

– Természetesen, őrmester úr, mint gyalogos közkatona csináltam végig az egész gyakorlatot.

Svejk ismét nyugodtan nézett az őrmesterre, mint előbb, pedig az őrmester most már nyugtalankodni kezdett. Alig várta már, hogy e legújabb adatot is bejegyezhesse jelentésébe. Behívta az őrsvezetőt és visszaküldte vele Svejket az őrszobára. Amint egyedül maradt, azonnal nekiült az írásnak és a következőkkel tette jelentését tökéletesebbé:

– Terve a következő volt: Mindenáron be akart jutni a kilencven-egy császári és királyi gyalogezred kötelékébe, amely ezred legközelebbi menetalakulatával azonnal a frontra akart kerülni, hogy az első kedvező alkalommal Oroszországba kerülhessen, annál is inkább, mivel részére egyéb nem maradt hátra, tekintettel az osztrák csendőrszervezetek éberségére. Annak bizonyítására, hogy tervét a K. u. K. 91-es gyalogezrednél feltétlenül keresztül is vitte volna, az a tény szolgál alapul, hogy a hosszú keresztkérdések súlya alatt kénytelen volt beismerni, miszerint az 1910-es császármanővereket mint közkatona nézte végig. Ebből is kitűnik, hogy a dolgát kitűnően értő kémmel állunk szemben. Megjegyezni kívánom továbbá még azt, hogy a fentemlített vallomást kizárólag keresztkérdéseim súlya alatt tette.

Az ajtóban most megjelent az őrsvezető.

– Őrmester úr, ő a retirátra akar menni.

– Bajonet auf! – adta ki a vezényszót az őrmester. – Nem, mégis... Inkább hozza be csak ide hozzám...

– Maga ki akar menni a retirátra? – kérdi az őrmester barátságosan. – Nincs e mögött, kérem, valami hátsó gondolata? – és fürkészően szegezte tekintetét Svejkre.

– Nincs, őrmester úr, semmi más, mint hogy szükségemre kell mennem.

– Azért mondom, hogy ne is legyen – ismételte az őrmester sokatmondóan és felkötötte szolgálati revolverét –, majd én is magával megyek.

– Kitűnő revolverem van – mondotta útközben Svejknek –, hét töltény van benne és nagyszerűen be van löve.

De mégis, mielőtt az udvarra léptek volna, odaintette az őrsvezetőt és a fülébe súgta:

– Tegye fel a szuronyt a puskájára és álljon a retirát mögé, amíg odabenn lesz, nehogy átassa magát a pöcegödrről és megfusson tőlünk.

Közönséges falusi alkotmány volt ez az épület, kis faházikó, ami az udvar közepén egy gödör fölé volt építve. Ugyanebbe a pöcegödörbe folyt a közeli trágyadomb természetes leve is.

Öreg veterán volt már ez a kis intim helyiség, amin egész csendőrgenerációk mentek végig. És most Svejtk ült benne halálos nyugalommal, egyik kezében fogva az ajtóra kötött zsinoretet, a másik oldalról az őrsvezető éber szeme vigyázott Svejtk fenekére, nehogy meg találjon lógni. Az „Abort” ajtajára pedig maga az őrmester úr szegezte sólyomtekintetét, miközben folyton arra gondolt, hogy melyik lábába fog lőni Svejtknek, ha ez szökést kísérelne meg. De az ajtó igen csendesen nyílt meg újra, mögötte Svejtk lépett ki megkönnyebbült arcával és nyájasan kérdezte az őrmestert:

– Nem időztem nagyon sokáig odabenn?... Nem tartottam fel sokáig az őrmester urat?

– Oh, dehogy, egy cseppet sem, egy cseppet sem, kérem – felelt az őrmester barátságosan, miközben így gondolkozott:

– Micsoda finom, rendes emberek ezek. Kitűnően tudja, hogy mi vár rá, de tisztelet és becsület, az utolsó pillanatig tisztesen és nyugodtan viseli magát. Vajon közülünk is meg tudná-e csinálni ezt valaki?

Az őrmester leült Svejtk mellé, Rampa csendőr ágyára, aki éppen szolgálatban volt, az lévén a kötelessége, hogy a falut járja körül reggelig, azonban ez órában Rampa nyugodtan üldögélt a protvini „Fekete ló”-hoz címzett vendéglőben és jóízűen máriásozott egy susztermesterrel. Emelés közben azt magyarázta partnerének, hogy feltétlenül győznünk kell. Az őrmester pipára gyújtott és Svejket is megkínálta dohánnyal. Az őrsvezető jól megrakta a kályhát szénnel, így aztán a csendőrőrs egy-kettőre a földgolyó legkellemesebb zugává

változott, csendes, meleg kis fészek lett, ahol a közelgő téli estét barátságos beszélgetésre szánták.

Azonban mindenki hallgatott. Az őrmester fejében igen érdekes gondolat született meg, amit az őrsvezető felé fordulva a következő szavakkal juttatott kifejezésre:

– Véleményem szerint, helytelen dolog felakasztani a kémeket. Egy ember, aki feláldozza magát, hogy úgy mondjam, a hazájáért, az igazán nem érdemel ilyen csúnya halált. Az ilyen férfiúnak katonás halál jár, véleményem szerint: golyó. Nem igaz, őrsvezető úr?

– Persze, hogy golyóra kellene ítélni az ilyen embert és semmi esetre sem akasztani – hagyta jóvá az őrmester. – Például bennünket is ki-küldhetnének azzal, hogy menjetek és kémleljétek ki, hány géppuskájuk van az oroszoknak egy géppuskaszázadban? Erre mi átöltöz-nénk és elmennénk. Na most, azért fel kell akasztani engem, mint egy közönséges rablógyilkost?

Annyira felgyúlt erre a gondolatra, hogy fölugrott és elkiáltotta magát:

– Követelem, hogy lőjjenek agyon és katonai pompával temessenek el.

– Az igaz – mondja Svejks –, hogy nem szép halál az akasztás, de ha az ember ügyes, nem tudnak rábizonyítani semmit.

– De rábizonyítják – mondotta az őrmester –, világosan rá lehet bizonyítani az illetőre bűneit, ha még olyan ügyes is, persze csak úgy, ha az embernek saját jól kipróbált kihallgatási metódusa van. Különben erről meg fog majd győződni.

– Meg fog győződni – mondotta az őrmester szelíden, szavait kedves mosollyal fűszerezve –, nálunk hasztalan a csúrés-csavarás. Nem igaz, őrsvezető úr?

Az őrsvezető helybenhagyólag bólintott és megjegyezte, hogy né-mely esetben a bűnösség dolga előre el van döntve, hogy a teljes nyugalom álarca mitsem használ, mert minél nyugodtabb a vádlott, annál biztosabb a bűnössége.

– Ön az én iskolám neveltje, őrsvezető úr – mondotta az őrmester büszkén. – A nyugalom maga is corpus delicti.

És miután egy darabig a maga nyomozási teóriáját fejtegette, ezt azzal hagyta félbe, hogy megkérdezte az őrsvezetőt:

– Mit hozassunk ma vacsorára?

– Őrmester úr, nem megy ma este a vendéglőbe?

A kérdés súlyos problémákat vetett az őrmester elé, amit azonnal meg kellett oldani. Mi lesz, ha „ő” az őrmester távollétét az éjjel arra használná fel, hogy megszökjék. Az őrsvezető ugyan elég megbízható ember, de két csavargó mégis meglógott már tőle. (A valóságban az eset úgy volt, hogy nem akart a nagy hóban Pisekig gyalogolni velük, hanem a razicsi mezőn egyszerűen szélnek eresztette a csavargókat és tessék-lássék, a levegőbe lőtt.)

– Idehozadjuk a vacsorát ma este, a sörért pedig az öreget fogjuk küldeni, amikor kell – döntötte el az őrmester –, hadd mozogjon a vénasszony egy keveset.

És az öreg Pejzlerné, a takarítónő, csakugyan nagyon sokat mozgott egész éjszaka.

Vacsora után roppantul megelégnült az út a csendőrség és a Kokurek-vendéglő között. A friss hóban az öreg Pejzlerné nagy csizmájának sűrű nyomai bizonykodtak ama tény mellett, hogy az őrmester nem járt rosszul a ma esti otthonmaradással.

Végre az öreg Pejzlerné azzal az üzenettel jött a Kokurekhez, hogy az őrmester úr tisztelteti és szépen kéreti, küldjön egy üveg kontusovkát. Erre a korcsmárosból kitört a kíváncsiság.

– Hogy ki van ott – felelt az öreg Pejzler néni –, valami nagyon gyanús ember, most amikor eljöttem, mind a ketten a gyanús ember torkán tartották a kezüket, az őrmester pedig a fejét simogatta neki és azt mondta: „Drága szláv testvérem, kedves kis spiónom!”

És jóval éjfél után az őrsvezető teljes uniformisban mélyen aludt ágyán és úgy horkolt, hogy az ablakok is reszkettek belé.

Szemben a másik tábori ágyon az őrmester ült, egyik kezében a kontusovkás flaskóval átölelte Svejek nyakát, barna arcán sűrű könnycseppek peregtek végig, a bajusza össze volt ragadva a kontusovkától. Akadozó hangon dadogta:

– Mondd, testvérem... mondd... nekik nincs ilyen jó kontusovkájuk... Oroszországban... no mondd... hadd mehessek nyugodtan aludni... légy férfi és ismerd el, hogy ott nincs ilyen!

– Persze, hogy nincs ilyen jó kontusovkájuk.

Az őrmester Svejkre gurult:

– Milyen örömet okoztál, beismertél mindent. Így is kell annak lenni... a... kihallgatásnál... Ha bűnös az ember, hát minek a tagadás?

Ezek után nagynehezen felemelkedett és az üres üveggel kezében betántorgott a szobájába. Útközben szinte magának mormogta:

– Ho... hogyha... m... más... kép csináltam... volna... a... kihallgatást... nem lett volna ilyen... eredménye.

Mielőtt ruhástól végigdőlt volna ágyán, kivette az asztalfiából a jelentést és megkísérelte kiegészíteni a következő szavakkal:

„Még hozzáfűzendő azon tény, hogy az orosz kontusovka nazáklade paragrafus 58.”

Ezzel nagy malacot cseppentett a rapportra, amit rögtön le is nyalt, majd hülye mosollyal az ágyhoz tántorgott, végigesett rajta és rögtön elaludt, mint a tuskó.

Reggel felé az őrsvezető olyan horkolásba kezdett s úgy fütyült az orrán keresztül, hogy Svejke felébredt. Felkelt, jól megrázta az őrsvezetőt és visszafeküdt a helyére. A kakasok kukorékoltak és amikor a nap már felkelt, az öreg Pejzler néni is bejött tüzet gyújtani. Ma ő is tovább aludt a szokottnál. Kimerült az éjjeli ide-oda futkosásban. Az egész társaságot mély álomba merülve, az ajtót pedig nyitva találta. A petróleum lángja még pislogott az őrszobában. Az öreg Pejzler nériadót csapott, felköltötte az őrsvezetőt és Svejket, majd dühösen rákiabált az őrsvezetőre: „Nem szégyelli magát, ruhástól fekszik az ágyon, mint a disznó.” Majd Svejket szidta össze, hogy begombolhatná a nadrágját, legalább akkor, amikor egy asszony látja.

Ezután energikusan felszólította az őrsvezetőt, hogy költse fel az őrmestert.

– Micsoda rend ez, ilyen sokáig aludni?

– Na hiszen maga is jó kezekbe került – mondja az asszony Szejknek, amíg az őrsvezető az őrmestert keltegette –, egyik nagyobb pálinkás kancsó, mint a másik. Elinnák ezek az orrukat a két szemük közül. Nekem már harmadik éve adósak a takarítással, aztán ha szól az ember, mindig ezt mondja az őrmester; „Hallgasson, mert becsukatom magát. Azt hiszi, nem tudjuk, hogy a fia orrvadász és az uradalmi erdő fáját lopja?” Így kínlódom már velük negyedik esztendeje. Az öregasszony mélyet sóhajtott és tovább panaszkodott:

– Vigyázzon ám az őrmesterre, mézes-mázos ember, de azért nagy zsvivány! Akit csak megfog, azt be is csukatja örömmel.

Az őrmestert nagyon nehéz volt felkelteni. Sok fáradságába került az őrsvezetőnek, míg meggyőzte arról, hogy már reggel van.

Végre nagynehezen magához tért. Megdörzsölte a szemét és erőlködött, hogy a tegnap történeteket valahogy az eszébe idézze. Hirtelen valami rémes gondolat futott át a fején, bizonytalan tekintettel nézett az őrsvezetőre és susogva kérdezte:

– Megszökött?

– Dehogy szökött meg, az egy tisztességes ember.

Az őrsvezető fel- és alá járt a szobában, kinézett az ablakon, letépett egy darabka papírt az asztalon fekvő újságokból és idegesen gyúrta papírgolyókká. Látszott rajta, hogy mondani szeretne valamit.

Az őrmester az előbbi bizonytalan tekintettel nézett végig az őrsvezetőn és csendesén mondotta, mintha eltalálta volna az őrsvezető gondolatát:

– Majd én segítek magának, őrsvezető úr. Ugy-e valami borzasztó dolgot csináltam megint az este?

Az őrsvezető szemrehányó arccal fordult feljebbvalója felé:

– Ha tudná az őrmester úr, mi mindent beszélt az este össze-vissza, mi mindent mondott neki az őrmester úr!

Majd az őrmester füléhez hajolt:

– Azt mondta neki, hogy mi magunk is csehek vagyunk és hogy az oroszok és a csehek szláv testvérek, hogy a legközelebbi napokban Prirovéba fog érkezni Nikolajev Nikolajevics nagyherceg, hogy Auszt-

ria nem tarthatja magát sokáig. Aztán azt mondta neki az őrmester úr, hogy a legközelebbi kihallgatáson hazudjon össze tücsköt-bogarat, ne ismerjen be semmit és várja meg, amíg a kozákok ideérkeznek, hogy megszabadítsák. Hogy minden pillanatban várható Csehországban a régi huszita háború megismétlődése és a parasztok kaszával vonulnak majd Bécs ellen. Hogy a császár beteg aggastyán és hogy a közeli napokban fűbe fog harapni, hogy Vilmos császár bestia és hogy az őrmester úr majd pénzt fog küldeni neki a börtönbe a menázsijavításra, és sok más ilyesmit beszélt még az őrmester úr...

Az őrsvezető elhúzódott az őrmestertől:

– Ezekre a dolgokra még jól emlékszem, mert a dolog elején nem voltam nagyon berúgva. De aztán én is csúnyán becsudálkoztam és nem emlékszem a többire

Az őrmester az őrsvezetőre meredt:

– Én pedig arra emlékszem, őrsvezető úr, hogy maga azt mondta, mi pitiáner ország vagyunk Oroszországhoz képest és az ajtó előtt tele torokkal ordította, hogy: „Éljen Oroszország!”

Az őrsvezető megint idegesen sétált fel és alá a szobában.

– Igenis, úgy ordította ezt, kedves őrsvezető úr – ismételte az őrmester –, mint egy bika, aztán az ágyra dobta magát és horkolni kezdett.

Az őrsvezető megállott az ablaknál és idegesen dobolt rajta.

– Meg aztán az öregasszony előtt is sokat fecsegett az őrmester úr. Emlékszem, hogy ezt mondta: „Tudja meg, hogy minden császár és király csak a saját zsebére gondol és csak ezért visel háborút. Gazember az ilyen császár, még ha olyan öreg is, mint a vén Prohászka, akit már a reterátra se eresztenek, nehogy összerondítsa nekik az egész Schönbrunn!”

– Ezt mondtam volna?

– Ezt bizony, őrmester úr. Ezt akkor mondta, amikor kiment az udvarra okádni, sőt még azt is mondta, hogy: „na vén szipirtó, dugd le a torkomon az ujjadat.”

– No hiszen maga is cifra butaságokat hordott össze, – szakította félbe az őrmester, – nem is értem, honnan vette, hogy Nikolaj Nikolajevics Csehország királya lesz.

– Erre nem emlékszem, őrmester úr, – felelte az őrsvezető halkán.

– Hát persze, hogy nem emlékszik rá, hiszen olyan részeg volt, mint a tők. Mikor ki akart menni, az ajtó helyett a kályhára mászott.

Most egy ideig mindketten hallgattak.

– Mindig mondtam magának – szólalt meg újra az őrmester –, hogy az alkohol a mi vesztünk. Maga nem bírja az italt, őrsvezető úr és mégis iszik. Mi lett volna, ha a letartóztatott megszökik magától, őrsvezető úr? Istenem, még rágondolni is rossz. Viszont azt mondom magának, hogy éppen azért, mert a pasas nem szökött meg, éppen ezért a dolog egészen világos. Ez ravasz és veszedelmes ember. Arra számít, hogy amikor odafenn kihallgatják, azt fogja mondani, hogy egész éjjel őrizet nélkül hagytuk, hogy mi részeket voltunk és ezer-szer is megszökhetett volna, ha bűnösnek érezné magát. Ha mi például szolgálati eskü alatt azt valljuk, hogy a vádlott hazudik és amit mond, az szemtelen rágalmozás, akkor az isten sem segít rajta, sőt egy paragrafussal többet varrnak a nyakába. Persze, ez már nem játszik nagy szerepet az ő esetében. Jaj, csak a fejem ne fájna olyan vezzettül...

Megint nagyot hallgattak, majd az őrmester odaszólt az őrsvezetőnek:

– Hívjuk csak ide az öregasszonyt.

– Ide hallgasson néne – mondotta az őrmester Pejzler néninek, keményen a szemébe nézve, – szerezzen hamar egy keresztet, olyan talponállót és hozza ide gyorsan.

Az öregasszony kérdő tekintetere az őrmester ráordított:

– Ne bámuljon, vén banya, hanem siessen!

Míg az öregasszony oda volt, az őrmester két gyertyát húzott ki a fiókjából, amelyeken a spanyolviasz nyomai voltak láthatók. Ezekkel a gyertyákkal szokta lepecsételni az őrmester a hivatalos aktákat. A két gyertyát meggyújtotta és letette az asztalra. Amikor Pejzlerné megjött a feszülettel, odatette a kis fakeresztet a két gyertya közé, majd ünnepélyesen mondotta:

– Üljön le, öreg.

A megrémült Pejzlerné leült a díványra, ijedten bámult hol az égő gyertyákra és a keresztre, hol pedig az őrmesterre. A vénasszonynak halálos rémületében minden porcikája reszketett.

Az őrmester egyszer-kétszer szótlanul sétált előtte, majd hirtelen megállott a vénasszony előtt és ünnepélyesen mondotta:

– Tegnap este maga tanúja volt egy igen fontos eseménynek. Lehetséges, hogy a maga ostoba esze ezt nem helyesen fogta fel. Ez a katona, akit itt fogva tartottunk, veszedelmes kém.

– Jézus Mária – sikolt fel az öregasszony –, szent skocickai szűzanyám!

– Csak nyugodtan, néne, tehát hogy kivegyük belőle a vallomást, ezért kellett nekünk az este mindenfélét összebeszélni. Maga hallotta, hogy mennyi szamárságot hordtunk mi ott össze-vissza?

– Hallottam – mondotta az öregasszony reszkető hangon.

– Mindezt mi csak azért mondottuk, hogy jobban higgyen nekünk és hogy beismerő vallomást tegyen. És ez sikerült is. Mindent megtudtunk tőle, amit tudni akartunk. Szépen horogra került az ipse.

Az őrmester egy percre abbahagyta beszédét. Megigazította a gyertya kócát és szigorúan az öregasszonyra tekintve, ünnepélyes hangon folytatta:

– Maga, Pejzlerné, tanúja volt ennek a nagy titoknak. Ez a titok súlyos szolgálati titok, amiről senkinek sem szabad említést tennie, még a halottas ágyán sem, ha azt akarja, hogy a temetőbe és ne a temetőárokba temessék el, mint holmi gonosztevőt.

– Jézus, Mária, Szent József – kiált fel rémülten Pejzlerné –, oh én szerencsétlen, miért is léptem át ezt a küszöböt!

– Ne ordítson, keljen fel, álljon a feszület elé. Tegye rá a jobb kezének két ujját. Meg fog esküdni a titoktartásra. Mondja utánam:

Pejzlerné jajgatva támolygott a kereszthez:

– Szent skocickai szűzanyám, miért léptem át ezt a bűnös küszöböt?

A vénasszony úgy érezte, mintha valami földöntúli hatalom nézne rá a fakesztre feszített Jézus tompa tekintetéből. Ereje elhagyta, remegett a kereszt előtt.

A keresztre téve két ujját, reszkető hangon mondotta az őrmester után a jelentőségteljes ünnepélyes esküt:

– Esküszöm neked, hatalmas istenem és magának őrmester úr, hogy mindarról, amit itt láttam és hallottam, soha senkinek halálom napján sem fogok egy szóval sem említést tenni, még akkor sem, ha erről valaki megkérdezne. Isten engem úgy segéljen!

– Csókolja meg a keresztet, néne – mondotta az őrmester, miután Pejzlerné reszkető hangon végigmondta esküjét és áhítatosan keresztet vetett. – Így ni, most pedig vigye vissza a keresztet oda, ahonnan hozta és mondja meg, hogy a kihallgatáshoz kellett.

A megrémült vénasszony lábujjhegyen hagyta el az őrmester szobáját és látni lehetett, milyen borzalommal siet a kereszttel valahová, vissza-visszapillantva a csendőrség épületére, ahol vele ez a borzalmas dolog történt.

Az őrmester átírta teljesen a jelentését, amit az éjjel egy nagy pocával egészített ki és amit azon melegében lenyalt, mintha csak valami jó lekvár cseppent volna a papírra.

Teljesen átdolgozta a jelentést. Közben eszébe jutott, hogy egy igen fontos kérdést nem tisztázott még a kémmel. Ezért ismét behívatta Svejket és feltette neki azon frissében a sorsdöntő kérdést:

– Tud fotografálni?

– Igen.

– És miért nem hord magánál fényképezőgépet?

– Azért, mert nincsen – hangzik az őszinte és egyszerű válasz.

– És ha volna fényképezőgépe, csinálna-e felvételeket? – kérdezte még az őrmester.

– Már miért ne csinálnék – mondotta Svejek nyugodtan állva az őrmester fürkésző tekintetét.

Ennek azonban a feje ismét erősen fájni kezdett, úgy, hogy hamarjában nem jutott okosabb gondolat eszébe, mint hogy megkérdezze:

– Nehezére esne önnek egy pályaudvart lefényképezni?

– Könnyebb, mint bármi más, – mondja Svejek, – mivel a pályaudvar nem mozog és folyton egy és ugyanazon a helyen áll, azonkívül nem kell neki azt mondani, hogy öltson barátságos arckifejezést.

Így aztán az őrmester kiegészíthette jelentését. „Zu dem Bericht No. 2172 melde ich.”*

Az őrmester szorgalmasan nekiesett az írásnak: „Többek között keresztkérdéseim alatt beismerte, hogy tud fényképezni és hogy legszívesebben pályaudvarokat fotografál. Fényképezőgépet ugyan nem találtam nála, dacára ennek, feltételezhető, hogy fényképezőgéppel rendelkezik s azt valahol eldugva tartja, nehogy feltűnést keltsen. Hogy ilyen fényképezőgépe van, azt bizonyítja saját vallomása is, amelyben beismerte, hogy ha volna nála fényképezőgépe, úgy természetesen fényképfelvételeket is eszközölné.”

Az őrmester, akinek mázsás nehéz volt a feje az átlumpolt éjszaka után, mindjobban belekeveredett a fényképezési históriába, amit a következőképen jellemzett tovább:

„Bizonyos, saját bevallása szerint is, hogy csak azért nem fényképezte le a pályaudvarokat és a környék egyéb stratégiai pontjait, mert nem volt nála fényképező apparátusa, amelyet valahol elrejtve tart. Természetesen ebből a tényből, hogy nem volt nála fényképezőgép, folyik az is, hogy elfogatásakor nem találtunk fényképet nála.”

– Ez elég is – mondotta az őrmester és odakanyarintotta nevét.

Meg volt elégedve művével, amit büszkén olvasott fel az őrsvezetőnek:

– Ez aztán sikerült munka, mi? – mondta öntelten. – Látja, így ír az ember jelentést. Mindennek benne kell lennie. A kihallgatás, az nem olyan egyszerű dolog, kedvesem. S ami a legfőbb, mindent össze kell szedni benne pontosan, hogy megkergüljenek odafenn, amikor olvassák. Most pedig vezesse ide a mi kémünket, hogy végezzünk vele.

– No kérem – mondotta az őrmester ünnepélyesen Svejknak –, az őrsvezető úr bekíséri magát most Pisekre, a csendőrkerületi parancsnokságra. Az előírás szerint meg kellene vasalnunk magát. Azonban én azt hiszem, hogy maga tisztességes ember, aki most sem fog szökést kísérelni és éppen azért nem fogjuk megvasalni.

---

* „A jelentéshez csatolom még.”

Az őrmestert valószínűleg meghatotta Svejik hálása, nyílt tekintete, mert ezt fűzte hozzá:

– Kérem, ne gondoljon ránk haraggal. Őrsvezető úr, itt a jelentés, induljanak.

– No, isten áldja meg, őrmester úr – mondta Svejik nyájasan –, köszönöm szíves jószágát, mellyel irányomban viseltetett. Ha alkalom lesz rá, írni fogok, ha pedig véletlenül erre járnék ismét, biztosan fel fogom keresni az őrmester urat.

És Svejik az őrsvezetővel kilépett az utcára. Aki így látta őket az úton haladni barátságos beszélgetésbe mélyedve, méltán azt hihette volna, hogy két régi jó ismerős megy így egymás mellett, akiknek útja véletlenül a városba vezet.

– Sohse hittem volna, hogy a budweiszi úton ennyi baj érheti az embert – mondta Svejik. – Az egész dolog nagyon emlékeztet engem Chaoron kobilisi mészáros esetére. Ez a Chaoron egy este a Palackyszobor körül botorkált és reggelig kerülgette a falát, mert sehogyse tudott a végére érni. Reggel felé aztán kétségbeesetten kiabált segítségért. Aztán mikor a rendőrök odajöttek azt kérdezte tőlük, hogyan kell Kobilisba menni, miután ő már öt óra óta szaladgál a fal mentén és sehogyse találja a végét. Aztán bevitték az őrszobára ezt a derék Chaoront, ahol mindent darabokra tört.

Az őrsvezető nem szólt rá semmit, csak úgy magában gondolta: „Mit mesélsz már megint nekem erről a Budweiszről, mesélhetsz jó madár, azt hiszed, nem ismerlek téged?”

Jó darabig haladtak szótlanságban, majd a tó mellé érve Svejik megkérdezte az őrsvezetőt, hogy van-e sok haltolvaj errefelé.

– Errefelé mindenki orvvadász vagy haltolvaj – mondotta az őrsvezető. – Az őrmester elődjét be is akarták dobni a vízbe. Az urasági tó-bakter seréttel lőtt ugyan az alfelükbe a gátról, de nem ért az semmit, mert bádoggal van a nadrágjuk fenéke kibélelve.

Az őrsvezető arról kezdett beszélni, hogy milyen új módokat találnak fel az emberek arra, hogy egymást becsapják, majd kifejtette azt a legújabb teóriáját, hogy milyen áldásos dolog az emberiség számára

ez a világháború, minthogy a harcokban egy sereg tisztességes ember mellett jó csomó gazembert is a másvilágra küldenek.

– Úgyis sok felesleges ember van a világon – mondotta az őrsvezető –, mindazonáltal azt hiszem, hogy egy stamperli snapsz nem fog megártani nekünk. De el ne mondja senkinek, hogy Pisekbe vezetem magát. Ez államtitok.

Az őrsvezető szemei előtt lebegett a felettes hatóságok parancsa a különös viselkedésű és gyanús emberekkel szemben való eljárásról és a csendőr kötelességéről, mely szerint a gyanúsítottat illő távolságban kell tartani a lakosságtól és szigorúan ügyelni arra, hogy ne kerüljön érintkezésbe senkivel sem. A felettes parancsnoksághoz való szállítás közben a feltartóztatott nem ereszkedhetik beszédbe a lakossággal.

– Nem szabad senkinek sem elmondani, hogy maga kicsoda – folytatta az őrsvezető –, senkinek semmi köze hozzá és ahhoz se, hogy mit követett el. Nem kell pánikot előidézni. A pánik háború esetén igen veszedelmes dolog. Egy pár szót mond az ember és már mindenfelé hömpölyög a hír, mint a lavina, órák alatt beszaladja az egész vidéket. Érti?

– Jól van, nem fogok pánikot előidézni – felelte Svejkk és ehhez tartotta magát, amikor a kocsmáros megkérdezte tőle, hogy merre tart.

– A bátyám itt, azt mondja, hogy egy órákor Pisekben leszünk.

– A kedves öccse szabadságon van? – kérdezte a kocsmáros most már az őrsvezetőtől, aki szemrebbenés nélkül odavágta:

– Igen, éppen ma telik le a szabadsága.

– No, ezt aztán jól befontuk – mondotta nevetve az őrsvezető, amikor a kocsmáros kiment –, csak semmi pánik. Háború van!

Amikor az őrsvezető a kocsmába lépett Svejkkal, azt mondta, hogy egy kupica nem fog ártani. Persze, a derék csendőr optimista lévén, nem gondolt mindjárt többes számú kupicákra. Amikor aztán a tizenkettedik stamperli snapszot nyakalta be, egész határozottan kijelentette, hogy a kerületi parancsnokságon az ügyeletes parancsnok úgysis háromig ebédel, így semmi értelme sincs annak, hogy előbb érjenek

oda, ezenkívül a hó is esni kezd, tehát éppen elég, ha négy órára érnek Pisekbe. Hatig van idejük elég. Majd kijelentette, hogy nem érdemes most sötétben, szélben nekivágni Piseknek. Végeredményben mindegy, hogy mikor érnek oda, minthogy Pisek egész biztosan nem fog elfutni előlük.

– Örülünk, hogy jó melegen ülhetünk – jelentette ki az őrsvezető –, mennyivel többet szenvednek azok, odakinn a lövészárkokban ilyenkor hózivatar idején, mint itt a kályha mellett.

Az öreg cserépkályha izzón tüzelt és az őrsvezető megjegyezte, hogy a külső meleget az édes és erős pálinka belső melegével kitűnően ki lehet egészíteni.

Az útszéli kocsmárosnak nyolcféle ilyen pálinkája volt és unalmában együtt ivott vendégeivel, a szél és vihar süvítő nótája mellett. Az őrsvezető folyton biztatta a kocsmárost, hogy tartson lépést vele, egyre azzal vádolva a gazdát, hogy keveset iszik, habár szemmeláthatóan igazságtalan volt ez a vádaskodás, minthogy a kocsmáros már alig tudott a lábára állni és folyton ferblizni akart. Majd kijelentette, hogy az éjjel ágyúörgéset hallott Keletről, amire az őrsvezető közbevágot:

– Csak semmi pánik. Azért kaptuk a felsőbb utasításokat. – És elkezdte magyarázni, hogy az utasítás a közvetlen rendeletek összetételéből áll, majd elkotyogott néhány titkos rendelkezést. A kocsmáros már nem sokat érthetett az instrukciókból, mert állandóan azt hangoztatta, hogy instrukcióval és rendeletekkel nem lehet megnyerni a háborút.

Jó sötét volt már, amikor az őrsvezető elhatározta, hogy útrakel Pisek felé. Olyan sűrűn hullott a hó, hogy alig lehetett egy lépésnyit előrelátni.

Az őrsvezető egyre ezt böfögte:

– Csak egyenesen az orrunk után Pisek felé.

Épp harmadszor mondotta el e bölcs jelszót, amikor Svejik észrevette, hogy az őrsvezető hangja már nem az útról, hanem valahonnan alulról szól, ahová a derék csendőr a havas lejtőn dicstelenül lecsú-

szott. De puskájára támaszkodva valahogy megint felvászorgott az országútra. Az őrsvezető halkán röhögte maga elé: „Hullámvasúton utaztam” –, azzal újra eltűnt valahová. Megint az árokból kezdett ordítani, de most olyan erővel, hogy az orkánt is túlharsogta.

– Pánikba estem!

És az őrsvezető, mint a serény hangya, aki lecsúszik valahonnan, nyomban útrakelt, előbbi pozíciója felé.

Ötször egymásután rándult így ki az árokba és vissza és amikor megint Svejek mellett ballagott, kétségbeesett tanácsstalansággal mondotta:

– Könnyen elveszthetem magát.

– Ne féljen, őrsvezető úr – mondta Svejek –, legjobb lenne, ha egymáshoz bilincselnénk magunkat. Van-e az őrsvezető úrnál bilincs?

– Minden csendőr köteles bilincset hordani magánál minden időben – felelte az őrsvezető keményen, Svejek körül tipogva –, ez a mindennapi kenyerünk.

– Egymáshoz fogjuk láncolni magunkat. Próbálja csak meg – mondotta Svejek nyugodtan.

Az őrsvezető mesteri fogással Svejekre rakta a bilincs egyik karikáját, míg a másikat saját jobbkezéhez erősítette. Ezzel úgy össze voltak nőve, akárcsak a sziámi ikrek. Így tántorogtak aztán az úton ide-oda, anélkül, hogy el tudtak volna válni egymástól. Az őrsvezető keresztülesett egy nagy kavicsrakáson és Svejeket is magával rántotta, miközben a bilincs jól belevágott kezeikbe. Ezek után az őrsvezető kijelentette, hogy ő így tovább nem megy és leszedi ismét a bilincset. Hosszú és hasztalan piszmozgás után, minthogy nem sikerült megszabadítani magukat a bilincsektől, az őrsvezető tehetetlenül felsóhajtott:

– Mindörökre össze vagyunk láncolva!

– Ámen – fűzte hozzá Svejek és csendesen ballagott tovább a nehéz, havas úton.

Az őrsvezetőn ezután a depresszió lett úrrá. Késő este értek be a piseki csendőrparancsnokságra. Amint a lépcsőn felfelé haladtak, az őrsvezető egész leverten szólott Svejekhez:

– Most valami rettenetes dolog fog történni. Nem bírunk elválni egymástól.

És valóban rettenetes volt, amikor az ügyeletes őrmester kíséretében az őrsvezető Szejkhez láncolva König csendőrkapitány elé lépett.

A kapitány első szava ez volt az őrsvezetőhöz: „Leheljen csak rám!”

– Most már értem – mondotta a kapitány, éles szaglással és szakértelemmel azonnal megállapítva, hogy miről van szó: rum, kontusovka, körtepálinka, diópálinka, cseresznye, vanília és baracklikőr.

– Őrmester úr – fordult most alantasához –, íme kérem a példa, hogy milyenek nem szabad lenni a csendőrnek. Az a viselkedés, amit ez az őrsvezető tanúsított, olyan bűn, amit csak a haditörvényszék bírálhat el kellőképpen, összeköti magát a delikvenssel, be van rúgva, mint a disznó, úgy támolyog be ide, mint az állat. Vegye le rólu a vasat.

– Na mi az? – fordult most az őrsvezetőhöz, aki szabadon levő balkezelével tisztelgett.

– Kapitány úrnak alássan jelentem – jelentést is hoztam.

– Magával is menni fog egy jelentés a hadbírószákhoz – mondotta a kapitány kurtán. – Őrmester úr, mind a két embert csukja be, reggel pedig hozza őket kihallgatásra. A putimi jelentést tanulmányozza át és aztán küldje a lakásomba.

A piseki csendőrkapitány szigorú hivatalnok volt. Alantasainak kérlelhetetlen hajcsára, de különben kitűnő bürokrata. A kapitány úr kerületében sohasem mondhatták a csendőrök, hogy a viharfelhő elmúlt a fejük fölől. Naponkint új meg új köriratokban figyelmeztette, fenyegette és korholta őket.

A háború kitörése óta különösen nehéz fellegek tornyosultak a piseki csendőrkerület fölött.

Kísérteties hangulat uralkodott az egész kerületben, a bürokratizmus villámai dörögtek mindenfelé és nemcsak dörögtek, de le is sújtottak az őrmesterekre éppúgy, mint az őrsvezetőre, csendőrlegényre, csendőrtisztviselőre, mindenféle apró számaráságért fegyelmi járt.

– Ha meg akarjuk nyerni a háborút – szokta mondani inspekciós körútján az őrsökön –, akkor minden „a”-nak „a”-nak kell lennie, minden „b” pedig „b” legyen és egyetlen „i”-ről sem szabad a pontnak hiányoznia.

Állandóan árulást szimatolt a környezetében, szentül meg volt győződve, hogy minden csendőr a kerületében valamilyen háborús bűnben leledzik és hogy mindegyik háta mögött súlyos szolgálati vétségek lappanganak.

Ehhez járult, hogy felülről a Landwehr minisztériumból is szemrehányásokkal bombázták azért, mert a kerületéből sorozott katonaság a hadseregparancsnokságok jelentése szerint átszökik az ellenséghez.

Kényszerítették, hogy a lakoságnak a hazához és az uralkodó családhoz való hűsége után kémkedjen. Rettenetes megállapításokra jutott. Az asszonyok, akik férjeiket a berukkolás alkalmával a kaszárnyáig kísérik, rendszeren megállapodnak velük abban, hogy nem hagyják magukat Ófelségéért, a császárért lepuffantani.

A fekete-sárga eget a forradalom felhői már-már elsötétítették. Szerbiában és a Kárpátokban zászlóaljszámra mentek át a katonák az ellenséghez. A huszonnyolcas és a tizenegyes gyalogezred teljes számban vonult át. A tizenegyes ezred pedig tudvalévőleg a piseki kerületből rekrutálódott.

Ebben a forradalom előtti atmoszférában a vodnani rekruták fekete fátyolból készített szekfűvel a gomblyukukban vonultak be. A piseki pályaudvarról a Prágából átutazó katonák visszadobálták a piseki társaság előkelő dámáinak a disznóvagonokból a cigarettát és a csokoládét.

Más alkalommal egy menetzászlóalj utazott át a piseki pályaudvaron, egy pár ott ácsorgó piseki zsidó odakiáltott a katonáknak: „Heil, nieder mit den Serben”* – ezért aztán kaptak egy pár akkora pofont, hogy napokig rösteltek emberek előtt mutatkozni dagadt ábrázattal.

---

* „Üdv, le a szerbekkel”.

És mialatt ezek az apró epizódok tarkították Csehország életét és világosan megmutatták, hogy hiába harsog a Gotterhalte az egyházi és kincstári orgonákon, ez szegényes-vékonyan aranyozza be a rideg valóságot. A csendőröktől tömegesen futott be a jelentés à la Putim, hogy minden a legnagyobb rendben van, nyoma sincs semmiféle agitációnak a háború ellen, hogy a lakosság hangulata a háborúval szemben I. a. és I. b.

– Maguk nem csendőrök, hanem községi bakterek – szokta volt körűtjain mondani a kapitány. – Ahelyett, hogy ezerszeresen fokoznák éberségüket, szép csendesen szarvasmarhákká bárgyultak.

Ez után a zoológiai felfedezés után ezt szokta még hozzáfűzni:

– A hasukra fekszenek odahaza és azt gondolják magukban, hogy a háborúval pedig „kann man uns am Arsch lecken”.*

Ezek után hosszú felsorolása következett annak, hogy mi minden kötelessége van egy szerencsétlen zsandárnak, majd egy másik előadás az általános helyzetről szólt és arról, hogy mennyire szükséges volna a dolgokat kézbe venni akként, miként azt a szituáció megköveteli. Miután lefestette hallgatói előtt azt a mintacsendőrt, aki az osztrák monarchia megerősítésén dolgozik, következtek a fenyegetések, fegyelmi eljárás, áthelyezés és káromkodás fegyelmező műveletei.

A csendőrkapitány ilyenkor meg volt győződve arról, hogy a harc élén áll, hogy megment valamit, ami menthető, holott szent meggyőződése volt, hogy minden órs és minden csendőr a kerületében csupa rothadt, lusta és egoista, zsvány és csaló, akik semmi máshoz nem értenek ezen a világon, mint a borhoz, sörhöz és a pálinkához. Meg volt győződve továbbá arról is, mivel a fizetésük nem elég ahhoz az iváshoz, amit közönségesen véghez visznek, tehát biztosan megvesztegettetik magukat, ami által Ausztriát a biztos romlásba viszik. Egyetlen ember volt a kerületben, a kerületi parancsnokság őrmestere, akiben megbízott. Ez az őrmester pedig így szokott nyilatkozni a vendéglőben derék kapitányáról:

– Na ma megint csuda murim volt az öreg kommandónkkal.

---

* „Kinyalhatják.”

König kapitány a putimi csendőrőrmester Svejkről szóló jelentését tanulmányozta. Előtte állott őrmestere, aki egyre arra gondolt, hogy a kapitány mehetne már a fenébe a jelentésével, mert őt már régen várják lenn az Ottava kocsmában egy parti snapszra.

– Mondottam már magának, Matejka – szolt a kapitány, elolvastva a jelentést –, hogy a legnagyobb barom, akit életemben láttam, ez a putimi őrmester. Ez a katona, akit ez a részeg disznó idehozott, aki vel össze volt kötve, mint két kutya, egész biztosan nem kém, hanem közönséges katonaszökevény. Annyi marhaságot irkál itt össze, hogy még egy gyerek se értheti másképp, minthogy az őrmester olyan részeg volt, amikor a jelentését írta, mint a pápai prelátus.

– Hozza ide azonnal azt a katonát – adta ki a parancsot, miután a putimi jelentést még egyszer átnézte. – Sohse láttam még az ostobaságoknak ilyen gyűjteményét, mint ez az írás. Aztán a legeredetibb az, hogy ezzel a gyanús emberrel épp ezt a részeg disznót küldi ide, ezt az őrsvezetőt. Még mindig nem eléggé ismernek az emberek! Amikor háromszor napjában össze nem rezelik magukat előttem ijedtükben, addig el se hiszik, hogy nem lehet fát vágni a hátamon.

És a kapitány hosszan és szélesen fejtette ki, hogy milyen könnyelműen kezelik manapság a csendőrök a felsőbb rendelkezéseket. Amikor jelentést írnak, már az első soron meglátszik, hogy az őrmester tréfát űz a rapportból és csak összekavarja a dolgot a lehetetlenségig.

– Ha felhívja az ember a figyelmüket arra, hogy a környéken kémek is lappanghatnak, akkor az összes csendőrőrmesterek elkezdik szállítani en gros a kémeket. Ha még soká tartana a háború, tiszta bolondokháza lenne a csendőrkerületből. Táviratozni kell a putimi őrmesternek, hogy holnap reggel jöjjön azonnal Pisekbe, majd kivérem a fejéből azt a nagy eseményt, amit jelentése elején írt.

– Melyik ezredből dezertált? – üdvözli a kapitány Svejket, amikor elébe vezették.

– Egyikből sem!

A kapitány végignézett Szejken és nyugodt arcában annyi gondtalanságot látott, hogy megkérdezte:

– És hogy került maga egyáltalán ehhez az uniformishoz?

– Minden katona kap uniformist, amikor berukkol – mondta Svejkszelíd mosollyal. – Én a kilencvenegyes ezrednél szolgálok és nemcsak hogy nem szöktem meg az ezredtől, hanem ellenkezőleg!

Azt a szót, hogy „ellenkezőleg”, olyan hangsúllyal mondotta, hogy a kapitány ismét végignézett rajta és megkérdezte:

– Hogy-hogy ellenkezőleg?

– Nagyon egyszerű dolog ez – mondja Svejkbizalmasan –, én az ezredemhez megyek és nem szököm az ezredemtől. Semmi más kívánságom nincs, csakhogy amilyen gyorsan csak lehet, az ezredemhez kerüljek. Már ideges kezdek lenni ama gondolatra, hogy Budweisztől még mindig milyen messze vagyok, ha meggondolom, hogy most az egész ezred rám vár. A putimi őrmester úr megmutatta nekem a térképen, hogy Budweis délre van Putimtól, de ahelyett, hogy délre küldött volna, északra vitetett.

A kapitány legyintett a kezeivel, mintha csak azt akarná mondani, hogy „csinál az még nagyobb ostobaságot is, mint hogy északra küldi az embereket”.

Svejkelmesélte a kapitánynak az egész helyzetet. Megnevezte Tábor és az összes helységeket, amiken keresztül Budweis felé gyalogolt: Mühlhausen, Kretov, Vrazs, Malcin, Cizova, Sedlec, Horazdovice, Radomyšl, Putim, Stekvo, Strakonice, Valin, Dub, Vodnan, Protvin és megint Putim.

Borzasztó lelkesedéssel vázolta elszánt harcát a sorssal, hogy miépp igyekezett ő éjjel-nappal, mitsem törődve az akadályokkal, Budweisba kerülni. És minden fáradsága hiábavalónak bizonyult.

Svejktüzesen és meggyőzően beszélt, mialatt a kapitány a ceruzájával egy holt kört rajzolt a papírra, melyből a derék Szejksehogys tudott kikerülni, amikor ezredéhez igyekezett.

– No ez aztán herkulesi munka volt – jegyezte meg a kapitány, mialatt Szejkhosszú előadását jóindulatú képpel végighallgatta. – Micsoda isteni kép lehetett az, amikor maga Putim körül kerengett.

– Persze, az én ügyemet ott is el lehetett volna intézni – jegyezte meg Svejek csendesesen –, hogyha nem pont az őrmester úrba botlom ott, abban a szerencsétlen fészekben. Az őrmester úr ugyanis nem kérdezte se a nevemet, sem az ezredemet, hanem nyomban valami gyanúba fogott. El kellett volna kísértetnie Budweiszbába. Ott megmondották volna neki, hogy én vagyok-e az a Svejek, akit az ezrede keres, vagy valami gyanús ember vagyok. Ma már második napja szolgálhatnék és teljesíthetném katonai kötelességemet.

– Miért nem figyelmeztette a putimi csendőrőrmestert, hogy tévedés van a dologban?

– Azért, mert láttam, hogy hiábavaló minden beszéd velük. Már az öreg Rampa, a szőlőhegyi korcsmáros megmondotta, hogy amikor valaki adósságot akar nála csinálni, hirtelen megsiketül, mint az ágyú.

A kapitány nem sokat tűnődött az eseten. Arra gondolt, hogy aki ilyen hatalmas körgyaloglást végez, csak azért, hogy az ezredéhez kerüljön, azon az emberen feltalálható az emberi degeneráció minden jele. Elrendelte tehát az összes hivatali formák és szabályok figyelembevételével a következő sorok lekopogtatását:

„A császári és királyi 91-es gyalogezred tekintetes parancsnokságának, Budweisz.

Ezennel elővezettetem Svejek Józsefet, aki Putimban tett vallomása szerint a fent nevezett ezred közkatona és akit a putimi csendőrőrs (piseki csendőrkerület) szökési kísérlet gyanúja alatt feltartóztatott. A fentnevezett kijelentette, hogy a fent nevezett ezredhez volt útban. Az elővezetett alacsonytermetű, szabályos orrú és arcú. A szeme kék, minden különösebb ismertető jel nélkül. A b. I. számú melléklet szerint átutalom a számlát a fentnevezett élelmezéséről azzal a kérelemmel, hogy a jelzett összeget szíveskedjenek a k. k. Landwehr minisztériumhoz átutalni a feltartóztatottak átvételéről szóló igazolvánnyal együtt. A c. I. számú mellékleten azon kincstári dolgok vannak felsorolva, amelyek a feltartóztatás pillanatában az elővezetettnél találtak.

Pisektől Budweiszig úgy utazott Svejek, mintha csak repült volna. Útitársul egy fiatal zsandárt adtak mellé, egy zöldfülút, aki egész úton nem merete levenni a szemét Svejkről, borzalommal gondolva arra, mi lenne, ha Svejek megszöknék tőle. Főképp a következő problémát próbálta – eredménytelenül – megfejteni: „Mi lesz, ha most kis nagy nagy dolgom végett ki kell mennem?”

Végre úgy oldotta meg elméletben a nehéz kérdést, hogy ez esetben odaállítaná Svejket tanúnak.

Az állomástól a Mária-kaszárnyáig egy pillanatra sem vesztette szem elől és valahányszor fordulóhoz vagy utcasarokhoz értek, mindig arról kezdett mesélni Svejeknek, hogy hány éles történetet kap egy csendőr az ilyen kísérethez, amire Svejek kijelentette, hogy a csendőr nem lőhet az utcán senki után, nehogy valami szerencsétlenséget idézzon elő.

A zsandár ezt persze élénken vitatta és ilyen disputa közepette érkeztek el a kaszárnyához.

Az ügyeletes tiszt már második napja éppen Lukás főhadnagy volt. Gyanútlanul ült az irodában az ügyeletes asztala előtt, amikor Svejket és okmányait elébe rakták.

Ennek a felemelő jelenetnek Kotátko zászlós volt a tanúja, aki később elmesélte, hogy Svejek jelentkezése után a főhadnagy felugrott, a fejéhez kapott és ájultan esett Kotátko zászlós karjai közé. Mialatt a főhadnagyot magához térítették, Svejek folyton tisztelegve állott és amikor végre Lukás feleszmélt, megismételte a jelentkezést: „Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, megint itt vagyok!” Erre Lukás főhadnagy reszkető kézzel, halálsápadtan nyúlt Svejek papírjai után. Aláírta okmányait, aztán felkért mindenkit, hogy hagyják el az irodát. A csendőrnek azt mondta, hogy minden rendben van és bezárkózott Svejekkel.

Ezzel Svejek budweiszi odisszeája véget is ért. Bizonyos, hogyha mozgási szabadságában nem gátolják, Svejek a maga emberségéből is eljutott volna Budweiszig. Ha pedig a hatóságok azzal dicsekednek, hogy ők szállították Svejket szolgálati helyére, az egyszerű tévedés.

Figyelembe véve azt a harci kedvet és energiát, ami Svejket fűtötte, a hatóságok beleavatkozása Svejk dolgába tulajdonképpen csak kölönc volt, amit a derék katona lába közé dobtak.

Svejk és Lukás főhadnagy egymás szemét nézték. A főhadnagy szeméből a borzalom, a kétségbeesés sírt ki, míg Svejk olyan jámboran és szeretettel nézett a főhadnagra, mint az elvesztett és megtalált imádó tekint szerelme tárgyára.

Az irodában templomi csend uralkodott. A szomszédos folyosón valaki hangos léptekkel járt fel és alá, valami szorgalmas egyéves önkéntes, aki náthája miatt otthon maradt a kirukkolásból, amit az ember az önkéntes hangjáról is azonnal konstatálhatott, amint fel- és alásétálás közben magolta a katonai tudományokat. Most éppen azt tanulta, miképpen fogadják az uralkodóház tagjait a várművekben. Az ember világosan hallhatta: „Mihelyst a felséges ház tagja az erősség közelébe érkezik, a bástyák és védművek ágyúi elsütendők, a térparancsnok kivont karddal, lóháton vonul a magas vendég elé és továbbblovagol.”

– Fogja be a száját – ordít ki a főhadnagy a folyosóra –, hordja el magát innen egy-kettőre a fenébe. Ha láza van, maradjon az ágyban.

A szorgalmas egyéves önkéntes továbbment és sokkal halkabban ugyan, de a folyosó másik végéről újra beszivárgott mormogása: „Azon pillanatban, amidőn a térparancsnok szalutál, az ütegek dísz-tűze megismétlendő, amely a legmagasabb uraságnak a hintóból való leszállásakor is megismétlendő.”

A főhadnagy és Svejk ismét némán egymásra néztek, végre Lukás főhadnagy éles iróniával mondotta:

– Isten hozta Budweiszbá, Svejk. Akit akasztásra ítélt a sors, az nem fül a vízbe. Már elfogató parancsot adtak ki maga ellen és holnap szépen ezredkihallgatásra fog menni. Én már nem bosszankodom magával többet. Amit magával kiállottam, az úgyis több volt a soknál, az én türelmemnek is vége. Ha elgondolom, hogy egy ilyen idiótával, mint maga, annyi ideig együtt tudtam maradni.

A főhadnagy fel és alá sétált az irodában:

– Nem, ez valami borzasztó magával, Svej. Azon csodálkozom, hogy nem lőttem agyon magát. Mi történhetett volna velem? Semmi. Megszabadultam volna magától. Fel tudja fogni, hogy mit jelent ez?

– Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, hogy tökéletesen fel tudom fogni.

– Ne kezdje megint az ostobaságait előlről, Svej, mert baj lesz. Egyszer mégis csak elbánok magával. A végtelenségig vitte ostobaságait, mindaddig, míg a katasztrófa be nem következett.

A főhadnagy kezét dörzsölte:

– De most aztán rá fog fizetni, Svej.

Visszaült asztalához és néhány sort írt egy szelet papírra, majd behívta az őrszemet az iroda elől. Megparancsolta, hogy kísérje Svejket a fogházhoz a szolgálati jegy kíséretében.

Az udvaron keresztül vitték Svejket. Az ablakból Lukás főhadnagy ki mondhatatlan örömmel nézte, miként nyílik ki Svej előtt az ajtó, amin a következő feketesárga felírás látszott: „Regimentsarrest” és miként csapódott be utána, miután az őrszem egyedül tért vissza az udvarra.

– Hála istennek – gondolta a főhadnagy –, csakhogy most már benn van.

A Mária-kaszárnya sötét éhség-tornyában Svejket egy kövér egy-éves önkéntes üdvözölte, aki már másodnapja unatkozott itt egyedül. Svej kérdésére, hogy miért ül, azt felelte az önkéntes, hogy valami csekélységért. Valami tüzérfőhadnagyot pofozott fel véletlenül a Piac-téren részeg állapotban. Tulajdonképpen nem is pofozta fel, csak a sapkát verte le a fejről, ami a következőképpen történt:

– A tüzérfőhadnagy ezen az éjjelen a lugasban állt és nyilván valamilyen prostituált lányra várakozott. Háttal állt az önkéntesnek, így ez azt hitte, hogy egy ismerős kollégája álldogál ott, egy bizonyos Materna Ferenc nevezetű.

– Éppen olyan tacsó volt, mint a Franci – mesélte Svejnek –, szépen odahúzódtam a háta mögé, levertem fejről a sapkát és azt mondom neki, hogy „Szervusz Franci”. A marha pedig mindjárt elkezdett sípolni az őrjáratért és bekísértetett.

- Lehetséges – ismerte be mégis az önkéntes –, hogy abban a ricsajban csakugyan adtam neki néhány pofont is, de azt hiszem, ez egy cseppet sem változtat a helyzeten, mert egészen világos, hogy tévedésről van szó. Ő maga is elismeri, hogy én azt mondtam neki, hogy: „Szervusz Franci!” – holott őt Antalnak hívják. Egészen világos az eset. Legfeljebb abból lesz bajom, hogy a kórházból kilógtam. Csak a beteg-könyv história ne derülne ki.

- Amikor bevonultam – mesélte tovább az önkéntes –, első dolgom volt, hogy kivettem egy szobát a városban és valami rendes reumát akartam beszerezni valahol. Háromszor egymásután berúgtam és a városon kívül befeküdtem az árokba. Lehúztam a cipőmet. Az eső esett egész éjjel, de nem ért semmit. Aztán télvíz idején egy egész héten át naponta a Malsi vizében fürödtem, de persze, pont az ellenkezőjét értem el annak, amit el akartam érni. Bajtárs, úgy megedződtem ebben a téli fürdőzésben, hogy ha egész éjjel kint feküdtem a lakásom előtt a hóban, amikor reggel felköltöttek, hát olyan meleg volt a lábam, mintha gyapjú mamuszt húztam volna rá. Legalább egy anginát tudtam volna beszerezni, de semmit, bajtársam, semmit, még egy ostoba kankót sem tudtam felcsípni. Mindennap lejártam a Port Arthurba. Néhány kollégám már heregyulladásra kapott és én még mindig immunis maradtam. Hát nem pech ez, bajtársam, istentelen pech? Így ment ez, testvér, egészen addig, amíg itt a Rózában össze nem kerültem a hlobukói invalidussal. Az aztán azt ajánlotta, hogy jöjjek hozzá egy vasárnapon vendégségbe és olyan lábat csinál nekem másnapra, akár egy dézsa. Szóval ennek az invalidusnak volt valami értelmes tője és fecskendője odahaza, amitől csakugyan alig tudtam hazavergődni. Ebben az aranylélekben valóban nem csalatkoztam és sikerült végre egy rendes izomreumatizmusra szert tennem.

- Persze, azonnal kórházba küldtek és minden jóra fordult. Sőt itt másodszor is rám mosolygott a szerencse. Zsizskovból ide helyezték át sógoromat, dr. Masakot és ennek köszönhetem, hogy olyan sokáig tartottak kórházban. Biztos, hogy a felülvizsgálaton is keresztül tolt volna, ha nem teszem tönkre a jövőmet azzal a marha betegkönyvvel.

Az ötlet persze kitűnő volt. Szereztem egy nagy könyvet és a tetejére címkét ragasztottam, melyre gyönyörű nagy betűkkel ráírtam, hogy „Krankenbuch des 91. Reg.”. Minden rubrika persze a legnagyobb rendben volt. Teleírtam a könyvet kigondolt nevekkel, magas lázrovatot és betegségeket irkáltam bele. Aztán minden istenadott délután a vizit befejeztével a hónom alá vettem ezt az én beteg-könyvemet és szentelenül kimentem a városba. A kapuban népfelkelők álltak, úgy, hogy erről az oldalról nem fenyegetett semmi veszély. Megmutattam a könyvet és a szegény öregek még szalutáltak is. Aztán elmentem egy adótárnok ismerősömhöz. Itt átöltözködtem és civilben beültem a vendéglőbe jóismerős társaságban, ahol hazaáruló szónoklatokat tartottunk. Később olyan szentelen lettem, hogy minden átöltözködés nélkül, direkt katonaruhában ültem be a kocsmákba és csavarogtam a városon keresztül-kasul. Mindig reggel felé feküdtem be a kórházi ágyamba. Ha valahol feltartott a járőr, egyszerűen megmutattam neki a 91. gyalogezred betegkönyvét és senki sem kérdezett egyebet egy szóval sem. A kórház kapujában némán rámutattam a könyvre és szépen bekerültem valahogy az alvó ápolók között az ágyba. De a szentelenségem olyan nagyra nőtt, hogy már azt hittem, senkise tehet ellenem semmit, míg aztán ez a végzetes éjszaka a piactéren kitörte a nyakamat. Ez az eset a napnál világosabban mutatja, hogy a fák nem nőnek az égig, kedves bajtársam. Nincsen olyan jó, amit el ne lehetne rontani. Ikarusnak is elégték szárnyai. Az ember óriás szeretne lenni és a rabságban rothad el, bajtársam. Nem szabad a véletlenben bízni, és fel kell pofoznia magát reggel és este, nehogy elfeledkezzék arról az igazságról, hogy az elővigyázatosság a bölcsesség anyja és a jóból is megárt a sok. Az átdorbézolt éjszakák és orgiák után, most nesze neked, itt a nagy morális Katzenjammer.* Ez természeti törvény, kedves barátom. Ej, ha elgondolom, hogy agyonütöttem a felülvizsgálatomat is! Hogy tábori szolgálatra alkalmatlan is lehettem volna. Micsoda szép protekció volt. Milyen szépen ülhettem volna

---

* *Macskajaj.*

valamelyik hadkiegészítő parancsnokságon! De a könnyelműség kirtörte a nyakamat.

A nekikeseredett önkéntes a következő ünnepélyes szavakkal fejezte be gyónását:

– Karthágót is lerombolták, Ninivét is földdel egyenlővé tették, kedves barátom. De azért is fel a fejjel! Még nem kell azt hinni, hogyha kiküldenek a frontra, hát majd lövöldözni fogok. Ezredrapport. Kizárnak az önkéntesiskolából. Éljen a császári és királyi kreténizmus. Majd bolond leszek én az ő iskolájukba ülni és vizsgákra készülni. Kadét, zászlós, hadnagy, főhadnagy. Füttyülök rájuk! Tiszti iskola! Külön kezeli az iskolásokat, akiket az évfolyam ismétlésére utaltak. Katonai paralízis. A jobb vagy balvállon hordják-e a puskát? Hány csillagja van a káplárnak? Nyilvántartás... tartalékosok... a teremtésit neki, bajtársam, kár, hogy nincs egy kis dohányunk. Akarja, hogy kitanítsam, hogy kell a plafonra köpni? Nézze, ezt így csinálja az ember. Gondoljon ki közben valamit és kívánsága teljesülni fog. Ha szereti a sört, ajánlhatok magának elsőrendű vizet. Ott van a csöbörben. Ha éhes és jó étvággal enni kíván, ajánlom a rabmenázsit. Unalom ellen pedig ajánlom a versfaragást. Én már összevágтам itt egy hőskölteményt:

Hol van a foglár? Alszik ő a derék,
Álommal küzdeni, ah milyen nehéz.
Parancs jön most Bécsből, oh jaj minekünk.
Ismét kiporolták széles fenekünk.
Ellenünk mérgére biztos menedékül
Priccseinkből erős fabarrikád épül.
Honfi szájából csurgó nyállal zeng a szózat:
Isten áldd a hont és uralkodónkat.

– Látja, bajtárs – folytatta az egyéves önkéntes –, és még azt mondják, hogy a népből kihalt a szeretett uralkodónk iránti tisztelet. Látja, mit csinál egy szegény fogoly, akinek még egy cigarettája sincs, aki ezredrapport előtt áll? Ő szállítja a legszebb példákat az uralkodóház

iránti tiszteletre. Nótájában is meleg hódolattal viseltetik a haza iránt. A szabadságát elrabolták, de azért ajkáról a hazafiúi odaadás dala szól. Ave Caesar, morituri te salutant! Igen, a halottak üdvözölnek téged császár, de a foglárod egy zsvány. No hiszen, általában gyönyörű szolgasereged van, uram. Tegnapelőtt adtam neki öt koronát, hogy hozzon cigarettát. A disznó ma reggel bejött és azt mondta, hogy itt nem szabad dohányozni, mert ebből neki kellemetlenségei lehetnek és hogy az öt koronát majd zsoldfizetéskor vissza fogja adni. Bizony, bajtárs, nem bízok én már senkiben. A legszebb igazságot is megcsúfolják manapság. Meglopják a foglyokat! És még hozzá dalol a zsvány egész nap: „Wo man singt, da lass dich sicher nieder, böse Leute haben keine Lieder.”* Zsvány, csirkefogó, tolvaj, áruló!

Erre az egyéves önkéntes felszólította Svejket, adja elő, miért hozták ide.

– Az ezredét kereste? – mondta az önkéntes. – Na ez igazán szép kis túra volt, Tábor, Mühlhausen, Kvetor, Vrazs, Malcin, Cizova, Sedlec, Horazdovice, Radomysl, Putim, Pisek, Budweisz. Maga is ezredkihallgatásra kerül holnap? Szóval, testvér, a vesztőhelyen ismét találkozunk. Na, Schröder ezredesnek megint jó napja lesz. El sem tudja képzelni, komám, hogy hatnak rá az ilyen főbenjáró ügyek. Úgy szaladgál ilyenkor az udvaron, mint egy veszett szelindek és kiölti a nyelvét, mint egy gebe. No, aztán a szónoklatai, a szemrehányásai és hogy köpköd jobbra-balra, akárcsak egy izzadó teve. Aztán vége nincs a locsogásának. Az ember folyton azt hiszi, hogy no most összedől az egész Mária-kaszárnya. Jól ismerem az öreget, már volt szerencsém hozzá ilyen ezredkihallgatáson.

Annakidején csizmában és félcilinderben rukkoltam be, és mivel a szabó nem készítette el idején az uniformisomat, így csizmában és cilinderben vonultam ki a gyakorlótérre az önkéntesiskolával. Beálltam a sorba, úgy mint a többiek és szépen meneteltem a balszárnyon. Schröder ezredes egyenesen nekem lovagolt, csaknem a földre tiport.

---

* „Ahol dalolnak, nyugodtan ülj közélük, gonosz embereknek nincsenek dalaik.”

„Donnerwetter” – ordította olyan hangon, hogy elhallatszott a Sumave erdőig –, „mit keres maga itt, maga hülye civil?” Én udvariasan válaszoltam, megmagyaráztam neki, hogy egyéves önkéntes vagyok és mint ilyen résztveszek a kirukkoláson. No, pajtás, mi mindent össze nem karatyolt az ott egy teljes félórán keresztül! Csak akkor vette észre a barom, hogy cilinderben szalutálok. Aztán dühében vaktában ellovagolt valahova, majd megint visszajött hozzám és előlről kezdte a kiabálást. Tombolt, a mellét verte és kiadta a parancsot, hogy azonnal vigyenek be a kaszárnyába, a főőrségre, hogy színemet se lássa a gyakorlótéren. A rapporton másnap 14 nap ezredáristomot sózott a nyakamba. Aztán holmi rémes kincstári rongyokat aggattak rám a ruhamagazinból és megfenyegetett hogy legközelebb leszedi az önkéntes pertlimet.

– Önkéntes – üvöltötte az ezredes torka szakadtából. – Az egyéves önkéntesség magasztos intézmény, a dicsőség és a katonai karrier embriója. Wohltat önkéntes a vizsga után káplári sarzsit kapott és önként ment ki a frontra, ahol tizenöt ellenséges katonát fogott el. És amikor a foglyokat átadta, akkor vágta szét a gránát ezt a hőst. Öt perccel később megérkezett a parancs, amely szerint Wohltat önkéntest kadetörmesterré léptették elő. Magára is ilyen fényes jövő várna: kitüntetés, előléptetés, a maga nevét beírhatnák az ezred aranykönyvébe.

Az önkéntes köpött egyet:

– Látja, bajtárs, milyen marhák születnek erre a világra? Füttyülök az egyéves önkéntesi pertlijükre és minden privilégiumára. Egyéves önkéntes, maga szarvasmarha, milyen szépen hangzik az, maga marha... Látja, ez nem olyan közönséges dolog, mint az, hogy „Te marha!...” Aztán halála után megkaphatja a signum laudist, vagy a hullaszállítók nagy ezüst medáliáját a k. u. k. csillaggal vagy csillag nélkül. Mennyivel szerencsésebb az ökör sorsa. Azt egyszerűen leütik a vágóhídon, nem hurcolják előbb hétszámra a gyakorlótérre és nem lövetnek vele élessel.

A kövér önkéntes a másik oldalára fordult és folytatta előadását:

– Bizonyos, hogy az egész mindenség fel fog robbanni, mert ez a világ nem tarthat soká. Próbáljon csak egy disznóba rumot pumpálni, az is felrobban előbbutóbb. Ha majd a frontra utazom, rá fogom írni a marhavagonra:

Hullán csúszik a felséges szán,
Acht Pferde, achtundvierzig Mann.*

Kinyílt az ajtó. A foglár egy negyed komisz kenyeret és friss vizet hozott a két delikvensnek.

Anélkül, hogy a szalmazsákról felemelkedett volna, az önkéntes odaszólt a foglárnak:

– ... mily nemes cselekedet meglátogatni a foglyokat. Maga a 91-es gyalogezred Szent Ágnese, üdvözölve légy könyörületesség anygala, kinek a szíve szánalommal van tele. Látjuk, miként nyögsz a nagy kosár terhe alatt, amelyet szenvedésünk csillapítására szántál. Sohasse fogom elfelejteni irántunk való könyörületességedet. Óh te csodás fény sugar sötét börtönünk homályában!

– Majd az ezredrapporton elmegy a kedve a tréfától – dörmögte az ezredfoglár.

– Csak ne fújd úgy fel magad, te höröcsög, – szólott oda a priccsről az önkéntes –, inkább mondd meg nekünk, mitévő lennél, ha tíz önkéntest kellene idezárnod. Na, ne nézz olyan ostobán, te kulcskarika. Bezárnál húszat és kieresztenél tizet. Uramisten, ha én hadügyminiszter volnék, milyen nagyszerű állást adnék neked. Ismered-e azt a tantételt, mely szerint a belső szög a külső szöggel egyenlő? Csak arra kérek, mutass nekem egy szilárd pontot a világűrben és én kifordítom a földet a sarkából, veled együtt, te felfújt hólyag!

A foglár kimeresztette a szemét és fejcsóválva megfordult, becsapva maga után az ajtót.

– Íme a kölcsönös segélyegylet a foglárak kiirtására – mondotta az önkéntes, két egyenlő darabra törve a kenyeret. A börtön szabályok

---

* *Nyolc ló (vagy) negyvennyolc ember. (Vagon befogadóképessége.)*

16-ik paragrafusa értelmében a foglyoknak az ezred börtönében teljes katonai élelmezés jár az ítélet kihirdetéséig. Azonban itt az őserdők törvénye uralkodik. Ki falja fel előbb a foglyot?

Majd leült Svejkkal a priccs szélére és csendesen megszelték a komiszkenyeret.

– A foglárokon látszik meg legjobban, mennyire eldurvította a háború az emberi lelkeket – folytatta fejtegetését az önkéntes. Bizonyos, hogy ez a foglár, mielőtt katonai szolgálatba lépett, rendes fiatalember volt, telve ideálokkal. Egy szőke Cherub lehetett, csupa jó érzés embertársai iránt. Talán a boldogtalanok oltalmazója volt, amikor valami lányért hadakozó gyengébbek mellett kellett síkra szállni vasárnapi verekedések alkalmával. Semmi kétség, akkor talán még volt valami becsülete... de ma?... istenkém, de szívesen vernék végig a száján, milyen boldogan koccantanám fejét a priccshez vagy dobánám be fejjel a latrinába. Ez is annak bizonyítéka, kedves barátom, hogy mennyire eldurvulnak az emberek a katonai mesterségben.

Majd nótára gyűjtött:

Nem félt a lány az ördögtől se,
Hát egyszer egy tűzérbe ütközött...

– Kedves barátom – mondotta az önkéntes –, ha mindent a mi kedves monarchiánk szempontjából szemlélünk, feltétlenül arra a megállapodásra kell jutnunk, amire Puskin céloz következő versében:

Sóhajts és mondd magadba'
Elvisz az ördög a pokolba!

Újra kulcscsörgés volt hallható. A foglár meggyújtotta a petróleumlámpát a folyosón.

– Fénysáv az éjszakában – mondotta az önkéntes –, íme, hogy hatol be a felvilágosodás a hadseregbe. Jó éjszakát, foglár úr, üdvözölje nevemben az összes sarzsikat és álmodjon szépet. Legjobb lenne, ha azt álmodná, hogy visszaadta már az öt koronát, amit cigarettára adtam magának s amit maga egészséggel megivott. Szép álmokat.

Behallatszott, hogy a foglár megint az ezredrapportról morgott valamit odakinn.

– Végre egyedül – sóhajtotta az önkéntes. – Így elalvás előtt azon szoktam gondolkozni, hogy mennyire fejlődik szinte óráról-órára a sarzsik zoológiai tudománya. Ahhoz, hogy élő hadianyagot és katonás öntudatú, friss falatot vigyünk ki az ágyúk dühének, alapos természet tudományi ismeretekre van szükség vagy legalább is a koci kiadóvállalat kiadásában megjelent könyvre, a „Gazdasági jólét forrása”-ra. Ennek minden oldalán olvasható, hogy marha, disznó. Az utóbbi időben tapasztalhatjuk, hogy a haladottabb katonai körök az újoncok kiképzésére egész új fogalmakat vezetnek be. A 11-ik századnál Althof káplár szívesen alkalmazza a vadkecske kifejezést. Müller őrzetű pedig, aki civilben német tanító Kaspersky-Horán, előszeretettel nevezi az újoncokat „cseh görény”-nek. Sondernummer őrmester viszont inkább a „zöld béka” és a „yorkshirei koca” kifejezést kedveli, hozzá fűzve még azt, hogy minden regrutát ki fog tömetni. Ezt a kijelentést viszont oly szakértelemmel teszi meg, mintha minden őse állattömő lett volna. Minden katonai előjáró szent kötelességének tekinti, hogy a hazaszeretetet ilyen módon oltsa bele az újoncokba. Úgy ordítanak és olyan ádáz harci zajjal végzik a kiképzés munkáját, ami az objektív szemlélőt az afrikai vad törzsekre emlékezteti, amint egy ártatlan antilop megnyúzására vagy valami jámbor misszionárius combjának megsütésére készülnek. Természetesen ezek a zoológiai szakkifejezések a németekre nem vonatkoznak. Sondernummer őrmester azt mondja például, hogy „malacbanda”, akkor sietve hozzáfűzi, hogy: „cseh malacbanda”, nehogy a németek megsértődjenek és véletlenül magukra vegyék. Közben úgy forgatják a szemüket ezek a 11-es századbeli sarzsik, mint az a kutya, aki falánkságból lenyelt egy olajba sült spongyát és sehogysem tudja kiköpni. Egyszer hallottam, amint Müller őrzetű Althof káplárral beszélgetett a népfelkelőképzés problémáiról, mely beszélgetés közben többször emlegették a pofont. Már-már azt hittem, hogy közöttük tört ki

valami skandalum, hogy fuccs a német katonai egységnek, de hamarosan rájöttem, hogy csak a népfelkelő újoncokról van szó.

– Ha egy ilyen cseh disznó – mondja oktatóan Althof káplár – harminc „feküdj le” után sem tanul meg egyenesen állni, akkor nem elég, ha csak szájon vered. Ilyenkor ököllel vágd jól gyomron, a másik kezeddal pedig pofozd a fülére a sapkát és vezényelj neki mindjárt „Hátra arc”-ot. Aztán, amikor a pasas megfordul, rúgj jól belé, rögtön meglátod, milyen szépen ki fog nyújtózkodni és hogy Dauerling zászlós milyen jót nevet majd rajta.

– Erről a Dauerlingről is mesélek még magának, bajtársam – mondja tovább az önkéntes –, erről a zászlósról úgy beszélnek a 11-es század rekrutai, mint ahogy egy magárahagyott nagymama mesél valahol egy mexikói határ mentén lévő farmban a mexikói banditákról. Dauerlingről úgy beszélnek az újoncok, mint valami ausztráliai emberevőről, aki a keze ügyébe kerülő más törzsbelieket egyszerűen felfalja. E derék fiú eddigi pályafutása egyenesen ragyogó. Kevéssel születése után a pesztra fejére ejtette a kis Dauerling Konrádot, úgy hogy alaposan beverte fejcskékjét, aminek nyomai ma is élénken láthatók. Úgy néz ki a feje, mint az üstökös, amely az északi pólusba ütközött. Senki se hitte, hogy ember lesz belőle, ha egyáltalán kiheveri az agrárzkódást. Csúpan az apja, Dauerling ezredes nem vesztette el reményét és azt állította, hogy ez a fejsérülés semmi esetre se lehet ártalmára a kis Konrád karrierjének, mivel ő úgy is katonai pályára szánta az újszülöttet.

A kis Dauerling borzalmas harc után elvégezte a négy reáliskolai osztályt. Házitanítókkal próbálták nevelni a nevelhetetlent, miközben egyik házitanítója teljesen megöszült és meghülyült, a másik pedig kétségbeesésében le akart ugrani a bécsi Szent István-templom tornyáról. Végre mindennek dacára a kis Konrád bekerült a hamburgi kadétiskolába. A kadétiskolában nem sokat adnak a civil előképzettségre, mivel az ilyesmi úgyse felel meg egy osztrák katonatiszt igényeinek. A katonai kiképzés ideálja mindig a katonásdi volt. A művelődés a lelkek megnemesítését idézi elő, amire a katonaságnál semmi szükség sincs. Mennél durvább a tiszt, annál jobb katona.

A kis Dauerling kadét még azokban a tárgyakban sem tudta magát kitüntetni, amiben minden kadétiskolás úgy ahogy boldogulni szokott. Még itt is szemellátható volt a következménye annak a fejresésnek, amit kicsinykorában elszenvedett. A vizsgák alkalmával fel-tett kérdésekre olyan válaszokat adott, amik mindenki számára kéz-zelfoghatóvá tették azt a mély sötétséget, ami az ifjú agyát borította. Szellemi korlátoltsága annyira klasszikus volt, hogy tanárai egymás közt nem is hívták másképp, mint „a mi kedves félkegyelmű gyerme-künk”. Már annyira hülye volt, hogy mindenki szép jövőt jósolt neki, szinte bizonyosnak látszott, hogy ilyen képességekkel pár évtized múlva biztosan bekerül a Teréziánumba, a hadiakadémiára vagy a hadügyminisztériumba.

Amikor a háború kitört, minden fiatal hadapródot zászlóssá léptet-tek elő, így került a hamburgi előléptetendők listájára Dauerling Kon-rád is, akit ezután a kilencvenegyes gyalogezredhez osztottak be szol-gálatételre.

Az önkéntes felsőhajtott, majd tovább mesélt:

– A hadügyminisztérium kiadásában megjelent egy könyv: „Drill oder Erziehung.”* Ebből a könyvből olvasta ki Dauerling, hogy a ka-tonákra ijesztéssel kell hatni és hogy a félelem fokától függ a gya-korlatok sikere. És Dauerlingnek nagy sikerei voltak. A katonák csa-patostól jelentkeztek maródivizitre, csakhogy ne kelljen hallani az ordítózását, bár ez sem vezetett jóra, minthogy aki betegnek mert je-lentkezni, az három nap szigorítottat kapott. Tudja-e maga bajtár-sam, hogy mi az a „szigorított”? Az nálunk annyit jelent, hogy az em-bert egész nap hajszolják a gyakorlótéren, estére pedig az egyesbe csukják. Ez a magyarázata annak, hogy miért nincs most a Dauerling századában beteg. A „maródik” mind a dutyiban ülnek. Dauerling pe-dig egyre szónokol a gyakorlótéren, keresetlen kaszárnyatónusban. A szónoklat azzal a szóval kezdődik, hogy „disznó” és azzal a külö-nös zoológiai rejtéllyel végződik, hogy „kutyadisznó”. De meg kell

---

* „Fegyelmzés vagy nevelés.”

adni mindennek dacára, hogy Dauerling zászlósnak liberális elvei vannak. A döntés jogát néha egyes kérdésekben a katonákra bízta. Azt mondja például: „Na te, elefánt, válassz, üssek-e hármat az orrodra, vagy pedig három nap szigorítottat akarsz?” Ha valaki a szigorítottat választja, akkor kap még ököllel vagy két jó ütést az orrára, amit Dauerling így magyaráz meg: „Te gyáva kutya, hát így félted az ormányod? Mit fogsz akkor csinálni, ha majd közétek prütyköl a nehéztüzérség?”

– Egyszer, amikor bezúzta egy rekruta félszemét, ekképp nyilatkozott: „No ez is valami? A bitang így is, úgy is elpusztul. Már Konrad von Hötzendorf kijelentette: »Die Soldaten müssen so wie so krepieren.«”*

– Dauerling zászlós legkedvesebb szórakozása abban állott, hogy összeszedte a cseh legénységet és Ausztria katonai feladatairól tartott nekik előadást. Az előadás keretében részletesen kitért a katonai nevelés alapelveire, amelynél legnagyobb szerepe volt a bilincsnek, a kikötésnek, az akasztásnak és az agyonlövésnek, mint a leghatásosabb nevelési módszernek. Mielőtt a kórházba kerültem, a 11-ik század mellett gyakorlatoztunk az egzecírplaccon. Szünet alatt Dauerling a következő szónoklatot tartotta cseh újoncainak:

– Én nagyon jól tudom, hogy aljas betyárok vagytok és a butaságot ki kell verni a fejetekből. A cseh nyelvetekkel az akasztófaig sem jutok el. A mi legfelsőbb hadurunk szintén német. Nem halljátok? Himmellaudon, nieder!

Mindenki lehasalt és amint ott a földön feküdtek, Dauerling fel és alá sétálva előttük, ezeket mondotta:

– Feküdj, és maradj fekvé még akkor is, бүдös banda, ha kettévág-nak benneteket ott a pocsolyában. Már a régi Rómában is volt „feküdj”. Abban az időben tizenhétől hatvan éves korig katonáskodtak az emberek és harminc évet szolgáltak a háborúban. Már akkor is egységes volt a hadsereg nyelve és egy volt a kommandó is. Ugyan-

---

* „A katonák így is, úgy is megkrepálnak.”

csak kikérte volna magának az akkori idők római tisztje, hogy valaki előtte etruszk nyelven beszéljen. Én is azt akarom tehát, hogy nekem németül feleljetek, ha kérdezek, nem pedig a ti bikfa nyelveteken. Látjátok, hogy milyen szépen feküsztek most a pocsolyában. Képzeljétek csak el, mi történnék azzal, aki fel merne állni közületek. Annak eltépném a száját a füléig, mert amit tenne, nem volna más, mint súlyos fegyelemszegés, lázadás, ellentállás, az engedelmisség megtagadása, merénylet a rend és az erkölcsök ellen, merénylet a szolgálati szabályzat ellen. Egy ilyen bitangra biztosan kötél várna és a „Verwirkung des Anspruches auf die Achtung der Standesgenossen”.*

Az önkéntes elhallgatott és úgy látszik, csak akkor folytatta, amikor a kaszárnyában történő dolgok vázolásának további menetét alaposan átgondolta.

– A tisztikarban volt egy Adamicska nevű kapitány, teljesen apati-kus ember. Amikor az irodában ült, úgy bámult bele a semmiségbe, mint egy csendes őrült. Állandóan olyan kifejezés ült az arcán, mint-ha azt motyogta volna maga elé: „legyek, faljatok fel”. Isten tudja, min járhatott az esze a rapporton. Egyszer a tizenegyedik századból kihallgatásra jelentkezett hozzá egy katona azzal a panasszal, hogy Dauerling zászlós egy este az utcán cseh disznónak nevezte. Ez a katona civilben könyvkötő volt, öntudatos cseh munkás.

– Tehát – mondotta Adamicska százados halkán, minthogy állandóan halkán beszélt –, ezt mondta magának az este az utcán? Szóval így állanak a dolgok... No most meg kell állapítani előbb, hogy volt-e magának kimaradási engedélye ezen az estén. Abtreden!**

Később Adamicska százados magához hívatta a panasztévő könyvkötőt.

– Megállapítottuk, hogy a szóbanforgó estén magának esti tízig kimaradása volt – mondotta ismét halkán. – Éppen ezért ez alkalommal nem fogom megbüntetni. Abtreden!

---

* „Elveszti igényét bajtársai megbecsülésére”.

** *Lelépni!*

Erről a kapitányról azt állították, hogy érzéke van az igazság iránt és ezért kiküldték a frontra. Wenzl őrnagyot kaptuk a helyébe. Ez is pokoli pasas volt, valahányszor nemzetiségi kérdések jutottak elé elbírálás végett. Wenzl őrnagy felesége cseh volt és ezért borzasztóan félt a nemzetiségi torzalkodásoktól. Évekkel ezelőtt, amikor Kutne-Horén szolgált mint százados, részeg állapotban valami szállodában cseh bagáznak nevezte a főpincért. Itt meg kell jegyeznem, kedves bajtársam, hogy ez az őrnagy odahaza éppen úgy, mint társaságban állandóan csehül beszélt és a fiait is csehül taníttatta. De a szó kiessett a száján és a dolog belekerült a helyi lapokba. Sőt valamelyik országgyűlési képviselő a bécsi parlamentben szóvá tette Wenzl kapitány viselkedését a kutne-horei szállóban. Emiatt kellemetlenségei is voltak Wenzl úrnak, mivel ez az idő éppen összeesett a katonai költségvetés parlamenti tárgyalásával és a kormány nagyon bosszankodott, hogy épp ilyenkor kell részeg Wenzl századosoknak okvetetlenkedniök.

Később Wenzl kapitány megtudta, hogy az egész slamasztikát Zitkó, az egyéves önkéntesi iskola hadapródjelölt-őrmestere főzte neki a lapokban. Zitkó és Wenzl között már feszült volt a viszony azóta, hogy egyszer valami társaságban, ahol a százados is jelen volt, Zitkó hangosan elmélkedett arról, hogy mennyire imádja a természetet és hogy hogy' betölti őt a természet isteni szépsége. Hogy az emberi boldogsághoz elég a horizontot nézni, amint a felhők tornyosulnak az égen, elnézni, miként emelkednek a hegyek a szemhatáron, hallgatni az erdei vízesés csobogását és a madarak csicsérgését.

– Elég elgondolni – szavalta Zitkó –, milyen semmi az ember a természet roppant ölében. A kapitány ott éppen olyan nulla, mint a hadapródjelölt-őrmester.

Mivel a tisztek valamennyién részegek voltak, a kapitány egyszerűen meg akarta verni a rajongó kadétőrmestert, akárcsak a lovát. Az elenségeskedés azóta nőttön-nőtt, és a kapitány mindenütt szekírozta Zitkót, ahol csak érte, annál is inkább, mert Zitkó bölcsessége szállóigévé vált az egész helyőrségben.

„Mekkora nulla Wenzl kapitány a természet roppant ölében” – mondogatták mindenfelé.

– Öngyilkosságba fogom kergetni a gazembert – jelentette ki Wenzl százados. De Zitkó nem lett öngyilkos, hanem megvált az uniformistól és elment filozófiát tanulni. Ettől datálódik az őrnagy haraja a fiatal tisztekkel szemben. Egy hadnagy sem volt elég megbízható, hogy a zászlósokról és a kadétekről ne is beszéljünk.

– Szétnyomom őket, mint a poloskát – hajtogatta, és jaj volt annak a zászlósnak, aki valami csekélységért valakit zászlóalj-rapportra vitt. Wenzl őrnagy csak főbenjáró bűnöket ismert el, mondjuk, ha elaludt valaki a puskaporos toronynál az őrségen vagy valami még borzalmasabb dolgot vitt végbe, mint például át akart mászni a Mária-kaszárnya falán és elaludt fenn a tetején és elfogatta magát a népfelkelő vagy a tüzér őrzéssel. Szóval, ha ilyen nagy dolgokat követett el az illető, ami az ezred szégyenére válhatott.

– A Krisztus szerelmére! – ordított egy alkalommal a kaszárnya folyosóján – hát már harmadszor fogja el a népfelkelő járőr! Vessétek börtönbe a bestiát! Ki kell dobni a gazembert az ezredből, valahová a trénbe ganéjt hordani. És még csak nem is verekedett a járőrrel?... Ez nem katona, ez a bitang csak utcaseprőnek való! Ne adjatok enni a zsványnak, csak holnapután reggel! Vegyétek el tőle a szalmazsákot, be a kutyával az egyesbe takaró nélkül!

– Képzelse el – folytatta az önkéntes –, mi volt itt, amikor ez a Dauerling egy bakát küldött hozzá kihallgatásra azért, mert az nem tisztelgett neki, amikor ő egy kisasszonnyal a piactéren végigkocsizott. Egy sarzsi mesélte nekem, milyen rettenetes skandalumot csapott az őrnagy. Olyan volt, mint az utolsó ítélet. A zászlóaljiroda őrmestere úgy szaladgált a folyosón a regiszterrel az őrnagy után, mint a kutya, az őrnagy pedig torkaszakadtából ordított Dauerlingre: „Kikérem magamnak az ilyesmit. Himmeldonnerwetter! Kikérem magamnak! Tudja-e maga zászlós úr, mi az, hogy zászlóaljrapport? A zászlóaljkihallgatás az nem disznótor! Hogy láthatta volna magát a katona, amikor maga a piactéren keresztülkocsizott? Azt sem tudja,

amit magának kell tanítani? Hogy a katona akkor tiszteleg feljebbvalójának, amikor találkozik vele, ami azonban nem azt jelenti, hogy a katona forogni köteles, mint a ringlispíl, hogy holmi zászlóst fedezzen fel a piactéren, aki ott sétakocsikázik... Hallgasson kérem! Kikérem magamnak, hogy közbeszóljon! A zászlóaljkihalgatás nagyon komoly dolog. A katona megmondotta már, hogy nem láthatta önt, mivel a gyalogjárón ment és éppen nekem tisztelgett, tehát felém volt fordulva, érti? Felém, Wenzl őrnagy felé, tehát nem leshette a maga fiakerét! Azt hiszem, ez egészen érthető. A jövőben pedig kikérem magamnak, hogy ilyen rapportokkal kellemetlenkedjék nekem.”

– E naptól kezdve Dauerling megváltozott.

Az önkéntes ásított:

– Ki kell jól aludnunk magunkat az ezredkihalgatás előtt. Úgy futólag el akartam még mesélni magának, hogyan is néz ki ez a mi ezredünk. Schröder ezredes nem szereti Wenzl őrnagyot. Általában igen furcsa pasas Sagner kapitány is, az önkéntesiskola parancsnoka, aki Schröderben látja a tipikus katonát, jóllehet az ezredes úgy irtózik a fronttól, mint a pokoltól. Ez a Sagner minden hájjal megkent alak, aki éppen úgy nem szereti a tartalékos tiszteket, mint Schröder ezredes. Azt véli róluk, hogy bűdös civilek. Az önkénteseket úgy kezeli, mint a vadakat, akikből katonai gépeket kell gyártani. A gallérjukra rá kell varratni néhány csillagot és azzal ki kell zavarni őket a frontra, hogy az aktív tisztek helyett ezeket lövöldözzék halomra, merthogy az aktív tisztekre itthon van szükség, nehogy kivesszen a magjuk.

– Általában – mondotta az önkéntes, magára húzva a pokrócát –, rothad és bűzlik itt minden. Az elkábított tömegek ma még nem érzik. Kimeresztett szemekkel szótlanul hagyják magukat laskára aprítani és ha a golyó eltalálja őket, azt susogják elhaló hangon, hogy „anyám”. Manapság nincsenek hősök. Ma csak vágómarhák vannak és mészárosok a vezérkarban. Végül is lázadás lesz ebből, bajtárs. Szép kis felfordulás lesz még itt... Na, éljen a hadsereg! Jó éjszakát.

Az önkéntes elhallgatott. Jó ideig hánykolódott a pokróc alatt, majd csendesen megszólalt:

– Alszik-e bajtárs?

– Nem – felelte Svejka a másik priccscről –, gondolkozom.

– Min gondolkozik, bajtárs?

– Azon a nagy ezüst vitézségi érmen gondolkozom, amit Mlicsko asztalos kapott a Vavorov-utcából a királyi szőlőhegyen, azért, mert ő volt az első az ezredben a háború kezdetén, akinek a gránát letépte az egyik lábát. Adtak neki egy mülábat, amin aztán ide-oda mászkált és hengegett az ezüstérmével. Azon dicsekedett úton-útfélen, hogy ő az első, a legelső nyomorékja az ezrednek. Egy alkalommal elment a szőlőhegyen az „Apolló”-ba és vitába szállott egy vágóhídi mészáros-sal és a vitának az lett a vége, hogy a mészáros letépte Mlicsko asztalos mülábat és ezzel a mülábbal kólintotta fejbe az invalidust. Viszont a mészáros nem tudta, hogy az illetőnek mülába van és ijedtében elájult szegény. A rendőrszobában aztán visszaigazították Mlicskónak a lábát, de ettől az időtől fogva Mlicsko nagyon megharagudott a maga nagy ezüstérmére. Egyszer aztán mérgében elment a zálogházba és zálogba akarta csapni a nagyezüstöt. De ott aztán a medáliával együtt lefogták. Sok kellemetlensége lett a dologból. Az invalidusok között is van valami becsületbíróság, mely eltiltotta őt a nagy ezüstérem viselésétől, el is vették rögtön tőle és ezenkívül lábvesztésre ítélték.

– Hogy-hogy?

– Borzasztó egyszerűen. Egy szép napon valami kommisszió jött a lakására és tudtára adta Mlicskónak, hogy érdemtelenné vált a müláb viselésére és stante ptyere le is vették a mülábat róla és elvitték.

– Az sem utolsó hecc – folytatta Svejka –, amikor az ilyen medáliát az elesett családjának adják ki azzal, hogy valami látható helyre fügesszék ki. A Bozotech utcában Vysehradon egy felizgult apa abban a hiszemben, hogy a hivatalos urak bolondot akarnak üzni belőle, azt csinálta egy ilyen gazdátlan medáliával, hogy kiakasztotta a klozetbe, amit az ott lakó rendőrrel közösen használt. A rendőr, persze, feljelentette az öregurat, akinek aztán alapos hazaárulási pört sóztak a nyakába.

– Ebből következik, kedves barátom – mondotta az önkéntes –, hogy az üveg és a szerencse törékeny. Most adtak ki Bécsben egy könyvet, „az egyéves önkéntes naplóját”, abban van ez az elbűvölő vers:

Egyszer volt egy bátor, jó önkéntes,
Ki hazájáért halt hősi halált.
Szép példa volt, megrendítően ékes,
Bajtársi közt követőre talált.
Viszik is már utolsó útjára,
Mellére tiszt érdemjelt akaszt,
Könny hull sűrűn a kopott lafettára...
Ezer ajkon hő imádság fakad...

– Azt hiszem – mondotta az önkéntes rövid szünet után – hogy a harci szellem nálunk hanyatlóban van. Ezért azt ajánlom, bajtársam, hogy a sötét éjben kedves börtönünk csendjében, daloljuk el szépen a Jaburek tüzer dalát. Ez kitűnően tüzeli a harci szellemet. Azonban véleményem szerint ordítanunk kell, hogy az egész Mária-kaszárnya hangos legyen tőle. Azt indítványozom tehát, hogy álljunk az ajtóhoz.

Nem sokkal ezután az ezredbörtönből oly rémes bömbölés hangzott ki, hogy a folyosón az ablakok rezegtek:

Az ágyúnál áll ő,
Lő, tölt és újra lő.
Az ágyúnál áll ő,
Lő, tölt és újra lő.
De gránát vág be s őt éri,
Mindkét karját letépi.
De ő csak áll és lő,
Lő, tölt és újra lő.
Az ágyúnál áll ő,
Lő, tölt és újra lő...

Az udvarról lépések és hangok hallatszottak be.

– Ez a foglár – mondotta az önkéntes. – Az inspekciós tiszttel együtt jön. Kitűnő. Pelikán hadnagy ma az ügyeletes. Tartalékos tiszt, régi jó ismerősöm Ceske-Besedyből. Civilben számfejtő egy biztosító-társaságnál. Cigaretta fogunk kapni tőle, ordítsunk csak tovább.

És ismét felhangzott a dal: „Ágyújánál áll ő...”

Amikor az ajtó kinyílt, a tiszt asszisztenciától dühbe bátorodott foglár keményen rájuk kiáltott:

– Micsoda állatsereglet ez itt?

– Pardon – mondotta az önkéntes – itt kérem a Rudolfinum filialéja van, koncertet adunk a bebörtönzöttek javára. Programunk első számát, a hadiszimfóniát, éppen most fejeztük be.

– Hagyja abba – mondotta a hadnagy látszólag szigorúan. – Magának tudnia kell, hogy este kilenckor le kell feküdni és semmiféle lármának kilenc után nincs helye. A maga koncertszáma a főtérre is kihallik.

– Hadnagy úrnak alássan jelentem – mondta strammul az önkéntes –, nem készültünk rá elég alaposan és ezért nincs kizárva, hogy valami diszharmónia...

– Ezt csinálja minden este – próbálta az ügyeletes tisztet az önkéntes ellen hangolni a foglár –, általában nem úgy viselkedik, mint egy intelligens ember.

– Hadnagy úr kérem – mondja az önkéntes –, szeretnék a hadnagy úrral négy szemközt beszélni. Szíveskedjék a foglárt kiküldeni pár percre.

Amikor a foglár kiment, az önkéntes bizalmas hangon odaszólt a hadnagynak:

– Feri, adj egy pár cigarettát... Sport?... Na és hadnagy létedre nincs jobb?... Egyelőre köszönöm ezt is. Adj még pár gyufát is, kérlek.

– Sport – mondotta megvetőleg az önkéntes, miután a hadnagy kiment. – Az ember legyen az ínségben is előkelő. Gyűjtson rá, bajtársam. Holnap úgyis az utolsó ítélet napja virrad ránk.

És alvás előtt eldalolt még egy nótát:

Magas hegyen magas szikla,
Szőke kislány sír alatta...

Az önkéntes Schröder ezredest úgy jellemezte, mint egy szörnyeteget. Nos, ebben nem volt igaza, mert Schröderben maradt mégis némi szikrája az igazságérzetnek. Ez meg is nyilvánult nála elég világosan, valahányszor az estét olyan társaságban töltötte, mellyel meg volt elégedve. Ám ha nem volt megelégedve?...

Mialatt az önkéntes az ezredbörtönben a kaszárnya viszonyait festette le a színeken, addig a Grand Hotelben Schröder ezredes nagy tiszt társaságban figyelmesen hallgatta Kretschmann főhadnagy elbeszélését, aki egy lábsebbel aznap tért vissza Szerbiából. (Valami tehén rúgta lábán.) Most éppen arról a támadásról mesélt, amit a törzsből nézett végig, ahova be volt osztva. A támadás a szerb állások ellen indult.

– Igen, most kirohannak a lövészárokból. Körülbelül két kilométer szélességben kúszik előre a csapat, át a drótkadályon, neki az ellenségnek. A katonák derékszíjára akasztva kézigránát, a fegyverek lövésre és szúrásra készen. A golyók fütyülnek. Egy katona, aki a fedezékből kiugrott, halva esik vissza. A másik a fedezékből kihányt föld buckájára esik, a harmadik kissé távolabb rogy össze. De a bajtársak halálhörgése tovább űzi a katonákat, rajta-rajta kiáltással előre a füst és a porfelhőben. Az ellenség minden oldalról tüzel. A lövészárkokból, a gránátlyukakból géppuskák okádják a tüzet. A katonák sorra hullanak. Egy raj meg akarja rohamozni az ellenséges géppuskaállást. Elesnek valamennyien, de a legények már az elesettek helyén állnak. Hurrá! Elesik a tiszt! A gyalogsági fegyverek most elhallgatnak. Valami rémes dolog van készülőben. Ismét elesik egy egész raj és felhangzik az ellenséges géppuskák kattogása. Ratatatata... Ott elesik... Bocssássanak meg, nem tudom folytatni... be vagyok rúgva...

A sebesült tiszt elhallgatott és bambán bámult maga elé. Schröder ezredes nyájasan mosolygott és figyelte Spira századost, aki valami vitába kezdett, ráütött az asztalra és olyan valamit ismételt, amiről eddig szó se volt és aminek semmi köze se volt az eddig elhangzott dolgokhoz. Senki sem tudta, hogy mit gondol ezzel a derék százados.

– Gondolják csak végig, kérem! Hadseregünkben vannak osztrák népfelkelő ulánusok, osztrák népfelkelők, gyalogosok, boszniai vadászok, osztrák vadászok, osztrák gyalogosok, magyar gyalogosok, tiroli császárvadászok, huszárok, népfelkelő huszárok, lovas vadászok, tengerészek. Értik? Az első és a második korosztály képezi a hadsereg operatív részét. A harmadik korosztály pedig ennek arcvonala mögött teljesít szolgálatot...

Spira százados az asztalra csapott öklével:

– A Landwehr békeidőben látta el az országban a szolgálatot...

Mellette egy fiatal tiszt arról igyekezett meggyőzni az ezredest, hogy ő milyen kemény katona, és hangosan szavalta a szomszédjának:

– Minden tüdőbeteg embert ki kell küldeni a frontra. Nagyon jót tesz nekik a friss levegő, azonkívül jobb, ha a betegek hullanak el, a makkegészségesek helyett...

Az ezredes mosolygott, majd hirtelen elkomorodott és a következő megjegyzéssel fordult Wenzl őrnagyhoz:

– Úgy tetszik, mintha Lukás főhadnagy úr kerülne bennünket. Mióta ideérkezett, még egyszer sem fordult meg társaságunkban.

– Költeményeket ír – mondotta Sagner százados ironikusan –, alig érkezett ide, máris beleszeretett Schreiber mérnök feleségébe, akit a színházban ismert meg.

Az ezredes sötéten nézett maga elé:

– Azt mondják, hogy Lukás jó kupléénekes.

– Már a kadétiskolában kitűnően szórakoztatott bennünket kupléival – felelt Sagner kapitány –, és mennyi viccet tud. Nagyon mulatságos pasas! Nem értem, miért nem jár a társaságunkba.

Az ezredes szomorúan csóválta meg a fejét:

– Manapság nincs közöttünk igazi bajtársias szellem. A régi szép időkben minden tisztársunk igyekezett valamivel hozzájárulni egymás szórakoztatásához. Emlékszem egy Dankl nevű főhadnagra, aki anyaszűz meztelenre vetkőzött és heringfarkot dugott a fenekébe, majd lefeküdt a padlóra és a tengeri sellőt utánozta. Egy Schleissner nevű hadnagy elsőrangúan tudta a füleit hegyezni és úgy nyerített,

mint a csődör. Aztán hogy tudott az nyávogni! Isteni volt, ahogy zümmögött, akkurát mint a méhecske. Aztán jól emlékszem Skoday kapitányra. Ez nőket hozott a kaszinóba, ha a társaság úgy kívánta. Volt három lánytestvér, akiket úgy bedresszírozott, mint a kutyákat. Felálította őket az asztalra és taktusra vetköztette őket előttünk. Volt ennek a Skoday kapitánynak egy kis dirigens vesszője, tisztelet-becsület, elsőrangú karmester volt. No és miket csinált azzal a három lánnyal a díványon!... Egyszer fürdőkádat hozatott a szoba közepére finom meleg vízzel és mindannyiunknak meg kellett fürdeni a lányokkal, ő pedig valamennyiünket külön-külön lefotografált. – Schröder ezredes boldogan mosolygott vissza a szép időkre.

– És milyen fogadásokat kötöttünk a fürdőkádban – folytatta a széken hintázva, miközben nagyokat csettintett a nyelvével. De ma? Hát ez is szórakozás? Még csak ez a kupléénekes sem mutatkozik. Már inni sem tudnak manapság a fiatal tiszték. Még tizenkét óra sincs és máris öt berúgott ember van az asztalnál. Volt idő, mikor két napig mulattunk és mentől többet ittunk, annál józanabbak voltunk, pedig folyvást csurgott belénk a bor, sör, likőr. Manapság nyom sincs ennek az igazi katonai szellemnek. A fene tudja, mi ennek az oka! Már egy jó anekdotát se hall az ember, csak végnélküli fecsegés járja. Hallgassanak csak oda, ott lenn az asztal végén Amerikáról beszélnek.

Az asztal másik végén valóban Amerikáról volt szó.

– Amerika nem avatkozhat bele a háborúba. Az amerikaiak és az angolok majdnem késhegyre mennek egymással. Azonkívül Amerika nincsen felkészülve a háborúra.

Schröder ezredes felsóhajtott:

– Na, kérem, ilyesmiről fecsegnek a tartalékos tiszték. Jól a nyakunkra ültette az ördög őket. Ez az ember tegnap még valamilyen bankban firkált vagy papírstaniclit csavart, fahéjat és cipőkrémet árult, vagy pedig a gyerekeknek mesélte az iskolában, hogy a farkast kihajtja az éhség a vadonból, ma meg aktív tisztekkel akarják összemérni magukat. Persze mindenhez értenek és mindenbe beleütik az orru-

kat. Ha pedig egy aktív tiszt, mint Lukás főhadnagy, kerül az ezredhez, a főhadnagy úr elkerüli tisztársai körét.

Schröder ezredes tehát rossz hangulatban tért haza, és reggelre még jobban elromlott a kedve azon, amit még ágyban fekvé olvasott az újságból. Hogy tudniillik: „csapataink előre készített állásaikba vontak vissza.” Nevezetes napjai voltak ezek az osztrák–magyar ármádiának, amelyek úgy hasonlítottak a sabáci napokhoz, mint egyik tojás a másikhoz.

Ebben a hangulatban érkezett az ezredes reggel tíz órakor a hivatalába, amiről a kövér önkéntes valószínűen helyesen jegyezte meg, hogy ott hirdetik ki az utolsó ítéletet.

Svejk és az önkéntes már az udvaron várták az ezredest. Nyüzsögtek a sarzsik körülöttük, a szolgálattevő ügyeletes tiszt, az adjutáns, az ezredirodából az őrmester a bűnösök minden aktájával.

Végre megjelent sötéten az ezredes, Sagner százados, az önkéntesiskola parancsnoka kíséretében, aki idegesen verdeste lovaglópálcájával a csizmaszárát.

Átvéve a jelentést, néhányszor végigment Svejk és az önkéntes előtt, akik ilyenkor mindig „jobbra néztt” csináltak, vagy balra néztek, aszerint, hogy az ezredes hol állott meg vagy merre lépett. Mindketten szokatlan alaposággal csinálták a dolgot, úgy, hogy szinte nyakmerevedést kaptak már a sok ide-oda való forgástól.

Végre az ezredes megállott az önkéntes előtt, aki strammul jelentkezett:

– Einjährigfreiwilliger...

– Tudom – szakította félbe az ezredes kurtán –, az egyéves önkéntesek kivetettje. Mi maga civilben?... Diák a klasszika-filológiai fakultáson? Szóval egy berúgott intellektuell...

– Százados úr! – kiáltotta Sagner kapitány felé –, vezesse fel az egész egyéves önkéntes-iskolát... Persze – mondotta tovább az önkéntesnek –, a nagyságos diák úr a klasszika-filológiáról... és ilyen alakokkal kell a magunkfajta embernek piszkolódnia. Hátra arc! Aha, persze, tudtam, hogy a köpenyhajtás nincs rendben, mintha csak a

szajháktól jönne és a bordélyházban fetrengett volna. Majd megtanítom én magát, a kamasz istenit magának.

Az önkéntes iskola bekanyarodott az udvarra.

– Nézzék meg ezt az embert – ordította az ezredes lovagló ostorával az önkéntesre mutatva –, ez az ember elitta az egyéves önkéntesek becsületét, azokét, akikből azt a tisztességes tisztikart kellene nevelni, melynek a harctéren győzelemre kell vinni csapatainkat. De hová vezetné ez a pálinkás butykos a legénységet? Korcsmáról-korcsmára és a legénység minden rumporcióját meginná. Tudnak-e valamit felhozni a védelmére? Nem! Nézzék jól meg. Ő maga se tud védekezni és ez az ember civilben klasszika-filológiát tanul. Valóban, klasszikus eset.

Az ezredes jelentősegesen szótagolva ejtette ki az utolsó szót és nagyot köpött.

– Klasszikus filológus, aki éjnek idején részeg állapotban leveri egy tiszt fejéről a sapkát. Ember! Még szerencse, hogy az a tiszt *csak* tü-zértiszt volt!

Ebben a mondatban a budweisi 91-es gyalogezrednek a tüzérség elleni gyűlölete tört elő. Jaj volt annak a tüzérnek, akit az ezred őrvjárata bevitt, de jaj volt fordítva is. A gyűlölet a két ezred között rettenetes és kiengesztelhetetlen volt. A két ezred dicső elődjeitől örök, nemzedékről-nemzedékre szálló vérbosszút örökölt, ami sok esetben odáig fajult, hogy a kilencvenegyesek bedobták a Moldva vizébe a tü-zért, vagy pedig megfordítva. Rettenetes verekedés kerekedett, mi-helyt a „Port Artúr”-ban, a „Rózsá”-ban vagy a dél-cseh metropolisz valamely más mulatóhelyén összekerültek.

– Dacára ennek – folytatta az ezredes –, ezt az esetet példás szigorral kell büntetnünk. Ezt az embert ki kell taszítanunk az egyéves önkéntes-iskolából és erkölcsileg meg kell semmisítenünk. Elég sok effajta intelligenzler garázdálkodik már úgy is a hadseregben. Ezrediroda!

Az ezrediroda őrmestere halálosan komoly ábrázattal közeledett az ezredes felé, kezében az aktákkal és ceruzával.

Olyan csend volt, mint ítélethirdetés előtt szokott lenni a törvényszéki tárgyalóteremben, amikor valami híres rablógyilkos előtt hirde-

tik ki az ítéletet és a törvényszéki elnök megkérdi a vádlottól, hogy megértette-e az ítéletet.

Ugyanilyen hangon hirdette ki az ezredes:

– Marek egyéves önkéntest huszonegy nap szigorított fogságra ítélem. Büntetésének kitöltése után pedig krumplipucolásra osztandó be a konyhára.

Majd az egyéves önkéntesek felé fordulva, parancsot adott a lelépésre. Az önkéntesek gyorsan kettős rendekbe fejlődtek és elindultak, miközben az ezredes megjegyezte Sagner századosnak, hogy nem klappol a kettős rendekre való szakadás és ezért délutáni foglalkozást parancsolt az udvaron az önkéntesek részére, hogy megtanuljanak taktusra... lépni.

– Ropogni kell az ilyesminek, százados úr. Pattogjon a kettősrendekbe való fejlődésnél az önkéntes, mint a pattogatott kukorica. No aztán még valamit, majdnem elfelejtettem. Mondja meg az egyéves önkéntes-iskolának, hogy öt nap kaszárnyafogságot kap az egész iskola, nehogy elfelejtsék volt kollégájukat, ezt a bitang Mareket.

A bitang Marek nyugodt ábrázattal állott Svejek mellett. Az eset jobban nem is végződhetett volna! Hiszen összehasonlíthatatlanul jobb a konyhában krumplit hámozni, gombócot kavarni, mint tele nadrággal az ellenség tűzzáporában ordítani, hogy: „Rajvonal! Szuronyt szegezze!”

Amikor Schröder ezredes Sagnertől visszatért a kihallgatáshoz, Svejek előtt állott meg. Szótlanul és figyelmesen szemlélte Svejket, aki strammul állott előtte. Derült arca reprezentálta egész egyéniségét. Nagy fülei békésen bámultak a sapka alól a haragos hadúrra. Az egész külseje biztonságot és büntudatlanságot tükrözött vissza, szemei mintha csak azt mondták volna:

– Hát tehetek én erről?

Az ezredes az őrmester felé fordulva, ebben a kérdésben összegezte megfigyelésének eredményét:

– Hülye ez az ember?

Erre e derús arcon csöndesen megnyíltak az ajkak:

– Ezredes úrnak alázatosan jelentem – felelt az őrmester helyett Svejek –, igenis hülye vagyok...

Az ezredes félrehívta segédtisztjét és az őrmestert, aztán figyelmesen végiglapozta a Svejekről szóló aktákat.

– Ahá – mondotta Schröder ezredes –, szóval ez volna Lukás főhadnagy kutyamosója, akit jelentése szerint Táborban elvesztett. Nézegetem szerint legjobb, ha a tiszt urak maguk nevelik a szolgálkat. Ha Lukás főhadnagy úr direkt notórikus hülyét választott puccerjéül, hát mérgeződjön vele ő maga. Van hozzá elég szabad ideje, hiszen úgy se jár sehová. Maga se látta őt még a mi társaságunkban, mi? No lám, tehát éppen elég ideje van arra, hogy kidresszírozza a tisztiszolgáját. Én nem mérgeződöm vele.

Schröder ezredes Svejekhez lépett, mégegyszer belenézett jámbor arcába, majd így szólt:

– Hülye, barom... három nap szigorított. A fogság letöltése után jelentkezik Lukás főhadnagy úrnál.

Így aztán Svejek az ezredfogdában megint összekerült az önkéntessel. Lukás főhadnagyot az ezredes pedig behívatta az ezredirodába és a főhadnagy szörnyű öröme így fogadta:

– Főhadnagy úr! Egy héttel az ezrednél való jelentkezése után kérte, hogy bocsássunk egy tiszt szolgát a rendelkezésére, mivel az ön régi puccerje Táborban elmaradt. Tekintettel arra, hogy a puccer most jelentkezett az ezrednél...

– Ezredes úr – szólt könnyörgő hangon Lukás főhadnagy.

– Elhatároztam – szakítja félbe a főhadnagyot az ezredes nyomatékosan –, hogy három napi fogság után őt ismét a főhadnagy úr rendelkezésére bocsájtom.

Lukás főhadnagy kétségbeesett ábrázattal tántorgott ki az ezredirodából.

*

Svejek e három nap alatt nagyszerűen mulatott Marek önkéntes társaságában. Minden istenáldott este hazafias tüntetést rendeztek a piccsen.

Az ezredáristomban minden este felhangzott a „Gotterhalte” és a „Prinz Eugen, der edle Ritter”*, ezenkívül eldalolták a katonanóták egész gyűjteményét, végül pedig, amikor megjelent a foglár, felhangzott a speciális üdvözlő nóta a kulcsos angyal tiszteletére:

A mi foglárunknak minden tisztességet,
Nem kívánunk rosszat: erőt, egészséget,
Vigye el az ördög féderes szekérben,
Hogy a poklok lángján egy kicsit megégjen.

Az önkéntes rárajzolta a priccstre a szerencsétlen foglárt és aláírta szép kalligrafikus betűkkel a régi dal szövegét:

Véres hurkát venni Prágába indultam,
Paprika Jancsi jött szembe feldúltan.
Nem Paprika Jancsi, foglár az ebadta,
Úgy ugrottam onnan, mint a gummilabda.

Mialatt a foglárt úgy ingerelte az ezred két rabja, ahogy Sevillában az andalúziai bikákat szokták dühíteni piros kendős torreádorok, Lukás főhadnagy kétségbeesetten várta azt a szerencsétlen napot, melyen Svejek ismét szolgálatra fog nála jelentkezni.

III. SVEJK KIRÁLYHIDAI EMLÉKEI

A kilencvenegyes ezredet áthelyezték Királyhidára.

Éppen a harmadik napon, amikor szabadlábra kellett volna Svejkeknek kerülnie, akkor vitték át az önkéntessel együtt a főőrségre, ahonnan erős katonai fedezettel kísérték ki őket a pályaudvarra.

– Már régóta mesélik, hogy át fognak helyezni bennünket Magyarországra – mondotta útközben az önkéntes. – Ott fogják majd össze-

---

* „Eugen herceg, a nemes lovag”.

állítani a menetzászlóaljakat. Jól kiképzik az embereket a tábori lövészet mesterségére, és miután a magyarokkal jól kiverekedték magukat, kihajtják őket a Kárpátokba. Ide Budweiszba tisztára magyar helyőrséget hoznak és a fajokat szépen össze fogják keverni. Valahol olvastam egy elméletet arról, hogy a degenerálódás ellen a legjobb módszer a lányokra idegen nemzet fiait rászabadítani. Ugyanezt csinálták a svédek és a spanyolok a harmincéves háborúban, a franciák pedig Napóleon idején. Ezt fogják most a magyarokkal végrehajtani Budweiszban. Ezt persze nem csinálják majd olyan durván, mint hajdanában, hanem szép simán, csöndben végeztetik majd el a magyarokkal ezt a fajnemesítő munkát. Egyszerű vércsere lesz ez. A cseh katonák magyar lányokkal fognak hálni, a sajnálatraméltó cseh lányok pedig egy-egy jóképű magyar honvédet fogadnak be ágyukba. A számár antropológusok pedig egy század múlva odatesznek majd a csodálkozástól, amikor a Mais partján kiálló pofacsontú nemzedék üti fel a fejét.

– Ezzel a párosítással csakugyan érdekes dolgokat mívelnek a világban – jegyezte meg Svejek –, Prágában van egy néger pincér, Krisztiánnak hívják. Az apja király volt Abesszíniában és a Stvanicin egy cirkuszban mutogatta magát. Ebbe az abesszíniai Krisztiánba bele szeretett egy tanítónő, aki a „Ladá”-ban* szokott költeményeket írni a pásztorokról és az erdei csörgedező patakocskákról. A tanítónő elvitte az abesszíniai egy szállodába és ott fajtalanzkodott vele, ahogy az ilyesmit a szentírásban nevezik. Szegény tanítónő borzasztóan csodálkozott, amikor mégis egy egészen fehér fiúcskát hozott a világra. Igen ám, csakhogy két hét múlva a kisfiú elkezdett barnulni. Napról napra barnább és barnább lett a fiú, majd egy hónap múlva feketedni kezdett, egy félév múlva pedig pont olyan suvikszbőrű volt, mint az abesszíniai király pofája.

A mamája elvitte a bőrgyógyászati klinikára, hogy valami úton-módon fehérsítsék ki a fiút. A klinikán azonban azt mondták a tanító-

---

* *Lada: cseh női folyóirat.* (Megjegyzés a könyvben.)

nőnek, hogy a gyerekeknek egész szabályszerű néger bőre van, amit nem lehet átfesteni. Ettől aztán úgy megzavarodott ez az erkölcsös költő, hogy elkezdett leveleket írni a lapok szerkesztőségeibe és tanácsokat kért mindenünnen, hogy mitévő legyen a néger gyerekekkel. Egy szép napon bevitték a „Katerinki”-be, a bolondok házába, a kis négert pedig az árvaházba vitték, ahol nagyon sok baj volt vele. Később kitanult pincér lett és táncolni járt éjjeli kávéházakba. Most pedig igen helyre gyerekek születnek a nyomában, akik már nem olyan feketék, mint ő. Egész rendes cseh mulattok. Egy orvos járt hozzá a „Kehely”-be, az magyarázta el nekünk, hogy a dolog nem is olyan egyszerű. Azt mondta, hogy az ilyen keverék ember fiai szintén keverékek lesznek, és egy idő múlva már nem is lehet megkülönböztetni őket a fehér embertől. Viszont valamelyik generációból hirtelen kitör az ősi faj, és a tiszta, erkölcsös fehér leányzó különös fekete négert szül a világra. Ez aztán a pech! Képzelve csak el, maga feleségül vesz egy kisasszonyt. A kis lotyó tisztára fehér, mint a hó, aztán egy szép napon fekete négert szül magának a világra. Na... És mondjuk, ha kilenc hónap előtt a felesége maga nélkül ment volna a cirkuszba, ahol feketék boksoltak, azt hiszem, egy kicsit forogna a feje ezen a histórián.

– A fekete Krisztián esete a háború szempontjából is figyelemre méltó – mondotta az önkéntes. – Mondjuk például, hogy ezt a négert besorozták katonának. A néger prágai, tehát a 28-as ezredhez tartozik. Maga hallotta, hogy az egész huszonnyolcas ezred átment az oroszokhoz. Mennyire csodálkoznának az oroszok, ha ezt a négert is elfogták volna a huszonnyolcasokkal. Azt írnák az orosz lapok, hogy Ausztria koloniális népeit is háborúba hajtja, holott nincs is kolóniája.

– Azt mondják – szólt közbe Svejka –, hogy Ausztriának is van kolóniája, valahol északon, valahol a Ferenc József-földön...

– Hagyjátok abba az ilyen beszédet, fiúk – mondotta egy katona az őrségtől –, nem jó manapság holmi Ferenc József-földről beszélni. Ne mondjátok neveket, meggyülhet a bajtok könnyen...

– Nézzetek a térképre – vágott a katona szavába az önkéntes –, csakugyan van valami földje ott északon a mi legkegyesebb császárunknak. A statisztika szerint csak jeget termel az egész ország. A prágai jégművek onnan szállítják a jeget saját jégtörőik útján. Ezt a jégipart a külföldön is nagyra becsülik, már csak azért is, mert jól jövedelmező, de veszedelmes ipar. A legnagyobb baj a jégszállítás körül van, amikor a sarkkörön keresztül hordják a jeget. El tudjátok-e képzelni, micsoda veszedelmes munka ez?

Az őrségbeli katona morgott valami érthetlent maga elé, az őrpáncsnok káplár azonban közelebb húzódva komolyan hallgatta az önkéntes fejtegetéseit:

– Ez az egyetlen kolónia egész Európát el tudja látni jéggel, és éppen ezért nagyon fontos nemzetgazdasági tényező. Igaz, hogy a kolonizálás nagyon lassan halad előre, mert a telepések részben nem jelentkeznek, részben pedig megfagynak. A kereskedelmi és külügyi minisztériumnak nem kevésbé nagy gondot okoznak, tekintettel arra, hogy nagy jéghegyek felületeit hogyan lehet kihasználni. Néhány jó szálloda építésével az idegenforgalmat is fellendíthetnék, amennyiben sok turista szívesen járná be ezt a vidéket. Persze, ebben az esetben rendes turista- és országutakat kell építeni a jéghegyek között, a jéghegyek oldalára pedig útmutató táblácskákat kell majd kifüggeszteni. A kolonizálás legnagyobb akadályát az eszkimók képezik, akik módfelett megnehezítik helyi hatóságaink munkáját...

– A bitangok sehogysem akarnak németül beszélni – folytatta az önkéntes, akit a káplár nagy érdeklődéssel hallgatott. Ez a káplár standbeli katona volt, civilben szolgagyerek. Elbutított, eldurvult ember, aki mindenbe beledugta az orrát, amit nem értett meg, és fő gondja volt, hogy minél hűségesebben szolgálja meg a zupát.

– A közoktatásügyi minisztérium nagy áldozatok árán iskolát akart nekik építeni, káplár úr, de közben őt építőmester megfagyott.

– A kőművesek megmenekedtek a biztos haláltól – mondotta Svejek, az önkéntes szavaiba vágva –, mert az égő pipájuk mellett melegedtek...

– Nem mindnyájan – vágott bele most Svejik szavaiba az önkéntes –, kettő olyan szerencsétlen volt, hogy elaludt a szájukban a pipa, így aztán a jéghegyek között kellett elhantolni szegényeket. De végre sok emberáldozat árán mégis csak sikerült egy iskolát felépíteniük jégablából és vasbetonból, melyek, mint ismeretes, kitűnően tapadnak egymáshoz. Azonban, amint az iskola elkészült, a huncut eszkimók letördelték a befagyott kereskedelmi hajóról a faalkatrészeket és tüzet raktak az új iskolában. Amivel aztán elérték céljukat a gazemberek. Az iskola a jégre volt építve és a tűz melegétől a fundamentum felolvadt és az egész iskola az iskolaigazgatóval és a kormányképviselővel együtt (akit az ünnepélyes megnyitásra küldtek ide), belezuhant a tengerbe. A kormány képviselője, amikor már nyakig volt a vízben, így kiáltott fel: „Gott strafe England!” Most valószínűleg katonaságot fognak odaküldeni, hogy rendbe hozzák egy kicsit ezeket az eszkimókat. Magától értetődik persze, hogy nehéz lesz velük háborúskodni. Hős katonáinkban a legtöbb kárt a szelíd jegesmedvék fogják tenni.

– No még csak az hiányzik – jegyezte meg a káplár csendesen –, különben majd feltalálnak a medvék ellen is valamit. Vegyük például a gázmaszkot, amit a gázmérgezésnél használnak. A fejedre húzod ezt a maszkot és már meg is vagy mérgezve, amint azt nekünk az altiszti iskolában tanították.

– Ugyan-ugyan, csak ijesztik ott magukat azzal a gázmaszkkal – mondta Svejik –, a katona ne féljen semmitől. Még ha, mondjuk, harc közben, beleesne valami latrinába, akkor se ijedjen meg. Nyalja le magát szépen és harcoljon tovább. Különben is a mérges gázokhoz a katonák hozzászoknak már a kaszárnyában, amikor friss komiszkenyeret és borsófőzeléket kapnak menázsiba. Azonban az orvosok most csakugyan kitaláltak valamit a sarzsik ellen...

– Az valami különleges villamos áram lesz – vágott bele Svejik szavaiba az önkéntes –, össze fogják kötni ezt az áramot a sarzsi csillagjával, amittől az fölrobban, minthogy az altiszti csillag kaucsukból van. Na szép kis katasztrófa lesz ebből!

A tizedes, bár civilben ökrökkel foglalatoskodott, végre mégis megértette, hogy ez a két fogoly rajta mulat, és átment a járőr élére.

Végre megérkeztek az állomásra, ahol a budweisiek éppen búcsúzkodtak ezredüktől. A búcsúzkodásnak nem volt ugyan hivatalos jellege, a tér azonban mégis telve volt emberekkel, akik a katonaságot várták.

Svejk minden figyelmét a kerítésnél álló publikum kötötte le. És ahogy az már ilyenkor történni szokott, a rendes katonáknak hátra kellett húzódnok, míg a szuronyok között kísérteknek utat nyitottak előre. A derék katonákat nemsokára bele fogják préselni egy marhavagonba, míg Svejk és az önkéntes szép kényelmesen helyet foglal majd a rabszállító fülkében, mely minden katonavonatnál közvetlenül az ezredtörzs kocsijához van csatolva.

Svejk nem állotta meg, hogy sapkáját lóbálva, egy nagy „Na zdar”-t* ne kiáltson a kerítés felé. A publikum, melyre igen szuggesztíve hatott Svejk üdvözlete, hangosan köszönt vissza Svejknek, hogy „Na zdar!”, és a pályaudvar felé nyomult, ahol már mondogatni kezdték: „Jönnek már, jönnek!...”

A parancsnok káplár magánkívül ordított Svejkre, hogy fogja be a pofáját, de ennek dacára az éljenzés tovább terjedt, mint a lavina. A csendőrök visszaszorították a tömeget a kerítés felé, így nyitva utat a rabszállító őrségnek, mely kénytelen volt a rabokat a „Na zdar”-ozó, sapkát és kalapot lengető publikum sorfala között a pályaudvarra vezetni.

Egész szabályszerű demonstráció volt ez. A pályaudvarral szemben levő szállodából hölgyek integettek kendővel az ablakból, hangosan kiáltva Svejk és az önkéntes felé: „Heil!” A „Na zdar”-t kiabálók tömegébe „Heil” kiáltások is vegyültek és ezt az alkalmat egy lelkes honfi arra használta fel, hogy megkockáztasson egy „Le a szerbekkel!” kiáltást, amire valaki udvariasan elgáncsolta az illetőt és a mesterségesen előidézett tolongásban kissé letaposták a lábát.

---

* *Na zdar*: cseh nemzeti köszöntés. (Megjegyzés a könyvben.)

Mint az elektromos szikra, úgy járt szájról-szájra, hogy „Jönnek már!” Svejk barátságosan integetett és így lépegetett a szuronyok között, míg az önkéntes komoly arccal szalutált a tömegnek.

Így lépték át Svejkek a budweisi pályaudvar küszöbét és haladtak a készen álló vonat felé. A Perronnon állt a tüzérségi zenekar, melynek karmesterét megzavarta a váratlan demonstráció és kevésen múltott, hogy a zenekar rá nem zendített a „Gott erhalte”-ra. Szerencsére az utolsó pillanatban megjelent a színtéren a hetes lovassági hadosztály fő tábori lelkésze, Lacina páter, fekete kemény kalapban, és hozzáfogott a rend helyreállításához.

A tábori főpap idejében való megérkezésének igen egyszerű története van. Ez a pap híres nagyfaló és a tisztí étkezde réme volt. Épp az előző este érkezett Budweiszbába és beleesett rögtön a 91-es ezred tisztikarának búcsúbankettjébe. Ott kezdett enni és inni tíz másik helyett, de ez nem lévén elég, többé-kevésbé még józan állapotban jutott el a tisztí konyhába, ahol a szakácstól kikunyorálta a maradékot, amit maradék nélkül megevett. Kifalta a lábasokból a szószokat és a gombócmaradékot, lerágta, mint egy vadmacska a csontokról a húst, majd rumot is fedezett fel a tisztí konyhában s addig ivott, míg csak csuklani nem kezdett. Ezzel visszament a bankettre, ahol elsőnek küzdötte fel magát az ivásban. Különben e képességeinek nagy híre volt a hetes lovashadosztályban és a tisztí konyha mindig alaposan ráfizetett a páterre. Reggelre kelve most eszébe jutott, hogy az ezred elutazásánál neki kell fenntartani a rendet és olyan buzgalommal okvetetlenkedett a kordon körül, hogy a tiszték, akik a bevagonírozást vezették, elbújtak a részeg pap elől az állomásfőnökségi irodába.

Így történt, hogy a kellő pillanatban elkapta a levegőben a „Gott erhalte”-t dirigálni akaró karmester cifra karmesteri botját.

– Halt! – mondotta –, még nem! Majd ha én jelt adok. Most „pihenj!” Mindjárt vissza fogok jönni. – Ezzel a rabszállító őrség felé tartott, melyet szintén harsány „Halt”-tal állított meg.

– Hová? – kérdezte a káplártól szigorúan, akinek fogalma sem volt arról, hogy mi a tennivalója ilyen szituációban.

A káplár helyett Svejik válaszolt kedélyesen:

– Bruckba visznek bennünket, táborig lelkész úr, ha úgy tetszik, ve-
lünk jöhet.

– Meg is teszem – jelentette ki Lacina páter, majd a káplár felé fordul-
va kiáltotta –, ki meri mondani, hogy én nem utazhatom? Előre, indulj!

Amikor a fő táborig lelkész a fogolyszállító kocsiiban volt már, lefe-
küdt a padra. A jólelkű Svejik levette a köpenyegét és összehajtva a
pap feje alá tette, miközben a káplár megbotránkozására az önkéntes
csendesesen megjegyezte: „Lelki vigasz a lelki atyának.”

Lacina páter kényelmesen kinyújtózott a padon és mesélni kezdett:

– A ragout gombával akkor jó, uraim, ha a gombát előbb finom
vágott hagymában dinszteltük. Aztán egy babérlevelet kell beletenni
és a hagymát...

– A hagymát már előbb bele tetszett tenni – szölt közbe az önkén-
tes a káplár vasvilla tekintetétől kísérve, aki a részeg papban is csak
feljebbvalóját látta.

A káplár helyzete valóban kétségbeejtő volt.

– Igen – jegyzi meg Svejik –, a fő táborig lelkész úrnak valóban igaza
van. Mentől több a hagyma benne, annál jobb. Pakomeriben volt egy
sörmérő, aki még a sörbe is hagymát tett, minthogy a hagyma szom-
júságot idéz elő. A hagyma általában nagyon hasznos dolog. Sőt a ke-
lésre is sült hagymát rak az ember.

Lacina páter halkán válaszolt, mintha csak félálomban beszélne:

– Minden a fűszerezéstől függ. Semmit sem szabad túlborsozni,
vagy túlpaprikázni.

Majd mindig halkabban és akadozóbban beszélt:

– Túl-szeg-fű-sze-gez-ni, túl-fű-sze-rez-ni – az utolsó szót be sem
fejezve, elaludt. Néha-néha nagyot sípolt az orrán, ha egy-két léleg-
zetvételnél abba hagyta a horkolást.

A káplár merően nézte részeg feljebbvalóját, míg az őrség csende-
sen röhögött a padon.

– Nem egyhamar fog magához térni, – mondotta Svejik kis idő
múlva, – totál be van rúgva.

– Az mindegy – folytatta Svejka, a káplár ijedt mozdulata dacára, mellyel hallgatásra intette Svejket. – Ezen úgyszem lehet segíteni, akkurát olyan részeg, mint ahogy a reglamában elő van írva. Ez kapitányi rangban van. Az ilyen tábori papot, akár kisebb, akár nagyobb a rangja, az isten a legszebb képességekkel áldotta meg. Pukkadásig tele tudja zabálni magát akárhol, akármilyen alkalommal. Azelőtt Katz tábori lelkésznel szolgáltam, az is megitta volna az orrát a két szemeközül. Amit ez csinál itt, az semmi ahhoz képest, amit az én páterem véghez vitt. Megittuk mi vele már a szentségtartót is és biztosan leittuk volna az égből magát a jóistent is, ha adtak volna rá valamit.

Svejka Lacina páterhez lépett, szépen fálnak fordította a papot és nagy szakértelemmel mondotta:

– Bruckig fog horkolni fennakadás nélkül – majd a káplár kétségbeesett pillantásának kíséretében, visszaült a helyére.

Az parancsnok tizedes tanácstalanul kérdezte:

– Mit gondol, jelentsem ezt valakinek?

– Arról tegyen le, káplár úr, – mondotta az önkéntes –, maga őrpapancsnok és nincs joga elhagyni a helyét. Itt kell maradnia mellettünk. A szolgálati szabályok szerint küldenie se szabad senkit valahova, amíg leváltást nem kap. Látja, milyen kemény dió ez a katonai szolgálat! Lövést sem adhat le, hogy ezzel hívjon ide valakit, mert nincsen semmi baj. Más szempontból pedig szigorúan meg van tiltva a rabokon és az őrszemélyzeten kívül valakinek a rabszállító kocsiban tartózkodni. A rendeletet átlépni szigorúan tilos. A maga büntetének nyomait még csak el sem tudja tüntetni, káplár úr, mert ha a főttábori papot véletlenül ki is dobna a vagonból, már az is hasztalan, miután tanúk vannak rá, hogy beeresztette a kocsiba, habár semmi keresnivalója sincsen itt a papnak. Ez, kedves káplár úr, biztos degradálást jelent.

A káplár mentegetőzött, hogy ő nem eresztette fel a főttábori lelkész urat, hanem az maga mászott fel a kocsiba és akármilyen részeg is, mégis csak az ő feljebbvalója.

– Itt maga az egyetlen feljebbvaló –, mondta az önkéntes nyomatékosan, akinek szavait Svejka egészítette ki.

– Még ha maga őfelsége akart volna hozzánk csatlakozni, azt se lett volna szabad beengednie. Ez éppen olyan, mint mikor a regruta őrségen áll és az ügyeletes tiszt elküldi cigarettáért. A szamár elmegey és még meg is kérdi, hogy milyen cigarettát hozzon. Ezért várfogság jár, káplár úr.

A káplár kétségbeesetten mentegetődzött, hogy Svejek mondotta a tábori lelkésznek, hogy csak utazzon velük.

– Én tehetem, káplár úr – mondta Svejek –, mert én hülye vagyok. De magától mást várna az ember.

– Régen szolgál már? – kérdezte az önkéntes a begyulladt káplárt.

– Már harmadik éve. Most fognak előléptetni szakaszvezetővé.

– Na, erre már keresztet vethet –, mondotta az önkéntes cinikusan, – ahogy mondtam, ezért degradálás jár.

– Mindegy az, káplár úr – szölt Svejek vigasztalólag –, hát nem egy kutya, hogy az ember mint káplár vagy mint közönséges baka esik el? Igaz ugyan, hogy a lefokozottakat mindig az első vonalba küldik.

A főtábori pap megmozdult.

– Szépen horkol – mondotta Svejek, miután megállapította, hogy a pappal minden rendben van. – Biztosan valami nagy zabálásról álmodik, csak ide ne rondítson. Az én tábori papom, hogyha nagyon rézszeg volt, mindig odarezelt álmában. Egy alkalommal...

És Svejek olyan részletesen és érdekesen vázolta Katz úr tulajdonosságait, hogy észre sem vették, amikor a vonal elindult.

Csak az utolsó vagonból idetörő vad ének szakította félbe Svejek tanulságos elbeszélését. Az utolsó vagonokban a 12. század utazott, mely jobbára krumlvi és kasperski-horai német legénységből regrutálódott.

Torkuk szakadtából fújták;

Wann ich kumm, wann ich kumm,
Wann ich wieda, wieda kumm.*

---

* Amikor jövök, amikor vissza, visszajövök...

Egy másik vagonból pedig valaki kétségbeesetten ordított a távolba vesző Budweisz felé:

Und du mein Schatz, bleibst hier.*
Holárjó, holárjó, holó.

Olyan irtó lármát csaptak, hogy bajtársaik kénytelenek voltak elrángatni őket a nyitott ajtóból.

– Csodálkozom – mondotta az önkéntes –, hogy az inspekciós tiszt nem volt még nálunk. Az előírás szerint magának jelentkeznie kellett volna a vonatparancsnokságnál, ahogy a pályaudvarra érteztünk, nem pedig holmi részeg tábori pappal pepecselni.

A szerencsétlen káplár makacsul hallgatott és bután bámult az elmaradó távíró oszlopokra.

– Ha elgondolom – mondotta az önkéntes gonoszul –, hogy mi senkinél sem jelentkezünk, és a következő állomásnál biztosan ide jön a vonatparancsnok, hát felforr bennem a katonavér. Éppen úgy utazunk...

– Mint a cigányok – vág az önkéntes szavába Svejtk –, vagy mint a csavargók. Mintha nekünk nem is volna szabad isten színe előtt mutatkozni és mintha mi seholse jelentkezhetnénk, nehogy becsukjanak bennünket.

– Ezenkívül – folytatta az önkéntes –, az 1879. évi november hó 21-iki rendelet értelmében a katonai foglyok vonaton való szállítása alkalmával a következő szigorú rendszabályok tartandók be. Először: a rabszállító vagon vasrácsokkal kell ellátni. Ez világos, akár a nap és ez a vagon forsriftoosan** el is van látva ráccsal, ez tehát rendben is volna. Másodszor: a kiegészítő az 1879. XI. 21-ről keletkezett császári és királyi rendelet szerint minden katonai rabszállító kocsit klozetel kell ellátni; amennyiben ezzel a fontos készülékkel a vagon nem rendelkezik, feltétlenül zárt edény álljon a rab és az őrszemélyzet ren-

---

* *Te pedig, kincsem, itt maradsz.*

** *Előírásosan.*

delkezésére, kis és nagy szükségleteik elvégzése céljából. Persze, itt nálunk, szó sincs szabályszerű rabszállító kocsiról, mert itt klozet nincs. Mi tulajdonképp a világtól izolálva egy zárt vagonban utazunk és még az ilyen előírást edény is hiányzik...

– Végezze el a dolgát az ablakon keresztül – mondotta a kétségbeesett káplár.

– Persze maga elfelejti, hogy a fogolynak az ablakhoz sem szabad menni – mondta Svejek.

– Harmadszor: – folytatta irgalmatlanul az önkéntes –, itt nincs ivóvizet edény se, amiről a rendelet értelmében szintén gondoskodni kellett volna és amiről a káplár úr szintén elfelejtett gondoskodni. Pardon, nem tudja, hogy melyik állomáson lesz menázsiosztás? Nem tudja? Tudtam, hogy erről nem szerzett be információkat a káplár úr...

– Na látja, káplár úr – mondta Svejek –, milyen nehéz dolog is foglyokat kísérni. Bizony velünk törődni kell. Mi nem vagyunk közönséges katonák, akik maguk járnak ügyes-bajos dolgaik után. Nekünk mindent ide kell hozni az orrunk elé, mert erre rendeletek és paragrafusok vannak, amihez mindenkinek alkalmazkodni kell. „A bezárt ember olyan, mint a szopós gyermek” – szokta volt mondani ismerősöm, egy vándorlegény –, „ápolni kell – mondotta –, hogy sorsával meg legyen elégedve. Nem szabad ingerelni szegénykét.”

– Különben – mondta Svejek kis idő múlva – tizenegy órákor legyen szíves és szóljon nekem.

A káplár kérdőleg nézett Svejekre.

– Tizenegy órától kezdve nekem a marhavagonban a helyem – mondta Svejek nyomatékosan, majd ünnepélyesen folytatta: – Az ezredkihallgatásnál engem három napra ítélték el, káplár úr, és tizenegy órákor az én büntetésem letelt, tehát engem ki kell eresztetni. Tizenegy óra után nekem nincs már itt semmi keresnivalóm. Egy katonát se szabad tovább fogva tartani, mint amennyi jár neki. Azért vagyunk a katonaságnál, hogy fegyelem és rend legyen, káplár úr.

A kétségbeesett tizedes jóskára tért csak magához, végre meggyőződés nélkül kijelentette, hogy ő semmiféle papírt nem kapott.

– Kedves káplár úr – folytatta most megint az önkéntes –, a papírok saját lábukon nem jönnek el az őrség parancsnokához. Tehát, ha a hegy nem jön Mohamedhez, úgy legyen szíves a káplár úr és fáradjon el a papírok után. Lássa, már megint újabb slamasztikába került. Magának nincs joga tovább tartani a foglyot, mint amennyire el van ítélve, viszont nincs joga kiengedni valakit a rabszállító kocsiból. Valóban én magam sem tudom, hogy fogja majd kivágni magát ebből az ostoba helyzetből. Mentől tovább megyünk, annál rosszabb. Már féltizenegy.

Az önkéntes visszatette óráját.

– Kíváncsi vagyok, mit fog csinálni a káplár úr egy félóra múlva.

– Félóra múlva én a marhakocsihoz tartozom – ismételte Svejek álmodozva, majd megsemmisítő rohamot intézett ismét a káplár ellen. – Azonban, ha a káplár úr meggondolja, hogy nem lesz kellemetlensége a dologból, szívesen itt maradok, mert itt sokkal kényelmesebb, mint a marhavagonban. Azt hiszem...

Svejket a főtábori pap kiáltása szakította félbe, aki álmában beleszólt a társalgásba; „Több szósz!”

– Aludj csak, aludj – mondotta Svejek és jóindulatúan dugta a lecsúszott köpeny csücskét a pap feje alá –, álmodj csak tovább szépeket a zabálásról.

Az önkéntes dalolni kezdett:

Aludj pici, aludjál, hunyd be kis szemed,
Istenke vigyáz rád és ölébe temet.
Angyalkák ringatják kicsi bölcsőd...

A szerencsétlen káplár már nem is reagált a dologra, apatikusan bámult bele az ablakba és átengedte a rabszállító vagon sorsának. A katonák „maso”-t játszottak. Erős, markos ütések csattogtak a hátsó padon, ahol a katonák mulatságos játékukat úzték. Amikor a káplár arra pillantott, éppen egy infanterista fenéke mosolygott kihívólag felé. A káplár felsóhajtott és ismét az ablaknak fordult.

Az önkéntes valamin eltűnődött, majd így szólt a kétségbeesett káplárhoz:

– Ismeri a káplár úr az „Állatvilág” című folyóiratot?

– Hogyne – mondotta a káplár, aki látszólag megörült, hogy a beszéd más fordulatot vett –, a gazdák a mi falunkban járatják a lapot. Az én gazdámnak is járt, mert nagyon szerette az angóra kecskéket, ezek pedig mindig megdöglöttek és ezért fordult a laphoz tanácsért.

– Kedves káplár úr – mondotta az önkéntes –, abból, amit most fogok magának mondani, maga előtt is világos lesz, hogy nincsen hiba nélküli ember. Meg vagyok győződve róla, uraim, hogy abba fogják hagyni a „maso”-t ott hátul, mert amit most fogok mesélni, az már csak azért érdekes, mert elbeszélésem nyüzsgögni fog olyan szak kifejezésektől, amiket önök nem értenek meg. Az „Állatvilág”-ból fogok egy történetet elmesélni, hogy elfeledjük egy pillanatra a háborús gondokat.

– Hogy is lettem tulajdonképp az „Állatvilág”, e szörnyen érdekes folyóirat szerkesztője, magam előtt is roppant bonyolult talány volt egészen addig, amíg arra a belátásra nem jutottam, hogy ez csak teljesen beszámíthatatlan állapotomban történhetett. Ebben az állapotban eshetett meg velem, hogy öreg cimborám, Hajek iránt való baráti érzésből elcsábítottam magam. A lapot addig Hajek szerkesztette, aki azonban beleszeretett Fuchs laptulajdonos lányába, mire Fuchs úr őt rögtön kidobta, de kikötötte, hogy Hajek tartozik utódról gondoskodni.

Amint látják, annak idején furcsa szolgálati viszonyok fordultak elő a napvilágon.

Amikor Hajek bemutatott a laptulajdonosnak, ez igen kedvesen fogadott és megkérdezte, hogy értek-e egyáltalában valamit az állatokhoz? Borzasztóan meg volt elégedve válaszómmal, miszerint az állatokat nagyra becsülöm és bennük átmenetet látok az emberhez és hogy az állatok kívánságait és sóvárgásait mindig állatvédelmi szempontból vizsgáltam és respektáltam. Egyetlen állat sem kíván egyebet, mint azt, hogy mielőtt az ember felfalja, lehetőleg fájdalom nélkül öljék meg. A pontynak például, születése pillanatától kezdve az a rögeszméje, hogy nem szép a szakácsnők ama rossz szokása, hogy

élő állapotban vágják fel a hasát és az az eljárás, mely szerint a tyúkoknak kicsavarják a nyakát, homlokegyenest ellentétben áll az állatvédelem nagy eszméivel. Nem szabad például a baromfit avatatlan kezeknek megölni. A megsütött állatok görcsösen megmerevült tagjai bizonyosságul szolgálnak arra, hogy haláluk alkalmával tiltakoztak az ellen, hogy őket szinte élve dobják bele a forró margariba. A pulykakakascomb... Ebben a pillanatban a lapkiadó félbeszakította előadásomat és megkérdezte, hogy kiismerem-e magam a baromfi, kutya, házinyúl és méh tenyésztésben? Hogy értek-e az állatvilág különleges kérdéseihez? Hogy vágok-e ki képeket és cikkeket a külföldi szaklapokból? Írok-e szacikket az állatok életéből, különös tekintettel a katolikus ünnepekre? Tudok-e az év különböző szakainak időváltásairól, lóversenyről, vadászatról, a rendőrkutya-nevelésről írni? Figyelemmel tudom-e kísérni a nemzeti ünnepeket és búcsúkat, röviden, van-e újságírói érzékem? Kiismerem-e magam bizonyos szituációkban és tudok-e tartalomdús vezércikket írni?

Erre kijelentettem, hogy sokat gondolkoztam már egy olyanféle lap helyes szerkesztésén, amilyen például az „Állatvilág”. Kijelentettem, hogy a lap minden rovatát helyesen tudnám vezetni, mert a kifinomult igények kielégítésére minden eszköz rendelkezésemre áll. Kijelentettem továbbá, hogy minden törekvésem oda irányul majd, hogy a lapot szokatlan magas nivóra emeljem. A lapot tartalmában és formájában reorganizálni akarom. Új rovatokat vezetnék be. Például bevezetném a „Vidám állatvilág”, „Állatok az állatokról” című rovatokat. Természetesen gondos figyelembevételével az adott politikai helyzetnek. Meglepetést meglepetésre szereznek az olvasóknak, hogy az egyik állattól a másikig lélegzethez se jusson. „Az állat napja” című rovatot meg kell változtatni, új programot kell felállítani a háziállatok ismertetésére, továbbá feltétlenül be kell vezetni a lapba a „Marha mozgalom” című rovatot.

Erre ismét félbeszakított és kijelentette, hogy ez neki tökéletesen elég. Ha csak a felét is meg tudom valósítani programomnak, egy pár nagyon szép törpegalambot ajándékoz nekem, amit a legutóbbi ber-

lini kiállításon első díjjal tüntettek ki, a galamb tulajdonosának pedig érmet adtak.

Mondhatom, minden erőmmel igyekeztem keresztülvinni a folyóiratban programomat, sőt nem egy ízben megállapítottam, hogy cikkeim jóval felülmúlták képességeimet. Minthogy a publikumnak folyton új és új dolgokat akartam nyújtani, kénytelen voltam néhány új állatot kitalálni.

Abból a felfogásból indultam ki, hogy az elefántot, a tigrist, az oroszlánt, a malacot és a vakondokot az „Állatvilág” olvasóközönsége már régen ismeri, tehát az olvasót valami új felfedezéssel kell meglepni. Ezért rávettem magam a kénhasú cethalakra. Az én új cethalam akkora volt, mint egy tőkehal és savval telt hólyagja volt, aztán egész különleges bélcsatornája, amiből nagy durrogások közepette holmi mérges savakkal fecskendezte be a fölfalni való kis halakat. Ezt a savat később egy tudós, már nem emlékszem, hogyan kereszteltem el az öreget, elnevezte cethalsavnak. A cethalsír már ezelőtt is ismeretes volt, de most az olvasóközönséget ez a cethalsav kezdte érdekelni és egyik-másik olvasó kérdezősködött a cég címe iránt, mely ezt a cethalsavat feldolgozza.

Mondhatom, az „Állatvilág” olvasói általában nagyon kíváncsi természetű emberek voltak.

A kénhasú cethal után egész sereg új állatot fedeztem fel, melyek közül a legemlékeztetőbbek: a kerge ősapja, a szépia fröcskölő állat, melyet a vándorpatkányok családjába soroztunk be.

Szinte napról-napra szaporodtak az állataim. Magam is meg voltam lepve, mekkora sikereim lettek ezen a téren. Sohase hittem volna, hogy az állatvilág ily nagy kiegészítésre szorul és hogy Brehm annyi állatot felejtett ki az „Állatok világa” című munkájából. Tudtak-e Brehm és az őt követő tanítványai, akik nyomdokába léptek, az én izlandi bőregeremről, a „száműzött denevérről”, az én házimacszkámról, mely a Kilimandzsáró hegység csúcsain él és nálam „vadonélő szarvasmacska” névre hallgat?

Volt-e a természetbúvároknak tudomásuk mostanáig arról a bolhaféléről, melyet nálam „Khuna mérnök bolhájának” neveztek? Ezt egy

borostyánkőben találtam s egészen vak volt, mert a történelem előtti idők vakondokján élőködött, mely szintén világtalanul élt a világban s melynek a nagyanyja egy sündisznó fajtával párosult az adelsbergi barlangban, amely abban az időben elnyúlt egész a Balti-tengerig.

Ebből a jelentéktelennek látszó eseményből hatalmas vita fejlődött ki a radikális „Cas” és a klerikális „Cech” című napilapok között. Nevezetesen a „Cech” az általam felfedezett bolhával kapcsolatosan ezt írta egy tárcában: „Amit isten teremt, azt bölcsen teremti meg.” Viszont a „Cas” a természet törvényei alapján kezdte darabokra törni az én bolhám a „Cech”-el együtt és úgy nézett ki a dolog, hogy mint felfedezőt elhagy a szerencse csillaga. Az „Állatvilág” olvasói nyugtalankodni kezdtek.

Az okot erre az én apró híreim adták. A méh és a baromfi tenyésztéről írtam, amiben kifejtettem új teóriámat. A dolog szintén nagy port vert fel és nagy megbotránkozást okozott. Az történt ugyanis, hogy a híres Pazurek méhtenyésztő, tanácsaim következtében gutaütést kapott, aminek folyományaként kihalt a méhtenyésztés az egész Sumaven és a Podkrokonsin. A szárnyas jószágot pedig tanácsaim eredménye gyanánt valami járvány lepte el és kidöglött valamennyi.

Erre a szabadon élő madarakra vettem magam s ma is emlékszem, milyen afférom volt emiatt a „Selsky Obzor” szerkesztőjével, Kadlcak klerikális országgyűlési képviselő úrral.

Én ugyanis kivágtam egy angol lapból, a „Country Life”-ből egy képet valami madárról, mely egy diófán ült és elneveztem „dióbibicnek”. Egész logikusan. Mert ha ez a madár, mondjuk, egy gyalogfenyőn ült volna, akkor persze hogy „gyalogfenyőbibicnek” neveztem volna a drága madarat.

És mi történt ebből a semmiségből? Kadlcak képviselő úr nekem esett egy nyílt levelezőlapon és kijelentette, hogy az a madár nem „dióbibic”, hanem „tölgyszajkó” és csehül éppen úgy kell nevezni, mint azt németül nevezik.

Erre aztán írtam egy levelet, melyben kifejtettem egész elméletemet a dióbibicet illetőleg, csomó szidást is kevertem levelembe és kigondoltam hozzá egy csomó Brehm-idézetet.

Kadlcak képviselő úr vezércikkkel felelt a „Selsky Obzor”-ban.

Főnököm, Fuchs úr, most is, mint rendesen, a kávéházban ült és a vidéki lapokat olvasta, mivel az utóbbi időben sok szó esett bennük az én „Állatvilágban” megjelent cikkeimről. Amikor a kávéházba jöttem, szótlanul mutatott az asztalon levő „Selsky Obzor”-ra. Szeme szomorúan függött rajtam, különben is az utolsó időkből tisztelt főnököm állandóan ilyen szomorú képeket vágott rám.

Olvasni kezdtem hangosan a cikket, úgy, hogy az egész kávéházi publikum hallhatta:

„Tisztelt Szerkesztőség!

Rámutattam már arra, hogy az önök szerkesztésében megjelenő folyóirat, szokatlan és megindokolatlan terminus-technikust vezet be, mitsem törődve a cseh nyelv tisztaságával. Rámutattam ez alkalommal arra is, hogy állatokat talál ki a lapszerkesztőség. Ennek bizonyítására felhoztam, hogy lapjuk szerkesztője a régi »tölgyszajkó« elnevezés helyett »dióbibicet« vezetett be a madárvilág szótárába.”

– Tölgyszajkó – mondotta a laptulajdonos utánam kétségbeesett hangon.

Én nyugodtan olvastam tovább: „Erre az »Állatvilág« szerkesztőjétől egy goromba levelet kaptam, melyben engem ostoba börtöntölteléknek és marhának nevezett, amiért természetesen energikusan rendre kell utasítanom. Így nem válaszolnak rendes emberek között tárgyilagos és tudományos kifogásokra. Szeretném tudni, hogy ki ketőnk közül a nagyobb marha. Lehet, hogy kifogásaimat nem levelezőlapon, hanem levélben kellett volna megírnom, de elfoglaltságom miatt nem tulajdonítottam a dolognak olyan fontosságot, most azonban ez után az aljas kirohanás után kénytelen leszek az »Állatvilág« szerkesztőjét nyilvánosan pellengérré állítani.

Az önök szerkesztője téved akkor, amikor azt hiszi, hogy én egy műveletlen marha vagyok, akinek fogalma sincsen arról, hogy miként nevezik a madarakat. Évek óta foglalkozom ornitológiával, még pedig nemcsak elméleti alapon, hanem a természetbeni tanulmányok útján is, több madarat láttam már kalitkában, mint amennyit az önök szerkesz-

tője életében látott, annál is inkább, minthogy a tisztelt Szerkesztő úr nem igen mozdult még ki a prágai borházakból és snapszbutikokból.

Ez ugyan mellékes, habár ártani semmi esetre sem árt, ha az önök szerkesztője a jövőben meggyőződik arról, hogy kivel van dolga, kire alkalmazza a marha kifejezést, mielőtt ilyen vagy ehhez hasonló szót írna le tolla, még ha e nyilatkozatot a morvaországi misteki járás Friedlandjának szánta, ahol e cikk megjelenéséig az önök lapjának előfizetői voltak.

Különben itt nem személyes polémiáról van szó, ezzel az ostoba fickóval, hanem magáról a tényről, ezért csupán ismétlem, hogy teljesen felesleges fordításoknál különböző elnevezéseket kiagyalni, amikor az általánosan ismert és használt »tölgyszajkó« elnevezés már forgalomban van.”

– Igen, a tölgyszajkó – tört ki főnököm még inkább kétségbeesve, de én tovább olvastam, nem zavartattam magam.

„Gyalázat, már ha így kell magam kifejeznem, hogy szaktudás nélkül is gorombáskodhat valaki, aki még azt sem tudja, hogy a »tölgyszajkó« az nem »dióbibic«. »A mi madaraink« című könyvben a 143. oldalon a latin elnevezése e madárnak: *Glanulus glandarius* B. A. Az én madaram tölgyszajkó.

Lapjuk szerkesztője ezek után bizonyára be fogja látni, hogy én jobban ismerem a magam madarát, mint ő, aki nem szakember. A »dióbibic« dr. Beyer szerint »*mucifraga caricates* B«, de ez a »B« nem azt jelenti, aminek a szerkesztő úr magyarázza, hogy ez a »barom« szó kezdőbetűje. A cseh madárkutatók csak a közönséges szajkót ismerik, de az önök dióbibicéhez nem volt szerencsénk, amit különben az az úr talált ki, akire a saját maga által magyarázott »B« betű fogalma nagyszerűen passzol. Ez különben csak személyes kitörés, ami a dolgokon nem változtat.

A szajkó az szajkó marad, még ha ezért az »Állatvilág« szerkesztője széjjelpukkan is. Ez is bizonyítéka annak, hogy milyen könnyelműen és milyen szakszerűtlenséggel írka-firkálnak manapság, hozzá nem csekélyebb durvasággal Brehmre is hivatkoznak. Ez a közönséges fic-

kó azt írja, hogy a tölgyoszajkó Brehm könyvének 452. lapja szerint, ahol a fekete homlokú gébicsről (*Lanius minor*) van szó, a krokodilusok családjához tartozik. Továbbá azt állítja ez a tudatlan, ha szabad ennyire is megtisztelnem, szintén Brehmre hivatkozva, hogy a szajkó a varjak 15. családjához tartozik, holott Brehm a varjút a 17. családba sorozza, ahová az egész csókapereputty való. És a szerkesztőjük olyan aljas, hogy engem is csókának (*Colaeus*) nevez és a szarka-fajtához számít, még pedig ennek egy félszederjes alosztályához, holott ezen az oldalon erdei tölgyoszajkóról és szarkáról van szó.”

– Tölgyoszajkó – sóhajtotta megint lapom kiadója –, adja ide, hadd olvassam végig.

Erre már én is megijedtem, minthogy a hangja olvasás közben egyre rekedtebb lett.

– A kolibri vagy a törökrigó cseh fordításban szintén kolibri, mint ahogy a fenyőrigó csehül is fenyőrigó.

– A fenyőrigót borókarigónak kell nevezni, főnök úr, mert ez borókával táplálkozik – jegyeztem meg csendesen.

Fuchs úr erre lecsapta az újságot, begurult a billiárdasztal alá, közben az utoljára olvasott szavakat hörögte és rikácsolta:

– *Turdus kolibri*.

– Nem tölgyoszajkó – ordította a billiárd alól –, hanem dióbibic. Harapok, uraim, harapok.

Nagynehezen kiszedtük a billiárd alól és harmadnap meghalt családja körében agygrippében. Az utolsó szava ez volt utolsó világos pillanatában: „Nem az én egyéni érdekeimről van szó, hanem az igazságról. Ebből a szempontból mondom ki ítéletemet, mely oly tárgyilagos, mint a...” – és csuklani kezdett.

Az önkéntes elhallgatott és csípősen mondotta a káplárnak:

– Azt akartam ezzel mondani, hogy minden ember kerülhet néha olyan furcsa helyzetbe, amikor hibát hibára halmoz.

Az egész hosszú elbeszélésből a káplár csak annyit értett, hogy hibát követett el és ezért megint az ablak felé fordult és sötéten nézett a tovamosódó rétre.

Ekkor Svejek elkövetkezettnek látta a percet arra, hogy megszólaljon:

– Semmi sem marad titokban ezen a világon, minden napfényre kerül. Hallottátok, hogy egy buta szajkót se lehet dióbibicnek nevezni. Érdekes, hogy valaki ilyesmin kerül horogra. Állatokat kigondolni csakugyan nehéz dolog, azonban ilyen kigondolt állatkát bemutatni azt hiszem, még nehezebb. Évekkel ezelőtt élt Prágában egy Mestek nevezetű férfiú, aki egy tengeri sellőt fedezett föl, melyet a Havlicsek-utcában a szőlőhegyen egy függöny mögött mutogatott. A függönyön volt egy nyílás, melyen keresztül látni lehetett egy egész közönséges kanapét, amin egy zsiszkovi fehérchseléd hempergett. A lába be volt göngyölve valami zöld fátyolba, amivel a farkát helyettesítették, a háját zöldre festették, a kezén kesztyű volt, amire úszóhártyákat ragasztottak papendekliből, ami szintén zöldre volt festve. A hátára holmi úszóhártyát pingáltak. Tizenhat éven aluli ifjaknak a tengeri démonhoz a bemenet szigorúan tilos volt, azonban a 16 éven felüliek, akik a belépődíjat meg tudták fizetni, nagy elragadtatással beszéltek a sellő széles fenekéről, amire kalligrafikus szép betűkkel oda volt írva, „a vizontlátásra”. Ami a sellő mellét illeti, avval kevésbé volt megelégedve az ifjúság, minthogy az a köldökét verte, mint egy feslett zsák. Este hétkor Mestek becsukta a panorámát és így szólt a hableányhoz: „no tengeri sellő, most már haza mehet”. A hableány szépen átöltözött és este tíz órakor már a Tábor-utcában lehetett látni, amint föl alá járkált és minden urat ezekkel a diszkrét szavakkal üdvözölt: „Szép fiú, gyere velem, nem bánod meg.” De minthogy nem volt bárcája, egyszer rajta vesztett. Draschner elcsípte a sellő frakkját is egy sereg más ilyen jómadárral, mire aztán szegény Mestek tönkrement.

Ebben a szent pillanatban a főtábori lelkész leesett a padról és rögtön tovább aludt. A káplár ostobán bámult rá egy darabig, majd nagynehezen visszaemelte a padra, anélkül, hogy valaki segítségére ment volna. Látszott, hogy a káplár minden tekintélyét elvesztette. Amikor gyöngö, reménytelen hangon azt mondta az őrség tagjainak, hogy „segíthetnétek ti is”, egyetlen ember se mozdult.

– Ott kellett volna hagyni, ahol volt – mondotta Svejek –, én se csináltam másképp annak idején a magam tábori papjával. Egyszer a reteráton hagytam, ott aludta ki magát, egy más alkalommal pedig a teknőben egy vadidegen családnál. A fene tudja, hol mindenfelé nem horkolt az már.

A káplárt valami indulatos elszántság fogta el, meg akarta mutatni, hogy itt ebben a vagonban mégis ő az úr és durván rászólt Svejkre:

– Fogja be a pofáját, ne karatyoljon annyit, minden kutyamosó feleslegesen sokat pofázik. Maga olyan, mint a poloska.

– Igaz, káplár úr, maga pedig egy kis atyaisten – mondotta Svejek olyan fölényesen, mint egy filozófus, aki az örök békét hirdeti az egész világnak és az eszméért keserűen harcolni kénytelen.

– Maga a hétfájdalmas szűzanya.

– Uram istenem – kiáltott fel az önkéntes, kezeit összekulcsolva –, töltsd meg szívünket szeretettel minden sarzsi iránt, nehogy ellenszenvvel viseltessünk irántuk, és áldd meg az együttlétünket velük ebben a keréken járó börtönlyukban.

A káplár elvörösödött dühében:

– Kikérek magamnak minden megjegyzést, maga egyéves... maga...

– Ugyan mit tehet maga erről – vágott bele a káplár szavába az önkéntes csillapítóan –, nagyon sok nemnél és fajnál az őstermészet egyszerűen megtagadta az intelligenciát. Hallott már maga az emberi ostobaságról beszélni? Hát nem összehasonlíthatatlanul jobb lett volna-e, ha maga úgy születik, mint a többi emlős állat és nem viselné az ostoba emberi és káplári elnevezést? Magától nagy hiba, ha azt hiszi, hogy tökéletesen fejlett emberi lény. Ha lefejtik a gallérjáról a kaucsukcsillagot, akkor nem marad magából semmi, olyan érdektelen senki lesz maga is, mint az a többi százezer, akiket a fronton tömegesen lődöznek agyon. Ha még egy csillagot ragasztának gyönge nyakára, hogy olyasvalamit csináljanak magából, amit nálunk komiszgombnak hívnak, még akkor se volna a dolog rendben. Szellemi horizontja még szűkebbre zsugorodik, és ha majd a harctéren kultu-

rális szempontból csenevész csontjai elpihennek, egy lélek sem akad egész Európában, aki magát megsirassa.

– Becsukatom magát – kiáltotta a káplár kétségbeesetten.

Az önkéntes nevetett:

– Maga nyilván azért csukatna be, káplár úr, mert szidtam magát, pedig ha azt állítaná, úgy hazudna. Mert hiszen a maga észbeli képességei fel se tudják fogni a sértést. Lefogadom magával bármilyen pénzbe, hogy el se tudja mondani, miről is beszélgettünk mi egymással. Ha például azt mondanám magának, hogy embrió, akkor maga ezt nemcsak a legközelebbi állomásig nem bírná a fejében tartani, de még a következő telegráfpóznáig se, mert rögtön elfelejtené. A maga agya kiszáradt velőshurka. El se tudom képzelni, hogy amit itt halott, csak részben is el tudja ismételni. Most pedig megkérdezhet akárkit, hogy volt-e egyáltalán részemről célzás a maga szellemi horizontjára és hogy megsértettem-e magát akárcsak egy szóval is.

– Persze, hogy egy szót se szólt itt senki – vallotta Svejk –, amiből ki tudna csavarni magának valamit. Aztán rossz vége is szokott annak lenni, ha valaki sértve érzi magát. Egyszer egy éjjeli kávéházban, a „Tunnel”-ben voltam és társaságomban az orángutánról beszélgettünk. Köztünk ült egy tengerész is, aki kijelentette, hogy néha nehéz megkülönböztetni egy szakállas polgárt az orángutántól, hogy egy ilyen orángutánnak úgy be van nőve az álla szőrrel – mint például annak az úrnak ott a szomszéd asztalnál. Mi erre valamennyien arra fordultunk, mire a szóbanforgó szakállas úr odalépett a tengerészhez és lemázolt neki egy pofont. A tengerész viszont söröskriglivel zúzta be a szakállas úr fejét, úgy, hogy az mindjárt le is esett és eszméletlenül terült el a földön. Amikor a tengerész látta, hogy az urat egy kicsit agyonütötte, szépen meglógott, mi pedig elkezdtuk a szakállas urat magához téríteni. Ámde kár volt a fáradságért, mert ahogy az úr magához jött, bár nekünk a dologhoz semmi közünk se volt, nyakunkra hozta a rendőrséget és valamennyiünket bevitetett a kerületi kapitányságra. Ott pedig határozottan állította, hogy orángutánnak nevezte, hogy csak róla beszéltünk a kávéházban egész este. Mi pedig

azt mondtuk, hogy nem tartottuk orángutánnak így vitatkoztunk jó ideig a kapitány előtt. Erre én megkértem a kapitány urat, magyarázza meg a szakállas úriembernek, hogy nincs igaza. A kapitány jóakarátúan megmagyarázta a szakállas polgárnak, hogy nem akarták megsérteni, de erre ez összeszidta a kapitányt és kijelentette, hogy ő is velünk cimborál. A kapitány úr megharagudott és becsukta a megsértett urat. Mi pedig vissza akartunk térni a „Tunnel”-be, de nem lehetett, merthogy minket is rigli mögé tétetett a kapitány úr. Látja, káplár úr, mi minden keletkezik néha egy jelentéktelen félreértésből. Egy okrouhlici polgárember viszont azért sértődött meg Németbródban, mert valaki tigriskígyónak nevezte. Sok olyan szó van a világon, aminek alkalmazása nem büntetendő cselekmény. Ha például azt mondanák, hogy maga patkány... hát megharagudna ezért ránk a káplár úr?

A káplár erre kitört. Nem lehet azt mondani, hogy ordított – a düh, a kétségbeesés és a tehetetlenség ömlött belőle vadul csapkodó hangokban. Ezt a koncertet most a tábori főpáter füttyülése kísérte, amit horkolás közben produkált az orrán keresztül.

A felháborodást újabb depresszió követte. A káplár leült a padra és vizes, kifejezéstelen szemét makacsul a tovahaladó erdőkre és hegyekre szegezte.

– Káplár úr – szólalt meg ismét az önkéntes –, amint itt ül a párolgó hegyeket szemlélve, engem élénken emlékeztet Dante alakjára. Ugyanaz a nemes arcél, mint a néhai nagy költőé, a szív és szellem finom rezdüléseinek ugyanazon kifejezése. Kérem, maradjon csak így ebben a pózban, mert ez nagyon jól áll így a káplár úrnak. Milyen lelkesedéssel és minden mesterkedés nélkül forgatja szemét a természetre. Bizonyosan arra gondol, hogy milyen szép lesz a vidék tavasszal, amikor e sivár vidéket gyönyörű zöld szőnyeggel borítja be a természet és a fehér virágokkal díszített réten...

– ...Ezt a szőnyeget csörgedező patakocska öleli át... – szolt közbe Svejek, befejezve a mondatot – és a káplár úr egy tuskón ülve, a tencaceruzát nyálazva, költeményt ír a „Maly Ctenar”-nak.

A káplár teljes apátiába esett. Az önkéntes kijelentette, hogy valahol már látta a káplár fejét valami kiállításon. Biztosan emlékszik rá, hogy ezt a fejet valamelyik szobrász feldolgozásában látta valahol.

– Pardon, káplár úr, nem ült maga véletlenül modellt Stursa szobrászművésznek?

A káplár az önkéntesre nézett és szomorúan felelte:

– Nem.

Az önkéntes elhallgatott és elnyújtózott a padon.

A katonák kártyázni kezdtek Svejkkal, a káplár pedig kétségbeesésében odaállt kibicelni, sőt végül még bele is szólt a játékba, kijelentvén, hogy hiba volt Svejks részéről kijátszani a zöld ászot, hogy nem az ásszal kellett volna tromfolnia, minthogy akkor az utolsó ütésre megmaradt volna a hetese.

– Régebben olyan feliratok voltak kifüggesztve a korcsmában a kibicék számára... – jegyezte meg Svejks. – Én csak egyre emlékszem, amelyik valahogy úgy hangzott, hogy: „kibic, fogd be a szád, vagy ruha lesz”.

A katonavonat beérkezett egy állomásra, ahol az inspekciós tisztnek végig kellett vizsgálni a vonatot. A vonat megállt.

– No tehát, amint látjuk – szólt az önkéntes kötekedve a káplárhoz –, az inspekciós már itt is van.

És a börtönkocsiba belépett az ügyeletes.

*

Az ezredtörzs a vonat parancsnokául dr. Mraz tartalékos hadnagyot vezényelte ki.

Ilyen hülye szolgálatra mindig tartalékos tiszteket szoktak kivezényelni. Dr. Mraz hadnagyot is tisztára megbolondította ez a feladat. Mindig kevesebbet számolt egy vagonnal, holott civilben szegény a matematika tanára volt egy reálgimnáziumban. Ezenkívül folyton összezavarta az utolsó állomáson feladott ezredlétszámot az egyes vagonok létszámával. Amikor belenézett a papírjaiba, úgy tűnt fel neki, mintha isten tudja hogyan, de két tábori konyhával több lenne

a szerelvény leltárában, mint amennyinek lennie kellene. Mikor pedig azt állapította meg, hogy a lovak ismeretlen körülmények folytán megszaporohtak a vonaton, a hátán valami titokzatos kellemetlen érzés futott végig. A tiszti listában pedig az istennek se talált két kadétra. A lista szerint megváltak valahol, de természetben sehogyse tudta felfedezni őket. Az ezredirodában az első vagonban egy írógépet kerestek szünet és eredmény nélkül. Ez a káosz persze erős fájást idézett elő a szegény matematikus rendszerhez és törvényhez szokott koponyájában. Már vagy három aszpirint szedett be és mindennek dacára a kínok kifejezésével az arcán vizsgálta végig a vonatot.

Amikor kísérőjével a rabszállító vagonba lépett, gépiesen fogadta a kétségbeesett káplár jelentését arról, hogy két foglyot kísér ennyi meg ennyi emberrel. A matematikus hadnagy belenézett a papírjaiba, újra lekontrollálva a káplár által jelentett számot, aztán körülnézett.

– Hát itt meg kit szállít maga? – kérdezte szigorúan a fő tábori papra mutatva, aki nyugodtan horkolt tovább, míg kiálló feneke kihívóan tekintett az inspekciós tisztre.

– Hadnagy úrnak alássan jelentem – dadogta a megijedt káplár –, hogy hozzánk az állomáson, jelentem alássan...

– Mi az, hogy jelentem alássan, mit jelent? – kérdezte idegesen dr. Mraz –, világosabban fejezze ki magát.

– Hadnagy úrnak jelentem alássan – szólalt meg a káplár helyett Svejks –, ez az úr, aki itt fekszik, ez egy berúgott fő tábori lelkész úr, aki a budweiszi pályaudvaron csatlakozott hozzánk és minden további nélkül bemászott közénk a tömlöcvagonba. És mivel a fő tábori lelkész úr a mi följobbalónk, tehát nem dobhattuk ki, mert ez súlyos fegyelemsértés lett volna. A fő tábori lelkész úr, úgy látszik, összetévesztette a törzs kocsját a rabszállító vagonnal.

A tiszts ismét a papírjaiba nézett, de seholyse találta azt a fő tábori papot, akit Bruckba kell szállítani a tömlökocsin. Idegesen hunyorogott. Az előző állomáson a lovak szaporodtak meg a vonaton, most pedig a rabok fiadzottak egy fő tábori papot.

Dr. Mraz felszólította a káplárt, hogy fordítsa arccal kifelé az alvó és erősen horkoló urat, minthogy ebben a pozitúrában nem lehet megállapítani pontosan a személyazonosságát. Sok ügyel-bajjal sikerült az alvó lelkipásztort a hátára fordítani, miközben felébredt egy pillanatra. Amint a tisztet meglátta maga előtt, barátságosan motyogta: „Szervusz Frédi, mi újság? Kész már a vacsora?” Ezzel ismét megfordult és tovább horkolt.

Dr. Mraz azonnal felismerte a tegnapi esti tiszti bankett nagyevőjét és csendesen felsóhajtott:

– Ezért maga tizedes rapportra fog menni – mondotta a káplárnak és indulni akart, amikor Svejek elébe állott:

– Hadnagy úrnak alássan jelentem, hogy én már nem tartozom ide a rabszállító vagonba, nekem ez csak féltizenegyig járt, minthogy büntetésem akkor letelt. Három napra voltam becsukva. Az én helyem most már a többi között van a marhavagonban. Mivel 11 óra is régen elmúlt, kérem a hadnagy urat, tessék engem kiereszteni a marhavagonba, ahová tartozom, vagy tessék kidobni engem a sínekre, vagy pedig tessék Lukás főhadnagy úr rendelkezésére bocsátani.

– Hogy hívják magát? – kérdi dr. Mraz ismét a papírjaiba pillantva.

– Svejek József, jelentem alássan.

– Ahá, szóval maga az a híres Svejek –, mondotta dr. Mraz –, valóban, a büntetése már letelt féltizenegykor, viszont Lukás főhadnagy megkért, hogy Bruckig ki ne engedjem magát innen. A főhadnagy úr szerint biztosabb és kevésbé veszélyes az út akkor, ha maga itt ül.

Amikor az inspekciós elment, a káplár marón jegyezte meg:

– Na látja, Svejek, szart, ér a maga fellebbezése a magasabb parancsnoksághoz. Ha akartam volna, jól befűthettem volna mind a kettőjüknek.

– Ugyan, káplár úr – mondotta az önkéntes – nagyon gyöngé argumentáció a szarral való dobálózás, eltekintve attól, hogy ilyen és ehhez hasonló argumentumot többé-kevésbé intelligens ember még felindulásában se használ. Aztán a maga nevetséges fenyegetése, hogy mindkettőnknek befűthetett volna, több, mint sok. Mi a fenéért nem fűtött hát be, ha megtehetette volna? Hiszen itt volt az alkalom!

- Elég! – ordította a káplár, aki félreértette az önkéntest – elég! Hadbírótság elé állítom mindkettőjüket.

- És miért, galambocskám? – kérdi ártatlanul az önkéntes.

- Az az én dolgom, hogy miért – bátorodott fel a káplár.

- A maga dolga – mondta az önkéntes mosolyogva –, és a mi dolgunk. Éppen úgy, mint a kártyában: „az én tantim, a te tantid”. Azonban meg akarom jegyezni, hogy magára úgy látszik, erősen hatott a hadnagy úr kijelentése arról a raportról, azért kezd most ilyen mókányul ordítózni velünk. Persze, most se szolgálati úton.

- Aljas fickók – vágta oda a káplár, bátorságra kapva.

- Mondok valamit, káplár úr – kezdett most Svejka a beszédbe. – Öreg katona vagyok, már a háború előtt is szolgáltam, tehát tudom, hogy néha ráfizet az ember az ilyen gorombáskodásra. Évekkel ezelőtt, amikor tényleges időmet szolgáltam, volt a mi századunknál egy zupásféle, valami Schreiter nevezetű, aki továbbszolgálásra jelentkezett, holott mint káplár, már régen hazamehetett volna, de olyan agyalágyult volt, hogy inkább bennmaradt. Ez az ember aztán ránk ragadt, mint a szar a kutyára, ahogy mondani szokás. Semmi se tetszett a vitéz őrmester úrnak. Ez se volt jó, az se volt főrsriftos, szóval ölt bennünket úton-útfélen. „Ti nem vagytok katonák, hanem falusi bakterek” – mondogatta mindig. Egyszer aztán megharagudtam és jelentkeztem századkihallgatásra. „Mit akarsz?” – kérdi a kapitány. – „Százados úrnak alássan jelentem, panaszom van Schreiter őrmester úrra, mert mi császári és királyi katonák vagyunk, nem pedig bakterek. Mi őfelségét szolgáljuk, nem a rongyszedő zsidót.” „Tűnj el a szemem elől, te féreg” – kiáltott rám a kapitány úr, de én másnap zászlóaljkihallgatásra jelentkeztem. A zászlóaljraporton, amikor megmagyaráztam az alezredesnek, hogy mi nem vagyunk bakterek, hanem császári katonák, az alezredes úr nagyon megharagudott és két napot sózott rám. De én rögtön kértem ezredkihallgatásra való elővezetésemet. Az ezredraporton jelentkezés után az ezredes rám ordított. Azt mondta, hogy hülye vagyok és hogy menjek a fészkes fenébe. Erre én strammul tisztelegtem: „Ezredes úrnak alássan jelen-

tem, kérem a dandárkihallgatásra való elővezetésemet.” Ettől aztán az ezredes rögtön begyulladt és rögtön elküldött a zupásért egy ordonáncot. Aztán ott az ezredirodán az összes tisztek előtt kellett Schreiter zupásnak bocsánatot kérni a bakter szóért. Az udvaron az őrmester utánam eredt és azt mondta, hogy ezután nem fog többet egy rossz szóval se bántani, de viszont bejuttat a kerületi fogházba. Ettől az időtől kezdve aztán vigyáztam magamra, de hiába, mert mégis hoppon kapott. Éppen a raktárnál álltam őrséget, ahol tudvalevőleg az őrszem nagyon unatkozni szokott és épp ezért mindenféle dolgot firkál kinyájában az ezredraktár falára. Rendszerint vagy valami női nemirészt, vagy valami verset írtak oda. Szóval én is unatkoztam és szépen ráírtam a falra jó nagy betűkkel: „Schreiter zupás fajankó.” De a bűdös zupás rám leshetett valahonnan, mert rögtön ott termett, ehhez járult még az a szerencsétlenség is, hogy az én írásom alá közvetlenül valaki odafirkálta, hogy: „Szépen megyünk mi nektek háborúba! Szarunk rátok!”

Ez 1912-ben volt, amikor azért a Prohászka konzulért kellett volna Szerbiába masírozni. El is vittek mindjárt Theresienstadtba a hadtestbírósághoz. Vagy tizenötször kellett a hadbíró uraknak lefotografáltatni a magazin falát ezekkel a felírásokkal. Vagy tízszer írták le egymásután velem összehasonlítás céljából ezt a mondatot: „Szépen megyünk mi nektek háborúba! Szarunk rátok!” Aztán vagy tizenötször leírták, hogy Schreiter zupás fajankó. Végre jött egy írásszakértő, aztán az firkáltatott velem mindenféle szamárságot össze-vissza. Például „1897 július 27-én történt, hogy Kralova a Lába folyó hullámai alá került”. – Ez nem elég – mondotta a hadbíró –, itt nem a Lába folyóról van szó, hanem a szarról. Tehát diktáljon olyan szavakat a szakértő úr, amiben sok sz-, a- és r-betű van. Aztán diktáltak megint: szarka, szőrös, származás. Ez a szegény bírósági grafológus tisztára meghülyült már a sok diktálástól és mindig a hátam mögé nézett, ahol a szuronyos katona állt. Végre azt mondta, hogy neki már Bécsbe kell mennie és hogy írjam le még háromszor egymásután, hogy: „a nap is kisütött már és forróság terült a tájra”. Aztán az egész anyagot

felküldötték Bécsbe. Jó sokára ezután megjött a válasz is, hogy az aláírás az én írásom ugyan, de a felírás az másé. Aztán ezért az aláírásért kaptam hat hetet, mert irkáltam, amikor silbakolni kellett volna, mivelhogy addig, amíg a falra firkáltam, nem figyelhettem a szolgálatra.

– No látod, – mondotta a káplár kárörömmel – mégse úszad meg büntetés nélkül, akármilyen finom akasztófavirág vagy. Ha én lettem volna a hadbíróság, nem hat hetet, hanem hat évet adtam volna neked.

– Nonono, csak legyen olyan nagylelkű – vágott most a beszédbe az önkéntes. – Inkább gondoljon csak kissé a saját sorsára. Éppen most mondotta magának az inspekciós tiszt, hogy rapportra kell mennie. Az ilyesmire nagyon jó előkészülni egy kicsit, átgondolni a káplán karrier utolsó állomását. Mi maga tulajdonképpen a világűr-höz viszonyítva? Gondolja csak el, hogy a hozzánk legközelebb lévő állócsillag ettől a katonavonattól kétszázhetvenötezerszer távolabb van, mint a nap. Ha maga állócsillag volna a világűrben, a maga jelentősége sokkal kevesebb volna, semhogy a legfinomabb asztronómiai műszerrel fel lehetne fedezni valahol. A mi jelentéktelenségünk olyan nagy a világűrben, hogy erről magának fogalma sincs. Egy fél év alatt olyan kicsi ívet futna be, egy egész év alatt pedig olyan picurka ellipszist, hogy azt számokban alig lehetne kifejezni. A maga paralleltengelye egyenesen megmérhetetlen.

– Ebben az esetben a káplár úr bizonyosan büszke lenne rá, hogy őt nem tudja megmérni senki. A rapporton persze nyugodtan kell viselkednie, semmi esetre se szabad felizgatnia magát. Az idegesség ártalmára van az egészségnek, amire most a háborúban pedig nagy szükség van, mert a hadjárattal járó fáradtság senkinek sem engedi meg azt a luxust, hogy nyavalyás legyen.

– És ha majd bezárják magát, káplár úr – folytatta Svejik barátságos mosollyal –, és a dutyiban bosszúságok érik, ügyeljen, hogy el ne vezítse az eszét. Mindig csak saját magára gondoljon. Ismerem egy Frantisek Skvor nevezetű szenes embert, akivel a háború elején a prágai főkapitányságon együtt ültem és akit később hazaárulásért valamilyen pragmatika szankció címén fel is akasztottak valahol. Ez a jó

ember mondotta a kihallgatásnál, amikor megkérdezték tőle, hogy nincs-e kifogása a felvett jegyzőkönyv ellen: „Ha úgy volt, ahogy volt, akkor nem lehetett másképp, minthogy sohase volt úgy, hogy valahogy ne lett volna.” – Ezért a bölcs mondásáért sötét zárkába dobták és két napig nem kapott se enni, se inni és úgy vezették megint kihallgatásra, ahol megint csak ezt a híres mondatát hajtogatta. Lehet, hogy ezzel ment az akasztófa alá is.

– Mostanában sok embert akasztanak és lőnek agyon – mondotta egy katona az őrségből –, nemrégén olvasták napiparancsban a gyakorlótéren, hogy egy Kudarna nevű tartalékosot Motolán agyonlőttek azért, mert egy kapitány a fiát kardvágással megsebesítette a benesovi állomáson, mikor a felesége búcsúzkodott a fiútól. Az ember persze méregbe jött és ebből eredt aztán a baj. Még a politikusokat is bezárják, már egy morvaországi szerkesztőt is agyonlőttek. A mi kapitányunk pedig megmondotta, hogy minden szerkesztőre ez a sors vár.

– Mindennek megvan a maga határa – mondotta az önkéntes kétértelműen.

– Igaza van – mondotta a káplár – az ilyen szerkesztők kötéltrevalók valamennyien. Ezek csak lázítják a népet. A múlt évben, amikor én még csak frájter voltam, alattam szolgált egy ilyen szerkesztő, aki engem titokban a hadsereg vakarcának nevezett. Azonban, amikor csuklógyakorlatokat vezényeltem neki rogyásig, akkor persze egyre könyörgött: „Kérem, becsülje meg bennem az embert.” No aztán én meg is becsültem ezt az embert, annyi „nieder”-t vezényeltem neki a sáros kaszárnyaudvaron, hogy csak úgy zúgott. Nekivezényeltem a sáros pocsolyának, aztán belefektettem, hogy úgy spriccelt tőle a víz, akárcsak az uszodában. Aztán délutánra megint ragyogni kellett rajta mindennek. Úgy pucolt, mint a pinty, hogy csak úgy dült róla az izzadság, de a szája, az azért nem állt be, folyton megjegyzéseket tett. Másnap megint olyan volt, mint a pocsolyába hengergetett malac, én meg odaálltam elébe, aztán azt mondtam neki: „Így ni, szerkesztő úr. Mi több: a hadsereg vakarcsa, vagy a maga embersége?” Az volt aztán az intelligencler!

A káplár diadalmasan nézett az önkéntesre és folytatta:

– Éppen az intelligenciája miatt vesztette el az egyéves önkéntesi pertlijét is, mert folyton a rossz bánásmódról firkált az újságokba. De hogy is ne bánjon az ember vele rosszul, amikor egy ilyen intelligens ember még a puska závarzatát se tudta széjjelszedni. Tízszer mutattam neki, mégse tudta. Ha az ember „balra nézz”-t vezényelt, szinte, mintha csak akarattal csinálná, mindig jobbra fordította a kobakját. Aztán úgy bámult, mint a holló. Fegyverfogási gyakorlatoknál pedig sohase tudta, hogy mihez nyúljon először, a szíjhoz-e vagy a patron-táskához. Mint a borjú az új kapura, úgy bámult, mikor az ember a szíjcsúsztatást magyarázta neki. Azt se tudta, hogy melyik vállon kell viselni a fegyvert, úgy szalutált, mint a majom, olyan fordulatokat csinált, hogy kinyílt az ember zsebében a bicska tőle. Ha pedig hátra arc volt vezényelve, bánta is ő, hogy melyik sarkán kell fordulnia. Cáp-cáp-cáp, csak baktatott az én intelligensem és vagy jó hat lépés múlva kezdett csak forogni, mint a szélkakas. A menetelésnél meg nem tudott lépést tartani, mert vagy sántított, mint a köszvényes, vagy pedig táncolt a sorban, mint a vén kurva a búcsún.

A káplár köpött egyet:

– Akarattal jó rozsdás fegyvert adattunk neki a raktárból, hogy megtanuljon puskát pucolni. Úgy dörzsölte, mint a kutya a szukát. De vehetett volna még két kiló kócot, úgy se tudta volna kidörzsölni abból az agyonrozsdásodott flintából a piszkot. Mentül többet pucolta, annál rondább volt az a puska. Kihallgatáskor kézről kézre járt a puskája. Mindenki azon csudálkozott, hogy hogy is lehet egy fegyver ennyire rozsdás. A kapitány mindig azt mondogatta neki, hogy ebben az életben nem lesz katona belőle és inkább akassza fel magát, mint hogy úgyis csak ingyen zabálja a komiszkenyeret, ő pedig csak pislogott, pislogott a szemüvege alatt, mint a miskolci kocsonyában a béka. Nagy ünnepnapja volt, ha nem volt szigorítottja vagy kaszárnyikája. Nappal cikkeket írt az újságba a katonák borzalmas helyzetéről, addig, míg egyszer koffervizitet nem kapott. A teremtésit, mennyi könyv volt annál az embernél! Volt ott mindenféle könyv, a leszere-

lésről, a népek közötti békéről. No aztán ezért a leszerelésért kerületi fogházat kapott, úgy, hogy békében voltunk tőle egy ideig, amíg egyszer csak megint fel nem tűnt, de most már csak az irodán. Felvételezőlapokat írt ott ki a századnak. Nem engedték többé a legénység közé. Ilyen szomorú vége lett ennek az intelligensnek. Pedig hadnagy is lehetett volna, ha el nem packázza az önkéntesi pertlit az ostobaságaival.

A káplár sóhajtott:

– Micsoda hitvány katona volt! Még a köpenyeghajtást se tudta megigazítani magán. Prágából hozatott pucolószereket, mégis olyan rozsdások voltak a gombjai, akárcsak a puskája. De a szája, az úgy járt, mint a kereplő. Amikor az irodába került, egész nap egyebet sem csinált, csak filozofált. Mindig az „ember”-ről beszélt. Egyszer befektettem a pocsolyába és amint ott a sárban gondolkozott, így szóltam hozzá: „Maga mindig az emberről beszél, meg a sárról. Erre az jut eszembe, hogy az embert sárból teremtették. Biztosan így is van ez rendjén.”

Miután a káplár jól kibeszélte magát, elégületen elhallgatott és várta, hogy mit fog ehhez az önkéntes szólni. Helyette Svejka ragadta meg a beszéd fonálát.

– Ilyen dolgok miatt évekkkel ezelőtt egy Konicsek nevezetű baka a 35-ösöknél leszúrt egy káplárt és utána magát szúrta agyon. A „Kurír”-ban is írtak róla annakidején. A kápláron körülbelül harminc szúrás volt, abból legalább egy tucat halálos. Amikor a káplár már halott volt, a baka a hegyibe ült és ott szúrta agyon saját magát. Hasonló eset történt Dalmáciában is. Ott meg a nyakát vágta át valaki egy ilyen ganéj káplárnak és még mai napig se tudják, hogy ki volt a tettes. Az egész dolog rejtély maradt mindvégig, csak annyi ismeretes, hogy a metszett gégejű káplárt Fialának hívták és Turnovo vidékéről, Drabovny községből került Dalmáciába. Aztán ismerek egy esetet, ami a 75-ösöknél történt egy káplárral... – Az ijesztő példabeszédet ebben a pillanatban hangos nyögés szakította félbe, ami Lacina főtábori lelkészből tört ki a padról. A tisztelendő úr felébredt a maga

teljes méltóságában és szépségében. Ébredését ugyanolyan jelenségek kísérték, mint az ifjú Gargantua nevű óriás felkelését, amit az öreg víg fickó, Rabelais írt le annak idején. A főtábori lelkész sóhajtott és csuklott néhányszor a padon, majd teli szájjal fenyegető nagyot ásított és elcsudálkozva kérdezte:

– Krucifixlaudon, hol a pokolban vagyok?

Amikor a káplár a magasrangú úr ébredéséről tudomást szerzett, illő tisztelettel sietett felelni:

– Fő tábori lelkész úrnak alássan jelentem, hogy a rabszállító vagonban tetszik pihenni.

A megdöbbenés villáma suhant át a tiszteletreméltó lelkiatya ábrázatán. Jó ideig szótlanul ült a helyén és erősen tűnődött. De hasztalan. Valószínűleg azon gondolkozhatott, hogy mi is történhetett vele az elmúlt éjszakán és reggelen és hogy kerülhetett ebbe a vagonba, aminek ablakait sűrű rács borítja. A megfoghatatlanságok egész végtelenje meredt elébe.

Végre megkérdezte a káplárt, aki még mindig haptákban állott előtte.

– És kinek a parancsára kerültem én ide?

– Parancs nélkül tetszett idejönni, fő tábori lelkész úr.

A páter felállott és fel-alá sétálva azt motyogta, hogy a dolgot nem érti, és nem tudja, hogy mi történt vele. Majd szép csöndesen visszaült a helyére és aggodalmas hangon megkérdezte:

– Hová utazunk mi tulajdonképpen?

– Bruckba, jelentem alássan.

– És miért utazunk Bruckba?

– Alázatosan jelentem, hogy az egész 91-es gyalogezerdet oda helyezték át.

A páter ismét elgondolkozott. Mi történhetett vele tulajdonképpen? Hogyan került ő ebbe a vagonba és miért utazik ő most pont Bruck-Királyhidára? És miért épp a 91-esekkel, meg miért őrség kíséretében?

Mámorából magához térve már meg tudta különböztetni az önkéntest a többitől és bizalmasan fordult hozzá:

– Maga intelligens ember, meg tudná-e nekem mondani, anélkül, hogy valamit is elhallgatna, szóval minden teketória mellőzésével, hogy miképp kerültem ide maguk közé?

– Nagyon szívesen – mondotta az önkéntes pajtáskodó hangon –, egyszerűen csatlakozott hozzánk a beszállásnál, mivel módfelett nehéz volt a feje.

A káplár szigorú tekintettel mérte végig az önkéntest.

– Bemászott hozzánk a vagonba – folytatta az önkéntes –, és a dolog ezzel el is volt intézve. Lefeküdt szépen a padra. Svejk pedig feje alá tette a köpenyét. Az utolsó állomáson az ügyeletes tiszt jegyzékbe is vette önt, mint aki a vonathoz tartozik. Most, hogy úgy mondjam, hivatalosan felfedezték és ezért a mi káplárunkat rapportra parancsolták.

– Úgy, úgy – sóhajtott a páter –, szóval a következő állomáson át kell mennem a törzs kocsiába. Nem tudja kérem, hogy kiosztották-e már az ebédet?

– Ebéd csak Bécsben lesz, tábori lelkész úr – jelentkezett szóra ismét a káplár.

– Szóval maga tette a köpenyét a fejem alá? – fordult most a tisztelendő Svejk felé. – Nagyon köszönöm.

– Szót sem érdemel – felelt Svejk ügyesen –, azt tettem, amit minden ember köteles megtenni, amikor azt látja, hogy feljebbvalójának semmi sincs a feje alatt és hogy a feljebbvaló részeg. Minden katona tisztelje feljebbvalóját, még akkor is, amikor az másállapotban van. Nekem nagy tapasztalataim vannak a tábori lelkész urak körül, mert én Ottó Katz tábori pap legénye voltam. Nagyon víg legények a tábori papok és néha jószívűek is.

A fő tábori lelkészre a tegnapi mámor után demokratikus roham jött. Cigaretta-t vett elő és Svejk felé nyújtotta:

– Nesze fiam, gyújts rá.

– Te pedig – fordult most a káplár felé –, miattam vagy rapportra stimmelve? Ne gyulladj be, majd én kiváglok, ne félj. Nem lesz belőle semmi bajod.

– És téged pedig, fiam, magamhoz veszlek – fordult ezek után Svejk felé –, úgy fogsz élni nálam, mint Marci Hevesen.

Jótekonysági dühében a jámbor pap annyira ment, hogy mindenkinek ígért valami jót. Az önkéntesnek ünnepélyesen felajánlotta, hogy csokoládét vesz majd neki, az őrségnek meg rumot szerez, a káplárt pedig hamarosan át fogja helyezettetni a hetes lovassági hadosztály törzséhez. Szóval megígérte mindenkinek a megváltást, no és azt, hogy sohasem fogja ezt a díszes társaságot elfelejteni. Majd cigarettát szedett elő a zsebéből és sorba mindenkit megkínált, közben kijelentve, hogy ő megengedi a foglyoknak is a dohányzást. Végül hozzáfűzte, hogy mindent meg fog tenni a foglyok érdekében, hogy büntetésüket leszállítsák és mielőbb visszahelyezzék ezeket a derék fiúkat a normális katonaéletbe.

– Nem akarom – mondotta –, hogy haraggal emlékezzetek meg rólam. Nekem nagy ismeretségem van mindenfelé, velem nem jártok rosszul. Valamennyien rendes embereknek látszotok, akiket szeret az isten. Ha bűnt követtetek is el, látom, hogy büntetésteket keresztényekhez illő megalázkodással és türelemmel viselitek.

Majd Svejk felé fordulva megkérdezte:

– Hát magát miért büntették meg?

– A jó isten – felelte Svejk ájtatosan –, az ezredkihallgatáson keresztül sújtott engem, még pedig azért, mert késve rukkoltam be az ezredhez.

– Az úr könyörületessége végtelen! – mondotta a páter ünnepélyesen. Ő tudja, kit kell büntetnie. A büntetéseken keresztül mutatja meg az emberiségnek előrelátását és hatalmát. És maga miért ül, önkéntes?

– Én azért ülök – felelte az önkéntes –, mert a könyörületes isten reumával áldott meg, ami elbizakodottá tett. Büntetésem kitöltése után a konyhába fognak vezényelni.

– Amit az úr teszen, azt bölcsen cselekszi – mondotta a tábori lelkész átszellemülve, amikor a konyhát hallotta emlegetni. – Egy rendes ember ott is karriert csinálhat. Éppen a konyhába kell intelligens embereket küldeni. A konyha az a különös és komplikált kom-

binációk színtere, ahol nem az a sorsdöntő, hogy mit főz az ember, hanem az, hogy milyen szeretettel állítja össze a szakács az ételleket. Vegyük csak például a különböző szószokat. Ha egy intelligens ember hagymaszószot készít, összeválogatja a legízletesebb zöldségeket, ezeket vajban dinszteli, majd szépen megfűszerezi borssal, szegfűszeggel, muskáttal, gyömbérrel, míg egy közönséges ember hanyagul és lélektelenül összeabdálja az egészet. Minden érzés nélkül főzi a hagymát, égetett rántást és marhafaggyút dobál bele. Magát feltétlenül valami jó tisztai konyhába tenném. Műveltség hiányában az ember még csak elboldogulhat valahogy a közönséges polgári foglalkozásokban, de a konyhában azonnal észre lehet venni, hogy intelligens kézen van-e a főzőkanál vagy sem. Tegnap este a budweiszi tisztai kaszinóban többek között például vesét tálaltak fel à la madeira. No kérem, aki ezt a vesét elkészítette, az rászolgált arra, hogy az úr minden bűnét megbocsássa. Aki ezt csinálta, az csakugyan művelt ember. Valami skutsch-i tanítóféle a drága férfiú. Ugyanezt a vesét à la madeira egyszer a 64-es gyalogezrednél is megették velem. Nohát abban volt ugyan köménymag fölös számmal, de különben pont ugyanaz a borsos vese volt, amelyet közönséges útszéli kocsmákban szoktak adni az embernek. Fúj! s ki csinálta ezt a vesét? Mit gondol, mi volt az a szakács civilben? Pásztor volt egy gazdag parasztnál. Na!

A tábori pap elhallgatott, majd a beszédet az ó- és újtestamentumi idők konyhaművészetére terelte, kihangsúlyozva, hogy az akkori templomi szertartások alkalmával nagy gondot fordítottak a jól készített ízes ételre. Majd arra szólította fel a jelenlévőket, hogy énekeljenek valamit, amire Svejks, szokott szerencsétlen tempójával a következő nótára zendített:

Megy a barna kislány,
Megy ki a határba,
Kulacs borral tisztelendő
Ballag a nyomába.

De a tábori páter nem haragudott.

– Legalább egy kis rumunk volna – mondotta mosolyogva –, nem bánám most a kulacs bort, sőt még a barna kislányról is lemondanék, úgy is csak kísértésbe viszi az embert.

A káplár belenyúlt a zsebébe és nagy alázattal felajánlotta a papnak a maga üveg rumját.

– Fő tábori lelkész úrnak alássan jelentem – mondotta halkán és hangjából kiértzett, mekkora áldozatot hoz ezzel a gesztussal –, itt volna egy üveg, ha meg nem sérteném meg vele a fő tábori lelkész urat.

– Dehogy sértődöm meg, fiam, add csak ide –, mondotta a pap egészen felvidulva – iszunk egyet a szerencsés utazásra.

– Jézus Mária – sóhajtott fel a káplár magában, amint látta, hogy a páter egyetlen alapos korttyal leöntötte a literes üveg felét a torkán.

– Húzzon maga is egyet, fiam – szól és odanyújtotta a pap az önkéntes felé a bütyköst, ravaszul kacsintva –, még meg talál átkozni. Aztán a jóisten kénytelen lesz megint megbüntetni magát.

Miután az önkéntes is derekasan hozzájárult az üveg kiürítéséhez, a pap ismét behörpintett egy jó kortyot, majd a maradékot Svejik felé nyújtotta, szigorúan ráparancsolt:

– Idd ki fenéig.

– Ja, a háború az háború – mondotta Szejik a káplárnak, amint sunyi mosollyal visszaadta az üres palackot. A káplár szeme dühösen lobbant fel olyan kifejezéssel, ami csak súlyos lelki betegeknél szokott mutatkozni.

– No most még egyet szundítok Bécsig – mondotta a páter –, de ahogy Bécsbe érünk, költsetek fel azonnal. Maga pedig – fordult most Szejikhez –, el fog menni a tiszt konyhába, elkéri a terítékemet és az ebédporciómat. Mondja meg, hogy Lacina fő tábori lelkész úrnak hozza. Nézzon utána, hogy dupla porciót adjanak. Ha gombóc van, hozzon abból is, aztán hozzon egy üveg bort is a konyháról. De vigye magával a csajkát is, hogy rumot adjanak bele.

– Hallja káplár – mondotta az őrparancsnoknak –, nincs aprópénzem. Adjon egy forintot kölcsön. Így ni.

– Ezzel Svejkhöz fordult. – Hogy is hívják magát?

– Svejk a nevem, fő tábori lelkész úr.

– Na, itt van egy forint az útra, Svejk. No most adjon még egyet, káplár úr. A másikat akkor kapja, Svejk, amikor mindent rendben elintézett. Kérjen szivart és cigarettát is a részemre. Ha csokoládét is adnak, pakkoltasson be nekem dupla porciót és ha konzervet osztanak, akkor füstöltnyelvet vagy libamáját adjanak. Ha ementáli sajtot faszolnának, vigyázzon, hogy ne a széléből vágják, ha pedig magyar szalámit osztanak, nehogy a végét adassa magának. A közepéből vágasson ki, az sokkal zamatosabb.

A fő tábori lelkész a hasára feküdt és csakhamar egyenletes horkolásba kezdett.

– Azt hiszem –, mondotta az önkéntes a káplárnak, miután a páter elaludt –, meg lehet elégedve a papunkkal, akit idehoztunk magának.

– Ezt a gyereket már egész jól elválasztották, ahogy nálunk mondani szokás –, jegyzi meg Svejk a káplár felé fordulva –, üvegből cuclizik.

A káplár küzdött egy darabig magával, majd elvesztette minden függetlenségét és keményen kimondotta:

– Ez már aztán megjuhászodott...

– Erről az aprópénzről, ami nincs a főtisztelendő úrnál – mondja Svejk –, Milickó nevű dejvici kőműves jut az eszembe. Ennek se volt soha aprópénze és miután fülig eladósodott, becsukták csalásért. A nagy pénzt mindig elherdálta, aprópénze meg sohase volt.

– A 75-ösöknél – mesélte egy katona az őrségből –, a háború előtt egy kapitány elitta egyszer az egész regiment pénzét, ezért aztán kvietálni kellett neki, de most megint kapitány. Aztán volt ott egy őrmester is, aki meg a kincstári posztót lopta, vagy húsz vég hajtókának való posztó tűnt el a kezén, de ez az őrmester ma már törzsőrmester. Viszont Szerbiában agyonlőttek egy bakát, mert a három napra kiadott konzervát mindjárt a faszolás után megette.

– Ez nem tartozik ide, – jelentette ki a káplár, – de az csakugyan nem szép, hogy egy szegény káplártól két forintot pumpol borralólóra.

– Itt van a forintja – felelte erre Svejks –, nem akarok a maga kontójára meggazdagodni. Ha pedig a páter a másik forintot is ideadja, azt is vissza fogja kapni, nehogy telesírja a fejemet. Örülhetne, hogy katonai feljebbvalója pénzt kér kölcsön magától. Maga azonban nagyon önző ember, káplár úr. Itt csak nyomorult két forintról van szó. Szeretném látni mit fog csinálni, ha majd az életét kell feláldozni a följebbvalójáért. Mikor az sebesülten fekszik valahol az ellenséges állások előtt, aztán magának kell őt a karján visszahozni srapnell és golyózápor közepette.

– Maga ott összecsinálná magát – vágott vissza a káplár –, maga pipakupak.

– Minden ütközetben akad egy csomó ember, aki a nadrágjába csinál – szólalt meg újra egy katona. – Nemrég mesélte egy sebesült bajtárs Budweisban, hogy egyetlen előnyomulásnál háromszor egymásután berezelt. Először akkor, amikor a fedezékből kiugrottak és nekiveselkedtek a drótkerítésnek, másodszor meg akkor, amikor a drótakadályokat kellett átvágni, harmadszor pedig akkor rakta tele a nadrágját, amikor az oroszok veszett hurrá kiáltással szuronyt szegezve törtek rájuk. Akkor aztán visszafutottak a régi fedezékbe és ott megállapították, hogy az egész raj berezelt parancsnokostul együtt. A lövészárók partján feküdt egy halott, akit akkor ért a srapnell, amikor kimásztak a fedezékből. A félfjét elvitte az ágyúgolyó. De az utolsó pillanatban még csúnyán összerondította magát és ahogy ott feküdt, hát a nadrágjából úgy folyt a ganéj vérrel együtt a fedezékbe. Levágott félfje a kilottyant agyvelejével éppen ott feküdt, ahová ez a véres gemice folyt. Fene tudja, hogy esik az ilyesmi, csak megcsik.

– Máskor meg rosszul lesznek az emberek az ütközetben – mondotta Svejks –, mert nem veszi be a természetük a háborút. Prágában a pohoreleci „Kilátás”-ban mesélte egy lábadozó katona, aki a przemysli erdőben harcolt, hogy ott egyszer szuronyra került a dolog. Vele szemben egy nagy darab orosz tűnt fel, aki hosszú szuronyos puskájával rohant feléje. De a nagy orosz orra alatt hatalmas takonycsöpp csillogott, amitől ez a mi lábadozó hősünk olyan rosszul lett,

hogy a segélyhelyre kellett szaladnia, ott pedig kolerát állapítottak meg rajta. Elvitték Pestre a kolerabarakkba, ahol aztán csakugyan megkapta a kolerát.

– Közönséges katona volt-e az az illető vagy pedig káplár? – kérdezte az önkéntes.

– Káplár volt – mondotta Svejik nyugodtan.

– No, ez minden önkéntessel is megtörténhet – felelte rá a káplár győzelemittasan, mintha csak azt mondaná, hogy: „No most adtam neked, mit fogsz erre felelni?”

Az önkéntes azonban nem szólt semmit. Végigdőlt a padon.

Bécs felé közeledett a vonat. Akik nem aludtak, figyelmesen nézgették a Bécs körül rögtönzött drótakadály mezőket és erődítéseket, amik az egész vonatból mély lehangoltságot váltottak ki. A kaspersky-horai vagonban elhallgatott a nóta, hogy:

Wann i kumm, wann i kumm,

Wann i wieda, wieda kumm...

A nótát megölte az a leverő benyomás, amit a szöges drótkerítés keltett az emberekben. Bécs város alaposan körül volt drótozva.

– Minden rendben van – mondotta Svejik, a lövészárkokat szemlélve. – Szép tiszta munka. Ellenben a bécsieknek vigyázniok kell ezután, ha kirándulásra mennek, mert ezeken a drótkerítéseken könnyen elszakíthatják a nadrágjukat. Itt elővigyázatosnak kell lenni. Bécs általában nagyon fontos város – folytatta Svejik –, mennyi vadállat van csak egyedül a schönbrunni állatkertben. Évekkel ezelőtt, mikor Bécsben jártam, legszívesebben a majmokat néztem meg, azonban ha véletlenül a császári család valamelyik tagja utazott arra, akkor nem engedték át az embert a kordonon. Egy szabó volt velem a tizedik kerületből, akit bezártak, mert mindenáron át akart törni a kordonon, azt hangoztatva, hogy ő a majmokat akarja látni.

– Volt a Burgban is? – kérdi a káplár.

– Nagyon szép a Burg – felelt Svejik –, én ugyan nem voltam ott, de nekem olyan ember mesélte, aki ott járt. A legszebb persze a palota-

őrség. Minden egyes katonának két méter hosszúnak kell lennie, aztán kap egy trafikot. Hercegnő meg annyi van ott, mint a szemét.

A vonat most keresztülrobogott valami állomáson, ahonnan a „Gotterhalte” zenéje verődött fel hozzánk, amit valami tévedésből iderendelt zenekar játszott, mert csak jóval később érkeztek be a pályaudvarra, ahol megálltak. Itt menázsit osztottak, és ünnepélyes fogadtatásban volt részük.

Ellenben ezek a fogadtatások távolról sem voltak olyan fényesek, mint a háború elején, amikor a katonák minden állomáson betegre zabálhatták magukat. Amikor fehér ruhás nyoszolyólányok várták a hadbavonuló hősöket, kimondhatatlanul bamba ábrázattal, borzalmasan hülye koszorúkkal és még ostobább szónoklatokkal, amiket rendszeren olyan úrinők követtek el, akiknek férjei ma nagyszerű cseh patrióták és meggyőződéses republikánusok.

A bécsi fogadtatásnál jelen volt az osztrák vörös kereszt három tagja, a bécsi asszonyok és leányok hadiszövetségének és a bécsi városi tanácsnak egy-egy képviselője, valamint a térparancsnokság kiküldöttje.

Valamennyiök arcát a fáradtság jellemezte.

Éjjel-nappal jöttek-mentek a katonavonatok, sebesültekkel teli kórházvonatok, szinte minden órában. Minden állomáson hadifoglyokkal telt vagonokat toltak egyik vágányról a másikra. És minden ilyen aktusnál jelen kellett lennie a különböző alakulatok és egyesületek képviselőinek. Így ment ez napról-napra, úgy, hogy a kezdetbeli lelkesedés borzalmas ásítózássá torzult. Ezzel az ásítással váltották le egymást a szolgálatban. Ilyen fáradt és életúnt arcok várták a budweiszi ezredet is.

A marhavagonokból katonák bámultak ki, arcukon a reménytelenség kifejezésével, mintha valamennyit akasztófa alá cipelték volna éppen.

Hölgyek lepték el a katonavonat környékét és borsos pogácsát osztogattak, amin cukorból a következő felírások éktelenkedtek: „Győzelem és bosszú”, „Gott strafe England”. „Der Oesterreicher hat ein Vaterland. Er liebt’s und hat Ursache für’s Vaterland zu kämpfen.”*

---

* „Az osztráknak van hazája. Szereti azt, és van oka harcolni érte.”

A kaspersky-horai birkapásztorok tömték magukba a borsospogácsát, de egy pillanatra se hagyta el arcukat még ennél az aktusnál se a reménytelenség borúja. Majd kiadták a parancsot, hogy századonként vonuljanak fel a pályaudvaron álló tábori konyhákhoz, ahol a menázsit osztogatták. Ott állott a tiszt konyha is, ahol Svejik buzgólkodott, hogy a tábori lelkész részére felvételezze a kívánt javakat. Az önkéntes viszont nyugodtan várta, amíg odahozzák a menázsiját. Az őrségnek két tagját vezényelték ki, hogy faszoljanak az egész börtönvagonnak.

Svejk jól végezte a dolgát és amikor a vágányon átlépett, Lukás főhadnagyot látta, amint az fel és alá járva, az ebédjére várakozott.

A főhadnagy helyzete jelenleg nem volt valami rózsás, minthogy Kirschner főhadnagy legénye szolgálta ki őt is. Viszont az a kutya mosó alig törődött vele, csak a saját gazdáját látta el, Lukás főhadnagy ügyes-bajos dolgait pedig rémesen szabotálta.

– Kinek hordja maga ezt a sok földi jót, Svejk – kérdezte a boldogtalan főhadnagy, amikor Svejk lerakta a sok holmit és köpenyébe csavarta.

Svejk egy pillanatra meghökkent, de a következő másodpercben arcán ismét a győzelem és elégség ragyogott.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, mindazt, ami itt van, a főhadnagy úr részére faszoltam. Csak azt nem tudtam, hol van a főhadnagy úr kupéja. Aztán azt sem tudtam még, hogy mit fog mindehhez a vonatparancsnok úr szólni, hogy én a főhadnagy úrnál jelentkeztem. Azt hiszem, ronda disznó ez a vonatparancsnok.

A főhadnagy kérdő tekintettel bámult Svejkre, aki kedélyesen bizalmaskodva folytatta:

– Igazán disznó ám ez a vonatparancsnok, főhadnagy úr. Amikor bejött hozzánk a rabszállító kocsiba inspekcióna, mindjárt mondtam neki, hogy az én büntetésem féltizenegy órákor letelt és hogy az én helyem ezután vagy a marhavagonban, vagy a főhadnagy úrnál van. És ez a parancsnok aljasul elutasított, azt mondta, hogy maradjak csak ott, ahol vagyok, nehogy megint skandalumot csináljak a főhadnagy úrnak az úton.

Svejk bánatos mártírképet vágott.

– Mintha csak egyebet se csinálnék a főhadnagy úrnak, mint skandalumot.

Lukás főhadnagy felsóhajtott.

– Botrányt – folytatta Svejk – én sohasem csináltam a főhadnagy úrnak. Ha történt is valami hébe-korba, az tisztára véletlen volt. Minden az isteni gondviselésből ered, ahogy az öreg Vanicsek mondotta Pelhrimovában, amikor a harminchatodik büntetését leülte. Sohasem csináltam semmi rosszat akarattal. Mindig valami jót, valami ügyes dolgot akartam csinálni, főhadnagy úr és higgye el, nem tehetek róla, hogy nem volt hasznunk a dologból, hanem csak baj származott belőle.

– No, ne sírjon, Svejk! – mondotta a főhadnagy, amint a törzskocsihoz közeledtek –, majd el fogom intézni, hogy maga megint nálam maradhasson.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, nem sírok, csak egy kicsit rosszul esett, hogy mi vagyunk a legszerencsétlenebb emberek ebben az egész háborúban és talán a nap alatt is és rosszul esik, hogy mi nem tehetünk minderről semmit. Rettenetes sors ez, főhadnagy úr, főleg ha elgondolom, hogy én mindig gondos lélek voltam...

– No csak nyugodjon meg, Svejk.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, ha ez nem volna függetlenség, hát nem is tudnék egyáltalán megnyugodni, ellenben a főhadnagy úr parancsára teljesen megnyugszom.

– Na jól van Svejk, másszon csak fel gyorsan a vagonba.

– Mászok már, jelentem alássan főhadnagy úr.

*

A brucki katonatábor fölött éji csend uralkodott. A legénységi barakkokban reszkettek az emberek az isten hidegétől, míg a tisztibarakokban ki kellett nyitni az ablakokat, minthogy túl voltak fűtve.

Az őrhelyek felől a posztoló katonák nehéz léptei hangzottak, ahogy fel és alá sétálva küzdöttek az álommal.

A lajtamenti Bruck alatt a császári és királyi konzervgyár ablakai csillogtak, ahol éjjel-nappal munkában igyekeztek konzervvé feldolgozni a különböző hulladékokat. A szél lehordta a katonatáborba a csontok, paták és belek szagát, amikor a legénység részére a finom gulyáskonzervert főzték.

Egy elhagyott pavillonból, ahol a régi békevilágban valami fotográfus fényképezte a katonákat, akik ifjúságukat az itteni lövőtéren ütöték agyon, most piros bordélyházi lámpa világított ki. Itt székelt a „Kukoricacsutkához” címzett éjjeli mulató, melyet 1908-ban István főherceg szerencsételtett ittléte alkalmából és ahol esténként nagy tiszti társaság gyűlt egybe.

Ez olyan finom lokál volt, ahová közönséges katonának vagy egyéves önkéntesnek szigorúan tilos volt a bemenet. Ezek a „Rózsaházba” jártak, melynek zöld lámpáit jól lehetett látni az elhagyott fényképészeti műteremből. Itt ugyanaz az osztályozás érvényesült, mint később a fronton, amikor a monarchia már nem tudott egyebet adni derék csapatainak, mint kerekeken járó bordélyházat, a „puffot”, mely a dandártörzs közelében foglalt helyet mindig. Itt volt a k. u. k. tiszti puff, k. u. k. altiszti és k. u. k. legénységi puff.

Bruck éppen úgy ragyogott, mint a Lajta túlsó partján fekvő Királyhida. Mind a két városban, úgy az osztrák Bruckban, mint a magyar Királyhidán cigányzene játszott a kivilágított kávéházakban és vendéglőkben, ahol az emberek ittak és énekeltek. A bennszülött polgárok és hivatalnokok nem merték feleségeiket és felnőtt leányaikat ezekbe a helyiségekbe vinni. Bruck és Királyhida nem volt egyéb, mint egy nagy bordélyház.

Az egyik tiszti barakkban Svejik várakozott késő éjjelig Lukás főhadnagyra, aki este a Városi Színházba ment és mindezideig nem tért vissza. Svejik a főhadnagy fölvetett ágyán ült, míg vele szemben az asztalon Wentzl őrnagy szolgálja foglalt helyet.

Az őrnagyot ismét visszaküldték az ezredhez, miután a szerb fronton a Drinán tanúbizonyságát adta teljes katonai tehetetlenségének. Azt mesélték róla, hogy szétszedette és összetörette a pontonhida-

kat, még mielőtt a zászlóalj fele át tudott volna jönni a Drinán. Azóta Királyhidán működött parancsnoki minőségben, és a gazdasági hivatalhoz is bizonyos gyanús szolgálati kötelékek fűzték. Tiszti körökben azt suttogták, hogy a gazdasági hivatal révén Wentzl őrnagy ismét meg fog tollasodni.

Wentzl és Lukás szobája ugyanazon folyosón volt. Mikulasek, Wentzl őrnagy pucserje, egy alacsony, himlőhelyes legény, a lábával dobolt, miközben csöndesen káromkodott:

– Csodálkozom ezen a vén tolvajon, hogy még mindig nincs idehaza. Hol a rosszsebbe mászkál ez a fickándozó aggastyán? Legalább itt hagyná a szobakulcsot a rohadt, lefekhetnék és ihatnék egy keveset. Nagyszerű boraim vannak odaát.

– Lop az, mint a pocok – jegyzi meg Svejka a főhadnagy cigarettáit szíva, minthogy ez a szobában eltiltotta a pipától Svejket –, de legalább látod, honnan kerül ez a sok bor.

– Hát én odamegyek, ahová küld – felelte Mikulasek fuvolázó hangján. – Ad egy utalványt, aztán vételezek betegekre részére. Persze, mindent hazahordok.

– Hátha egyszer az ezred kasszáját lopatná el veled? – kérdi Svejka. – Azt is ellopnád? Itt a fal mögött morogsz te is, de előtte úgy reszketesz, mint a nyárfalevél.

Mikulasek pislogott apró szemével.

– No, azt meggondolnám!

– Nincs min gondolkodnod, te zöldhasú – kiáltott rá Svejka, de nyomban el is hallgatott, mert a nyíló ajtón Lukás főhadnagy lépett be a szobába.

A főhadnagy szemmel láthatóan kitűnő hangulatban volt, mert a sapka fordítva ült a fején.

Mikulasek annyira megijedt, hogy nem tudott leugrani az asztalról, ellenben ülve szalutált, elfeledkezve arról, hogy sapka nincs a fején.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, minden rendben van – jelentette Svejka, forsriftos katonai állásba vágva magát, de a cigarettát nem vette ki a szájából.

Lukás főhadnagy viszont ezt nem vette észre, hanem egyenesen Mikulasek felé tartott, aki szemét kimeresztve mozdulatlanul bámult a főhadnagra. Még mindig az asztalon ült rémületében és szalutált.

– Lukás főhadnagy vagyok – mutatkozott be a főhadnagy –, és magát hogy hívják?

Mikulasek hallgatott. Lukás főhadnagy egy széket húzott elő, amire leült és úgy nézett fel a megnémult és megmerevedett kutyamosóra és csöndesen odaszólt Svejknak:

– Svejk, hozza ide a kofferemből a szolgálati revolvert.

Az egész idő alatt, amíg Svejk a kofferben kotorászott a revolver után, Mikulasek kővé válva meresztette szemét a főhadnagra. Ha tudta volna szegény, hogy ő most az asztalon ül, még jobban kétségbeesett volna, annál is inkább, minthogy lába a főhadnagy térdét érintette.

– Ember, hát hogy hívják magát? – kiáltott rá a főhadnagy a begyuladt legényre.

Ez azonban nem bírt megszólalni. Amint később elmagyarázta, a főhadnagy váratlan belépésével valóságos bénulás fogta el. Le akart ugrani az asztalról, de nem volt hozzá ereje. Felelni akart, de nem bírt, le akarta venni kezét a homlokáról, de nem tudta.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem – szólalt meg Svejk – a revolver nincs megtöltve.

– Töltse csak meg, Svejk.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, nincs patronunk idehaza, meg aztán ezt a szamarat úgy is nehéz lenne lelőni onnét az asztalról. Meg szeretném jegyezni főhadnagy úr, hogy ez az ember itt a Mikulasek, Wenzl őrnagy úr tisztiszolgája. Mindig megnémul, ha egy tiszt urat lát. Általában szégyel beszélni. Különben, amint mondom, ostoba, zöldhasú fickó. Wenzl őrnagy úr mindig a folyosón hagyja, amikor bemegy a városba, aztán azért jár ez a majom jobbra-balra az egész barakkban, hol ennél, hol annál a puccernél szomszédol. Még ha oka volna arra, hogy így megijedjen, de hiszen semmi baja se történt.

Svejk köpött egyet. A köpés is, a beszéd is eleven demonstráció volt, mellyel Svejk utálatát akarta kifejezni azzal a vénasszonyos gyávasággal szemben, amiben Wenzl őrnagy puccerje leledzett.

– Engedje meg, főhadnagy úr – folytatta Svejk –, hogy hozzászorgoljak.

Svejk leszedte az asztalról a megmerevedett embert, aki még mindig hülyén meredt a főhadnagra, és a földre állította, miután csön-desen megszorgolta a nadrágja táját.

– Még nem –, jelentette ki Svejk –, de azt hiszem, már talán kezdi is. Kidobjam, főhadnagy úr?

– Csak dobja ki, Svejk!

Svejk kivezette a folyosóra a reszkető Mikuleseket. Becsukta maga után az ajtót és így szólt hozzá:

– No, most megmentettem az életedet, te marha. Ezért aztán, ahogy az őrnagy úr megjön, egy üveg finom fehér bort hozol nekem. Tréfán kívül mondom, hogy megmentettem az életedet. Ha az én főhadnagynom be van rúgva, akkor rettenetes ember. Senki se bír vele ilyenkor, csak én.

– Én...

– Egy hólyag vagy, tudom – vetette oda Svejk megvetéssel –, ülj le a küszöbre és várd meg ott, amíg a te Wenzl őrnagyod haza fog jönni.

– Végre, csakhogy bejött – fogadta Lukás főhadnagy Svejket –, beszélni akarok magával. De ne álljon ilyen hülye vigyázz állásba mindig. Üljön le és ne mondja mindig, hogy „parancsára”, azt se, hogy alássan jelentem, hanem hallgasson és figyeljen rám. Tudja maga, hogy hol a Soproni-utca Királyhidán?... Ugyan, hagyjon föl már azzal az ostoba főhadnagy úrnak alássan jelentem, hogy nem tudom-mal. Ha nem tudja, akkor mondja röviden, hogy nem tudja és punktum. Írja csak fel szépen egy darab papírra: Soproni-utca 16. A házban vaskereskedés van. Tudja maga mi az, hogy vaskereskedés? Herrgott, ne mondja megint, hogy alázatosan jelentem. Azt mondja, hogy tudja-e vagy nem tudja. Tehát tudja-e, hogy mi az, hogy vaskereskedés? Szóval tudja. Nagyszerű. Az üzlet egy Kákonyi nevű magyarnak a boltja. Tudja maga mi az,

hogy magyar? Jaj, Himmelherrgott, tudja-e vagy nem tudja? Tehát tudja, jó. A bolt fölött az első emeleten lakik ez a magyar. Tudja-e, hogy a magyar ott lakik! Elég ez magának? Szóval elég. No hála istennek, mert ha ez sem elég, akkor becsukatom magát. Felírta-e, hogy a pasast Kákonyinak hívják? Jól van. Maga tehát holnap reggel körülbelül tíz órára be fog menni a városba. Meg fogja ott keresni azt a házat és átadja ezt a levelet az első emeleten Kákonyiné őnagyságának.

Lukás főhadnagy kivett a belső zsebéből egy leragasztott címzetlen borítékot és nagyot ásítva átadta Svejknak:

– Svejk, ez módfelett fontos ügy... Az elővigyázatosság sohasem árt, éppen ezért, amint látja, nem írtam a borítékra semmit. Teljesen magára bízom a dolgot, Svejk, hiszem, hogy ezt a levelet feltétlenül el fogja juttatni őnagyságához. Írja fel még azt is magának, hogy az úrnőt Etelkának hívják: Kákonyi Etelka úrnő. Azt akarom mondani még, hogy a levelet feltétlenül diszkréten, de mindenáron adja át és várja meg a választ. Meg van írva a levélben, hogy maga válaszra vár. No, mit akar még?

– És ha nem fognak válaszolni, akkor mitévő legyek, főhadnagy úr?

– Akkor meg fogja maga említeni, hogy én, ha török, ha szakad, választ akarok kapni erre a levélre! – felelte a főhadnagy. – De most aludni megyek, nagyon kifáradtam. Istenem, mennyi mindent összeírtam. Azt hiszem, mindenki ilyen fáradt volna ilyen este és ilyen nehéz éjszaka után.

Lukás főhadnagy eredetileg nem gondolt hosszabb kimaradásra. Estefelé lement a táborból a városba azzal a szándékkal, hogy megnézi a magyar színházat Királyhidán, ahol valami operettet játszottak egy szép molett zsidó színésznővel a főszerepben, akinek nagyszerű művészete abban állott, hogy táncközben folyton felvágta a lábát, holott se trikó, se nadrág nem volt rajta. A nagyobb attrakció és a tisztikar kedvéért a hölgyek leborotvtatták magukat alul, mint a tatár asszonyok, viszont a karzat ebből nem sokat láthatott, de annál többet a tüzértisztek, akik a földszintről tüzérségi látcsöveikkel gyönyörködtek a panorámában.

Lukás főhadnagynak nem nagyon tetszett ez az érdekes disznóság, már csak azért se, mert a kölcsönvett színházi látcsöve oly gyalázatos volt, hogy a szép combok helyett csupa táncoló lila foltot látott a színpadon.

Az első felvonás utáni szünetben egy hölgy kötötte le a főhadnagy figyelmét, aki egy középkorú úrral a ruhatár felé tartott, útközben hangosan kijelentette, hogy tovább egy percre se marad itt és nem hajlandó ilyesmit végignézni. Ónagysága ezt jó hangosan és németül mondta, míg a kísérő úr magyarul válaszolt:

– Jól van, angyalkám, gyerünk haza, teljesen egyetértek veled. Csakugyan ízléstelen a darab.

– Es ist ekelhaft – ismételte a dáma felháborodva, miközben a kísérő úr az estélyi köpenyt ráterítette. Nagy fekete szemei kitűnően harmonizáltak gyönyörű alakjával és indulatosan csillogtak. Mindazonáltal jól megnézte Lukás főhadnagyot. „Ekelhaft, wirklich ekelhaft”* – ismételte még egyszer. És ez sorsdöntően hatott a következő kis regény kimenetelére.

A ruhatárosnő információja szerint a hölgy és a kísérője a Kákonyi-házaspár volt, a Soproni-utca 16. szám alatti vaskereskedés tulajdonosa.

– Az első emeleten lakik Etelka asszony – mondotta a ruhatárosnő, az öreg kerítőnő pontosságával –, az asszony soproni német, a férfi pedig magyar. Itt minden össze van keverve.

Lukás főhadnagy szintén kivette a köpenyét és bement a városba, ahol az Albrecht főherceghez címzett borozóban néhány tisztársával találkozott a 91-esektől. Nem sokat beszélt egész idő alatt, de annál többet ivott. Azon gondolkozott, hogy mit kellene írni ennek a szigorú erkölcsű szépasszonynak, aki őt jobban izgatta, mint az összes színpadi majmok együttvéve.

Innen már jobb hangulatban a „Szent István keresztje” című kis kávéházba tért be, ahol egy szeparében húzódott meg. De mielőtt

---

* „Undorító, tényleg undorító.”

hozzáfoghatott volna az íráshoz, egy nőt kellett kizavarni a szeparéból, aki mindenáron mezítelenre akart neki vetkőzni. Tehát, tollat, levélpapírt és egy üveg konyakot rendelt és gondos mérlegelés után a következő levelet írta, melyet szebbnek és tökéletesebbnek talált minden levélnél, amit eddig valaha írt.

„Nagyságos asszonyom!

Tegnap a városi színházban voltam, ugyanazt a darabot nézve, mely Nagyságodat annyira felháborította. Az első felvonás egész ideje alatt figyeltem kegyedet és kedves férjét. És amint kivettem...”

– Csak rajta – bízatta saját magát Lukás főhadnagy –, milyen joggon birtokol ilyen gyönyörű asszonyt ez a fajankó? Úgy néz ki, mint egy megborotvált pávián. Azzal tovább írta:

„... Kedves férje nagy megértéssel viseltetett azzal a hallatlanul ízléstelen darabbal szemben, ami kegyedből és belőlem is csak az utálat érzését váltotta ki, minthogy az nem művészet volt, hanem durva karikatúrája a legintimebb emberi érzésnek.”

– Micsoda melle van annak a fehérnépnek – gondolta magában a főhadnagy –, no csak gyerünk hamar...

„Bocsásson meg, nagyságos asszonyom, hogy bár nem ismer engem, mégis őszinte akarok lenni kegyedhez. Én nagyon sok nőt láttam már életemben, de még senki nem volt rám olyan benyomással, mint nagysád. Kegyed véleménye és életfelfogása tökéletesen fedi az enyémet. Miközben meg vagyok győződve arról, hogy kedves férje teljesen egoista, aki magával hurcolja nagyságodat...”

– Ez nem jól van így – mondotta Lukás főhadnagy és kihúzta a „hurcolja” szót és ehelyett így folytatta:

„... Magával viszi nagyságodat olyan színházi előadásokra, melyek csupán kedves férje eldurvult ízlésének felelnek meg. Én az őszinteség barátja vagyok, ez azonban nem jelenti azt, hogy bele akarok avatkozni a kegyed privát életébe, mindössze forró vágyam a valódi művészetről beszélgetni kegyeddel.”

– Itt nem fog velem szállodába jönni, az biztos, kénytelen leszek vele Bécsbe utazni – gondolta a főhadnagy –, majd kérek egy rövid szabadságot.

„Ezért tiszteletteljesen könyörgöm, nagyságos asszony, adjon alkalmat, hogy közelebről megismerhessük egymást. Azt hiszem, nem fogja megtagadni kérését egy hamarosan a front-ra induló katonának, aki szívszorongva várja beleegyező kedves sorait, mert ez a találkozás a legszebb emléke lesz majd a harci zaj közepette. A kegyed döntése fordulót jelent egy hányatott életben, a kegyed válasza sorsdöntője életemnek.”

Ezután szépen odakanyarította a nevét, kiitta a konyakot, majd egy újabbat rendelt. És mialatt egyik pohárkával a másik után nyelte az italt, majdnem soronként siratta meg nagyszerű művét.

Már reggel kilencre járt az idő, amikor Svejklukás főhadnagyot imígyen költögette:

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, hogy a kirukkolást elaludta a főhadnagy úr és hogy nekem már indulnom kell a levéllel Királyhidára. Én már hét óraker is szóltam, aztán félnyolckor is, meg nyolckor is költögettem a főhadnagy urat, amikor már kiment a század a gyakorlótérre, de a főhadnagy úr csak átfordult a másik oldalára és tovább aludt... Főhadnagy úr, halló, főhadnagy úr...

A főhadnagy valamit dűnnyögve megint a másik oldalára akart fordulni, de ez sehogy se sikerült, minthogy Svejklukás lelketlenül megrázta és torkaszakadtából ordított.

– Főhadnagy úr... én elmegyek a levéllel föl Királyhidára.

A főhadnagy szenvedő szemekkel nézett föl Svejklukásra.

– A levéllel? Ahá, igen, a levéllel... Ez a levél borzasztóan diszkrét dolog. Érti ezt, ez kettőnk titka... Abtretien...

A főhadnagy ismét beburkolózott a paplanba, amiből Svejek az imént szívtelenül kihámozta és tovább aludt. Svejek pedig elindult Királyhida felé.

A Soproni-utca 16. számú házra nem lett volna nehéz rátalálni, ha útközben Svejek össze nem akadt volna az öreg Vodicska szapórral,* régi barátjával. Ez a Vodicska itt a stájerekhez volt beosztva, akiknek a kaszárnýája a tábor alatt feküdt. Vodicska évekkkel ezelőtt Prágában a Boistin lakott, ezért egészen természetes, hogy a szerencsés összetalálkozás örömeire betértek a brucki Vörös Bárányhoz címzett fogadóba, ahol közös ismerősük, Ruzsenka kisasszony mint pincérlány működött. Ruzsenka kisasszony szintén cseh volt és arról nevezetes, hogy a tábor valamennyi cseh önkéntese nála szokott hozomra mutatni.

Az utóbbi időben a vén csibész Vodicska a lovag szerepében tündökölt Ruzsenkánál, ami abban állott, hogy az összes menetzászlóaljából kihalászta az önkénteseket és erélyes eszközzel rábírta őket, hogy mielőtt a fronton a fűbe harapnának, fizessék ki adósságaikat Ruzsenkánál.

– Hová igyekszel tulajdonképpen – kérdezte Vodicska, miután a jó magyar borból az első kortyot leengedte bő torkán.

– Nagy titok ez, barátom – felelte Svejek –, de neked, mint régi havernek, elmondom.

És Svejek hajszál pontossággal elmondott mindent, mire Vodicska kijelentette, hogy ő, mint öreg szapór, nem hagyhatja Svejket magára egy ilyen fontos és bizalmas megbízással és éppen ezért a levelet együtt fogják átadni. Fényesen mulattak, felemlegették a régi jó időket, úgy, hogy amikor 12 óra után a Vörös Bárányból kiléptek, mindent igen egyszerűnek és szépnek találtak, azután meg mélyen meg voltak győződve arról, hogy nem félnek ők senkitől. Vodicska a Sop-

---

* Szapór: árkaász.

roni-utca 16. számú ház felé haladva, elmondotta Svejknak, hogy milyen ádáz harcban áll ő ezzel a betyár nációval. Szép kronológikus sorrendben előadta, hol mindenütt verekedett a magyarokkal, hol nem sikerült összeverekedni velük és miért.

– Egyszer Pándorban nyakon csíptünk egy magyar zsványt a kocsmában, ahová borozni mentünk mi szapőrök. Már a torkát fogtam és éppen egy jót akartam húzni a koponyájára a derékszíjjammal a sötétben, miután mi, ahogy hozzáfogtunk a dologhoz, bevágtunk egy pár flaskát a függő lámpába. Az ám, de egyszer csak elkezd ám kiabálni,

– Tondó, te marha, én vagyok a Purkrabek a 16-os Landwehrektől.

– Hajszálon múlt, hogy tévedés nem történt. Ezért aztán elláttuk a bajukat a Fertő-tónál. Ott állomásozik valamelyik faluban egy honvéd gépfegyverosztag és mi véletlenül beestünk abba a kocsmába, ahol ezek a paprikajancsik úgy járták a csárdást, mint a veszett kutyák. Aztán egész szél-tiben kitépték a szájukat és úgy bőgték a nótájukat, hogy: „uram, uram bíró uram...” Meg hogy: „lányok, lányok a faluban...” Mi odaültünk szembe velük, de a derékszíjkat odaraktuk magunk elé az asztra és azt mondtuk: „no megálljatok betyárok, adunk mi nektek lányok, lányokat.” Egy Mejsztrik nevezetű mindjárt ajánlkozott, hogy ő elmegy táncolni és kiveszi valamelyik magyar csibész kezéből a lányt. A lányok csupa jóképűek voltak, vastag lábú, nagyfenekű, szélescsípőjű vászoncelédek és akkora szemük volt, barátom, akár egy bögre. Ahogy a magyar fickók magukhoz szorították őket, látni lehetett, hogy kemény a mellük, mint egy jól fel-fűjt hólyag. És hogy jól esett a lányoknak, ahogy ott szorongatták őket. No, szóval, a mi Mejsztrik kománk beugrik a körbe és el akarja venni egy honvédtől a legszebb leányt. A honvéd persze morgott valamit, de a mi kedves Mejsztrik kománk rögtön lemázolt neki egyet. A honvéd leesett, mi pedig rögtön felkaptuk a derékszíjkat és a kezünk köré csavartuk, nehogy kirepüljön belőle a bajnét. Közéjük ugrottunk és én elkiáltottam magam: „Ne válogassátok, csak vágjátok!” Tyü, mi volt ott, testvér, úgy rángattuk vissza a lábunknál fogva őket az ablakból. Aki nem volt közülünk való, az mind kapott valamit. A községi

bírjuk meg a csendőrség is beleavatkozott aztán a dologba, de azok is kaptak rendesen. A vendéglőst is elnászpángoltuk, mert odakiáltott nekünk németül, hogy mi elrontottuk a mulatságot. Aztán a faluban még összeszedtük azokat, akik el akartak bújni előlünk. Egy szakaszvezetőt a falu végén csíptünk meg egy szénaboglyában. A szeretője árulta el nekünk, mert a bálban egy másik lánnyal táncolt. Ez a lány aztán odapártolt a mi Mejsztrikünkhöz és Királyhida felé ballagott vele. Az úton az erdő alatt szénaboglyák voltak. A lány behúzta Mejsztriket egy ilyen szénaboglyába és öt koronát követelt tőle. A koma erre végigvert a lány száján, hogy csak úgy csattant. Mejsztrik a lágernél ért utól bennünket és elmondotta, hogy mindig azt hitte, hogy a magyar nők tüzesebbek, mint a csehek, de ez a malac úgy feküdt ott, mint a tuskó és folyton járatta a száját. A magyarok – fejezte be a harc történetét Vodicska – csupa ilyen lacibetyárok.

Amire Svejik megjegyezte, hogy egyik-másik magyar nem is tehet róla, hogy magyar.

– Hogy-hogy nem tehet róla? – fortyogott dühösen Vodicska –, ne mesélj nekem számárságot. Aki magyar, az magyar, punktum. Fognának egyszer téged is úgy csülökre, ahogy velem csinálták, majd más-képp beszélnél. Amikor idejöttem a tanfolyamra, mindjárt az első napon összehajtottak bennünket valami iskolafélébe, mint egy nyáj birkát és egy ilyen marha arról kezdett nekünk magyarázni, hogy mi az, hogy fal. Lerajzolta nekünk, hogy kell a fundamentumot csinálni, hogy méri ki az ember. Aztán azt mondta, hogy aki ezt nem rajzolja meg úgy, ahogy ő mutatta, azt bezáratja és kikötteti. Krucifix, gondoltam magamban, hát ezért jelentkezik az ember a fronton tanfolyamra, hogy esténként ceruzával irkába rajzolgasson, mint egy iskolás-gyerek, vagy pedig azért-e, hogy távolabb kerüljön a fronttól? Olyan dühös lettem, hogy rá se tudtam nézni többet a barom magyarra, aki ilyen számárságokat pofázik az embernek. Legszívesebben szétvertem volna ott mindent azon minutumban, olyan mérges lettem. Még a kávé se vártam be, hanem lementem mindjárt Királyhidára. Mér-gemben egyébire se gondoltam, csak arra, hogy keresek egy csöndes

kis kocsmát valahol a városban, ahol jól teleshívhatom magam, aztán valami rendes kalamajkát csaphatok, nyakon verek egy pár embert és azzal békességben hazamegyek a barakkba. Azonban ember tervez, isten végez. Ott a folyó mellett, a kertek között csakugyan találtam egy csapszéket, ami olyan csöndes volt, akárcsak a templom. Mintha csak azért építették volna oda, hogy én ott ma kravált csináljak. Mindössze két vendég ült a helyiségben és csöndesen beszélgettek magyarul, ami még nagyobb méregbe gurított. Így aztán sokkal hamarabb és sokkal erősebben rúgtam be, mint gondoltam. Haragomban azt se vettem észre, hogy ott még egy helyiség van, ahová időközben vagy nyolc magyar huszár tért be. Hát alig sóztam oda egyet a két vendégnek, rámentek ám a huszárok. No aztán ezek a betyárok, ezek rendesen elbántak velem. Úgy összebunyóztak, úgy össze-vissza hajszoltak a kertek között, hogy egyáltalán nem is találtam többet vissza a barakkokhoz, csak reggel felé, és mindjárt maródivizitre kellett mennem. A maródiviziten aztán azzal magyaráztam ki a dolgot, hogy a téglagyárnál beleestem egy gödörbe és ott vertem így össze magam. Egész héten át vizes lepedőbe göngyölgettek, hogy be ne gyulladjon a hátam. Ezt kívánom neked is testvér, kerülj csak egyszer ilyen zsiványok közé... Nem is emberek ezek, hanem bestiák.

- Ki mit vet, azt arat, kedves barátom - felelte Svejka. - Csöppet se kéne csudálkoznod azon, hogy azok a huszárok is méregbe jöttek, hogy ott kellett hagyniok az asztalon a jó bort és téged hajszozni egész éjjel a sötétben a kertek között. Ott a kocsmában kellett volna téged helybenhagyni úgy istenigazában. Aztán, amikor jó puhára vertek, ki kellett volna dobni téged, az ajtó elé. Nekik is jobb lett volna, meg neked is. Nem kellett volna egész éjszaka ide-oda csavarognod. Ismertem Libnében egy Poroubka nevezetű snapszbutikost. Ennél a jóembernél egyszer egy drótostót rúgott be nagyon rendesen borovicskától. Mentül többet ivott a drótos, annál jobban szidta Poroubkát, hogy a pálinkát vízzel keveri, hogy a borovicska olyan gyöngye, akár száz évi keresetén borókapálinkát vehetne, azt egyszerre kiihatná és még mindig képes volna egy kifeszített kötélén végigmenni,

úgy, hogy a Poroubkát a karján vinné. Végre azt találta mondani a Poroubkának, hogy vén kutya és bestia. Erre a kedves Poroubka nyakonfogta a drótost, a szűrőket, az egérfogókat a fejéhez verte és kidobta az utcára. Majd a rolóhúzó rúddal csúnyán meghengerelte, végig az utcán egészen az Invalidus térig verte a drótost. Annyira belevadult a cséplésbe, hogy itt sem állt meg, hanem tovább hajtotta a Karlinán keresztül egészen Zsizskovig. Onnan a zsidókályhán keresztül Malešicig verte, ahol végre sikerült összetörni rajta a rolóhúzó rudat, amiután békésen visszatért Libnébe. Persze, nagy haragjában elfelejtkezett arról, hogy amíg ő odajárt, addig a csapszékben magukra maradnak a vendégek, aztán ezek a csibészek elgazdálkodják a pálinkáját. Úgy is történt. Amikor visszaérkezett ez a drága Poroubka a snapszbutikjához, hát a rolók félig le voltak húzva, a bolt előtt két rendőr állott, szintén elég rendesen becsudálkozott állapotban, amibe akkor jutottak, amikor a butikban a rendet helyre akarták állítani. Minden innivalónak kinyakalták a felét. Az utcán egy üres rumoshordó feküdt árván, a pult alatt pedig két berúgott pasas horkolt, akiket a rendőrök otffelejtettek és akik mindössze két krajcárt voltak hajlandók fizetni, mondván, hogy ők nem ittak több keménymagos pálinkát, mint két krajcár árát. Látod, így bűnhődik az, aki elhamarkodva cselekszik. Úgy van ez testvér, mint a háborúban. Addig hajtjuk, zavarjuk az ellenséget, míg aztán jómagunk nem győzünk szaladni előle.

– Jól megjegyeztem magamnak ezeket a betyárokat – felelte Vodicska –, ha egyszer egy ilyen huszár valahol a kezembe kerül, az aztán megkeserüli. Velünk szapórökkal nem jó kikezdeni, csak ennyit mondok neked. Przemysl alatt a fronton, volt egy Jebbacher nevű kapitányunk. Olyan ganéjt még nem hordott a föld a hátán. Annyit kínozott bennünket, hogy egy német fiú, aki azonban ennek dacára egész jóra való gyerek volt, egy Bitterlich nevezetű, öngyilkos lett miatta, Elhatároztuk tehát, rögtön, hogy mihelyt az oroszok megint fiú-zni kezdenek, hát a másvilágra küldjük mi ezt a Jebbacher kapitányt. Úgy is csináltuk. Ahogy az oroszok hozzáfogtak a lövöldözéshez, a puskázás hevében öt golyót engedtünk ebbe lacibetyárba. A pasas olyan szí-

vós volt, mint a macska, úgy kellett még két golyóval kihajtani belőle azt a maradék kis szuszt, nehogy kitudódjon a dolog. Halála előtt még dűnnyögött valamit, de olyan viccesen, hogy nem győztünk mulatni rajta.

Vodicska nevetett.

– Az ilyesmi napirenden van a fronton, koma. Egy bajtársam, aki most szintén nálunk van, azt mesélte, hogy Belgrádnál az ő százada szintén hazaküldte a főhadnagyot, aki olyan bestia volt, hogy marsozás közben lelőtt két bakát, mert nem bírtak továbbmenni. Haldoklás közben aztán a főhadnagy visszavonulási jelt adott le. Az emberek nagyot röhögtek az eseten.

Miközben ez a tanulságos, lebilincselő beszélgetés folyt, lassan a Soproni-utca 16. számú ház elé értek, a Kákonyi-féle vaskereskedéshez.

– Mégis jobb lesz, ha megvársz engem idelent – mondotta Svejik Vodicskának a ház bejárata előtt –, fölzaladok az első emeletre, leadom a levelet és megvárom a választ. Azzal rögtön lejövök.

– Mit, hogy elhagyjalak? – szólta Vodicska megütközve. – Barátom, te nem ismered a magyarokat, én mondom néked. Vigyázni kell itt, testvér. Én majd lemázolok neki egyet.

– Ide hallgass, Vodicska – mondotta Szejik komolyan –, itt nem egy magyarról van szó, hanem a magyar feleségéről. Már elmondtam neked az egész ügyet, amikor ott ültünk a cseh pincérnővel, hogy levelet viszek a főhadnagytól és hogy az nagy titok. Mondom, hogy a főhadnagyon a lelkemre kötötte, hogy erről egy élő léleknek se szabad tudnia, hiszen a te pincérnőd is azt mondta, hogy az ilyesmi nagyon diszkrét dolog. Senkinek se kell az orrára kötni, hogy az én főhadnagyon egy férjes vászoncselédnek leveleket írkal. Ezt te is helyeselted és bólogattál rá ott a kocsmában, amikor megmagyaráztam, hogy végre akarom hajtani a főhadnagyon parancsát, ahogy dukál. Most meg mindenáron galibát akarsz nekem csinálni.

– Te még nem ismeresz engem, Szejik – felelte komolyan Vodicska, az öreg szapór –, ha egyszer én azt mondtam neked, hogy elkísér-

lek, akkor jegyezd meg, hogy én a szavamnak állok. Ha ketten megyünk, az mindig biztosabb.

– Nem lehet, Vodicska testvér. Tudod te, hol van Vysehradon a Neklarovy-utca? Ismerted ott a Vobrinek lakatost? Nohát, ez a tisztességes ember egyszer, ahogy a lumpolásból hazajött, egy havert vitt magával a lakására aludni. Utána soká, nagyon soká nyomta szegény az ágyat. A felesége, valahányszor a sebeit kötözte a fején, mindig ezt mondogatta: „Látod, Toniczka, ha nem ketten jöttetek volna haza, akkor egy kis skandalummal megúszta volna a dolgot és én nem vágtam volna a fejedhez a tizedes mérleget.” Amikor már beszélni tudott szegény Vobrinek, akkor ő is egyetértett vele. „Igazad van, mamus, legközelebb, ha elmegyek valahová, senkit se fogok magammal hazacipelni.”

– Na még csak az hiányzik – heveskedett Vodicska –, hogy ez a magyar valamit is a fejünkhöz vágjon! Úgy fogom tarkón és úgy dobom le az emeletről, hogy repül, mint a srápnell. Ezekkel a magyar komákkal keményen kell bánni, nem szabad sokat okoskodni velük.

– Vodicska, nem is ittál még olyan sokat, én két meszellyel többet bevettem, mint te, hát gondold csak meg, testvér, nem szabad botrányt csinálni. Érted, én ezért felelős vagyok. Hiszen csak egy fehérnéről van szó.

– Lemázolok én annak a fehérnépnek is egyet, nekem az vurst. Svej, te még mindig nem ismered az öreg Vodicskát! Egyszer Zabehticben a Rózsaszigeten egy ilyen maskara nem akart velem táncolni, merthogy dagadt volt a szám. Az igaz, hogy a szám fel volt dagadva, mert éppen Hostivárból jöttem egy táncmulatságból. Képzeld el, mi csoda sértés az, egy ilyen szajhától. „No, mélyen tisztelt kisasszony – mondom neki –, ehun van magának is egy, hogy ne panaszkodjék.” Aztán lerámoltam neki egy olyan frászt, hogy fölborította poharastól az asztalt, ahol az apja, anyja ült a két fiútestvérével. Nem ijedtem én meg, testvér, az egész Rózsaszigettől se. Volt ott egy pár ismerősöm Vrsovicből, azok segítettek. Elhiszed-e, hogy Michléig hallatszott a zenebona? Aztán az újságok is írtak erről, amit ilyen és olyan jóté-

konysági egyesület rendezett kitűnő sikerrel. Azért mondom, testvér, hogy engem ott kiségtettek a haverek a bajból, tehát én se hagyom el a bajtársamat. Egy vagyonért se mozdulok el mellőled, testvér. Nem ismered te még a magyarokat... Azt hiszem, csak nem fogsz elkergetni magadtól, testvér, ha már oly sok idő óta nem láttuk egymást és pláne ilyen körülmények között.

– No, egyen meg a fene, hát gyere – mondta Svejek, végre beadva derekát –, de elővigyázatosnak kell lennünk, nehogy kellemetlenség legyen a dologból.

– Ne félj, testvér – mondotta Vodicska halkán, amikor a lépcsőn felfelé haladtak –, olyat dörzsölök le neki, hogy...

*

Svejek és Vodicska megállott Kákonyi úr lakása ajtajában. Mielőtt a csengő gombját megnyomták volna, Svejek így szólott Vodicskához:

– Halottad-e már, Vodicska, hogy az elővigyázatosság a bölcsesség anyja?

– Mit törődöm én vele – felelte Vodicska – fő, hogy ne adjunk időt arra, hogy a száját kitátsa.

– Nekem, Vodicska pajtás, nincs semmi beszélni valóm veled.

Svejek becsöngetett és Vodicska hangosan így szólott:

– Egy, kettő, mindjárt repülni fog a lépcsőn...

Az ajtó kinyílt és a szobalány magyarul kérdezte a két katonát, hogy mit kívánnak.

– Nem tudom magyarul – gúnyolódott Vodicska –, tanulj meg csehül, lányom.

– Verstehen Sie deutsch? – kérdezte Svejek.

– A pizschen.

– Also – folytatta ékes németséggel Svejek –, mondja meg a nagyságának, hogy beszélni akarok veled, hogy levelet hoztam neked egy úrtól, itt várom a gangon.

---

* „Ért németül?” – „Egy keveset.” – Tehát...

– Igazán csudálkozom rajtad – mondotta Vodicska Svejek háta mögött az előszobába lépve –, csudálkozom, hogy szóbaállsz ilyen népességgel.

– Jól be vannak rendezkedve. Két esernyőjük is lóg a fogason. Aztán Krisztus urunk képe sem a legutolsó...

Abból a szobából, ahonnan tányér és evőeszközök csöngése hangzott, a szobalány lépett ismét az előszobába és rossz németességgel mondotta Svejeknek:

– Azt mondta az asszonyom, hogy nincs ideje kijönni, ha hozott valamit, adja ide, én majd beviszem.

– Also – mondotta Svejek ünnepélyesen –, itt van egy levél az asszonyának, de hallgasson ám, kussoljon! Ich – mondotta Svejek ujjával magára mutatva – Antwort warten hier in die Vorzimmer.*

– Miért nem ülsz le? – kérdi Vodicska, aki már régen leült a fal mellett álló székre. – Ehol ni, még egy szék! Csak nem álldogálsz itt, mint egy koldus? Ne alázkodj meg a magyarok előtt. Meg fogod látni, hogy mennyi bajunk lesz még velük. De én, testvér, akkorát akasztok le neki!... Aztán hallod-e, hol tanultál te németül?

– Úgy magamtól – felelte Svejek.

Újabb szünet következett. Majd hirtelen szörnyű lárma hallatszott ki abból a szobából, ahová a cseléd a levelet bevitte. Kiabáltak, tányérok röpültek a földhöz, nehéz tárgyak csapódtak a padlóhoz és a tányértörés és csapkodás zajából kihallatszott az előszobába:

– ...sszam az anyád istenit, azt a megváltó krisztusát annak a büdös kurva anyádnak!”

Egyszerre kicsapódott az ajtó és az előszobába perdült egy javakorbeli férfiú szalvétával a nyakában, dühösen lóbálva kezében az imént kapott levelet.

Közvetlen az ajtó mellett ült Vodicska, az öreg szapór, úgy, hogy az izgatott úriember hozzá fordult először. Torkaszakadtából ordított:

– Mi ez? Hol van az a gazember, aki ezt a levelet hozta?

---

* „Én várni válasz itt előszobában.”

– Csak csínyján, hé! – mondotta Vodicska és felemelkedett a székről. – Ne ordíts úgy ránk, te marha, mert rögtön kirepülsz innen. Ha pedig tudni akarod, hogy ki hozta a levelet, úgy beszélj ott a bajtársammal. De beszélj ám tisztességesen vele, mert egy-kettőre kívül kerülsz ám az ajtón.

Most Svejik felé zúdult a szalvétás úr dühös szóáradata. Mindenféle fölösleges locsogás volt abban egyebek közt arról, hogy ők éppen az ebédjüket ették.

– Hallottuk, hogy ebédelnek – hagyta jóvá Svejik tört németséggel, majd csehül fűzte hozzá:

– Valóban gondolhattunk volna arra, hogy az ebédnél zavarjuk önöket.

– Csak ne alázatoskodj – szólt közbe Vodicska figyelmeztetően.

A haragos úr annyira gesztikulált, hogy a szalvétája már csak egyik csücskénél fogva libegett a nyakából. Heves handa-bandázással monddta, hogy előbb még abban a hiszemben volt, hogy csak helyiséget akarnak rekvirálni a katonaságnak.

– Sok katona fér be ide – mondotta Svejik –, de nem erről volt szó abban a levélben, amint erről ön is meggyőződhetett.

Az úr a fejéhez kapott és keserű szemrehányásokba kezdett. Elmondta, hogy ő is tartalékos hadnagy, hogy most is szívesen szolgálna, de sajnos, vesebaja van, hogy az ő idejében nem voltak a tisztek ennyire elbizakodottak és nem zavarták mások házibékéjét. Kijelentette, hogy a levelet beküldi az ezredparancsnokságra, a hadügyminisztériumba és nyilvánosságra hozza majd a lapokban.

– Uram – monddta Svejik méltóságteljesen törve a német nyelvet –, azt a levelet én írtam. Nem a főhadnagy, hanem én, az aláírás hamis. Fülíg szerelmes vagyok a maga feleségébe, ahogy Vrichlicky monddta. Nagyszerű asszony.

A dühöngő úr erre Svejikre akarta vetni magát, aki nyugodtan állott előtte, de az öreg szapőr, aki a felindult férj minden mozdulatát figyelte, ebben a pillanatban elgáncsolta és kitepte a levelet a kezéből, amivel ez az egész idő alatt hadonászott és zsebrevágta. Majd

amikor Kákonyi úr feltápáskodott, az öreg Vodicska torkon fogta és a következő pillanatban már hallani lehetett, ahogy a lépcsőn valami nehéz tárgy gurul lefelé.

Olyan gyors tempóban ment az egész, mint a mesében, amikor az ördög elviszi az embert. Az izgatott úrból csak a szalvéta maradt odafent. Svejek fölemelte a szalvétát és udvariasan bekopogtatott vele abba a szobába, ahonnan öt perccel ezelőtt jött ki Kákonyi úr és ahonnan most asszonyi sírás hangzott ki.

– Behoztam a szalvétát, asszonyom – szólt Svejek nyájasan a díványon zokogó hölgyhöz –, még rátiporhat valaki. Van szerencsém, asszonyom.

Svejek összevágta a bokáját, udvariasan szalutált és szépen kiment. A lépcsőn semmi nyoma se látszott a harcnak. Minden olyan nyugodt szabályszerűséggel folyt le, ahogy Vodicska elgondolta. Csak a kapualjban talált Svejek egy letépett gallért. Úgy látszik, itt játszódott le az utolsó felvonása e tragédiának, itt fejtette ki Kákonyi úr az utolsó ellenállást, mielőtt az utcára gurították.

Viszont az utcán annál mozgalmasabb volt a világ. Kákonyi urat a szembenlevő házba cipelték, ahol vízzel locsolták életre. Az utca közepén pedig Vodicska állott, a derék öreg szapőr. Mint egy hős orosz-lán, úgy harcolt néhány honvéddel és huszárral, akik földijük segítségére siettek. Mesterien csapkodott a derékszíjon lógó bajonéttal, akárcsak egy cséphadaróval. Már ő se volt egyedül. Oldalán néhány különböző ezredekből való cseh katona verekedett, már aki éppen errefelé vetődött.

Amint Svejek később elmondotta, ő maga se tudta, miként került a verekedők közé és miképp jutott a kezébe az egyik ijedt civil sétabotja, amivel heveder és bajonett hiányában harcolt. Jó sokáig folyhatott a csata, de mint minden szép dolognak, ennek is vége lett. A „bereitschaft”* lefogta és bevitte az egész társaságot. Svejek a bottal, melyet a járőrparancsnok corpus delictinek deklarált, békésen ballagott Vo-

---

* *Készenléti (rendőrség, járőr).*

dicska oldalán. Úgy vitte a botot a vállán, mint egy flintát. Az öreg Vodicska, a derék szapór, mélyen hallgatott az egész úton, csak amikor a kaszárnyaudvaron a főőrség előtt elhaladtak, akkor jegyezte meg melankolikusan Svejket felé bólintva:

– Nem megmondottam, hogy nem ismered te a magyarokat?

IV. ÚJABB BAJOK

Schröder ezredes gyönyörködve szemlélte Lukás főhadnagy sápadt arcát, a nagy karikákat a szeme alatt. A főhadnagy zavarában föl se nézett az ezredesre, hanem tekintetét a falra függesztette, mintha a legénység elszállásolási tervét tanulmányozná, mely az ezrediroda egyedüli ékessége volt.

Schröder ezredes előtt az asztalon néhány újság feküdt, kék ceruzával körülkeretezett cikkekkel, amiket futólag megegyeszer átnézett, majd ismét a főhadnagra pillantott és csendesen mondta:

– Tehát a főhadnagy úr már tudja, hogy legényét, Svejket, letartóztatták és minden valószínűség szerint be fogják szállítani a hadosztálybírószákhoz?

– Igenis, ezredes úr!

– Ezzel természetesen – mondotta az ezredes nyomatékosan, Lukás főhadnagy sápadt arcát figyelve –, az ügy még koránt sincs befejezve. Kétségtelen, hogy az ön tisztiszolgájával történt eset mélyen felháborította az egész helyi közvéleményt, és az incidens, bárhogy nézzük is, az ön nevével van kapcsolatban, főhadnagy úr. A hadosztályparancsnokság ebben az ügyben különböző iratokat küldött át az ezredparancsnoksághoz. Itt fekszik néhány hírnap is, amik az incidenssel foglalkoznak. Felolvashat nekem pár részletet, főhadnagy úr.

Ezzel átnyújtotta a lapokat a főhadnagnak, aki a körülkeretezett cikkeket monoton hangon olvasni kezdte, mintha valami iskolai olvasókönyvből biflázná, hogy: „a méz sokkal táplálóbb, mint a cukor”.

„Hol a mi jövőnk biztosítéka?”

– Ez a Pester Lloyd? – kérdezte az ezredes.

– Igenis, ezredes úr – felelte Lukás főhadnagy és tovább olvasott.

– „A hadviselés szigorúan megköveteli az osztrák–magyar monarchia minden néprétegének aktív közreműködését. Ha mi az állam biztonságát tartjuk szem előtt, akkor elsőrangú szükségesség, hogy a monarchia minden nemzetisége kölcsönösen támogassa egymást. A mi jövőnk garanciája éppen a nemzeteknek ebben az egymáshoz való jó viszonyában van. Derék katonáink minden áldozatkészsége és hősi előnyomulása hiábavaló, ha a front mögött élő nemzetek soraiban, tehát a frontot tápláló politikai ütőerben megszűnik az egység. Hősi csapataink győzedelmes előnyomulása megakadhat, ha a Hinterlandban lelketlen, rosszindulatú agitáció kap lábra, amely a monarchia népei között testvérharcot szítva próbálja aláásni birodalmunk népeinek szövetségét. Nem nézhetjük nyugodtan eme történelmi pillanatban annak a maroknyi embernek káros tevékenységét, akik lokálpatriotikus okokból meg akarják bolygatni e birodalom nemzetiségeinek együttműködését s ezzel veszélyeztetik csapataink akcióképességét, a birodalomban pedig a kultúrát és a civilizációt alapjaiban rendítik meg. Nem nézhetünk némán erre a jelenségre, amely beteg lelkek káros produktuma csupán, ami azonban mégis könnyen gyökeret verhet népeink szívében. Már több alkalommal módunkban volt hasábjainkon rámutatni arra a szomorú jelenségre, ami egyes cseh ezredekben, egyes gyanús személyiségek részéről nyilvánul meg, akik mit sem törődve az ezred hősi hagyományaival, rémes botrányokat rendeznek a magyar városokban. Az ilyen események alkalmasak arra, hogy kihívják a magyar nép ellenszenvét az egész cseh nemzet iránt. Hadbíróságaink szigorúan lépnek fel ezen személyekkel szemben, akik így tiporják sárba a cseh nemzet hősi tradícióit, azon nemzetét, melynek annyi kiváló fia volt már az osztrák–magyar monarchia nagy-szerű védelmezője, mint például Radetzky tábornagy és mások. Az ilyen gyanús elemek a cseh csőcselékből és cseh söpredékből rekrutálódnak, akik jórészt önként jelentkeznek katonai szolgálatra, csak

azért, hogy a világháborút használhassák fel a monarchia népei egységének megbolygatására és a Hinterland rendjének felforgatására. Mi egy alkalommal már felhívtuk a közvélemény figyelmét a ... számú ezred üzelmeire Debrecenben, melynek üzelmeit a magyar parlament is elítélte annak idején és amely ezred a zászlóját a fronton... (cenzúrázva). Ki lázította fel a cseh katonákat?... (cenzúrázva). Hogy mit művelnek idegen nemzetek fiai a mi magyar hazánkban, azt fényesen jellemzi a királyhidai eset, a lajtamenti magyar erősség botránya. Vajon a monarchia melyik nemzetének fiai azok a katonák, akik Kákonyi Gyula királyhidai kereskedőt megtámadták és véresre verték? A hatóságok elsőrangú, döntő feladata ezen gaztettek szigorú megvizsgálása. És nem felesleges felvetni azt a kérdést is a brucki katonai parancsnokságnak – melyet ez a kérdés szintén foglalkoztatott –, hogy milyen szerepet játszott Lukás főhadnagy a magyar királyság egy polgárának gyáva inzultusában. Lukás főhadnagy nevét élénken emlegetik Királyhidán e botrányos esettel kapcsolatban. Királyhidai tudósítónk jelentése szerint e pillanatban már terjedelmes anyag áll a hatóságok rendelkezésére és éppen a konkrét anyagra támaszkodva megállapítható, hogy a jelen történelmi korszakban égbekiáltó gaztettek minősíthető a királyhidai incidens. A „Pester Lloyd” olvasói természetesen figyelemmel fogják kísérni a vizsgálat menetét, mint-hogy állampolgári kötelességünk e vérlázító esettel mihamarább apró részleteiben is megismerkedni. Ezzel egyidejűleg természetesen kíváncsiak vagyunk arra a hivatalos jelentésre is, melyet a királyhidai gaztettel kapcsolatban az illetékes katonai hatóságok bocsátanak ki a közvélemény informálására. Egészen természetes, hogy ezzel a botrányos támadással, amely a királyhidai magyar lakosságot érte, a képviselőház is foglalkozni kíván. Egyszer és mindenkorra végét kell vetni ennek az állapotnak. Végre is a cseh katonaság nem tekintheti Szent István országát, amelyen keresztül a frontra vonul, szabad garázdálkodási területnek. Ha ennek a nemzetnek egyes hozzátartozói így reprezentálják a monarchia népeinek sorsrokonságát és még ma sem értik meg a helyzetet, legalább maradjanak szép csöndben, mert kü-

lönben a hadbírótság a golyó és a kötél által fogja megértetni velük, hogy engedelmesen alá kell vetniük magukat a közös haza nagy érdekeinek.”

– Ki írta alá ezt a cikket, főhadnagy úr?

– Barabás Béla szerkesztő és országgyűlési képviselő, ezredes úr.

– Egy közismert bestia, főhadnagy úr. Azonban a Pester Lloyd előtt a Pesti Hírlap is közölte ezt a cikket. Most azonban olvassa csak fel nekem a Soproni Napló cikkének hivatalos fordítását is.

Lukás főhadnagy most hangosan felolvasta ezt a cikket is, amelynek írója rendkívüli vehemenciával hangoztatta az alábbi habarcsos kitételeket:

„Az állami rezón parancsa.” „Az állami rend.” „Az emberi érzés és emberi méltóság.” „Kannibálok tobzódása.” „Az emberiség mézárása.” „Mameluk banda.” „A kulisszák mögött rájuk lehet ismerni” – és így tovább, mintha a magyarok volnának a legüldözöttebbek saját hazájukban. Úgy sírtak ezek a cikkek, mintha a cseh katonák magát a lapszerkesztőt is a földre tiporták volna és csizmájukkal a gyomrán táncolnának és mintha a szerkesztő úr ordítását valaki gyorsírással jegyezte volna fel.

„Néhány fontos kérdéstről általánosságban és aggasztóan hallgatnak – siránkozott a Soproni Napló –, és alig írnak valamit. Mindannyiunk előtt ismeretes a csehek viselkedése, de ismeretes az is, hogy kik fűtik ezt a pokolgépet s ki áll eme sorozatos gázságok háta mögött. A hatóságok éberségét egyéb fontos dolgok kötik le, amelyek az általános helyzettel állnak kapcsolatban és amiknek eredményeként meg kell akadályozni, hogy megismétlődjének az olyan dolgok, mint a legutóbb Királyhidán lejátszódott események. A mi tegnapi cikkünket tizenöt helyen megcenzúrázták, és így nem marad más hátra számunkra, mint annak a kijelentése, hogy ma különböző technikai okokból nem sok módunk van a királyhidai botrányral behatóbban foglalkozni. Kiküldött tudósítónk jelentése szerint a hatóságok teljes eréllyel nyomoznak ebben az ügyben. Egyedül azt tartjuk különösnek, hogy akik e mézárást elkövették, még mindig szabad-

lábön vannak. Ez különösen egy tisztre vonatkozik, aki híreink szerint még mindig büntetlenül szabadon jár-kél a katonai táborban, még mindig büszkén viseli a „papagájezred” paroliját s akinek nevét a tegnapelőtti Pester Lloyd és Pesti Napló már nyilvánosságra is hozta. Ez az úr nem más, mint Lukás főhadnagy, az ismert cseh sovíniszta, kinek üzelmeivel Savanyú Géza, a királyhidai kerület országgyűlési képviselője kíván foglalkozni.”

– Épp ily szeretettel írnak önről, főhadnagy úr, a „Királyhidai Hetilap”-ban és a pozsonyi lapokban is –, jegyzi meg Schröder ezredes –, ez azonban már kevésbé fogja érdekelni a főhadnagy urat, minthogy valamennyi egy kaptafára van ütve. Politikailag megindokolható, mivel mi osztrákok – most már akár csehek vagy németek – a magyarok ellen vagyunk, de hát... Ugy-e ért engem főhadnagy úr? Bizonyos, hogy itt tendenciózus dogokkal állunk szemben. Azt hiszem jobban fogja magát a „Komáromi Esti Lap” érdekelni, amely azt állítja önről, hogy fényes nappal Kákonyi úr jelenlétében Kákonyiné öngagságán erőszakot akart elkövetni az ebédlőben, miközben férjét karddal kényszerítette arra, hogy felesége száját törülközővel fogja be, hogy ordítása ne hallatsszon ki az utcára. Ez a legfrissebb hír önről, főhadnagy úr.

Az ezredes nagyot nevetett és tovább folytatta:

– A hatóságok nem teljesítették kötelességüket. A helyi lapok preventív cenzúrája szintén a magyarok kezében van. Azt teszik velünk, amit akarnak. A tisztjeink ki vannak szolgáltatva holmi disznó civil magyar újságírók sértegetéseinek. Csak a mi erélyes fellépésünk, illetve a hadosztálybíróság távirati tiltakozásának köszönhető, hogy a pesti ügyészség lépéseket tett néhány elkényeztetett újság szerkesztőségében bizonyos munkatársak letartóztatása iránt. A legjobban a „Komáromi Esti Lap” szerkesztője fog ráfizetni az esetre, a halála napjáig sem fogja elfelejteni az esti lapját. Engem, mint az ön feljebbvalóját a hadosztálybíróság megbízott azzal, hogy hallgassam ki a főhadnagy urat. Ezzel egyidejűleg átküldték hozzám az ügy összes aktáit. Minden a legjobb úton volna, ha ez a szerencsétlen Svejek nem lenne a világon. Vele együtt tartóztatnak le egy Vodicska nevű szapórt

is, akinél a verekedés után megtalálták az ön levelét, főhadnagy úr, amit ön Kákonyiné őnagyságának írt. A maga Svejke a vizsgálatnál állítólag kijelentette, hogy az nem az ön levele, hanem azt a levelet ő maga írta. Ezek után elébe rakták az ön levelét, hogy írja le még egyszer az írás összehasonlítása végett, aminek az lett a vége, hogy az a barom Svejke az ön levelét egyszerre megzabálta. Ezek után az ezredirodából elküldtük a főhadnagy úr jelentéseit, hogy Svejke írásával összehasonlítsák és íme itt az eredménye.

Az ezredes fellapozta az aktákat és a következő passzusra mutatott: „A vádlott Svejke József megtagadta a neki diktált szöveg leírását azzal, hogy az éj folyamán elfelejtett írni és olvasni.”

– Én nem tulajdonítok különösebb fontosságot annak, amit az ön Svejke, vagy Vodicska szapőr vallanak a hadbírószágon. Svejke és a szapőr kijelentették, hogy mindössze egy kis tréfáról volt szó és ebből az ártatlan tréfából született az egész félreértés. Azt vallották, hogy a civilek támadták meg őket és a két katona csupán katonai becsületét védte. A vizsgálat viszont megállapította, hogy micsoda jómadár ez az ön Svejke! Nevezetesen, arra a kérdésre, hogy miért nem tett beismerő vallomást, ez a bitang a jegyzőkönyv szerint így válaszolt: „Én éppen olyan helyzetben vagyok most, mint Panuska akadémiai festő szolgája volt, akit azzal vádoltak, hogy eltulajdonított egy művészi Szűzmária képet. Azt is úgy faggatták, mint engem és nem tudott mást mondani az ártatlansága bizonyítására, mint azt, hogy: „köpjek vért, uraim?”

– Természetesen én az ezredparancsnokság részéről gondoskodtam arról, hogy a hadosztálybírószágon kötelező közlés utasításával helyreigazító közleményt adjon le a lapok részére. Ma már el is küldtem ezt a közleményt és ezzel azt hiszem mindent megtettem az iránt, hogy jóvá tegyem azt... ami... amit ezek a civil bestiák haszontalan cikkeikkel előidéztek. Azt hiszem egész jól stilizáltam:

„A N... számú hadosztálybírószágon valamint a N... számú ezredparancsnokságon kijelenti, hogy a helyi lapokban megjelent hírek, amelyek a N... számú ezred legénységének garázdálkodásáról szól-

nak, a legcsekélyebb mértékben sem felelnek meg a valóságnak. A fentnevezett katonai hatóságok kijelentik, hogy az összes ilyen irányú híresztelések az első betűtől az utolsóig szemenszedett hazugságok és éppen ezért az összes ilyen valótlan híreket terjesztő lapok szerkesztősegei ellen az eljárást haladéktalanul megindítják.”

– A hadosztálybíróóság különben már át is írt az ezredparancsnok-sághoz – folytatta az ezredes –, hogy véleménye szerint szervezett támadásról van szó, azon katonai alakulatok ellen, melyek Ciszlajtániából Transzlajtániába jönnek. Sőt még összehasonlításokat is tesznek, hogy mennyi katonát szállítunk mi a frontra és mennyit szállítanak ők! Hát nem disznóság ez? Kijelentem önnek, főhadnagy úr, hogy jobban szeretem a cseh katonaságot, mint ezt a magyar bandát. Ha elgondolom, hogy ezek a magyarok rálóttek II. menetzászlóaljunkra, mely nem tudta, hogy a magyarok lönek rájuk és tüzelni kezdett a jobbszárnyon álló Deutschmeisterekre!... A Deutschmeisterek erre szintén tévedésbe estek és a szomszédos boszniai ezredünkre nyitottak borzalmas tüzet. Ez volt aztán a szituáció, főhadnagy úr! Én éppen a dandártörzsnél voltam ebéden. Tudniillik első napon kénytelenek voltunk sonkával és konzervlevelessel beérni és azért mentünk be a dandárhoz, ahol finom tyúklevés, rizses filé és sajtos fánk volt ebédre. Előttevaló este felakasztottunk egy szerb borkereskedőt, így aztán 30 éves borok kerültek az asztalra. Képzelheti, mennyire örültünk az ebédnek valamennyien. A levest már megettük és éppen a tyúkhúshoz akartunk hozzányúlni, amikor kitört a csata. Persze, a mi tüzéségünk, melynek fogalma sem volt arról, hogy a mieink lövöldöznek egymásra, gyilkos tüzet nyitott saját vonalainkra. Egy gránát, képzelje el, egészen a dandártörzshöz robbant. A szerbek azt hitték, hogy nálunk lázadás tört ki, tehát minden oldalról előretörték ellenünk és már kezdtek átszállingózni hozzánk a folyó innenső partjára. A dandárparancsnokot a telefonhoz hívták, a hadosztályparancsnok lármát csapott, hogy micsoda botrány folyik a dandár állásaiban, hogy éppen most kapott parancsot a hadtesttől, hogy éjjel 35 perckor rohamozzuk meg a szerb balszárnyat. Mi képezzük a tartalékot, tehát szüntes-

sük be azonnal a tüzet. De hogy lehetett volna ilyen szituációban kiadni a „Feuer einstellen” vezényszót? A dandár telefonközpontja jelentette, hogy semmire sem kap összeköttetést, csak a 75-ös ezred törzse jelentkezik, mely éppen most kapott parancsot a hadosztálytól, hogy „kitartani!” És hogy a mi hadosztályunkkal nincs összeköttetésük, hogy a szerbek elfoglalták a 212-es, valamint a 327-es magaslátokat. Aztán azt jelentették a telefontól, hogy a hadosztály egy zászlóalj kiküldését kéri a telefonösszeköttetés helyreállítására. Mi erre áttettük a telefont a hadosztály vonalára, de ekkorra már megtagadta az összeköttetést, mivel a szerbek közben mind a két szárnyon már hátbakaptak minket és a centrumunkat háromszöggé nyomták, ahol aztán ott is maradt minden: ezredek, tüzérség, trén az egész autóparkkal, a raktár és a tábori kórház. Két napig nyeregben voltam. A hadosztályparancsnok a dandárparancsnokkal együtt fogságba esett. És mindennek az okozói a magyarok voltak, azzal, hogy lődözni kezdtek a mi második menetzászlóaljunkra. Magától értetődik, hogy aztán a mi ezredünkre akarták kenni az egész disznóságot.

Az ezredes köpött egyet.

– Most meggyőződhetett róla, főhadnagy úr személyesen, hogy mennyire kihasználták a magyarok az ön királyhidai kalandját.

Lukás főhadnagy felsóhajtott.

– Főhadnagy úr – fordult az ezredes bizalmasan Lukáshoz –, tegye a szívére a kezét! Hányszor hált ezzel a Kákonyinéval?

Az ezredes ma jó hangulatban volt.

– Ugyan ne meséljen nekem, hogy csak most kezdett levelezni velem. Amikor én a maga korában voltam, főhadnagy úr, egyszer három hetet töltöttem Egerben geometriai kurzuson. Ha látta volna, mit csináltam én az alatt a három hét alatt. Egyebet se csináltam, minthogy magyar nővel háltam. Fiatallal, öreggel, férjes asszonnyal, ahogy jött. Barátom, olyan alaposan megtáncoltattam őket, hogy amikor visszakerültem az ezredhez, alig bírtam a lábam mozgatni. A legjobban egy ügyvéd felesége bánt el velem. Az a bestia folyton az orromat harapta közben, és le se tudtam húyni a szememet.

– Most kezdett volna levelezni velem? – az ezredes bizalmasan a főhadnagy vállára ütött –, tudjuk, tudjuk, csak ne meséljen ilyesmit. Nekem megvan a magam véleménye az egész dologról. Mindenesetre ebben az ügyben be kell szüntetni a vizsgálatot, de nekem tetszik ez a svihák. Ellenben tudja főhadnagy úr, az a Svejek mégis derék gyerek. Sneidig volt, ahogy a dolgot a levéllel csinálta. Önt, főhadnagy úr, a lapok kompromittálták, úgy, hogy további ittmaradása lehetetlen. Egy héten belül indul a menetszázadunk az orosz frontra. Ön a legidősebb tiszt a 11. századnál, tehát ön fog velem menni, mint századparancsnok. A dandárnál már elő van készítve minden. Mondja meg a számvivő őrmesternek, hogy a Svejek helyett keressen új puccert önnek.

A főhadnagy hálásan pillantott az ezredesre, aki közben imigyen folytatta:

– Svejket pedig beosztom a főhadnagy úr századához századordonáncknak.

Az ezredes felállt és kezét nyújtott a holtápadtra vált főhadnagynak.

– Ezzel minden el van intézve. Sok szerencsét kívánok, főhadnagy úr. Tüntesse ki magát a keleti hadszíntéren és még ez életben viszontlátjuk egymást, járjon többet a társaságunkba, nehogy ismét elkerüljön bennünket, mint annak idején Budweisben...

Lukás főhadnagy hazafelé ment, szinte önkívületben mormogta magában:

– Századparancsnok, századordonánc... és lelki szemei előtt Svejek alakja tűnt fel...

Vanek számvivő őrmester, amikor Lukás főhadnagy Svejek helyett új tisztiszolgát kért tőle, így szólt:

– Azt hittem, hogy a főhadnagy úr meg volt elégedve Svejekkel.

Amikor azonban azt hallotta, hogy az ezredes Svejket a 11. század ordonánckává nevezte ki, örömmel kiáltott fel:

– Mégis csak jó az isten hozzám!

A hadosztálybíróság rácsos épületében előírás szerint reggel hétkor kelnek. Összetakarítják a földön a porban szétteregetett szalma-

zsákokat annak rendje és módja szerint. Priccsek itt már nincsenek. Pokrócokat raknak a szalmazsákokra, melyek szabályos távolságban fekszenek egymás mellett a padlón. Mikor ezzel a munkával elkészültek, leülnek a foglyok a fal melletti fapadokra. Azok, akik a frontról kerültek ide, vagy tetűkereséssel vagy pedig élményeik elmesélésével foglalkoznak.

Svejk és az öreg Vodicska szapőr néhány különböző ezredből és alakulatból való katonával az ajtó melletti padon üldögélt.

– Gyerekek, nézzétek azt a magyar betyárt ott az ablaknál – mondta Vodicska –, nézzétek, hogy imádkozik a nyavalyás, csakhogy jól végződjön az ügye. Szét kéne tépni a száját egyik fülétől a másikig.

– Ugyan hagyj már békén, az egész jóra való ember – mondta Svejk –, az azért van itt, mert nem akart berukkolni katonának. Az valamilyen szektából való. Olyan vallása van, ami tiltja a katonáskodást. Azért zárták be a szerencsétlent, mert nem akar megölni senkit. Isten parancsához tartja magát. De majd megégetik szegénnyel az isten parancsolatát. A háború előtt élt Magyarországon egy Nemrave nevezetű úr, aki nem akarta a puskát még csak a vállára sem venni, mikor besorozták. Azt mondta, hogy elveivel ellenkezik a fegyverviselés. Bezárták, aztán megint elvitték esküdni, de ő csak nem esküdött, azt mondta, hogy a fegyverfogás elvei ellen való, tehát nem esküszik.

– Buta ember lehetett – mondta az öreg Vodicska –, meg kellett volna esküdnie mindenre, aztán fütyülni az esküjére.

– Engem már háromszor eskettek fel és most már harmadszor vagyok itt szökés miatt – mondta egy infanterista –, és ha nem volna orvosi látlevelém arról, hogy tizenöt évvel ezelőtt gyengeelméjűség-ből leütöttem a nagynénémet, most talán már harmadszor lőnének agyon. De így megsegít mindig a boldogult tantikám és kihúzza a slamasztikából. Még a háborúból is ép bőrrel kerülök haza.

– És miért ütötted agyon a nagynénédet? – kérdi Svejk.

– Hát miért ütök agyon az embert? – felelte a kedves infanterista.
– Mindenki gondolhatja, hogy nem a szép szeméért, hanem a dohányért veri agyon az ember a tantit. A vén boszorkánynak öt takaré-

könyve volt. Éppen a kamatokat kapta meg, amikor kiéhezve, leron-
gyolódva látogatóba jöttem hozzá. Rajta kívül nem volt egyetlen élő
lélek rokonom a világon. Szóval hozzá kellett, hogy forduljak segítség-
gért. Kértem, hogy szánjon meg... na... ő pedig azt mondta, az aljas,
hogy menjek dolgozni, minthogy elég erős vagyok. Egyik szó a mási-
kat követte és én hogy, hogy nem, úgy végighúztam egy párszor egy
görbe vassal a nénikém koponyáján. Úgy szétesett ettől a pár gyenge
ütéstől a feje, hogy nem ismertem rá. Azt se tudtam, hogy a tantim-e
vagy se? Leültem melléje a földre és csak azt hajtogattam: „az én tan-
tim vagy te, vagy nem vagy az én tantim?”

– Úgy találtak meg másnap a szomszédok mellette ülve a padlón.
Sokáig voltam a slupai bolondokházában, aztán mikor a háború előtt
Bohnicban, a központi elmeógyógyintézetben a bizottság egészséges-
nek talált, rögtön elküldtek a katonasághoz, hogy utánaszolgáljam a
bolondokházában eltöltött éveket.

Sovány, szomorú külsejű katona haladt el mellettük, kezében seprű
és lapát.

– Ez egy tanító a mi utolsó menetszázadunkból – szólalt meg
Svejk mellett egy vadász –, most takarít szegény bolond. Rendes, tiszt-
ességes ember. A saját költeményei miatt ül most nálunk.

– Hé, tanító, gyere csak ide – szólt a vadász a seprűs ember után,
ki komoly arccal közeledett Svejk padja felé.

– Mondd csak el nekünk azt a tetűindulót.

A seprűs katona köhintett párat, majd csendesen szavalni kezdett:

Minden tetves, minden viszket,
Nagy tetvek másznak mireánk,
Tábornokunk is ettől reszket,
És folyton váltja a ruhánk.
A hadseregben a tetveknek
Jó a sorsuk és vidám,
Porosz tetvek lakzit ülnek,
Hitvesük osztrák tetűlány...

A sovány, szomorú katona-tanító leült Svejek mellé a padra és fel-sóhajtott:

– Ennyi az egész és ezért már négyszer hallgatott ki a hadbíró úr.

– Ez csakugyan szóra sem érdemes – mondotta Svejek –, attól függ minden, hogy mit fognak a tetű alatt érteni ezek a számár osztrák bírák. Még jó, hogy beleírta a szép kis versébe azt a szót a lagziról. Ez úgy meg fogja zavarni ezeket a trottyosokat, hogy tisztára belebolondulnak. Magyarázza meg nekik, hogy a tetű, amelyikről a versben szó van, az egy kantetű, aki nem is mászhatik másra, mint egy tetűmenyecskére. Így mondja, különben nem kerül ki a csávából, barátom. Mondja, hogy nem akart a költeményével senkit sem sértegetni, ez világos, aztán mondja meg a hadbíró úrnak, hogy a verset csupán a maga mulattatására írta. Aztán mondja még azt is, hogy a vaddisznók között a hímdisznót vadkannak hívják, tehát a hímtetűt kantetűnek nevezik mindenfelé.

A tanító tovább sóhajtozott.

– A hadbíró úr rosszul tud csehül, ez a baj. Én is valami ilyesmit mondtam neki, de rám kiáltott, hogy a hímtetű az csehül „vesak”. A nőnemű tetű pedig – Sie gebildeter Kerl* – úgy hangzik, hogy „ten ves”. Also maskulinum: „ta fesak”. Wir kennen unsere Pappenheimer.**

– Szóval – mondotta vigasztalóan Svejek –, az ügye csehül áll. De azért nem kell elveszíteni minden reményt, minden jóra fordulhat még, ahogy a Janicsek cigány mondotta 1879-ben, amikor kettős rablógyilkosságért a nyakába tették a kötelet. És el is találta az a jámbor férfiú, mert nem is akasztották fel aznap, minthogy éppen aznapra esett őfelsége születésnapja, amikor tudvalévően nem akasztanak. Így aztán csak másnap kötötték fel, amikor a születésnap ünnepségeken már túl voltak. És mekkora szerencséje volt akkor is annak a Janicseknek. Ugyanis, harmadnapra megjött a megkegyelmezése is.

---

* *Maga művelt fickó.*

** *Jól ismerjük az embereinket (régí szólás).*

Sőt új tárgyalást rendeltek el az ügyében, mert minden jel arra mutatott, hogy a kettős rablógyilkosságot egy másik Janicsek nevű követte el. Ezután kénytelenek voltak kiásni ezt a Janicsek nevű cigányt a fegyencmetetőből és a pilzeni katolikus temetőben rehabilitálták. De akkor meg rájöttek, hogy Janicsek nem is volt katolikus, hanem evangélikus, amiután megint kiásták és átvitték az evangélikus temetőbe, aztán...

– Kapsz egy pár olyan frászt, hogy elzöldülsz – vág bele Svejek elbeszélésébe az öreg Vodicska szapőr –, mi mindent ki nem találsz itt már! Az ember nagy gondokban van a hadosztálybíróság végett és ez a lóköető tegnap is, amikor a kihallgatásra vitték, egész úton a Jerikói rózsáról dumált nekem.

– Azok nem is az én szavaim voltak – védekezett Svejek –, a Panuska festő szolgája, a Mátyás mesélte egy öreg asszonynak, aki azt kérdezte tőle, hogy is néz ki a jerikói rózsza? Mire a derék Mátyás így válaszolt: „Vegyén egy darab száraz tehénszart és tegye azt egy tányérra, aztán öntse le vízzel, amitől szép zöld színt fog kapni az egész mismás, így fest aztán a jerikói rózsza.” – Ezt a marhaságot nem én találtam ki, de hát kellett valamiről beszélgetni, amikor kihallgatásra viszik az embert. Én csak vigasztalni akartalak, Vodicska testvér.

– Ezt nevezed vigasztalásnak? – köpött Vodicska keserű megvetéssel. – Az ember feje tele van gonddal, hogy miként fog kimászni ebből a slamasztikából, hogy kikerülve leszámolhasson ezzel a magyar bagázssal, erre te ideállsz és tehénszarral vigasztalod az embert. Nem is tudom, hogy fizessem vissza ezeknek a bestia magyaroknak mindent, amikor itt ül az ember becsukva és hozzá azt kell mondania a hadbírónak, hogy nem is haragszik erre a magyar nációra. No, kutya élet ez, testvér. De csak el tudjak egyet kapni az anyja szakramentumát, úgy megfojtom, mint egy kölyökkutyát. Majd adok én nekik „isten áldd meg a magyart” a sok bestiának, meg fogják még ezek emlegetni a Vodicskát.

– Nem kell begyulladni koma – mondja Svejek –, majd csak rendbejön minden. A legfőbb dolog, hogy az ember a bíróság előtt csak a va-

lótanságot mondja, amelyik ember vallomásra fogatja magát a bírótól, az elveszett ember. Abból nem lesz rendes ember ebben az életben. Egyszer, amikor Osztraván dolgoztam, következő érdekes eset történt. Egy derék bányászember négy szemkőzt elverte a mérnököt. Az esetet senki sem látta, az ügyvéd azt mondta a munkásnak, hogy tagadjon mindig és mindent tagadjon. A törvényszék elnöke olyan szépen könyörgött neki, hogy ismerjen be mindent, de ő csak tagadtott rendületlenül. Azt mondta neki az elnök, hogy a beismerés megkönnyíti a lelkiismeretet, de ő csak tovább tagadtott, mire aztán kénytelenek voltak felmenteni a bányászt, mert alibit is tudott felmutatni, hogy ugyan e szent napon Brünbenen...”

– Jézus Mária – kiáltott Vodicska –, én nem bírom ki tovább. Mi az isten nyavalyájának mesél ez annyit össze-vissza, nem értem? Tegnap a kihallgatáson is volt velünk egy ilyen ember, mint ez. Amikor azt kérdezte tőle a hadbíró, hogy mi a foglalkozása civilben, azt mondta: „füstölök a keresztnél” és több mint egy félórába került, míg a hadbíró megértette valahogy, hogy az ember a fűjtatót kezeli az öreg Kereszti nevű kovácsnál. Aztán azt kérdi a hadbíró: „Szóval maga civilben segédmunkás?” Mire ez kézzel lábbal szabadkozik, hogy: „Már hogy volnék én a segéd, az a Hibs-Franta.”

Kívülről lépések és hangok hallatszottak. Az ő hangosan felkiáltott a folyosón: Zuwachs.

– Megint többen leszünk – mondta Svejek örömmel –, talán felszedett az új ember egy pár cigarettacsutkát valahol.

Az ajtó kinyílt és a terembe az az egyéves önkéntes lépett be, akivel Svejek Budweiszban ült együtt és akit az ezredes konyhamunkára szánt annak idején a legközelebbi menetszázadhoz.

– Dicsértessék a Jézus Krisztus – mondotta az önkéntes a terembe lépve, mire Svejek az összesség nevében tisztességgel felelt:

– Mindörökké ámen.

Az önkéntes örvendezve nézett Svejekre és letette a padon ülő cseh kolónia elé a magával hozott pokrócot. Majd szépen lefejtette lábáról a kamásnit, ami alatt szép sorjában cigaretták voltak elrejtve, és be-

csülettel szétoztotta a jelenlévők között. Majd az egyik bakancsát lehúзва kivett egy gyufaskatulyadarabkát és néhány művésziessen hosszába metszett gyufaszálat, aminek a foszforfeje szépen közepén ketté volt vágva. Gondosan rágyújtott cigarettájára, miután mindenkinek tüzet adott s csendesen megszólalt:

– Lázadással vádolnak.

– Az semmi – mondotta Svejek megnyugtatólag –, az vicc, kedves barátom.

– Hát persze – mondta az önkéntes –, ha így akarják megnyerni a háborút, ilyen bírósági tárgyalásokkal, hát csak csinálják. Ha mindenáron pörösködni akarnak velem, hát csak pörösködjenek. Az általános szituáción ez a pör egyáltalában nem fog változtatni.

– Hogy csináltad ezt a lázadást? – kérdezte az öreg Vodicska nagy szimpátiával szemlélve az önkéntest.

– Nem akartam reterátot pucolni a főőrségen – felelte az önkéntes nyugodtan –, amiért megint az ezredeshez vezettek. Ez aztán egy disznó, ez a mi ezredesünk. Azt kezdte ordítózni, hogy engem az ezredrapporton elítélt, hogy én egész közönséges fegyenc vagyok, hogy ő még csak azon csudálkozik, hogy engem a föld még egyáltalán a hátán visel és szégyenében még tud forogni, mert a világon egy ilyen ember él, mint én vagyok, aki önkéntesi joggal tisztí méltóságra aspirál, azonban viselkedésével feljebbvalóinak csak utálatát és megvetését tudta kiérdemelni. Erre én azt feleltem, hogy a föld keringése nem állhat meg csak azért, mert a világon egy olyan egyéves önkéntes van, amilyen én vagyok, annál is inkább, mert a természeti törvények sokkal erősebbek, mint az én egyéves önkéntesi pertlim és hogy szeretném látni azt az embert, aki engem arra tudna kényszeríteni, hogy kipucoljak egy olyan reterátot, amit nem én rondítottam össze, bár jogom lett volna összerondítani attól a rohadt káposztától meg romlott birkahústól, amit a mi disznó ezredkonyhákon adnak. Aztán még azt mondtam az ezredesnek, hogy furcsának találom abbéli nézetét, miszerint a földnek engem nem szabadna a hátán hordozni, végre is miattam még sem törhet ki a földrengés! Az ezredes úr az

egész expozém ideje alatt nem tudott egyebet tenni, mint a fogát csikorgatta, akárcsak egy kanca, akinek fagyott répa került a nyelvére. Majd ismét rám ordított:

- Ki fogja-e pucolni a reterátot, igen vagy nem?!
- Alássan jelentem, a reterátot nem fogom kipucolni.
- Ki fogja pucolni?!... Sie Einjähriger!
- Nem fogom kipucolni, jelentem alássan.
- Krucifix Sakrament, maga nem egy, hanem száz reterátot fog kipucolni!

– Alázatosan jelentem, nemhogy százat, de egyet sem fogok kipucolni... és így ment ez, kedves bajtársaim, tovább.

– Ki fogja pucolni a reterátot – nem fogom kipucolni a reterátot. Úgy repült ez a boldogtalan reterát a levegőben ide-oda, mint a Paula Moudra-féle gyermekmesékben a közmondások. Az ezredes úgy futkosott föl és alá az ezredirodában, mint a megveszett oroszlán, míg végre belefáradt és leült az asztalhoz: „Gondolja meg jól a dolgot, önkéntes” – mondta az ezredes belefáradva a feleselgetésbe –, be fogom vitetni magát a hadosztálybírószákhöz lázadás miatt. Azt hiszi, hogy maga az első önkéntes, akit a háborúban agyon fognak löni? Téved, barátom, Szerbiában kettőt akasztottunk fel csak a tizedik századból, egyet pedig a kilencedikből lőttünk agyon, akárcsak az őzet és miért? Csakis a kemény fejük miatt. A két önkéntes megtagadta az engedelmességet Szabácsnál, nem akarták leszúrni egy szerb komitácsi* feleségét és fiát. A kilencedik századból való önkéntest pedig azért kellett agyonlőnünk, mert nem akart tovább menni, hogy dagadt a lába és hogy lúdtalpú... No ki fogja pucolni a reterátot, igen vagy nem?”

- Nem fogom kipucolni, jelentem alássan.
- Az ezredes rámnézett és ingerülten kérdezte:
- Mondja, nem pánszláv maga?
- Nem vagyok pánszláv, jelentem alássan.

---

* Komitácsi: szerb gerilla.

Aztán elvezettek és tudomásomra adták, hogy lázadással vagyok vádolva.

– A legjobban teszed – mondta Svejks –, ha most hülyét szimulálsz. Amikor én a kerületi fogházban ültem, volt ott velünk egy derék, okos művelt ember, egy kereskedelmi iskolai tanár. A frontról dezertált az a finom ember és a hatóságok nagy port akartak csinálni az ügyéből, példás ítéletet: akasztani akarták, hogy a többieket elrettentésék. És ez a jó ember szépen és könnyen kievickélt a csávából. Mit tett ez a művelt ember? Szimulált, örökölt terheltséget játszott. Mikor a törzsorvos megvizsgálta, azt mondta az orvosnak, hogy egyáltalában nem szökött meg a frontról, hogy ő csupán kicsi kora óta szívesen utazik, neki utazási vágyai vannak, mentül messzebbre kalandozni. Elmondotta, hogy egyszer Hamburgban vette magát észre, egyszer pedig Londonban és maga sem tudta, miként került oda. Elmondotta a törzsorvosnak, hogy az apja idült alkoholista volt és még a születése előtt felakasztotta magát, hogy az anyja prostituált volt és deliriumban halt meg. A fiatalabb leánytestvére a vízbe fulladt, az idősebbik a vonat elé vetette magát, hogy a bátyja Vichordon a vasúti hídról ugrott le, hogy a nagyapja megölte a feleségét, miután a ruháját petróleummal leöntötte és felgyújtotta, hogy a másik nagymamája pedig sátoros cigányokkal lődörgött és a börtönben gyufaoddal megmérgezte magát. Hogy egyik nagybátyját már többször büntették gyűjtogatásért és az utolsó alkalommal egy kis darab üvegcsereppel elvágta az ütőerét a nyakán. Elmondta továbbá, hogy apai ágról való egyik unokanővére Bécsben leugrott a hatodik emeletről. Magáról pedig azt mesélte, hogy módfelett rossz nevelésben részesült és tíz éves korában még nem tudott beszélni, mert hathónapos korában, amikor az asztalon pólyázni akarták és egy pillanatra kimentek a szobából, egy macska lerántotta az asztalról, úgy, hogy pont a fejére esett. Hogy időről időre éppen emiatt erős fejfájása van és ilyenkor természetesen nem tudja, hogy mit csinál és pont ilyen állapotban utazhatott el a frontról Prágába és csak akkor tért magához, amikor a katonai rendőrség a „blekben” letartóztatta. Barátaim, ha láttátok volna, milyen

szépen hazaküldték ezt a drága okos embert. Az öt ember, aki vele volt egy szobában, mind felírta magának papírra a kitűnő receptet:

Apja alkoholista, anyja prostituált,

I. nővére (vízbefúlt),

II. nővére (vonat),

fivére (a hídról),

nagyapja (feleségét petróleum, meggyújtotta),

II. nagyanyja (cigányok, gyufa) és így tovább.

– No aztán az egyik elkezdte mondani a törzsorvosnak a receptet. De még a nagybácsijáig sem ért el, a törzsorvos félbeszakította, mint-hogy ez aznap a harmadik ilyen eset volt. „No, te zshivány, várj majd én tovább mondom: az atyai ágról való unokanővéred levetette magát az emeletről Bécsben, te módfelett rossz nevelésben részesültél és éppen ezért nagyon jót fog neked tenni a fogház.” El is vitték rögtön az atyafit vasra verve a sötétbe, amitől aztán rögtön elfelejtette rossz nevelését, az alkoholista apját, a prostituált anyját és inkább önként jelentkezett a frontra.

– Manapság – mondta az önkéntes –, senkisésem hisz már a katonaságnál az örökölt terheltségben, mert ha ezt komolyan vennék, úgy kénytelenek lennének az egész vezérkart a bolondok házába csukatni.

A vasburkolatú ajtóban megcsörrent a kulcs és a foglár lépett a terembe.

– Svejki infanteriszt és Vodicska szapőr a hadbíró úrhoz!

– Látod ezeket a kutyákat? – mondta Vodicska Szejknek, ahogy ballagtak a folyosón. – Minden nap kihallgatják az embert és semmi eredmény. A megváltó istenit, legalább elítélnék már az embert. Ne vacakolnának itt napról-napra. Itt fetrengünk napszámra, miközben ezek a magyar kutyák itt futkosnak keresztül-kasul.

A hadosztálybíróági iroda a másik oldalon volt, egészen külön barakkban. Mialatt Vodicskát és Szejket odavezették, azon tanakodtak, hogy mikor fogják őket végre valami rendes bíróság elé állítani.

– Mindig csak kihallgatás – dühöngött az öreg Vodicska –, legalább kisülne már belőle valami. Elpocsékolnak egy halom papirost és még

mindig nem látja az ember azt a bíróságot. Itt rothad el az ember a rács mögött. Mondd meg igaz lelkedre, hát meg lehet enni azt a zupát, amit itt adnak? És ezt a bűdös káposztát fagyott krumplival? Krucifix, ilyen ostoba világháborút még nem pipáltam, egészen más-képpen képzeltem el!

– Én meg vagyok elégedve – mondotta Svejek –, annak idején, amikor a tényleges éveimet szolgáltam, öreg zupásunk, a Solpera mindig azt mondogatta, hogy a katonaságnál mindenkinek tisztában kell lenni feladataival és közben olyan frászt mázolt az ember szájára, hogy azt nem lehetett elfelejteni. Boldogult Kvajser főhadnagy pedig, amikor a fegyvereket vizsgálta minálunk, mindig azt hajtogatta, hogy a katona lelkének rettenetesen keményre kell edződnie, mivel a katona csak afféle állat, akit az államnak kell etetni. Az állam adja az ennivalót, a kávé és a pipadohányt és ezért a katona köteles a jármot húzni, akárcsak az ökör.

Vodicska szapőr elgondolkozott, majd kis idő múlva megszólalt:

– Majd ha a hadbíró előtt leszel, vigyázz, nehogy mást fecsegjél, mint amit utoljára mondtál. Azt ismételd most is pontosan, nehogy beleránts a csávába. A fődolog, hogy azt mondd: láttad, amikor a három magyar betyár engem megtámadott és mi közösen védekezünk.

– Ne félj, Vodicska koma – nyugtatta meg Svejek az öreg szapőrt –, csak nyugalom, ne izgasd fel magad, öreg. Hát olyan nagy dolog az, egy ilyen hadosztálybírótság előtt állani? Azt láttad volna, hogyan dolgoztak a katonabíróságok azelőtt. Nálunk szolgált annak idején egy Herár nevű tanító és az mesélte egyszer nekünk az ágyon, amikor az egész szoba kaszárnyafogságos volt, hogy Prágában a múzeumban van egy könyv, amelyben meg van írva és le van rajzolva, hogy milyen volt egy ilyen katonabíróság Mária Terézia idejében. Minden ezrednek volt egy külön hóhérja, aki minden katonáért, akinek a fejét levágta, egy Terézia tallért kapott és egy ilyen hóhér néha a rajzok szerint öt tallért is szerzett naponta.

– Természetesen – fűzi hozzá Svejek komolyan –, abban az időben az ezredek sokkal erősebbek voltak, mint manapság és az így beállott

hiányt állandóan pótolták a falvakból.

– Amikor Szerbiában voltam – meséli Vodicska –, a mi dandárunknál lehetett jelentkezni komitácsi-akasztásra. Ha egy katona felakasztott egy férfikomitácsit, kapott érte tíz darab sportcigaretta, egy asszonyért vagy gyerekért csak öt cigaretta járt. Később az intendatúra spórolni kezdett, és inkább tömegével lövöldözték agyon a komitácsikat. Velem együtt szolgált egy cigány, sokáig nem tudtuk róla, hogy ilyesmivel foglalkozik. Csak feltűnt, hogy minden éjjel behívták a morét az irodába. Abban az időben a Drina partján állottunk és egy éjszaka, amíg oda volt, kikutattuk a bornyúját, hadd lássuk, mi minden van benne. Hát barátom, tudod, hogy három skatulya sportcigaretta volt, minden dobozban száz darab. Úgy reggeltájban jött vissza a mi odúnkba. Persze, hogy kurtára fogtuk vele a dolgot. Ledobtuk és egy Beloun nevezetű szapőr a nyakára tette a szíjat. Szívós életű volt a disznó.

Az öreg Vodicska köpött egyet.

– Az istennek se tudtuk beléfojtani a szuflát. Belerondított a nadrágjába, a szeme teljesen kifordult már, de még mindig élt a rohadt, akár egy rosszul levágott kakas. Úgy kellett széjjeltépni, mint a macskát. Kettő a fejétől, kettő pedig a lábától fogva húzta és úgy csavartuk a nyakcsigolyáját. Aztán a borjút a fejére akasztottuk a cigarettáival együtt és bedobtuk a Drinába. Ki a rosszseb tudott volna egyet is elszívni ezekből a cigarettákból. Tyű, de keresték reggel a komát!

– Azt kellett volna jelentenetek, hogy dezertált a pasas –, mondta Svejek oktatólag –, hogy már régen készül rá és egyre ígérgette, hogy meg fog pucolni.

– A frász törődött ott ilyesmivel – felelt Vodicska –, mi megcsináltuk a magunkét, a többi nem a mi dolgunk. Nem volt nehéz ott az ilyesmi. Minden nap eltűnt egy pár ember és a kutyának se jutott eszébe a Drinában keresni őket. A komitácsi felpuffadt hullája mellett ott úszott a Drinán egy szétvert landwehr holtteste lefelé a Dunába. Néhány tapasztalatlan ember, aki akkor látott először ilyesmit, még bele is betegedett a látványosságba.

– Az ilyeneknek kinint kellett volna adni – jegyezte meg Svejek.

Ekkor éppen odaértek a hadbírószoba épületéhez. Az őr rögtön bevitté őket a nyolcas számú irodába, ahol a nagy asztal mögött egy halom akta között Ruller hadbíró ült.

Törvénykönyv feküdt előtte és a törvénykönyvön félig telt teás pohár. Az asztal jobboldalán feszület állott imitált elefántcsontból.

Ruller hadbíró a teás pohár után nyúlt, amely odaragadt a corpus jurishoz.

Miközben a poharat kiszabadította a törvénykönyv ragadó karjából, tovább lapozott az előtte fekvő könyvben, amit a kaszinóból kölcsönzött ki.

Ez a könyv F. R. S. Krause sokatígerő című könyve volt: Kutatások a nemierkölcshajlódástörténete körül.

Nagy érdeklődéssel szemlélte a könyvben a férfii és nőii nemirészek naív rajzait, egy hozzáillő verssel, melyet a tudós F. R. S. Krause a berlini északi pályaudvar klozetjében fedezett fel. Annyira el volt merülve a nagyszerű tudományos munka tanulmányozásába, hogy nem is vette észre a belépőket.

Csak akkor emelte fel fejét a képeskönyvből, amikor Vodicska köhögni kezdett.

– Mi az? – kérdi a hadbíró, tovább lapozva a naív rajzok között, azok folytatását keresve.

– Hadbíró úrnak alássan jelentem – felelt Svejek tisztességtudóan –, Vodicska bajtársam meghült és azért köhög.

Csak most látta meg Ruller hadbíró Svejket meg Vodicskát és miatt arcára szigorúbb kifejezést igyekezett erőszakolni, megszólalt:

– No, csak hogy itt vagytok végre, jómadarak –, mondotta, az aktacsomót maga elé rakva. Kilenc órára rendelvek ide benneteket, most pedig már tizenegy felé jár. Hogy állsz ott, te marha! – kiáltott Vodicskára, aki nyugodtan „pihenj”-ben állt. – Majd ha azt mondom: „pihenj!”, akkor rakhatod a lábad oda, ahova akarod.

– Hadbíró úrnak alássan jelentem – jelentkezik ismét Svejek –, Vodicskának reumája van.

– Te pedig fogd be a szád, – felelte Ruller hadbíró –, és csak akkor beszélj, ha kérdezek. Akkor majd beszélsz, addig pedig kuss. Ismerlek, jómadár, már háromszor voltál nálam kihallgatáson, úgy folyik belőled a szó, mint a Jordán vize... Nohát, nem találom azt az ostoba aktacsomót. Mennyi dolga van az embernek ezekkel a pernahajderekekkel. De ráfizettek, zshiványok, ha felesleges munkával terhelitek a hadbíroságot!... No végre... Hallgassatok ide, hüllők – mondotta végre, kihúzva az aktahalomból egy jó vastag papírköteget, melynek tején ott ékeskedett a felírás:

„Schwejk & Woditschka.”

– Ne higyjétek ám, hogy holmi buta verekedésért majd évekig itt őrzünk benneteket a hadosztálybírószágon és ezzel megbújtok a front elől. Ahá, ebből nem esztek, csibészek! Szépen! Kétszer kellett ilyen semmiháziak miatt a hadtestbírószághoz telefonálnom.

– Na, ne vágj olyan ostoba pofát, Svejek. Majd elmegy a kedved a fronton a honvédekkel való verekedéstől – folytatta a hadbíró. – A vizsgálatot mindkettőtök ellen beszünttettem. Visszamentek az ezredetekhez és ott fogjátok megkapni a strófot* az ezredrapporton. Aztán a legközelebbi marssal kimentek a frontra. De ha még egyszer a kezem közé kerültök, begyújtok ám nektek, hogy arról kódultok, sok bitangja. Itt vannak az elbocsátó írárok. Viseljétek magatokat tisztességesen. Prófosz, vezesse őket a kettes irodába.

– Hadbíró úrnak alázatosan jelentem – mondta Svejek –, a hadbíró úr szavait mindketten alaposan megszívleljük és nagyon sokszor köszönjük az irántunk való jószágát. Ha civilben volnánk, azt mondanám, hogy a hadbíró úr aranyos ember. Egyidejűleg, engedje meg hadbíró úr, hogy bocsánatot kérjünk, amiért olyan sok gondot okoztunk a hadbíró úrnak. Valóban nem szolgáltunk rá ennyi jószágra.

– Na, menjetek már a fenébe! – kiáltott a hadbíró Svejekre. – Ha Schröder ezredes úr nem interveniál, az ördög tudja, mi lett volna veletek.

---

* Büntetést (Strafe).

Ahogy a folyosóra léptek, Vodicska megint az öreg Vodicskának, a derék szaporének érezte magát.

A kíséző katona attól félt, hogy el fog késni az ebédttől, ezért sietetni kezdte foglyait a kettes számú iroda irányába:

– Mozogjatok egy kicsit jobban, fiúk, úgy másztok, mint a tetű.

Erre Vodicska megmagyarázta a katonának, hogy jobb lesz, ha befogja a száját és csöndesen hálát ad az istennek, hogy csehnek született, mert ha véletlenül magyar volna, úgy széttépné, mint a rongyot.

Mivel a katonáírnokok elmentek ebédelni, az őr kénytelen volt két foglyát visszakísérni a hadosztálybírósi börtönbe, amiért keserűen átkozta a katonáírnokok amúgy is gyűlölt fajtáját.

– Bajtársaim megint leszedik a zsírt a levesemről – dünyögte keserűen –, és hús helyett csupa csontot találok. Tegnap is kettőt kellett a táborba kísérenem és ezalatt valaki felzabálta a fele kenyereimet, amit a fiúk félretettek nekem.

– Jó pipák vagytok valamennyien itt a hadosztálybírósi börtönben. Mindig csak a zabáláson jár az eszetek –, mondotta Vodicska, aki közben, visszanyerte eredeti formáját.

Amikor elmesélték az önkéntesnek, hogy milyen jól intéződött el a dolguk, az önkéntes így kiáltott fel:

– Ahá, szóval a menetszázadba, kedves barátaim! Épp, mint ahogy a cseh turista újságban, a „Dobry Vitr”-ban, szokták írni: „Az utazásra minden előkészület megtéetett.” A magas hadtestparancsnokság mindenről gondoskodott. Titeket is meghívtak a nagy galíciai lakodalomba s most induljatok örömteljes szívvel! Hozzatok lelketekben gyöngéd szeretetet ama tájak iránt, ahol a lövészárkot fogják nektek bemutatni. Ott minden nagyon szép és roppant érdekes. Úgy érzitek majd magatokat a távol idegenben, mint valami ismerős tájon, akár csak szeretett hazánkban. Nemes érzésekkel szívetekben induljatok e zarándokútra e nagyszerű országon keresztül, melyről már az öreg Humboldt is megmondotta: „Sehol a világon nem láttam nagyszerűbbet, mint ez a buta Galícia.” Ama számos és nagybecsű tapasztalatok, amiket dicső csapataink a Galíciából váló visszavonulás alkalmából

szereztek, bizonyára nagyszerű útmutatóul fognak szolgálni a második nagy visszavonulásra. Folyton csak előre, Oroszország felé! És az öröm jeléül lőjjetek ki minden patronotokat a levegőbe!

Mielőtt Svejik és Vodicska az ebéd elfogyasztása után a kettes számú irodába ment volna, melléjük somfordált a szerencsétlen tanító, a tetűköltemény szerzője, bizalmasan félrevonta őket és a fülükbe súgta:

– Ahogy az oroszok oldalára értek, mondjátok csak az orosz testvéreknek: Zdravstvujtye ruszkije brátyá, mi brátyá csehi, mi ne ausztrijei. (Adj Isten, orosz testvérek, mi cseh testvérek vagyunk, nem vagyunk osztrákok.)

– Kedves ifjú komám – mondotta Szejik jóakaratóan, amikor a börtönből kiléptek –, igazán nem értem, miért nem örülsz, hogy a hadosztálybíróság hivatalosan is rendes embernek tart bennünket, akikkel még csak pörösködni sem lehet. Az igaz, hogy én igyekeztem magam a kihallgatáson kibeszélni a bajból, de azt már így muszáj csinálni. „Hazudni kötelesség” – mondotta mindig Basch ügyvéd úr a klienseinek. Amikor azt kérdezte a hadbíró, hogy miért törtünk be Kákonyi úr lakására, egyszerűen azt mondtam neki: „Igaz lelkemre azt hittem, hogy Kákonyi úrral a legjobb barátságba kerülünk, ha meglátogatjuk.” És látod, a hadbíró úr ezek után nem is kérdezett többet. Megelégedett a válasszal.

– Jegyezd meg magadnak – folytatta Szejik a dolog taglalását –, a katonabíróság előtt senkinek sem szabad beismerő vallomást tenni. Amikor a kerületi fogházban ültem, egy katona a szomszéd szobából beismerő vallomást tett. Ahogy a többiek megtudták, keményen elpokrócozták az ipsét és ráparancsoltak, hogy vonja vissza vallomását.

– Ha valami becstelen dolgot követtem volna el, akkor én se vallanék – mondotta vitéz Vodicska –, de amikor ez a disznó hadbíró egyenesen azt kérdi: „Verekedett-e vagy sem?” – erre én azt mondtam: – „Igenis, verekedtem.” „Megütött-e valakit?” – „Igenis, hadbíró úr.” – „Megsebesített valakit?” – „Igenis, hadbíró úr, nehogy elfelejtse, mivel volt dolga.” És éppen az a disznóság, hogy ezek után fölmentik az embert. Ez, testvér, annyit jelent, hogy ez a hadbíró nem hiszi el ne-

kem, hogy odaszóztam a derékszíjjammal ennek a bandának, nem hiszi el, hogy nudlira aprítottam őket. Hiszen te is ott voltál, amikor hárman jöttek rám, oszt egy pillanat alatt levágtam őket a földre és ott táncoltam a hasukon. Na! Aztán jön egy ilyen nyálas hadbíró és beszünteti ellenünk a vizsgálatot. Mintha csak azt mondta volna: „Mit, maga tud verekedni? Ugyan ne meséljen.” Na, de várj csak, te hektikás kutya, csak vége legyen a háborúnak és legyen én még egyszer civil, majd megtalálom én ezt a naplopó hadbírókat valahol. Majd megmutatom én, hogy tudok-e verekedni, vagy se! Idejövök direkt Királyhidára és olyan skandalumot csapok, amelyet a világ nem látott. Az emberek a pincébe bújnak ijedtükben, ha megtudják, hogy idejöttem ezeket a királyhidai zsiványokat, ezeket a csavargó taknyosokat meglátogatni.

Az irodában hihetetlen gyorsan intézték el a dolgot. Valami őrmester, akinek a szája is zsíros volt még az ebédetől, amikor a két vitéz komoly arccal átnyújtotta a papirosait, nem szalajtott el az alkalmat, hogy rövid beszédet ne intézzen Vodicskához és Svejkhhez, katonai szellemükre appellálva. Beszédébe beleszótt a maga lengyel kifejezéseit, mivel ez a derék őrmester amolyan „vizes polyák” volt –, mint például: „Marekvium” – „glupi rolmopsie” – „Krajcová sedmina” – „svina porypana” – és hogy „dum vám bane na mjesjnuekovy vasi gzichy”.*

A két jóbarátot ezután elválasztották egymástól, mivel a saját csaptestükhöz kísérték őket. Svejkh így búcsúzott az öreg Vodicskától:

– Ha vége lesz a háborúnak, keress föl, testvér. Minden este hat óra után megtalálász a „Kehely”-ben, a Bojistin.

– Persze, hogy eljövök – felelt Vodicska –, szokott ott muri is lenni?

– Mindennap akad valami – ígérte Svejkh – ha pedig csönd volna, hát majd csinálunk mi ketten egy kis kravált, ne félj.

---

* *Lefordíthatatlan, rontott német-cseh-lengyel keverék. Ennyit sikerült megértenünk belőle: „buta göngyölt hal...”, „országos...”, „lökött disznó”, „...a pófátokat”.*

Amikor már pár lépésnyire voltak egymástól, Vodicska, az öreg szapőr, odakiáltotta Svejknak:

– Nézz utána, hogy mire jövök, hát együtt legyen valami jóra való mulatság.

Erre Svejki visszakialtott:

– Csak gyere, komám, de biztosan, mihelyt vége lesz a háborúnak!

A két jóbarát már messzire került egymástól, amikor a második barakk sor felől újra fölhangzott Vodicska kiáltása:

– Szejki! Szejki! Milyen sört mérnek a Kehelyben?

És miként a visszhang, felelt Szejki válasza:

– Finom velkopopovicsit.

– Azt hittem, hogy smichovit! – kiáltotta a távolból Vodicska.

– Lányok is járnak a Kehelybe! – tette hozzá ordítva Szejki.

– Jó van. Tehát a háború után, este hat órákor! – üvöltötte Vodicska, lefelé haladva a dombról.

– Gyere inkább félhétkor, hátha elkésznek egy keveset! – felelt Szejki.

Majd egészen messziről tört Szejki felé Vodicska kérdése:

– Hatkor nem tudsz eljönni?

– Jól van, no, ott leszek hat órára! – küldte Szejki távolodó barátja után a szíves meghívást.

És így vált el derék katonánk, Szejki, Vodicskától, az öreg szapőrtől.

V.

ÚTRAKÉSZEN KIRÁLYHIDÁTÓL SOKAL FELÉ

Lukás főhadnagy idegesen járt föl és alá a tizenegyedik menetszázad irodájában. Sötét lyuk volt ez az iroda, a század-barakk sarkában, melyet a folyosótól deszkafal kerített el. Asztal, két szék, egy petróleumos kanna és a priccs: ennyiből állott az iroda berendezése.

Vanek számvivő őrmester állott előtte, aki a zsoldfizetési listát állította össze. A legénységi konyha számadásait ő tartotta nyilván, szóval ő volt a század pénzügyminisztere. Itt töltötte az irodában rendszeren a napot, sőt itt is aludt.

Az ajtóban egy kövér közember ácsorgott, lengő hatalmas szakállal. Ez Baloun volt, a főhadnagy új tisztii szolgája, aki civilben molnár volt Krumlova környékén.

– No, maga aztán kitűnő kutyamosót adott nekem – pörölt Lukás főhadnagy a számvivő őrmesterrel. – Szívből köszönöm ezt a kellemes meglepetést. Ahogy az első napon elküldöm a tisztikonyhára az ebédemért, már föl is zabálta rögtön a felét.

– Véletlenül kiöntöttem – mondja a kövér óriás.

– Hm, szóval kiöntötted... De csak a levest és a szószot önthetted ki és nem a frankfurti sültet, amiből olyan picit hagyta nekem, akár a körömök feketéje. És hová tetted a rétest?

– Én...

– Ne hazudj, megzabáltad.

Lukás főhadnagy olyan komoly és vészt jósló szigorral ejtette ki ez utolsó szavakat, hogy Baloun önkéntelenül két lépést hátrált.

– Utána néztem a dolognak a konyhában, hogy mit is főznek ma. Tehát tudom, hogy ma leves volt, májgaluskával. Hol van a májgaluska, te bitang? Azt az úton halásztad ki a levesből, ez az igazság. Aztán volt marhahús uborkával. Mit csináltál a marhahússal? Megzabáltad. Volt két szelet frankfurti sült, te csak egy félszeletet hoztál, mi? Két darab rétes. Hová tetted a réteseket? Magadba tömte, ronda disznó. Beszélj, hová tetted a rétest? Mi? Beleesett az árokba? Meg tudod mondani, hogy hol esett bele? Te gazember, persze, hogy nem tudod megmutatni, mert ahogy beejtetted, jött egy kutya, mintha csak odahívták volna és felzabálta az egészet. Mi?... Jézus Mária, olyat verek nyomban a pofádra, hogy akkora fejed lesz, mint egy hordó. Még mindig hazudik a disznó. Tudod, ki látta, te bestia? Itt van ni, Vanek számvivő őrmester, ő jött hozzám jelenteni, hogy:

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, ez a disznó Baloun odakünn zabálja a főhadnagy úr ebédjét. Most néztem ki az ablakon, hát a disznó ott tömi magát az utcán, mintha egy falatot sem evett volna az egész héten.

– Hallja, számvivő őrmester, hát nem talált nagyobb gazembert, éppen ezt a csirkefogót kellett nekem adnia?

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, ez a Baloun látszott a legrendesebb embernek az egész menetszázadból. Olyan ügyetlen, hogy egyetlen fegyverfogást se tud megjegyezni magának. Ha az ember puskát adna neki, könnyen szerencsétlenséget idézne elő, annyira tehetetlen. Az utolsó gyakorlatnál csaknem kilőtte a szomszédja szemét vaktölténnyel. Azt hittem, hogy erre a szolgálatra alkalmas lesz.

– És fel fogja zabálni a gazdája ebédjét minden alkalommal – fűzi hozzá Lukás főhadnagy –, mintha egy porció étel nem volna elegendő neki. Éhes vagy?

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, én mindig éhes vagyok. Ha valakinek marad egy kis kenyere, én mindig megvásárlom cigarettáért, de ez mind kevés nekem. Én már ilyen vagyok, főhadnagy úr, kicsi koromtól kezdve. Azt hiszem néha, hogy jóllaktam, de rögtön kitűnik, hogy éhesebb vagyok, mint valaha. Folyton korog a gyomrom, minduntalan evésre jelentkezik a bűdös. Ahogy azt látom, hogy eszik valaki, vagy ételszagot érzek, hát azt hiszem, hogy kifordul a gyomrom. Rögtön megszólal a bendőm és jogait követeli. Megenném néha a vasszőget is. Főhadnagy úrnak jelentem alássan, már kértem, hogy dupla porció menázsit adjanak nekem. Voltam Budweiszban az ezredorvosnál is, aki három napra csak egy-egy bögre levest írt elő nekem. „Majd megtanulsz te bélpoklos – mondotta az ezredorvos úr – éhezni. Csak mégegyszer gyere ide, úgy fogsz innen kimenni, olyan vékonyan, mint egy komlószár!” Nem is muszáj finom dolgokat látnom, főhadnagy úr, a legközségesebb ételek láttára is folyni kezd a nyálam. A főhadnagy urat legalázatosabban kérem, szíveskedjék nekem dupla porciót rendelni. Ha már a húsból nem is kaphatnék dupla darabot, de legalább adjanak főzeléket, krumplit, gombócot, szószt, amiből mindig marad valami...

– No, most épp elég ideig hallgattam a szemtelenségeidet, Baloun, – felelte Lukás főhadnagy. – No, mit szól ehhez, számvivő őrmester? Látott már az életében ilyen szemtelen frátert, mint ez a disznó?

Megzabálja az ebédemet és mindennek tetejébe azt akarja, hogy dupla porciót utaljak ki neki. No de megállj, Baloun, megtanítlak kesztyűbe dudálni!

– Ide hallgasson, számvivő őrmester – fordult most Vanekhez –, vigye ezt az alakot Wiedehofer tizedeshez, hadd kösse ki szépen a konyhában jó két órára, egészen, amíg csak az esti gulyást szét nem osztják a legénység közt. Mondja meg a tizedesnek, jó magasra kösse, csak a lábujja hegye érje a földet, hadd lássa, hogy fő az üstben a gulyás. Intézze úgy a dolgot, hogy a bitang ott lógjon addig, amíg az egész menázsit széjjelosztják, hadd folyjon a nyála, mint az éhes szukának, amikor a hentes boltja körül szaglász. Aztán mondja meg a szakácsnak, hogy Baloun porcióját ossza szét.

– Parancsára, főhadnagy úr. No gyerünk, Baloun.

Amikor az ajtóhoz értek, a főhadnagy megállította őket és Baloun elszörnyedt arcába nézve, győzelemittasan kiáltott fel:

– No, Baloun, most megkaptad a magadét. Jó étvágyat kívánok! De ha mégegyszer előfordul ilyesmi, irgalmatlanul hadbíróság elé állítlak.

Amikor Vanek visszajövet jelentette, hogy Balount már kikötötték, Lukás főhadnagy mentegetőzve szólt a számvivő őrmesternek:

– Maga ismer engem, Vanek, tudja, hogy nem szívesen csinálok ilyesmit, de itt nincs más mit tenni. A pasas morogni fog, mint a kutya, ha a csontot elveszik tőle. Nem akarok tolvaj csirkefogókat túrni magam mellett. Másodszor pedig az a tény, hogy Baloun ki van kötve, jó hatással lesz az egész legénységre, úgy morális, mint pszichológiai szempontból. Amióta be vannak osztva a menetszázadba és tudják, hogy ma-holnap úgyis kimegyünk a harctérre, mindenki azt teszi, ami jólesik.

Lukás főhadnagy haragja most elült és szelíden folytatta:

– A tegnapelőtti éjjeli gyakorlaton, mint tudja, az önkéntesi iskolával kellett manővereznünk, a cukorgyár háta mögött. Az első raj, amely tőlünk balra vonult a cukorgyár felé és mint biztosító járőr nyomult volna előre, úgy baktatott, mint egy hazafelé cserkésző ki-

ránduló társaság. Daloltak, topogtak úgy, hogy a táborig lehetett hal-
lani őket. A jobbszárnyon a harmadik raj az erdő felé volt kiküldve
felderítő járőrbe. Jó tízpercnnyire voltak tőlünk és csak úgy csillogott
az éjszakában a sok tűzpont felőlük. Valamennyien cigarettára gyűj-
tottak a betyárok, felderítőszolgálat közben. A negyedik raj viszont,
amely mint hátvéd szerepelt volna, egyszerre csak elébünk került.
Persze, ellenségnek néztem őket és kénytelen voltam saját hátvédem
elől visszavonulni. Így fest a tizenegyedik menetszázad, amivel a
harctérre kell mennem. Mit lehet csinálni ebből a bandából? Hogy
fog ez odakint az igazi harcban viselkedni?

Lukás főhadnagy összekulcsolta két kezét és úgy nézett ki, mint
egy mártír és az orrahegye mind hosszabbra nyúlt.

– Ne törődjön vele, főhadnagy úr! – felelt megnyugtatóan Vanek
számvivő őrmester –, sose törje a fejét ilyesmin. Én már három me-
netszázadnál is voltam, mind a hármat szétverték az egész zászlóalj-
jal együtt és mi visszajöttünk újra újabb menetszázadokat összeállít-
tani. Minden menetszázad egyforma, egy hajszállal sem volt jobb
egyik se a főhadnagy úr menetszázadánál. A legrosszabb volt még kö-
zöttük a kilencedik. Az egyszerűen átsétált a hadifogságba és magá-
val vitte az összes sarzsikat, sőt még a századparancsnokot is. Engem
csak az mentett meg, hogy épp akkor oda voltam az ezredtrénnél
rumot és bort faszolni a század részére, úgy, hogy az egész disznósá-
got nélkülülem csinálták.

– És még nem is tudja a főhadnagy úr, hogy azon az éjjeli gyakor-
laton az önkéntes iskola, amit a mi századunknak kellett volna beke-
rítene, egészen a Fertő taváig tévedt? Az bizony. Egész éjjel mene-
telt, az él egészen a mocsárig haladt előre. És ezt maga Sagner száza-
dos vezette. Sopronig mentek volna, ha közben rájuk nem virrad.

Az őrmester, akit az ilyen esetek, úgy látszik, kitűnően mulattat-
tak, a főhadnagy felé hajolva bizalmasan folytatta:

– Aztán tudja-e a főhadnagy úr, hogy Sagner százados úr lesz kö-
rülbelül a mi menetzászlóaljunk parancsnoka? Először, amint Heg-
ner törzsőrmester mondotta, a főhadnagy urat akarták kinevezni

zászlóaljparancsnoknak, mivel a főhadnagy úr a legidősebb tiszt nálunk, de aztán a hadosztálytól olyan intézkedés jött a dandárhoz, hogy inkább Sagner kapitány urat nevezzék ki.

Lukás főhadnagy erre lesütötte a szemét és zavarában cigarettára gyújtott. Ő már tudott erről és meg volt győződve, hogy vele igazságtalanság történt. Sagner kapitány már kétszer ugrotta át az ő előléptetését. De uralkodott magán és csak ennyit mondott:

– Szóval... Sagner kapitány...

– Nem nagyon örvendek neki – mondotta a számvivő bizalmasan.

– Hegner törzsőrmester mesélte, hogy a háború elején Szerbiában, valahol a montenegrói hegyek felé, Sagner kapitány ki akarta tüntetni magát és a zászlóalj egyik századát a másik után zavarta a szerb géppuskák ellen, bár ez teljesen fölösleges volt, mivel a gyalogság abban a helyzetben nem ért egy hajítófát, csak tüzérséggel lehetett volna kipiszkálni a szerbeket az állásaikból. Az egész zászlóaljból nyolcvan ember maradt meg. Maga Sagner kapitány úr is kapott egy kéztörést, amivel kórházba került. Aztán Budweiszban tűnt fel ismét az ezrednél. Az este a kaszinóban azt mesélte, nagyon örül, hogy a frontra mehet. Azt mondta, még ha az egész zászlóalj odamarad, akkor is csinálni fog valamit, amiért signum laudis jár. Bevallotta, hogy Szerbiáért szorult annak idején, de most vagy elpusztul az egész zászlóalj, vagy alezredessé léptetik elő. Azt hiszem, főhadnagy úr, ez a hősi hetvenkedés bennünket is érdekel. Hegner törzsőrmester mondotta legutóbb, hogy a főhadnagy úr nem valami jó viszonyban van Sagner százados úrral és éppen ezért alighanem épp a mi századunkat fogja elsőnek a legkomiszabb helyekre küldeni.

A számvivő őrmester sóhajtott:

– Véleményem szerint ilyen háborúban, mint ez, ahol a front olyan hosszú és annyi a katona, többet lehetne elérni rendes manőverezéssel, mint kétségbeesett rohamokkal. A duklai szoros alatt a tizedik menetszázadnál láttam ilyesmit. A dolog egész simán indult. Jött a parancs – tüzet szüntess! –, és az emberek nem lőttek többet egyet se, hanem bevárták, míg az oroszok hozzánk jöttek. Egyetlen lövés nél-

kül elfoghattuk volna őket, csakhogy a mi balszárnyunkon a „Vaslegyek” feküdtek és a buta Landwehrek annyira megrémültek, hogy még rájuk jönnek, hogy elkezdtek lecsúszkálni a havon a völgybe, akárcsak a hullámvasúton. Erre mi parancsot kaptunk, hogy miután az oroszok áttörték a balszárnyat, vonuljunk vissza egész a dandárig. Én akkor épp a dandárnál voltam, hogy a század élelmezési könyvét lepecsételtessem, mivel az ezredtrént seholsem találtam meg. Éppen akkor kezdtek odaszállingózni az emberek a tizedik menetszázadból. Estig százhuszan érkeztek oda, a többiek valahol a hótengeren eltévedtek és pont az orosz állásokba csúsztak be. Az bizony borzasztó helyzet volt, főhadnagy úr. A Kárpátokban az oroszoknak a hegy tetején is, a völgyben is voltak kiépített állásaik. És akkor Sagner százados úr...

– Hagyjon nekem már békét Sagner százados úrral – mondotta Lukás főhadnagy –, én tudom mindezt, de ne gondolja, hogy ha roham, vagy komoly harc lesz, akkor maga véletlenül megint rumot vagy bort fog hátul fölvételezni... Már figyelmeztettek, hogy maga rémesen iszik és elég a maga veres orrára nézni, hogy az ember tisztában legyen azzal, kihez van szerencséje.

– Az ilyesmit a Kárpátokban szerzi be az ember, főhadnagy úr. A menázi hideg, mire feljut az állásokba, az ember fázik, nyakig van a hóban, tüzet gyújtani nem szabad, így persze, hogy csak a rum tartja a lelket a szegény katonában. És ha én nem lennék az, aki vagyok, akkor nálunk is az a kutyavilág járta volna, mint a többi századoknál, hogy nem volt rum és rakásra fagytak az emberek. Persze, az igaz, hogy nálunk mindenkinek vörös volt az orra a rumtól, de ennek megvolt a maga előnye is. Hányszor jött parancs a zászlóaljtól, hogy csak vörösorrú embert küldjenek ki járőrbe...

– De most már vége a télnek – vetette közbe a főhadnagy jelentőségteljesen.

– A rum, főhadnagy úr, a háború minden évszakában nélkülözhetetlen, éppen úgy, mint a bor. Hogy úgy mondjam, kitűnően hat a hangulatra. Egy félcsajka bor negyedliter rummal: ettől mindenkinek

verekedő kedve lesz... Melyik marha dörömből megint ott az ajtón? Hát nem látja, hogy ki van írva: „Nem kopogni”? Szabad!

Lukás főhadnagy megfordult a székén az ajtó felé, mely halkán ki nyílt és rajta ünnepélyes csendben a 11-ik század irodájába belépett Svejek, a mi derék katonánk. Már az ajtóban szalutált, amit valószínűleg már az ajtó előtt is megtett, amikor a „Nem kopogni” című feliratot olvasva bekopogott.

Svejek rendületlen nyugalmanak és gondtalan elégtelenségének harmonikus kiegészítő motívuma volt ez a szalutálás. E pillanatban úgy festett, mintha a tolvajok és kereskedők régi görög istene elevenült volna meg egy osztrák infanterista hitvány öltözkéiben.

Lukás főhadnagy egy pillanatra lehunyta szemét derék katonánk, Svejek, meleg pillantása előtt, amely mintegy átölelte és megcsókolta őt.

Körülbelül ezzel a hálás és boldog tekintettel nézett az elveszett és megtalált bibliai tékozló fiú is az apjára, amint az tiszteletére egy bárányt forgatott a nyárson.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, hogy megint itt vagyok – jelentkezett Svejek az ajtóból olyan őszinte közvetlenséggel, hogy a főhadnagy azonnal magához tért. Attól a pillanattól, amikor Schröder ezredes tudomására hozta, hogy Svejket ismét az ő nyakába varrja, Lukás főhadnagy naponta többször úzte el a találkozás képét zaklatott lelki szemei előtt. Minden reggel mondotta saját magának vigasztalólag: „Ma még nem fog idejönni, talán ott is elkövetett még valamit, talán még sem fogják kiereszteni onnan.

De, amint Svejek kedvesen és egyszerűen belépett, a főhadnagy minden kombinációját eloszlatta.

Svejek most Vanek számvivő őrmesterre pillantott és nyájas mosollyal nyújtotta át neki írásait, miket a köpenye zsebéből húzott elő:

– Számvivő őrmester úrnak alássan jelentem, hogy elhoztam ezeket az írásokat, amiket az ezredirodában adtak ide azzal, hogy a számvivő őrmester úrnak adjam át. Valószínűleg a zsoldomról és az élelmezési beosztásomról írnak benne.

Svejk oly szabadon kezdett mozogni a tizenegyedik menetszázad irodájában, mintha Vanek a legjobb barátja lenne. De az őrmester egykedvűen szólt oda:

– Tegye oda az asztalra...

– Számvivő őrmester, legjobb lesz, ha most pár percre magamra hagy Svejkkel – szólt Lukás főhadnagy sóhajtván.

Vanek kiment, de kint az ajtóban megállott hallgatózni. Érdekelte, hogy mit fognak mondani egymásnak.

Eleinte semmit sem hallott, mert úgy Lukás főhadnagy, mint Svejk hallgattak. Mindketten hosszan bámultak egymásra. Lukás úgy nézett Svejkre, mintha csak hipnotizálni akarná, mint ahogy a kakas szokott állani a tyúk előtt, amikor ráugrani készül.

Svejk viszont a maga szokott, szeretettől csillogó tekintetével szemlélte a főhadnagyot, mintha csak azt akarná neki mondani:

– No, megint együtt vagyunk, édes lelkem, most már, kedves galambocskám, semmi sem fog elválasztani bennünket egymástól.

Mivel a főhadnagy sokáig hallgatott, Svejk szeme szinte nógatólag szegződött Lukás feldúlt arcára, mintha csak biztatná:

– No, szólj már valamit, aranyom, beszélj.

Lukás főhadnagy végre megtörte a kellemetlen csöndet. Szavait igyekezett éles iróniával fűszerezni:

– Isten hozta, Svejk. Szép magától, hogy meglátogatott. Micsoda ritka vendég! Tyűh, de örülök magának!

De tovább nem bírt uralkodni magán és az utolsó napok kegyetlen haraga és keserősége kitört belőle az asztalra mért ökölcsapás formájában. A kalamáris magasra szökött és végigfreccsentette tintával a zsoldlistát. Ezzel egyidejűen Lukás főhadnagy felugrott, közvetlen Svejk elé toppant és magánkívül ordította:

– Maga barom! – Majd idegesen föl és alá járkált a szűk irodában, közben köpött egyet Svejk orra elé.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem – kezdte el újra Svejk, miután a főhadnagy sehogy se akarta abbahagyni a mászkálást és mérgében papírgolyókat gyúrt azokból a lapokból, amiket az asztal mellett el-

haladva lekapott onnan, hogy sarokba dobálja –, én a levelet becsülettel átadtam. Kákonyi őnagyságát szerencsésen megtaláltam és mondhatom, hogy valóban csinos fehérnép. Tudniillik láttam, amint a diványon zokogott.

Lukás főhadnagy megtörve vetette magát a számvivő őrmester ágyára és kétségbeesve kiáltott föl:

– Mikor lesz már ennek vége, Svejek?

Svejek tovább folytatta, mintha nem is hallotta volna a főhadnagy kitörését:

– Aztán egy kis kellemetlenség lett a dologból, de én mindent magamra vettem. Igaz, nem akarták elhinni, hogy én levelezek az asszonnyal és éppen ezért, megettem a főhadnagy úr levelét a kihallgatáson, hogy bizonyíték ne maradjon az urak kezében. Aztán egy véletlen folytán, nem is nevezhetem egyébként, beleestem egy egészen jelentéktelen kis verekedésbe. Ebből is szerencsésen kikerültem. A hadosztálybírószágon belátták, hogy ártatlan vagyok és ezredkihallgatásra utaltak, miután beszüntették ellenem a vizsgálatot. Az ezredirodában mindössze egy pár percig vártam és már jött is az ezredes úr, aki egy kicsit összeszidott és azt mondta, hogy azonnal jelentkezzem a főhadnagy úrnál mint századonanc. Azt parancsolta az ezredes úr, hogy a menetszázad végett keresse fel a főhadnagy úr. Viszont ez több mint egy félórával ezelőtt volt. Tudniillik az ezredes úr nem tudhatta, hogy engem még le fognak vinni az ezredirodába, ahol több mint egy negyedóráig kellett várnom, amíg kiszámolták a zsoldomat, ami az egész időre jár nekem és amit az ezredirodán kellett, hogy kifizessenek, mivel hogy én nem a század, hanem az ezred foglya voltam. Egyáltalán olyan rendetlenség és felfordulás van ott, hogy az ember megbolondul tőle.

Amikor Lukás főhadnagy meghallotta, hogy már félórája Schröder ezredesnél kellett volna lennie, sietve öltözködni kezdett és csak annyit szólt oda Svejeknek:

– Na Svejek, maga megint lábraállított engem!

Ezt a főhadnagy olyan kétségbeesett hangon és oly reménytelen

szomorúsággal mondotta, hogy Svejik megpróbálta megvigasztalni a főhadnagyot. Mialatt ez az ajtóhoz rohant, nyájasan utána kiáltott:

– Ne siessen úgy, főhadnagy úr, az ezredes úr várni fog, hiszen úgy sincs egyéb dolga.

Kevéssel azután, hogy a főhadnagy kiment, Vanek számvivő őrmester lépett az irodába.

Svejik egy széken ülve a tüzet igazgatta egy kis öntött vaskályhában, majd a nyitott kályhaajtón szemet dobált a tűzbe, mire a kályha vastag füstfelhővel töltötte meg a kis századirodát. Mintha nem is vette volna észre, hogy az őrmester belépett, Svejik tovább piszkálta a kályhát. Vanek egy darabig némán figyelte Svejiket, majd a lábával becsapta ennek orra előtt a kályha ajtaját és felszólította Svejiket, hogy menjen a fenébe.

– Számvivő őrmester úr – mondotta Svejik méltóságteljesen –, kénytelen vagyok az őrmester úr tudomására hozni, hogy parancsát, sajnós, nem teljesíthetem, habár szívesen kimennék nemcsak az irodából, de az egész táborból is... Én azonban magasabb rendeletre vagyok itt. Ugyanis – fűzte hozzá büszkén – én itt századordonáncc vagyok. Engem Schröder ezredes úr osztott be ide a tizenegyedik menetszázadhoz Lukás főhadnagy úr mellé, akinél régebben pucceri minőségben szolgáltam. De tekintettel velemszületett intelligenciámra, a menetszázad küldöncévé léptettek elő. Mi a főhadnagy úrral már régi ismerősök vagyunk. Mi maga civilben, számvivő őrmester úr?

A számvivő őrmestert annyira zavarba hozta a derék Svejik családias tónusa, hogy elfeledkezve méltóságáról – amit pedig szívesen érvényesített a század katonái előtt –, és mintha Svejik alantasa volna, csöndesen felelt:

– Én kérem, Vanek drogista vagyok Krlupból.

– Én is drogista voltam, azaz csak tanultam ezt a mesterséget egy bizonyos Kokoska nevezetű úrnál Prágában, a Prestynen. Fura, külön ember volt ez a Kokoska úr és amikor egyszer véletlenül fölgyújtottam egy hordó benzint a pincében, mire az egész gyönyörű bolt leégett, Kokoska úr kidobott. Ezekután persze, sehol se vettek fel

többé, úgy, hogy egy hordó buta benzin miatt nem tanulhattam ki a szakmát. Maga is gyártott marhaorvosságot?

Vanek a fejét rázta.

– Nálunk azt gyártottak, még pedig szentképekkel. A mi főnökünk, Kokoska úr tudniillik nagyon szentes ember volt és azt olvasta valahol, hogy a szent Pellegrinus kigyógyította az állatokat a vizibetegségből. Ezért valahol Smichovban képeket nyomtatott Szent Pellegrinusról, majd ezeket a képeket kétszáz forintért fölszenteltette az Emaus kolostorban. Aztán ilyen szentelt képeket mellékelünk minden gyógyszercsomaghoz a tehenek részére. A gyógyszert melegvízbe keverték és úgy itatták a tehénnel, miközben egy kis imádságot olvastak föl, amit Tauchen úr, a segédünk gyártott. Nevezetesen, amikor már ezek a szentképek ki voltak nyomva, a kép hátára egy kis imádságot kellett még nyomtatni. Este az öreg Kokoska magához hívta Tauchen urat és megparancsolta, hogy reggelig fabrikáljon valami imádságot a szentképre a marhaorvossághoz, de tíz órára ő bejön az üzletbe, készen legyen, hogy mindjárt nyomdába lehessen adni, mivel a tehenek már várnak erre az imádságra. Vagy vagy. Vagy szerkeszt Tauchen úr egy szép imádságot s akkor kap érte egy forintot vagy pedig tizennégy nap múlva föl is út, le is út. Tauchen úr egész éjjel izzadt, és reggel álmos képpel nyitotta ki a boltot, de semmit se tudott kiagyalni. Kínjában szegény azt is elfelejtette már, hogy is hívják ezt a tehen-medicinás szentet. Erre a mi boltiszolgánk, a Ferdinánd segítette ki szegény Tauchen urat a bajból. Ez a Ferdinánd mindenhez értett. Ha mi, inasok, kamilla teát szárítottunk a padlásán, fölmászott oda hozzánk, lehúzta a cipőt, megforgatta jól a lábát a kamilla teában és elmondotta, hogy az ilyesmi nagyon jó a lábizzadás ellen. Aztán galambot fogott a padlásán, megtanított bennünket, hogy kell kinyitni a pénzespultot és sok ilyen okos huncutságra oktatót ki bennünket, mondjuk például arra is, hogyan kell portékát lopni. Volt is nekem inaskoromban olyan patikám odahaza, hogy még az irgalmasok kórházában sem volt külön. Szóval, a mi Ferdinándunk kihúzta Tauchent a slamasztikából, mondván:

– No, Tauchen úr, adja csak ide, hadd nézzem meg én azt a micso-dát. – És mire megjött a sörrel, már félig-meddig készen is volt a nagyszerű költemény, amit Ferdinánd azon frissiben felolvasott nekünk:

Magas égből jöttem én,
Nem lesz beteg a tehén.
Égi áldást hordozok,
Borjút, disznót gyógyítok.
A Kokoska-féle gyógytár
Minden jószágot kikúrál.

Majd amikor jót húzott a sörből és nyalt egy kortyot az angol keserűből is, még gyorsabban ment a dolog és egy-kettőre befejezte a második strófát:

Szent Pellegrinus feltalálta
És kétforintjával prédálja
A csodatévő medicinát.
Így védi a hívők nyáját.
Áldjuk hát jó istenünket,
Védd, ó szent, a tehenünket.

Aztán, amikor Kokoska úr megérkezett, Tauchen úr bement hozzá az irodába és amikor kijött, két forintot mutatott nekünk, minthogy nem is egyet kapott, mint Kokoska úr ígérte. Meg akart osztozkodni Ferdinánddal az írói honoráriumon. De amikor a boltiszolga meglátta a két forintot, erőt vett rajta a kapzsiság és azt mondta, hogy vagy az egészset vagy semmit. Így aztán Tauchen úr nem adott neki egy vasat se. Akkor Tauchen úr behívott engem a raktárba és lemázolt egy pofont, azt mondva, hogy még száz ilyen frászt fog nekem lekenni, ha el merem mesélni valakinek, hogy nem ő költötte a cég remekét vagy ha nem tanúskodok mellette Kokoska úrnál, amennyiben Ferdinánd panaszkodni merne az öregnek. Meg is esketett egy ecetsavas korsó előtt. A mi Ferdinándunk pedig a marhaorvosságon töltötte ki a bosszúját. A tehenorvosságot ugyanis mi a padlón nagy ládákban kevertük. A Ferdinánd pedig, ami egérszart csak talált,

mind belekeverte a csodatevő szerbe. Aztán már az utcán gyűjtötte a lócitromot, azt otthon szépen kiszárította, mozsárban összetörte, azt is beleszórta szent Pellegrinus medicinájába. Sőt ezzel sem érte be. Belevizelt és belecsinált a drága szent keverékbe, aztán ezt mind összekutyulta, ami aztán úgy nézett ki, mint a korpacibere...

Ekkor megszólalt a telefon. A számvivő őrmester felvette a hallgatót és kedvetlenül mondotta:

– Be kell mennem az ezredirodába. Nem szeretem, amikor ilyen hirtelen hívják az embert.

Svejk ismét egyedül maradt.

Nem sokkal ezután a telefon újból csöngött és Svejk próbálta most megértetni magát.

– Vanek? Bement az ezredirodába. Hogy ki van a telefonnál? A tizenegyedik menetszázad ordonánca. Ahá? Ott meg a tizenkettedik menet küldönce? Nagyszerű! Szervusz kolléga! Hogy hívnak? Svejk. És téged? Braun. Nem vagy te véletlenül rokona egy Braun nevezetű kalaposnak a Park-utcából Karlinából? Nem? Nem is ismered? Ahá! Tudniillik én sem ismerem, én is csak arrafelé utaztam egyszer a vilamoson és ott ütődött a szemembe ez a firma. Mi újság? Nem tudok semmit. Mikor megyünk? Még nem beszéltem senkivel az utazásról? Hova is kellene utaznunk?

– A frontra a menettel, te borjú.

Erről még nem hallottam semmit.

– Na hiszen, finom kis ordonánc vagy te is! Nem tudod, hogy a te hadnagyod...

– Az enyém főhadnagy...

– Egykutya az... Szóval nem tudod, hogy a főhadnagyod mikor ment az ezredeshez megbeszélésre?

– Az ezredes épp az imént hívta magához.

– Na, látod, a mienket is odahívták, a tizenhármas meneté is ott van, éppen most beszéltem telefonon a tizenhármas ordonánccal. Nekem nem tetszik ez a lázas megbeszélés. Nem tudod, készülődik már a zenekar?

– Én nem tudok semmit.

– Na ne tetedd magad olyan marhának. A ti számvivő őrmesterek megkapta már az avizót? Mennyi a létszám nálatok?

– Nem tudom.

– Te barom, hát meg akarlak enni, vagy mi? – (Most hallani lehetett a telefonból, ahogy a tizenkettes küldönc odaszólt valakinek: „Vedd csak a másik hallgatót, Frantó. Hallgasd csak, milyen szamar ordonánk van a tizenegyeseknek.”) Halló, alszol te ott, vagy mi? Nahát, felelj, ha egy kollégád kérdez. Szóval te még semmit sem tudsz? Ne hazudj! Nem mondta a ti számvivőtök, hogy konzervet kell faszolni? Mi? Hogy ilyesmiről nem beszéltél vele? Te szamar, te! Hogy ez nem tartozik rád! (Hangos nevetés a telefonba.) Azt hiszem, a fejedlágýára estél. Szóval, ha megtudsz valamit, telefonálj ide hozzánk, a tizenkettes menethez, drága fiúkám, te hatökör. Hová való vagy?

– Prágai.

– No akkor igazán okosabb is lehetnél. Még valamit. Mikor ment el a ti számvivő őrmesterek az ezredirodába?

– Éppen az imént hívták be.

– Na látod, ezt már régebben is megmondhattad volna. A miénk is most ment el ugyanoda. Ott főznek valamit. Beszéltél már a trénnel?

– Nem.

– Jézus Mária Szent József! És te azt mered mondani, hogy te prágai vagy. Hiszen te nem törödsz semmivel? Hol csavarogsz te tulajdonképpen egész nap?

– Egy órával ezelőtt kerültem ide a hadosztálybíróságról.

– Az már egészen más, komám. Na, akkor még ma eljövök hozzád vendégségbe. Csöngess le kétszer.

Svejk éppen pipára akart gyújtani, amikor a telefon újra megszólalt.

– Akasszátok fel magatokat a telefontokkal. Majd óraszámra fogok veletek társalogni – gondolta magában Svejk.

Azonban a telefon tovább zörgött kitartóan, mindaddig, míg Svejk türelmét veszve felkapta a telefonkagylót és dühösen beleordított:

– Halló? Ki van ott? Itt Svejek, a tizenegyedik század ordonánca.

Ekkor azonban ráismert Svejek Lukás főhadnagy hangjára.

– Mit csinálnak maguk ott? Hol van Vanek? Hívja ide azonnal Vaneket a telefonhoz!

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, hogy az előbb is szólt a telefonon.

– Idehallgasson Svejek, nincs most időm magával diskurálni. A telefon a katonaságnál nem beszélgetésre való, nem arra, hogy valakit ebédre hívjunk meg. A telefonüzeneteknek rövideknek és világosaknak kell lenni a katonaságnál. A telefonbeszélgetésből ki kell hagyni az ilyesmit, hogy: alássan jelentem, főhadnagy úr –, tehát azt kérdem, ott van-e valahol Vanek kéznél. Jöjjön azonnal a telefonhoz.

– Nincs kéznél, jelentem alássan a főhadnagy úrnak. Egy negyedórával ezelőtt átment az ezredirodába, mert hivatták.

– Majd én rendre tanítom magát, Svejek, ahogy megjövök. Hát nem tudja magát röviden kifejezni? Figyeljen jól arra, amit most fogok mondani. Világosan érti-e, amit mondok, nehogy aztán megint kibeszélje magát, hogy a telefon nem jól szuperál. Tehát most rögtön, ahogy a hallgatót felakasztja...

Szünet, újabb csengés. Svejek felveszi a kagylót, amire egy rakás szitokkal halmozza el a főhadnagy:

– Maga barom, csirkefogó, lacibetyár. Mit csinál maga? Miért szakította félbe a beszédet?

– Azt tetszett mondani, hogy akasszam fel a kagylót.

– Egy óra múlva otthon leszek Svejek, de meg fogja keserülni, meglássa. Tehát szedje össze magát azonnal és keressen egy szakaszvezetőt a századból, mondjuk a Fuchst és mondja meg neki, hogy vegyen tíz embert és menjen le rögtön a raktárba konzervet vételezni a század részére. Ismétlje, mit kell tennie?

– Tíz emberrel konzervet vételezni a század részére.

– No, csakhogy egyszer nem hülyéskedik. Közben én fogok majd Vaneknek telefonálni az ezredirodába, neki is le kell menni a raktárba

a konzervekért. Ha időközben Vanek megjön, küldje futólépésben a raktárba. Most pedig akassza fel a hallgatót.

Svejk nemcsak Fuchs szakaszvezetőt, de a többi sarzsikat is szép csendesen felkereste. Épp a konyhában voltak, a húst fejtették le a csontokról és Balounban gyönyörködtek, aki ugyan nem lábujjhegyen, hanem mindkét talpon állott, mivel megsajnálta valaki és leeresztette egy kicsit. De így is felséges látványt nyújtott. A szakács egy darab bordahúst tett a kikötött Baloun szájába, akinek nem lévén módjában kezeivel manipulálni, a fogai és ínye között egyensúlyozta a drága zsákmányt, egy pillanatra sem véve le róla kimeredt szemeit.

– Ki maguk közt a Fuchs szakaszvezető? – kérdezte Svejk, amikor végre rájuk akadt.

Fuchs szakaszvezető válaszra se méltatta, amikor látta, hogy csak egy közönséges infanterista kérdezősködik utána.

– Halló! – kiált Svejk – meddig kiabáljam? Hol van Fuchs szakaszvezető?

Fuchs előlépett, minden méltóságával káromkodni kezdett és kikergette magát, hogy őt egyszerűen „szakaszvezetőnek” szólítsa egy közember. – „Alázatosan kérdem, hol van a szakaszvezető úr?” – így kell kérdezni, oktatta ki a tekintélyében megsértett altiszt. Majd kijelentette, ha az ő szakaszában valaki nem azt mondja: „alázatosan jelentem” – azt úgy szájon kapja, hogy még.

– No, no! – mondotta Svejk. – Csak ne olyan hevesen. Szedje össze magát gyorsan és menjen a barakkba, vegyen magához tíz embert és futólépésben siessen a raktárba konzervet vételezni.

Fuchs szakaszvezető annyira meg volt lepve, hogy csak ennyit tudott kinyögni:

– Mi, mi, hogy?

– Semmi mi – felelt Svejk méltóságteljesen. – Én vagyok a tizenegyedik menetszázad ordonánca és éppen most beszéltem Lukás főhadnagy úrral. A főhadnagy úr azt mondotta, hogy a telefonbeszélgetésnek rövidnek és világosnak kell lennie. Tehát, ha azt mondják, hogy Fuchs szakaszvezető vételezni megy, úgy tessék indulni. A kato-

naságnál a telefonbeszélgetés nem holmi diskurálásra való, mint amikor az embert valahová ebédre hívják meg. A katonaságnál különösen a háborúban minden késedelem bűn. Ha Fuchs szakaszvezető nem indul azonnal, amikor maga ezt jelenti neki, telefonáljon nekem, majd én leszámolok vele. És Fuchs szakaszvezetőnek még pora sem marad. Bizony, drágám, maga még nem ismeri Lukás főhadnagy urat.

Svejk győzedelmesen nézett végig az altiszteken, akiket fellépése módfelett meglepett és lehangolt.

Fuchs szakaszvezető morgott valamit és sietve kiment a konyhából. Svejk utána kiáltott:

– Szóval jelenthetem a főhadnagy úrnak, hogy minden rendben van?

– Azonnal a raktárban leszek tíz emberrel – kiált vissza Fuchs szakaszvezető.

Svejk szó nélkül sarkonfordult és otthagyta a meglepett sarzsikat.

– Már kezdődik – mondotta a kis Blazsek káplár, most már pakolunk...

*

Amikor Svejk visszatért a tizenegyedik menetszázad irodájába, pipára akart gyújtani, ami ez alkalommal sem sikerült, mivel a telefon ismét zörögni kezdett. Ismét Lukás főhadnagy volt az apparátusnál:

– Hol a fenében, mászkál maga, Svejk? Már harmadszor csengetek s a kutya sem jelentkezik.

– Odavoltam összedobolni a társaságot, főhadnagy úr.

– Szóval elmentek már felvételezni?

– Természetesen. Már elmentek, csak azt nem tudom, hogy odaért-e már a raktárhoz. Megnézzem mégegyszer, főhadnagy úr?

– Megtalálta Fuchs szakaszvezetőt?

– Igenis, főhadnagy úr. Előbb rámkiáltott, hogy „Hogyan”, aztán én szépen elmondtam neki, hogy a telefonbeszélgetés rövid és világos kell hogy legyen, miután...

– Ne csevegjen nekem, Svejk... Vanek még mindig nem jött vissza?

– Még eddig nem, főhadnagy úr.

– Ne ordítson úgy a telefonba. Nem tudja, hol mászkál ez a disznó Vanek?

– Nem tudom, főhadnagy úr, hol mászkál ez a disznó Vanek.

– Az ezredirodában volt és onnan elment valahova. Azt hiszem, hogy a kantinban lesz. Menjen tehát utána a kantinba és mondja meg neki, hogy azonnal szaladjon a raktárba. No és még valami. Keresse meg Blazsek tizedest és mondja meg neki, hogy kösse le azonnal azt a bitang Balount és küldje ide hozzám. Akassza fel a hallgatót.

Svejk komolyan utána látott dolgainak. Nagynehezen felhajtotta Blazsek tizedest és átadta a főhadnagy parancsát Baloun szabadonbocsátását illetőleg, amire a káplár szinte magában mormolva megjegyezte:

– Begyulladnak rögtön, ahogy a kapcájuk szorul.

Svejk végignézte Baloun lekötését, majd együtt bandukolt egy darabon Balounnal, minthogy ennek az útja is a kantin előtt vezetett el, ahol Svejknek az őrmestert kellett felhajtani.

– Nálunk ma disznót ölnek odahaza – mondotta Baloun melankolikusan. – Hogy szereted te a szalonnáskolbászt? Vérrel, vagy vér nélkül? Testvér, még ma este írok haza levelet. Az a disznó, amit most ölünk, lesz legalább százötven kiló. Micsoda gyönyörű állat volt! Olyan volt a feje, mint a bulldogé. Az ilyen disznó a legjobbfajta. Az aztán nem eszi ingyen a moslékot. Legalább nyolcujjnyi háj lesz rajta. Amikor odahaza voltam, mindig magam csináltam a májashurkát és pukkadásig töttem magam. A múlt évi disznónk százhatvan kilós volt. Azám, kedves komám!

– Az volt ám a disznó – mondta lelkesedéssel, mialatt a búcsúzásnál Svejk kezét szorongatta. – Csupa krumplival neveltem és hizlaltam. Gyönyörűség volt nézni, milyen kihízott volt. A sonkákat sósvízben pároltam. Aztán kivett az ember egy finom darabot, megsütötte, aztán ugyanebben a sós vízben krumpligaluskát főztünk tepertővel behintve, káposztával... Micsoda csemege az, barátom! Aztán, hogy ízlik rá a sör! Ettől úgy megbékül az ember a világgal! Na és mindennek befütyül a háború!

A szakállas Baloun nagyot sóhajtva az ezrediroda felé tartott, míg Svejka a hársfa-allén keresztül sietett a kantin felé.

Vanek számvivő őrmester közben nyugodtan üldögélt a kintinban s egy ismerős törzsőrmesternek mesélte, milyen szépen lehetett békeidőben keresni az emailfestékeken és cementfestékeken.

Viszont a törzsőrmester már jórég nem volt számológépes állapotban. Délelőtt itt járt ugyanis valami pardubici földbirtokos, akinek a fia a törzsőrmester keze alatt szolgál. Ez alaposan megkente a hadfit és egész délig itatta valahol a városban.

Most elkeseredetten ült az asztalnál, már semmi sem ízlett neki. Azt sem tudta, miről beszél és az emailfestékekről szóló legendák is nagyon közömbösen hagyták.

Inkább a maga gondolataival volt elfoglalva s arról motyogott valamit, hogy helyviasútat kellene építeni Trebonéból Pelchrimovába és vissza.

Amikor Svejka belépett a kintinba, Vanek éppen azon erőlködött, hogy a törzsőrmester előtt számokkal érthetővé tegye azt a hasznot, amit egy kiló cementfesték eladása körül nyer az élelmes kereskedő. Amire a törzsőrmester, akinek egészen más dolgon járt az esze, így felelt:

– Visszafelé jövet meghalt az úton és csupán leveleket hagyott hátra.

Ahogy Svejket meglátta, nyilván összetévesztette valakivel, mert kegyetlenül szidni kezdte, mint utolsó hasbeszélőt.

Svejka Vanekhez lépett, aki ugyan szintén illuminált állapotban volt, de azért barátságosan fogadta.

– Számvivő őrmester úr – jelentette Svejka –, el kell menni gyorsan a raktárba, ahol Fuchs szakaszvezető tíz legénnyel a számvivő őrmester úrra vár konzervfaszolás végett. Ellenben menjen futólépésben, a főhadnagy úr már kétszer is telefonált.

Vanek hangos kacagásra fakadt.

– Majd megbolondultam. Még hogy futólépésben! Pofon kéne köpni magam, angyalkám. Van idő aranyom. Mindenre. Hálistennek még

nem ég a ház fölöttünk. Majd ha Lukás főhadnagy úr is olyan sok menetszázadot fog fölszerelni, mint jómagam, ő sem siet többé úgy és senkit sem fog futóléppel szekírozni. Már kaptam ilyen parancsot az ezredirodában is. Ott is megmondták, hogy reggel indulunk, hogy azonnal csomagolni kell és szerelni az útra. És mit tettem? Szépen idejöttem egy félliter borra. Nagyon jól érzem itt magam és fütyülök mindenre. A konzerv, az konzerv marad úgy is, felvételezés ide, felvételezés oda. Én jobban ismerem a raktárt, mint a főhadnagy úr. Azt is tudom, hogy mi mindent kotyognak a tiszt urak össze-vissza az ilyen megbeszélések alkalmával az óbester úrnál. Az a konzerv, amit faszolni kellene, az csak az ezredes úr fantáziájában van, de nem a raktárban. A mi drága ezredesünk raktárában. Soha ezen a világon egy árva tartalék konzerv se volt tartalékban. Azt esetről esetre mindig kölcsön kaptuk a dandártól vagy pedig más ezredektől. Egyedül a benesovói ezrednek több mint háromszáz darab konzervával tartozunk. Haha! Csak szavaljanak az urak a tiszti megbeszéléseken, amennyi kifér belőlük. Fő a nyugalom, nem kell begyulladni. A magazinárius majd megmondja a mieinknek, hogy megbolondultak. Az még nem fordult elő nálunk, hogy valamelyik menet konzervát kapott volna az útra.

– Nem igaz, te vén tök? – fordult most a törzsőrmester felé, aki vagy elálmosodott, vagy egy kis deliriumos rohamot kapott, mert így felelt a számvivő őrmester kérdésére:

– Úgy lépkedett és nyitott ernyőt tartott a feje fölél.

– A legjobban teszi – folytatta Vanek számvivő –, ha békén futni hagyja őket. Azt mondták ma az ezredirodában, hogy holnap indulunk. Nincs az a csecsszopó gyerek, aki ezt elhiggye. Hát lehet vaggonok nélkül utazni? Épp, amikor ott voltam, telefonáltak az ezredirodáról az állomásra. Egyetlen üres vaggonjuk sincsen, így volt a legutóbbi menettel is. Akkor is két napig álltunk az állomáson és vártuk, míg valaki megkönyörül rajtunk és küld értünk egy vonatot. Aztán meg azt se tudtuk, hogy hova is utazunk tulajdonképpen. Még az óbester se tudta. Beutaztuk már egész Magyarországot és még a

kutya se sejtette, hogy Szerbiába megyünk-e vagy pedig Oroszországba. Minden állomásról direkt a hadosztálytól kértek utasítást. Végre aztán Duklánál feltartottak bennünket, alaposan kiporolták a fenekünket és mi visszajöttünk ismét menetalakulatokat formálni. Csak semmi riadalom! Idővel elintéződik minden, s nem kell sietni. Jawohl, nohamol!*

– Szokatlanul jó boruk van ma – folytatta Vanek, mit sem törődve a törzsőrmester motyogásával, aki ezt dűnnyögte maga elé:

– Higgye el, olyan kevés jót láttam az életben. Csodálkozom ezen a kérdésen magam is.

– De mi a fenének okoznak magamnak felesleges gondokat a menetzászlóalj utazása miatt? Nevezetesen a első marskompániával, amivel először mentem ki a fontra, két óra alatt minden a legnagyobb rendben volt. De már a második menetzászlóaljnál az előkészületek két napot vettek igénybe. Volt nálunk egy Prenosik hadnagy századparancsnok. Az pompás gyerek volt, az csak ezt hajtogatta nekünk: „Ne törjétek magatokat fiúk.” S ennek dacára úgy ment minden, mint a karikacsapás. Két órával a vonat indulása előtt kezdtünk pakolni. Maga is jobban teszi, ha leül egy kicsit...

– Nem tehetem – mondotta Svejik borzasztó önmegtagadással. – Nekem be kell mennem az irodába. Mi lesz, ha valaki telefonál időközben?

– Nahát, csak menjen aranyom, menjen. De jegyezze meg magának örök életére, hogy nem szép dolog, amit maga cselekszik. Egy igazi ordonánc sehol sincsen ott, ahol keresik és ahol hasznát lehetne venni. Magának se kéne olyan mohón rávetnie magát a szolgálatra. Nincsen csúnyább jelenség a világon, mint az olyan ordonánc, aki kanállal eszi a katonaságot, édes szívem.

Azonban Svejik már kívül volt az ajtón és sietett menetszázada irodájába.

Vanek elhagyatottan üldögélt a kantinban, minthogy a törzsőrmester jelenlétét nem lehetett társaságnak nevezni. Ez ugyanis időköz-

---

* *Hogyne, még egyet!*

ben teljesen önállósította magát. Borosüvegét simogatva, németül, csehül különösen összefüggéstelen dolgokat motyogott maga elé:

– Gyakran mentem át ezen a falun és fogalmam se volt, hogy ilyen falu van a világon. In einem halben Jahre habe ich meine Staatsprüfung hinter mir und meinen Doktor gemacht. Belőlem öreg trottyos lett már, köszönöm Luci. Erscheinen Sie in schön ausgestatteten Banden.* Tán itt is van valaki, aki ezekre a dolgokra nem emlékszik.

A számvivő őrmester unalmában valami marsot dobolt az asztalon. De nem sokáig tartott ez az átkos unalom, mivel Jurajda lépett be a kantinba, a tisztikonyha szakácsa, aki mindjárt mellé telepedett.

– Ma parancsot kaptunk, hogy konyakot faszoljunk az útra – mesélte –, de nem volt kosárba font üres üvegünk, úgy, hogy egy nagy rumos üveget kellett kiüríteni. Na ez aztán szépen elbánt velünk. Az egész konyha legénységét levette a lábáról. E miatt pár porcióval el is számítottam magam a kiosztásnál. És persze ilyenkor jön az ezredes, jó későn, úgy, hogy semmit sem tudtam adni neki. Most csinálnak neki valami omlettefélét. Micsoda murit csapott!

– Egész szép kis kaland – jegyezte meg Vanek, aki szerette bor mellett a szép szavakat.

Ezután Jurajda szakács filozofálni kezdett, amint az régebbi foglalkozásához illett. A háború előtt ez a derék szakács ugyanis egy okkultista folyóirat kiadója volt, amit az „Élet és Halál rejtélyei” címen bocsátott ki.

A háborúban az ezred tisztikonyhájába vonult vissza és gyakran megesett vele, hogy odaégette a húst, ha nagyon elmerült a régi indiai „Prajna-Paramita szutrá”-ba, mely a kinyilatkoztatott Égi Bölcsességet népszerűsítette.

Schröder ezredes nagyra tartotta, mint az ezred egyik különlegességét. Végeredményben nem minden ezrednek volt okkultista szakácsa, aki be tudott pillantani az élet és a halál rejtélyeibe és közben az

---

* Fél éven belül túljutottam az államvizgán és megszereztem a doktorátust (...) Jelenjenek meg szép kiállítású csapatokban.

élőket olyan finom süttekkel és ragufélékkel tudta meglepni, mint ez a Jurajda. Nem csoda tehát, hogy a halállal vívódó Dufek hadnagy láz-álmában egyre Jurajdát emlegette.

– Igen – mondotta minden átmenet nélkül Jurajda, aki alig állott már a lábán és akiből legalább tíz kupica rum szaglott –, amikor ma az ezredes úr megtudta, hogy résztelt krumplin kívül mást nem kap, a „gaki” állapotába esett. Tudjátok, hogy mi az a „gaki”? Az az éhes lelkek önkívülete. Erre én azt mondtam: Van-e az ezredes úrnak elég lelkiereje ahhoz, hogy a sorssal megbéküljön, amiért nem jutott önnek vesepecsenye? A Karmában meg van írva, hogy az ezredes úr ma estére nagyszerű omlettet fog kapni dínstelt és sült borjú-májjal.”

– Kedves barátom – folytatta kis idő múlva, akaratlanul olyan mozdulatot téve, amitől minden pohár lepotyogott az asztról –, minden jelenség, akár testi vagy dologi, lényegtelen e világon – jelentette ki e hősi cselekedete után melankólikusan az okkultista szakács.

– A test az lényegnélküliség és a lényegnélküliség az test. A lényegnélküliség nem független a testtől és a test nem független a lényegnélküliségtől. Ami a lényegtelenység, az a test is és ami a test, az a lényegtelenység is.

Az okkultista szakács elhallgatott és nehéz fejét kezére hajtva, merően bámult a nyirkos, lelocsolt asztra.

A törzsőrmester tovább motyogott értelmetlenül:

– A gabona eltűnt a rétről, eltűnt. In dieser Stimmung erhielt er Einladung und ging zu Ihr* – a pünkösdi ünnepek tavasszal vannak.

Vanek számvivő őrmester megint dobolt az asztron és nagyokat ivott közben, majd arra gondolt, hogy őt most a raktárban tíz ember és egy szakaszvezető várja.

Erre a gondolatra föl-fölnevetett és nagyot legyintett a kezével.

Amikor késő este hazatért a tizenegyedik század irodájába, Svejket a telefonnál találta.

---

* Ebben a hangulatban érte a meghívás, és elment hozzá (nőhöz).

– A test, az lényegtelenség, a lényegtelenség pedig a test – szökött ki belőle a bölcsesség, miután ruhástól végigdőlve az ágyon, nyomban elaludt.

Svejk pedig hűségesen tovább strázsált a telefontól. Két órával előbb beszélt a főhadnaggyal, aki azt mondta neki, hogy még mindig az ezredes úrnál van megbeszélésen, azt azonban elfelejtette hozzáfűzni, hogy Svejknek nem kell tovább virrasztania a telefon mellett.

Majd Fuchs szakaszvezető hívta fel Svejket telefonon, hogy hasztalan várt a tíz emberrel a számvivő őrmesterre, mígnem bezárták a raktárt, amire azután elszéledtek az emberek.

Időközben Svejk azzal szórakozott, hogy fölvette a kagylót a füléhez és hallgatta a beszélgetéseket. Tudniillik az valami újfajta telefon volt, amit speciálisan a katonaság számára találtak ki és legjellemzőbb tulajdonsága az volt, hogy az idegen beszélgetést meglehetősen tisztán ki lehetett hallgatni rajta.

A trén és a tüzérszékelyek veszekedett egymással, a szaporók pedig a géppuskás osztaggal pöröltek.

És Svejk tovább ült a telefontól.

Az ezredesnél a tanácskozások hosszúra nyúltak.

Schröder ezredes a tábori szolgálat új elméletét fejtette ki, különös súlyt helyezve a bombavetőkre.

Mindenféle badarságot hadart össze-vissza. Beszélt a frontról, arról, hogy két hónappal ezelőtt milyen volt a helyzet délen és keleten, beszélt a csapattestek közötti összeköttetés fontosságáról, a mérges gázokról, az ellenséges repülőgépek lelövéséről, a légénység ellátásáról a fronton, ami után a hadsereg belső helyzetéről kezdett elmélkedni.

Elsősorban a tisztek és a légénység viszonyát taglalta, majd rátért a légénység meg a sarzsik egymáshoz való viszonyára, végül az ellenséghez való átszökés eseteit tette szóvá. Ezek után áttért a politikai eseményekre, majd arról dünnyögött, hogy a cseh katonaság ötven százalékban megbízhatatlan.

– Jawohl, meine Herren, der Kramarsch, Schreiner und Klofatsch –, a tisztek többsége e közben arra gondolt, hogy mikor hagyja abba ez a

vén hülye ezt az ostoba szájtépést, azonban Schröder ezredes tovább beszélt az új menetzászlóalj feladatairól, az ezred elesett tisztjeiről, a Zeppelinekről és a spanyol lovakról, majd az esküről szónokolt.

Az utóbbi tételnél Lukás főhadnagynak az jutott eszébe, hogy derék katonája, Svejik, nem lehetett jelen a menetzászlóalj ünnepélyes felesketésénél, mivel akkor éppen a hadosztálybírószágon ült.

Erre a főhadnagy hirtelen elnevette magát Svejik esetén és a nevetés átragadt a többi tisztekre. Egyszerre hisztérikus röhögés tört ki a nagyszerű megbeszélésen és ez az ezredes figyelmét is magára vonta. Az óbester éppen arról csevegett, hogy a német csapatok az Ardenes erdőkben végrehajtott visszavonulásuk alkalmából milyen tapasztalatokat szereztek. Tücsköt-bogarat összehadárva e szavakkal zárta be előadását:

– Uraim, ez nem nevetni való dolog.

Ezek után valamennyien a tiszti kaszinóba vonultak, miután Schröder ezredest a dandárparancsnokság a telefonhoz hívta.

Svejik békésen aludt a telefon mellett ülve, míg újból zörögni nem kezdett az átkos masina.

– Halló – hallgatja Svejik –, itt az ezrediroda.

– Halló – feleli Svejik –, itt pedig a tizenegyedik menetszázad irodája.

– Ne tarts föl – mondja az ezrediroda –, végy gyorsan a ceruzát és írd le a következő telefonogrammot:

„A tizenegyedik menetszázad...”

Ezek után egy sereg mondat következett megható össze-visszaságban, mivel a tizenkettedik és a tizenharmadik század is egyidőben beszélt egymással különböző dolgokról. Természetesen a telefonogramm ebben a rettenetes káoszban teljesen elveszett, úgy, hogy Svejik egy árva szót sem értett az egészből. Végre elült valahogy a lárma és Svejik a következő felszólítást hallotta elég világosan;

– Halló, halló, olvasd fel, de gyorsan, ne tarts fel soká, nem érek rá.

– Mit olvassak fel?

– Hogy mit olvass fel, te ökör? A telefonogrammot!

– Milyen telefonogrammot?

– Krucihimmel! Süket vagy? A telefonogrammot, amit most diktáltam le neked, te barom!

– Nem hallottam semmit. Valaki mindig közbekiabált.

– Te majom, azt hiszed, hogy szórakozni akarok veled a telefonba? Hát fölveszed végre azt a szerencsétlen telefonogrammot, vagy nem? Van-e ceruzád és papírod?... Nincsen?... Hogy várjak még egy keveset? Jaj, te ökör, te! Ez aztán a katona! No mi lesz? Készen vagy végre? Csakhogy magadhoz tértél. Tán bizony át is öltöztél ehhez a telefonogramrhoz? Na, idehallgass...

– A tizenegyedik menetszázad!...

– A tizenegyedik menetszázad -

– ... Századparancsnoka... Megvan? Ismételd!

– Századparancsnoka...

– Holnap reggel megbeszélésre... Készen vagy? Ismételd.

– Holnap reggel megbeszélésre...

– Jelentkezik 9 óraker. Aláírás. Tudod, hogy mi az aláírás, te majom!

Az az én nevem, amit aláírnak.

– ?...

– Te hülye, te! Az aláírás tehát: Schröder ezredes. Marha, megvan?

– Schröder ezredes. Marha.

– Jól van, te ökör. Ki vette fel a telefonogrammot?

– Én.

– Himmelherrgott! Ki az az én?

– Svejk. Kell még valami?

– Nem, hála az istennek, ellenben téged téhennek kellett volna keresztelni, nem Svejknek. Mi újság nálatok?

– Semmi különös, minden a régi.

– Szóval vígan éltek, mi? Azt mondják, hogy ma nálatok kikötés volt. Kit kötöttek ki?

– Csak a főhadnagy úr pucserjét, mert felzabálta az ebédjét neki. Nem tudod, mikor indulunk?

– Szamár, hát ez is kérdés? Ezt még az öreg se tudja. Jó éjszakát. Nálatok van-e sok bolha?

Svejk felakasztotta a telefonkagylót és hozzálátott a számvivő őrmester költögetéséhez. Az őrmester dühösen védekezett, orron vágta Svejket, minekután hasrafordult és dühösen rugdalózkodt mindkét lábával az ágyon.

Végül Svejknek mégis csak sikerült annyira életrekelteni Vaneket, hogy ez szemét dörzsölve a hátára feküdt és ijedten kérdezte, hogy mi történt.

– Semmi különös – felelte Svejk –, csak egy kicsit tanácskozni szeretnék magával. Ugyanis éppen most kaptam egy telefonogramot, aminek értelmében a főhadnagy urat reggel 9-re megbeszélésre hívják az ezredes úrhoz. Most aztán nem tudom, hogy mitévő legyek. Kikézbésítsem-e neki rögtön a telefonogramot, vagy pedig reggel is ráérek? Sokáig töprengtem, hogy felköltsem-e magát, vagy se, mert olyan szépen horkolt, de gondoltam magamban, nincs abban semmi rossz, inkább tanácskozd meg a dolgot, valakivel.

– Az isten szerelmére, hagyjon békén aludni – könyörgött Vanek síró hangon. – Vigye el reggel azt a telefonogramot, de engem ne költjön fel többé – és szépen a másik oldalára fordulva, abban a minutában elaludt.

Svejk ismét a telefonhoz ment, leült és az asztal fölé hajolva bóbiskolni kezdett. A telefon újra megszólalt:

– Halló, a tizenegyedik menetszázad?

– Igen, a tizenegyedik menetszázad. Ki beszél?

– A tizenharmadik menet. Hány óra nálatok? Sehogy se tudom a központot telefonhoz kapni. Ma valahogy nagyon késik a leváltás.

– Nálunk megállott az óra.

– Szóval te is úgy vagy, mint én. Nem tudod, mikor indulunk? Nem beszéltél az ezredirodával?

– Szart tudnak azok is, akárcsak mi.

– Ne legyen olyan goromba, kisasszony! Kaptatok-e már konzervát? Tőlünk elmentek konzervet faszolni, de üres kézzel jöttek vissza. A raktár be volt zárva.

– A mieink is ott voltak, azok se hoztak fenét se.

– Az egész csak felesleges ijesztgetés volt. Mit gondolsz, hová megyünk?

– Oroszországba.

– Én azt hiszem, inkább Szerbiába. Ahogy Pestre érünk, megtudjuk. Előbb aligha. Ha jobbra kanyarodunk Pesttől, akkor Szerbia van kilátásban, ha pedig balra fordulunk, akkor Oroszországba megyünk bizonyosan. Van már kenyérzsákotok? Igaz, hogy ezután nagyobb lesz a zsold? Tudsz lórumot játszani? Hányan vagytok a telefontól? Egyedül? Szard le komám, feküdj le szépen. Szép kis rend lehet ott nálatok, hogy úgy kibabrálnak a századordonánccal! Mi? Hogy úgy kerültél az ordonáncsághoz, mint a vak a hegedűhöz?... No végre, itt a leváltás. Édes álmokat!

Svejk valóban édesen aludt a telefon mellett. Szerencséjére elfelejtette felakasztani a kagylót, úgy, hogy senki se zavarhatta többé csendes álmában. Közben az ezrediroda telefonistája rettenetesen káromkodott, mert nem tudta leadni a tizenegyedik századhoz az újabb telefonogramot, melynek tartalma a következő volt: „Mindenki, aki idáig nem részesült tífusz elleni oltásban, holnap reggel déli tizenkét óráig jelentkezék az ezredirodában.”

Lukás főhadnagy ezalatt a tiszti kaszinóban üldögélt Schanzler katonaoorvossal, aki székén lovagolva szabályos időközökben a padlót verte a billiárddáköval és szinte szótagolva jelentette:

– A szaracén szultán, Salah-Edin volt az első, aki az egészségügyi csapatok semlegességét elismerte.

– Mindkét részről ápolni kell a sebesülteket.

– A gyógyszereket és az ápolási költségeket az ellenfél számlájára kell írni.

– Meg kell engedni, hogy a sebesült foglyok ápolására orvosi és egészségügyi segédszemélyzetet küldhessenek át a harcoló felek, még pedig tábornoki útlevéllal.

– A sebesült foglyok küldessenek vissza, vagy cseréltessenek ki a tábornokok jóállása mellett, de azért tovább szolgáljanak.

– A betegeket egyik félnek sem kellene elfogni, ugyancsak nem

volna szabad őket agyonverni, hanem veszélyen kívül helyezve őrség kíséretében kórházba kellene juttatni őket, majd a kísérő őrséggel együtt visszaeresztendőkké lennének ugyancsak tábornoki vízummal. Ugyanezt a szabályt kellene életbeléptetni a tábori lelkészek, orvosok, sebészek, gyógyszerészek, betegápolók, segéderők és más hasonló személyek részére, akik általában a betegek ellátását végzik. Ezeket egyáltalában nem volna szabad foglyul ejteni, hanem minden esetben vissza kellene küldeni csapattesteikhez.

Doktor Schanzler már a második billiárdasztalt törte össze, de még mindig nem fejezte be különös fejtegetéseit a háborúban való sebesült-ellátást illetően. Előadásának vezérfonala állandóan valami tábornoki útlevél volt, aminek az ellenséges csapatok közötti közlekedésre kellett volna szolgálnia.

Lukás főhadnagy kiitta feketéjét és csendesen hazament, ahol a szakállas Balount szorgos munkában találta. A szakállas óriás egy spiritusz gyorsforralón kolbászt sütött Lukás főhadnagynak.

– Jelentem alássan – dadogta Baloun –, alázatosan jelentem...

Lukás főhadnagy végignézett rajta és ebben a pillanatban úgy tetszett, mintha egy óriás gyermek állana előtte. Egyszerre szánalom fogta el Baloun iránt. Megbánta, hogy nagy étvágya miatt kiköttette.

– Süssd csak ki magadnak azt a kolbászt, Baloun – mondotta kardját leoldva –, holnap még egy porció kenyeret iratok neked.

A főhadnagy az asztalhoz ült és olyan melankólikus hangulatba esett, hogy papírt vett elő és szentimentális leveleket kezdett írni a nagynénjének.

„Kedves nénikém!

Éppen most kaptam a parancsot, hogy menetszázadommal álljak útrakészen. Lehetséges, hogy ez az utolsó levelem, ami hozzád jut tőlem ebben az életben, mert mindenfelé heves harcok folynak és veszteségeink jelentékenyek. Talán ez az oka, hogy annyira nehezemre esik e levelet azzal zárni, hogy a „vizontlátásra”. Jobban illenék a helyzethez, ha azt írnám, hogy „utolsó üdvözetemet küldöm neked...”

– A többit majd reggel írom hozzá – mondotta Lukás főhadnagy és ágyára dőlt.

Amikor Baloun konstataálta, hogy a főhadnagy mélyen alszik, gazdálkodni kezdett a szobában. Ide-oda szaglászott, mint a moly az éjszakában. Kinyitotta a főhadnagy kofferjét és beleharapott egy féltábla csokoládéba. De amikor a főhadnagy álmában összerázkódott, szörnyen megijedt és visszadobta a kofferbe a csonka tábla csokoládét. Léleketvisszafojtva hallgatott, majd lábujjhegyen az asztalhoz lépett és elolvasta a főhadnagy levelét.

Mélyen meghatotta Balount a levél, különösen, mikor odaért, hogy az „utolsó üdvözet”.

Lefeküdt az ajtó mellé szalmazsákjára és haza gondolt. Az otthonvalókra, meg a disznóölésre.

Sehogy se tudott megszabadulni attól a gondolattól, hogy neki most át kell szűrnia a disznógömböcöt, hogy a levegő kijöjjön belőle, különben főzés közben kipukkadhat.

Visszaemlékezett arra a szomorú esetre, amikor szomszédjának főzés közben kipukkadt a májashurka. Majd azt álmodta, hogy a hentes elfelejtett véres hurkát készíteni, a karaj eltűnt, nem maradt elég bél a májashurkához. Aztán a hadbírósról álmodott valamit, mint ha az elé állították volna, mert a konyháról ellopott egy darab húst. Végül aztán ott látta magát, amint a bruck-királyhidai katonatábor hársfaalléjának egyik fáján lógott.

*

Svejket reggel a konyháról beáradó kávékonzerv erős szaga költötte fel. Mintha csak most fejezte volna be a beszédét valakivel, melankolikusan felakasztotta a hallgatót. Majd reggeli sétájához látott a kis irodában. Derűs arccal járt fel és alá és közben csöndesen dudorászott.

A nótát úgy a közepén kapta el valahol. A nóta szerint valami katonalánynak öltözött és így kereste föl szeretőjét, a molnár lányát a malomban, ahol a molnár a lánya mellé fektette az idegen leányzót, majd odaszólt a feleségének:

Anyjuk adj a lánynak enni,
Éhesen nem tud pihenni.

A molnárné megetette a katonát és ezután bekövetkezett a családi tragédia:

Kelt a molnár friss hajnalra,
Az ajtóra rá volt írva:
Engem sorsom tova úz,
A lányotok már nem szűz.

Svejk annyi érzéssel fújta a nóta végét, hogy az iroda éledni kezdett tőle. Felébredt a számvivő őrmester is és megkérdezte Svejket, hogy hány óra.

– Éppen az imént fújták az ébresztőt.

– No, akkor csak a kávé után kelek fel – mondotta Vanek, akinek úgylátszik természetében volt, hogy mindig ráért –, úgyis eleget székírozzák az embert egész nap, minden ok nélkül, mint tegnap is azokkal a buta konzervekkel.

Vanek ásított és megkérdezte Svejket, hogy sokat beszélt-e az este, mikor hazajött.

– Ó nem – mondotta Svejk –, valami egész értelmetlen dolgot beszélt csak holmi testről, ami nem test és hogy ami nem test, az mégis test és hogy ez a test mégsem test, szóval, csak ilyen marhaságot beszélt. De aztán úgylátszik, ráúnt az őrmester úr, mert úgy horkolt utána, mint a gáterfűrészes.

Svejk elhallgatott és újra sétálni kezdett, majd hirtelen megállt az őrmester ágya előtt és csendesen megjegyezte:

– Ahogy az este a számvivő őrmester úr arról a testről mesélt, hát eszembe jutott egy Zádka nevezetű gázüzemi munkás, aki a letniji gázműveknél dolgozott annak idején. Az volt a dolga, hogy meggyújtotta és eloltotta a lámpákat. Borzasztó felvilágosodott ember volt ez a Zádka. Letnijben bejáratos volt minden snapszbutikba, mivel a lámpagyújtás és lámpaoltás ideje között rettentően unatkozott és úgy reggelfelé már olyan beszédeket tartott, mint az őrmester úr. Azt

mondta, hogy a kockának sarka van, tehát a kocka sarkos. Azt egyszer saját szememmel hallottam, amikor egy részeg rendőr köztisztaság elleni vétség miatt az őrszoba helyett a gázművekbe vitte be.

– A Zádka dolga – mondotta Svejek halkán megilletődéssel – bizony rosszul végződött. Az történt vele ugyanis, hogy belépett a Mária kongregációba és Jemelka páter prédikációja után, mint misszionárius elment az égi szüzekkel, a Károly-téri Szent Ignác templomba, közben pedig elfelejtette eloltani a lámpákat a maga kerületében. Így esett meg aztán, hogy az utcákon ezen alkalommal három nap és három éjjel egyfolytában égtek a gázlámpák.

– Nagyon rossz dolog az – folytatta Svejek –, amikor valaki csak úgy ukmukfukk elkezd filozofálni. Az ilyesmi delirium tremensszel szokott végződni. Évekkel ezelőtt egy Blücher nevezetű őrnagyot helyeztek át hozzánk a hetvenötösöktől. Ez a derék őrnagy havonta egyszer sorakoztatott bennünket és velünk együtt szokott gondolkozni afelett, hogy mi is az, hogy katonai „feljebbvaló.” Ez a Blücher őrnagy sose ivott mást, mint szilvóriumot. „Katonák – mondotta nekünk a kaszárnya udvarán –, a tiszt már születésétől fogva tökéletes lény és százszorta több esze van, mint nektek valamennyiőtöknek. El se tudátok tökéletesebb lényt képviselni, mint egy k. u. k. hadseregbeli tiszt. Ha holtotok napjáig egyebet sem tennétek, csak ezen gondolkoznátok, akkor se találnátok különbet. Katonák! Tudjátok meg, hogy minden tiszt szükségszerű lény, míg ti csak tisztára véletlen teremtményei vagytok az istennek. Nem baj éppen, hogy a világon vagytok, de a ti életetek nem feltétlenül szükséges. Mondjuk, ha kitorne a háború és ti, katonák, elesnétek őfelsége, a császárért? No jó, ezzel semmiképp sem változna meg a világ. Ellenben ha a tisztjeitek esnének el, akkor látnátok csak, mennyire hozzá vagytok kötve a tisztetekhez és milyen óriási veszteség az ilyesmi. A tiszteknek élniök kell, ti pedig csak a tiszt urak jóvoltából éltek. Tőlük függtek teljesen, mivel tisztetek nélkül még létezni se tudtok. Feljebbvalók nélkül még a retirátra se tudtok járni. Katonák! A tisztetek létezése a legmagasabb erkölcsi törvény, akár értitek, akár nem. És mivel minden törvénynek megvan a maga törvényhozója, itt a törvényhozó, de a törvény

végrehajtója is egyaránt a tiszt, akinek parancsát habozás nélkül kell teljesíteni, akár tetszik, akár nem.

– Aztán egy ilyen alkalommal, amikor végzett a beszédével, végighaladt a sorokon és minden katonát megkérdezett:

– Mit érzel olyankor, amikor későn kerülsz haza?

– Persze a katonák erre különböző zavaros feleleteket adtak. Az egyik azt válaszolta, hogy ő nem szokott elkésni, a másik azt mondta, hogy valahányszor takarodó után jön haza, gyomorfájása szokott lenni, a harmadik azt felelte, hogy úgy érzi magát ilyenkor, mintha kaszárnyaáristombban volna stb. Blücher őrnagy erre mindezeket a katonákat kiállította és kiadta a parancsot, hogy délután büntetésből csuklógyakorlatokat fognak csinálni, miután nem tudták magukat pontosan kifejezni arra vonatkozólag, hogy mit éreznek ilyenkor. Mielőtt a sor rám került volna, visszaemlékeztem, hogy miről is dumált nekünk a múlt alkalommal az őrnagy úr és amikor hozzám lépett, egész nyugodtan feleltem:

– Őrnagy úrnak alássan jelentem, ha én későn jövök haza, valami nyugtalanságot érzek. Aggodalmat és lelkiismeretfurdalást. Ha azonban idejében hazatérek, boldog nyugalom száll rám, valami belső béke, ami végigjárja az egész testemet.

Mindenki nevetett körülöttem. Blücher őrnagy pedig dühösen rámordított:

– Legfeljebb a poloskák járnak rajtad, te bitang, te, amikor az ágyadon horkolsz. Még tréfát űz a dologból a csirkefogó!

– És milyen szép hat óra vasat kaptam ezért, öröm volt nézni.

– Ja barátom, ez így van a katonaságnál –, mondta lustán nyújtózkodva Vanek –, csinálhatsz, amit akarsz, már ez így van megteremtve. Akármit csinálsz, a viharfelhő mindig ott lebeg a katona feje felett, mindig félnie kell a mennykőtől, másként nincs fegyelem.

– Tökéletesen így van – véli Svejks –, sose felejtem el, miért csuktak be egy bizonyos Pech nevezetű rekrutát. Valami Móc nevű hadnagy volt a századnál, aki egy alkalommal összeszedte a század rekrutáit és mindegyiktől megkérdezte, hogy hová való.

– Ti büdös, zöldhasú bundások – mondotta az újoncoknak –, meg kell tanulnotok, hogy világosan feleljetek, ha kérdezek valamit. Röviden, akárcsak az ostorcsördítés. Na próbáljuk csak: „Hová való maga, Pech?” Pech intelligens ember volt s így is felelt a kérdésre: „Unter-Bautzen, jitzini járás, szolotkai kerület, 267 ház, 1937 cseh lakos, Szent Katalinról nevezett temploma a 14. századból, renováltatva Vratislav Netolicky gróf által, iskola, posta és távíró, cseh iparvasúti állomás, malom, fűrésztelep, cukorgyár, évente hat országos vásár.” De erre már Móc hadnagy úr rá is ugrott és egyik pofont a másik után kente le neki:

– Itt az egyik vásár, ehun a második, a harmadik, negyedik, az ötödik, a hatodik.

És bár Pech csak rekruta volt, mégis zászlóaljkihallgatásra jelentkezett. A századirodában abban az időben egy vicces századsreiber volt, aki úgy írta be a riportkönyvbe, hogy Pech, az unterbautzeni országos vásár miatt megy zászlóaljkihallgatásra. A zászlóaljparancsnok a Rohel őrnagy volt, aki ráordított Pechre: „Mi kell? – kérdezte tőle, amire Pech szépen lejelentkezett: „Őrnagy úrnak jelentem alászan, mivel Unterbautzenben hat országos vásár van...” Rohel őrnagy erre ráordított, lábával toppantott és el is vitette Pechet rögtön a katonai kórház elmeógyógyosztályára. Ettől az időtől fogva Pech a legrosszabb katona lett és ki nem fogott a büntetésekből.

– Nehéz a katonákat nevelni – jegyezte meg ásítva Vanek őrmester. – Az a katona, akit a katonaságnál meg se büntetnek, nem is katona. Még elhiszem, hogy békében értek valamit azok, akik a katonaságot büntetés nélkül úszták meg, de a háborúban fabatkát sem ér az ilyen ember. A háborúban a legjobb katonák éppen azok, akik békében folyton a börtönben ültek. Emlékszem, a nyolcvanas menetnél volt egy Szilvánusa nevezetű infanterista, aki békében egyik büntetést a másik után kapta és még hozzá milyen büntetéseket. Ez nem restellte, hogy a bajtársától ellopja az utolsó krajcárt, de amikor kint a fronton harcra került a sor, ő volt az első, aki a drótakadályt átvágta és három foglyot hozott. Egyet igaz, hogy agyonlőtt útközben, mivel

hogy nem bízott meg benne. De megkapta a nagy vitézségi érmet és kapott két csillagot és ha föl nem akasztják Duklán, már régesrég cugszfűrer* lett volna belőle. Sajnos, föl kellett kötni szegényt, mert egy nagy ütközet után beteget jelentett, aztán egy szomszéd ezredből való járőr hullafosztogatáson érte ezt a Szilvánusa káplárt. Vagy nyolc zsebórát, meg rengeteg véres gyűrűt találtak nála. A dandártörzsnél húzták fel szegényt.

– Ebből is kitűnik, – fűzte hozzá Svejek bölcse, – hogy minden katonára a maga szerencséjének a kovácsa.

A telefon zörögni kezdett. A számvivő őrmester ment a készülékhez és Lukás főhadnagy hangja vált hallhatóvá, amint a konzervek után érdeklődött, majd holmi szemrehányásokat tett.

– Higyje meg, főhadnagy úr – kiabálta Vanek a telefonba –, nincs ott semmiféle konzerva. Az csak fent az intendatúra fantáziájában létezik. Egész felesleges volt odajáratni az embereket. Meg is akartam telefonálni a főhadnagy úrnak. Hogy én a kintinban voltam? Ugyan ki beszél ilyesmit? Az okkultista szakács a tisztikonyháról? Igen, főhadnagy úr, oda is betértem egy pillanatra. Tudja a főhadnagy úr, hogy nevezte ez a hülye okkultista azt a tegnapi konzerv ijedelmet? Úgy, hogy a „meg nem születettek pánikja”. Egyáltalában nem, főhadnagy úr, tökéletesen józan vagyok. Hogy mit csinál Svejek? Itt van, főhadnagy úr. Hívjam a telefonhoz?

– Svejek a telefonhoz! – mondotta a számvivő őrmester hangosan, majd súgva hozzátette: – Ha azt kérdezné, hogy milyen állapotban jöttem haza, mondja neki, hogy tiszta józanon.

Erre Svejek hősi pózban a telefonhoz lépett:

– Itt Svejek beszél, jelentem alássan.

– Idehallgasson, Svejek! Mi van ott azokkal a konzervákkal? Igaz, amit az őrmester mondott?

– Igaz, főhadnagy úr, nyoma sincs ott semmiféle konzerváknak.

---

* Szakaszevezető.

– Jó lesz, ha mindennap jelentkezik nálam, minden reggel, amíg a lágerben vagyok. Míg el nem utazunk, állandóan nálam lesz. Az éjjel mit csinált?

– Egész éjjel a telefonnál ültem.

– Volt valami újság?

– Igenis, főhadnagy úr.

– Svejk, ne kezdjen ismét hülyéskedni. Jelentett-e valaki valahonnan valami fontosat?

– Igenis, főhadnagy úr, de csak 9 órára.

– ?

– Nem akartam a főhadnagy urat háborgatni, távol állt tőlem minden ilyen gondolat.

– A megváltó istenit magának, mondja meg már végre, micsoda fontos dolog van 9 órára.

– Egy telefonogramm, főhadnagy úr.

– Nem értem, Svejk.

– Én felírtam, főhadnagy úr: „Végy fel egy telefonogrammot. Ki van a telefonnál? Megvan?” valami ilyesfélét mondott.

– Jaj, de megvert az isten magával, Svejk! Mondja meg már gyorsan, mi volt abban a telefonogrammban, mert kipukkadok itt, maga barom, mert olyat smírolok le magának, hogy megzöldül. No, mi van abban a telefonogrammban?

– Megint valami megbeszélés van reggel kilenckor az ezredes úrnál. Fel akartam költeni az éjjel a főhadnagy urat, de aztán meggondoltam.

– Jól is tette, majd adok én magának, minden ostobaságért fellármázní az embert, különösen, ha reggel is értesíthet. Megint megbeszélés, az ördög vigye el. Akassza föl a kagylót és hívja ide Vaneket a telefonhoz.

Vanek a telefonhoz ment.

– Vanek számvivő őrmester a telefonnál. Parancsol, főhadnagy úr?

– Vanek, keressen nekem egy másik puccert. Ez a bitang Baloun reggelre minden csokoládémat felzabálta. Kikötni? Nem, nem kell.

Be kell osztani a szanitécekhez, úgyis olyan erős, mint egy barom. Hadd hurcolja a sebesülteket. Azonnal odaküldöm. A dolog formális részét intézze el az ezredirodánál, de jöjjön vissza rögtön a századhoz. Gondolja, Vanek, hogy hamarosan indulunk?

– Nem olyan sürgős a dolog, főhadnagy úr. Amikor a kilencedik menettel voltunk indulóban, teljes négy napon át rángattak bennünket az orrunknál fogva ideoda. A nyolcadik menettel ugyanígy volt. A tizedikkel ment valamivel jobban. Annál mi „Felddienstflecken”* voltunk. Délben kaptuk a parancsot és este már utaztunk is. De keresztül-kasul cipeltek bennünket egész Magyarországon. Nem tudták a harctereken, hogy melyik lyukat tömjék be velünk.

Mióta Lukás főhadnagy a tizenegyedik menetszázad parancsnoka lett, állandóan az ügynevezett „Synkretizmus” állapotában leledzett, vagyis, hogy a filozófusok nyelvén beszéljünk, igyekezett a fogalmi konfliktusokat különböző kompromisszumok segítségével egész a fogalmi zavarokig kiegyenlíteni. Ezért aztán a következőképp válaszolt:

– Lehet, hogy így van, Vanek. Szóval nem hiszi, hogy ma utazunk? Tíz órára újra megbeszélésünk van az ezredes úrnál... Apropó, tudja-e már, hogy maga szolgálatvezető őrmester lett? Ezt csak úgy mondom magának. Kérem állítson össze nekem... Várjon csak, mit is állítson össze?... Igen, egy kimutatást arról, hogy hány sarzsi van a században és mióta szolgálnak. Aztán írja össze a század anyagrezerváit... A nemzetiséget? Igen, azt is... De fő, hogy hamarosan egy új puccert küldjön nekem. Hogy mit csináljon Pleschner zászlós ma a legénységgel? Előkészületeket az indulásra. Az elszámolásokkal? Bejövök majd és aláírom. Ne engedjen ki senkit a városba. A tábori kantinba? Legfeljebb menázi után egy órára... Hívja ide a telefonhoz Svejket...

– Svejk, maradjon a telefonnál.

– Főhadnagy úrnak alássan jelentem, még nem ittam meg a kávémat.

---

* *Mai nyelven visszaadhatatlan. Talán: „hadszolgálati csoport vagy tartalék”.*

– No menjen, hozza el a kávéját és maradjon a telefonnál, míg föl nem hívom magát. Tudja-e, hogy mi az, hogy ordonánc?

– Az, aki ide-oda futkos.

– Szóval legyen a helyén, Svej, amikor felhívom. Mondja meg Vaneknek, hogy keressen nekem egy rendes tisztiszolgát. Halló, Svej, hol van maga?

– Itt vagyok, főhadnagy úr, éppen most hoztam be a kávét.

– Svej, halló!

– Halló, főhadnagy úr, a kávé egész hideg.

– Maga tudja, hogy milyennek kell lenni egy rendes puccon. Nézze meg jól azt az embert és aztán mondja meg nekem, hogy mi csoda kutyamosó válik belőle. No, akassza fel azt a kagylót.

Vanek, aki a feketekávé ugyanannyi rummal hígította fel egy üveg-ből, melyen „tinta” felírás ékeskedett, egy pillantást váltott Svejkel és barátságosan megjegyezte:

– Jól kiabál a mi főhadnagyunk, minden szavát hallottam. Maga, Svej, jó ismeretségben lehet a főhadnagy úrral?

– Mi egy test, egy lélek vagyunk – mondotta Svej –, minálunk kéz kezet mos. Párszor már el akartak bennünket választani egymástól, de nem sikerült. Mindig egymásra találtunk. Ő mindig nagyon megbízott bennem, sokszor csodálkoztam is ennyi bizalom láttán. Valószínűleg hallotta, hogy most is azzal bízott meg, hogy szóljak magának a tisztiszolga miatt és nézzem meg az új puccert, hogy hivatalos véleményt tudjak nyilvánítani róla. Tudniillik a főhadnagy úr nem minden tisztiszolgájával van megelégedve.

Amikor Schröder ezredes ismét összegyűjtötte magához az új menetzászlóalj tisztikarát, ezt már csak azért is szívesen tette, mert szerette kibeszélni magát. Ezenkívül Marek egyéves önkéntes dolgában is dönteni kellett a reterát takarítás miatt.

Mareket a hadosztálybíróságtól a múlt éjjel visszahozták a főőrségre, ahol további intézkedésig fogva tartották. Vele egyidejűleg áthozták az önkéntes iratait is a hadosztálytól arra való utalással, hogy ez esetben nem lehet szó lázadásról, miután az egyéves önkéntest nem

lehet árnyékszéktakarításra kötelezni. De ettől eltekintve, az önkéntes súlyos függelemsértést követett el, amitől azonban el lehetne tekinteni, ha Marek hősiezen viselné magát a fronton. Ezzel az indoklással küldték vissza Marek önkéntest az ezredhez. A vizsgálatot pedig a katonai szellem megsértése miatt a háború befejezéséig felfüggesztették. Abban az esetben azonban, ha Marek önkéntesnél a bűnbe való visszaesés mutatkoznék, az összes ellene emelt vádak automatische terhére írandók.

Egy másik eset is szóba került a megbeszélésen. Marek önkéntessel egyidejűleg egy álszakaszvezetőt is a főőrségre hoztak a hadosztálybírószágtól, valami Teveles nevezetű embert. Ez a Teveles nemrégiben tűnt fel az ezrednél, a zágrábi kórházból került ide. Nagy ezüst vitézségi éremmel, egyéves önkéntesi jelvényvel és három csillaggal tündökölt ez a kitűnő férfiú. Sokat mesélt a hatodik menetszázad hőstettéről, amely menetszázadnak ő volt egyetlen élő katonája. A vizsgálat viszont azt állapította meg, hogy a háború elején a hatodik menetszázaddal tényleg útrakelt valami Teveles nevezetű egység, aki azonban nem volt egyéves önkéntes. Jelentést kértek attól a dandártól, ahová annak idején a hatodik menetszázadot irányították. Ebből a jelentésből aztán kiderült, hogy amikor ezerkilencszáztizennégy december másodikán Belgrádból menekülni kellett, semmiféle Tevelest nem terjesztettek fel kitüntetésre. Azt sem lehetett megállapítani, hogy a hatodik menetszázadnál Teveles közlegényt szakaszvezetővé léptették elő, minthogy az egész hatodik menetszázad a tisztikarával együtt a belgrádi Szent Száva templom mellett elpusztult. A hadosztálybírószág előtt Teveles azzal védekezett, hogy neki a nagy ezüst érmet valóban megígérték, mire ő az érmet a kórházban vásárolta valami sebesült bosnyák katonától. Ami pedig az egyévesi önkéntesi paszományt illeti, azt részeg állapotban varrta a karjára és csak azért viselte olyan sokáig, mert egész idő alatt részeg volt, mivel módfelett gyöngé a szervezete.

A megbeszélés kezdetén Schröder ezredes megbotránkozással ismertette a két esetet, mely az elutazás előtt szükségessé tette a jelen

megbeszélést. Az indulásra vonatkozólag kijelentette, hogy a dandár is a hadosztálytól várja a parancsot és hogy a legénységet menetkész állapotban kell tartani és a századparancsnokoknak figyelniük kell arra, hogy senki se hiányozzék az indulás pillanatában. Aztán megismételte ugyanazt, amit már tegnap elszónokolt. Újabb harctéri áttekintéssel szolgált, és expozéját azzal fejezte be, hogy a tisztikarnak ügyelnie kell, hogy a hadsereg ne veszítse el harci kezdeményező szellemét.

Az asztalon térkép feküdt, gombostűre erősített zászlócskákkal, azonban a front valahogy el volt tolva és a gombostűzött zászlók nagy-része szanaszét hevert a térképen és az asztal alatt.

Az egész hadszíntér borzalmasan össze-vissza volt forgatva, valaki vandál munkát végzett rajta. A dolog úgy történt, hogy az ezrediroda egyik írnokának volt egy nagy kandúrja, mely az éjjel egész egyszerűen rátojt az osztrák–magyar hadszíntérre. A tiszta állat viszont el akarta ásni bűnös produktumát, így esett meg aztán, hogy a zászlócskák nagyrésze szanaszét repült és az összes harctéri pozíciók és hídfők bemázolódtak macskagummmal, szóval az egész hadsereget berondította az a bestia.

Schröder ezredes rövidlátó volt. A menetzászlóalj tisztikara nagy érdeklődéssel figyelte, miként közeledik Schröder ezredes ujja az illatos rakáshoz.

– Innen, uraim, a bugmenti Szokolig – magyarázta az ezredes apostoli hangon, a Kárpátok felé nyújtva ki mutatóujját, amit teljesen belemártott az egyik rakásba, amit a derék kandúr nyilván a kárpáti hadtér plasztikusabb ábrázolása végett hagyott hátra a térképen.

– Úgy látszik, macskaszarba nyúlt az ezredes úr – szólalt meg az összes jelenlevők nevében udvariasan Sagner százados.

Schröder ezredes kirohant a szomszéd szobába, ahonnan borzalmas ordítás és fenyegetés hallatszott be. Azzal fenyegette meg az irodaszemélyzetet, hogy felnyalhatja velük az egész macskaszart. A vizsgálat rövidesen végetért. Azonnal megállapították, hogy a kandúrt tizen-négy nap előtt Zwieberfish, a legfiatalabb ezredschreiber hozta az irodába. Ez után a megállapítás után szegény Zwieberfish összepakolta

hét szem szilváját és egy idősebb írnok kíséretében csendesen átbalogott a főőrségre, ahol az ezredes úr további parancsáig ülnie kell.

Ezzel tulajdonképpen véget ért a konferencia. Amikor az ezredes rákvörös arccal visszatért a tisztikarhoz, elfelejtkezett arról, hogy tulajdonképp még tárgyalni akarta Marek önkéntes és az álszakaszvezető ügyét, és egész röviden ezzel fejezte be a megbeszélést:

– Kérem a tiszt urakat, hogy legyenek készenlétben a további intézkedésig.

Így aztán az önkéntes és Teveles tovább gubbasztottak a főőrségen és később, amikor társaságuk Zwieberfisch-sel megszaporodott, egész rendesen tudtak máriásozni. Ha befejezték a partit, azzal ugratták az öröket, hogy fogdossák össze a bolhákat a szalmazsákon.

Később Peroutka fráter is a társaságba került a tizenharmadik menetszázadból, aki amint neszét vette, hogy a menetzászlóalj indulófélben van, úgy eltűnt, mint a kámfor. Csak reggel akadt rá a járőr a brucki „Fehér Rózsá”-ban. A fráter azzal védekezett, hogy elindulás előtt meg akarta tekinteni a gróf Harrach-féle világhírű üvegházat, visszajövet azonban eltévedt és e tévedés folytán került reggelfelé holtfáradtan a „Fehér Rózsába”. (Itt aludta ki fáradalmait egy „Csipkerózsikával”).

*

A helyzet változatlanul bizonytalan maradt. Utaznak-e vagy nem utaznak? Svejk éjjel-nappal a telefonnál silbakolt és hallgatta a minden oldalról odaözönlő véleményeket, optimistákat és pesszimiztákat egyaránt. A tizenkettedik menetszázadtól azt telefonálta oda valaki, hogy előbb nagy harcászati gyakorlatok lesznek élessel, mozgó figurákra s csak azután indul a háborúba a zászlóalj. Viszont ezt a túl optimista felfogást a tizenharmadik századnál egyáltalában nem osztották és azt telefonálták, hogy éppen most jött vissza a városból Horlik tizedes, aki valami vasutastól azt hallotta, hogy a kocsik már készen állnak a pályaudvaron.

Vanek kivette Svejk kezéből a kagylót és beleordította a telefonba, hogy a vasutasok a kutyaszarhoz se értenek és hogy ő mindent jobban tud, mert éppen az ezredirodából jön.

Svejk kitartó szerelemmel ült a telefon mellett és minden kérdésre nyugodtan azt válaszolta, hogy még semmi újság.

Ugyanígy felelt Lukás főhadnagynak is.

– Mi újság nálunk, Svejk?

– Még semmi biztosat nem tudunk, főhadnaggy úr – felelte Svejk gépiesen.

– Maga ökör, akassza föl a kagylót!

Majd egy halom telefonogramm érkezett a századhoz, amit Svejk nagy ügyel-bajjal ugyan, de pontosan felvett, kivéve azokat, amiket éjszaka kellett volna fölvennie. Éjszaka ugyanis Svejk egyszerűen nem akasztotta fel a hallgatót és így a beoltott és be nem oltott legénység ügye nem zavarta békés éjszakai nyugodalmát.

Majd egy elkésett telefonogramm jött a nemlétező konzervekkel kapcsolatban, aztán még egy az összes zászlóaljához és századokhoz.

„A 75.692-es számú telefonogramm másolata. A 172. számú dandárparancsnok. A tábori konyhánál elhasznált élelmiszerek a kimutatásban a következő sorrendben tüntetendőek fel: 1. hús, 2. konzerva, 3. friss főzelék, 4. szárított főzelék, 5. rizs, 6. makaróni, 7. gerstli és dara, 8. burgonya.”

Amikor Svejk Vanek számvivő őrmester elé rakta a különös telefonogramot, Vanek ünnepélyesen kijelentette, hogy az ilyen telefonogramot a tisztességes emberek az árnyékszékbe dobják.

– Ezt valamelyik vezérkari hülye találta ki, ez zavarja végig ezt a zöldséget az összes hadosztályokon, dandárokon és ezredeken.

Később újabb telefonogramm jött, azonban olyan sebesen diktálták, hogy Svejk nem tudta elég gyorsan leírni. Amit Svejk itt-ott a blokkpapírra vetett, végeredményében inkább hasonlított holmi titkos siffrére, mint táviratra:

„Következő sorrendben... pontosan... megengedett... vagy saját... maga... ellenében... mindazonáltal... aztán pótlások.”

– Ez csupa haszontalanság – mondotta Vanek őrmester, amikor Svejk módfelett csudálkozva, harmadszor olvasta fel egymásután a blokkpapírra vetett remekét. – Csupa marhaság. Különben a nyavalya

tudja, az is lehet, hogy valami titkos siffréről van szó, viszont az ilyesmire mi nem vagyunk a századnál berendezkedve. Azt hiszem, dobhatjuk a fenébe.

– Én is azt hiszem – mondta Svejek –, mert ha azt jelentené ma a főhadnagy úrnak, hogy őt „a következő sorrendben” engedélyezték, vagy hogy „valakinek ellenében” utánpótolja saját magát, talán még meg is haragudna érte.

Újra a telefon szakította félbe Svejek érdekes elmélkedését. A gép-puskaosztagtól telefonált valaki, idegesen tudakolva, hogy mikor indul a menetzászlóalj, minthogy ma reggel ismét megbeszélés volt az ezredes úrnál.

Ekkor a századiroda ajtajában föltűnt Biegler kadettőrmester, a század legnagyobb trottilija, aki az önkéntesi iskolában tudálékossággal igyekezett kitüntetni magát. Sápadt arcán rémület ült és szorongva intette ki Vanek számvivő őrmestert a folyosóra.

Amikor Vanek visszatért, megvetően mosolygott:

– Ez aztán a címeres ökör! – mesélte Svejeknek. – Micsoda csudabogarok vannak ebben a mi szerencsétlen menetszázadunkban! Ez is ott volt ma reggel az ezredes úrnál a megbeszélésen és amikor elszéledtek, a főhadnagy úr elrendelte a szakaszparancsnokoknak, hogy minden szakasznál szigorú fegyvervizsgálatot tartsanak. Most azért jött hozzám, hogy én mondjam meg neki, köttesse-e ki Zlábek infanteristát, mivelhogy az petróleummal pucolta ki a puskáját.

Vanek egészen feldühödött.

– Ilyen baromságot kérdez az embertől, amikor tudja, hogy a front-ra megyünk. A főhadnagy úr is szép kis históriát csinált tegnap azzal a puccerkikötéssel. No, de megmondtam ennek a zöldhasú kadétnek is, hogy jól gondolja meg, mielőtt holmi marha kikötést csinál éppen az indulás előtt.

– No, ha már a puccerről van szó, őrmester úr – jegyezte meg Svejek –, talált-e már valamirevaló kutyamosót a főhadnagy úrnak?

– Várjon csak sorára – intette le Vanek –, mindennek megjön az ideje, különben azt hiszem, hogy a főhadnagy úr ezt a Balount is meg-

szokná előbb-utóbb. Fölzabálna még előle egyet-mást, aztán szépen beletörődne ebbe is. Hiszen úgylis a frontra megyünk, ott pedig gyakran előfordul, hogy senkinek sincs semmi zabálni valója. Ha én egyszer azt mondom, hogy Baloun marad, akkor Baloun tisztiszolga marad és punctum. Ez az én dolgom, a főhadnagy úrnak ebbe pedig semmi beleszólása. Csak nem kell a dolgot elhamarkodni.

Vanek visszafeküdt az ágyára és odaszólt Svejknak:

– Svej, meséljen valami jó anekdotát a katonaeletről.

– Azt lehet, őrmester úr – mondta Svej szolgálatkészen –, csak attól tartok, hogy megint ránkcsönget valaki.

– Kapcsolja ki azt a telefont a fenébe! Csavarja le a vezetéket, vagy akassza fel a kagylót.

– Jól van – mondta Svej, a hallgatót lekasztva –, majd mesélek én magának valamit, ami nagyszerűen belepasszol a mostani szituációba, azzal a különbséggel, hogy akkor nem ilyen valóságos háború volt, mint most, de a pánik pont olyan volt, mint jelenleg itt nálunk, mivel az emberek nem tudták, mikor fogunk kivonulni a kaszárnyából. Egy Szics nevezetű poricskei ember szolgált velem akkoriban, aki borzasztóan szenteskedő, félnék ember volt. Ez a derék ember a fejébe vette, hogy a hadgyakorlat valami rettenetes dolog, ahol az emberek összeesnek a szomjúságtól, úgy, hogy a szanitécek szedik össze a katonákat, mint holmi hulló gyümölcsöt. Éppen ezért, mielőtt a kaszárnyából kivonultunk volna, teleszívta magát vízzel, hogy legyen elég vize a manőver idejére. Azonban, amikor Mniskába értünk, így szólt hozzánk ez a szentéletű férfiú: „Fiúk, én nem bírom tovább, engem már csak az a magasságos úristen menthet meg a biztos pusztulástól.” Ennek dacára, mégis csak szerencsésen eljutottunk Horovicba, ahol kétnapos raszt* volt, mivel valami félreértés folytán messzebb vonultunk előre, mint a többi ezredek a jobb- és balszárnyon, úgy, hogy kis híján majdnem elfogtuk az egész ellenséges hadseregtörzset, ami borzasztó nagy skandalum lett volna, minthogy ezen a ma-

---

* *Pihenő.*

nőveren az ellenségnek kellett győzni, mivel az ellenséges hadsereg parancsnoka valami kivénült főhercegféle volt. Ahogy ott lágerez-tünk, a mi Szicsünk elment egy Horovic mögötti faluba bevásárolni és csak déltájban jött vissza a táborba. Rettenő forróság volt, no és be is csípett egy kicsit ez a derék Szics. Ilyen állapotában az úton va-lami oszlopot talált, az oszlopon egy kis ládikát és a ládikóban egy ici-pici nepomuki Szent János-szobrot. Ájtatosan letérdelt a szent előtt, forrón imádkozott, majd így fordult Nepomuki Szent Jánoshoz: „Ugy-e meleged van, János, mi? Jó volna inni valamit. Nem igaz? Itt vagy, jó ember a napon, biztosan ihatnál, hogy csak úgy izzadsz, szegény Szent János.” Ezzel megtöltötte tábori kulacsát és nagyot húzva belőle, így szóló: „Neked is hagytam egy kortyot, Nepomuki Szent János.” Azonban rettenetes nagy volt az ijedelmé, mikor látta, hogy mindent megivott és egy csöpp se maradt a tábori kulacsban a szent számára. „Jézusmáriaszentjózsef!” – kiáltott fel ijedten. – „Nepomu-ki Szent János, bocsásd meg a kortyondiságom. Jóvá fogom tenni a hibámat, drága szentem, magammal viszlek a táborba és úgy megitat-lak, hogy nem bírsz majd a lábodon állni.” És a derék Szics tisztára a Nepomuki Szent János iránti szeretetből betörte a ládikó üvegét, ki-vette belőle a szomjas szentet és blúza alá rejtve, behozta a táborba. Itt aludt vele a szalmán Nepomuki Szent János, borjújában magával cipelte mindenfelé a nagy manőveren, amitől aztán csuda szerencséje volt a kártyában. Ahol megálltunk egy időre és kártyázni kezdtünk, ott nyakrafőre nyert a mi Szicsünk. Végre egyszer Prachensko környé-kén Draschenichbe kerültünk, ahol a pasas egyszerre mindazt elvesz-tette, amit az egész manőver idején összenyert. Reggelre aztán, ami-kor tovább masíroztunk, hát ott lógott a körtefára felakasztva sze-gény Nepomuki Szent János. No, itt a vége az anekdotának, de most már aztán akasszuk vissza a hallgatót!

És a telefon újra közvetíteni kezdte a fölriasztott láger ideges rez-zenéseit, mire a csöndes tábori idillnek végeszakadt.

Ezalatt Lukás főhadnagy az ezredirodából hozzáküldött siffre tanulmányozásába mélyedt. A komplikált íráshoz mellékeltek a meg-

fejtés kulcsát is, aminek segítségével elolvashatja a titkos parancsot, ami megszabja a menetzászlóalj útirányát a galíciai harctér (első étapvonál) felé:

7217 – 1238 – 2121 – 35 = Moson,

8922 – 375 – 7282 = Győr,

4432 – 1238 – 7217 – 35 – 8922 – 35 = Komárom,

7282 – 9299 – 310 – 375 – 7881 – 2979 = Budapest.

Mialatt Lukás főhadnagy a siffrét betűzgette, mélyen felsóhajtott:

– Az ördög buzerálna meg benneteket!

(Vége a második könyvnek.)